La revolució desactivada

Cristòfol Pons i Jordi Maíz

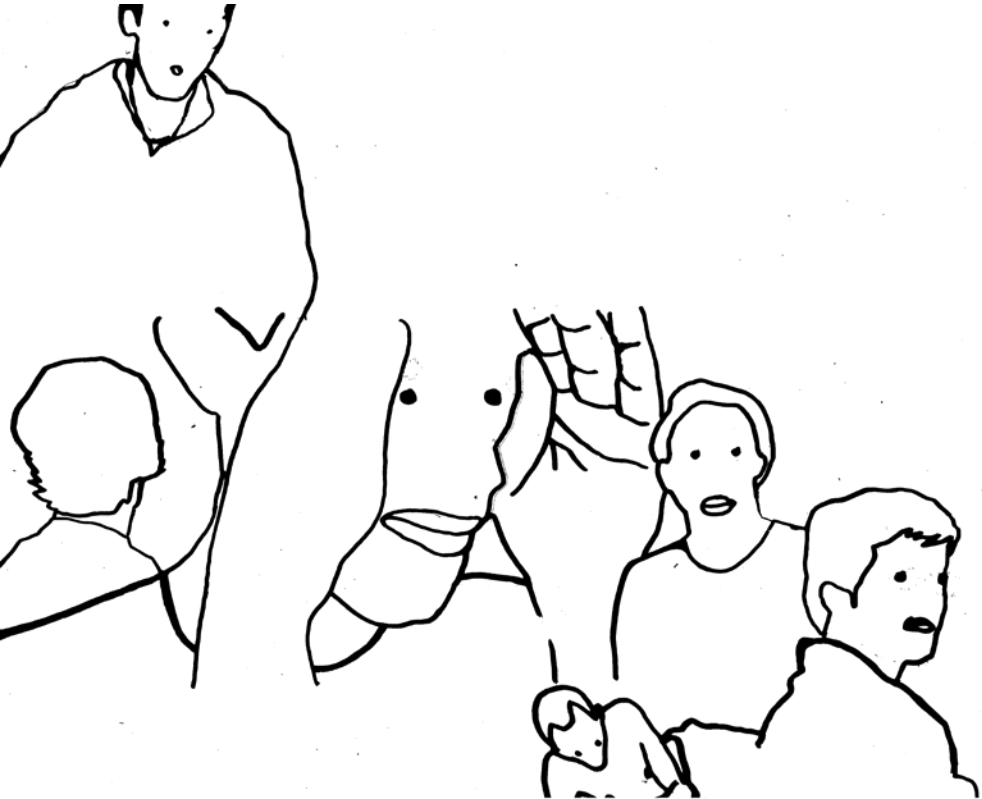

La Revolució desactivada

Cristòfol Pons
Jordi Maíz

2026, Cristòfol Pons
Text: Cristòfol Pons i Jordi Maíz
Revisió històrica: Jordi Maíz

Subvencionat pel Consell Insular de Menorca:

CONSELL INSULAR
DE MENORCA

La revolució desactivada

Cristòfol Pons

La revolución ya no es vista como la «locomotora de la historia» de la que hablara Marx, como un salto hacia un futuro abstracto en el que se perpetúa la dominación y la catástrofe, sino como un echar mano al freno de emergencia.
José Antonio Zamora y Jordi Maiso en el *Estudio introductorio* de la *Tesis sobre el concepto de historia y otros ensayos sobre historia y política*, Walter Benjamin. Alianza Editorial.

Introducció

Marc teòric del projecte

Al contrari de com majoritàriament les percebem, tradicionalment, les revolucions han estat moviments col·lectius que, davant situacions d'opressió i injustícia insostenible, han lluitat per una transformació social i política. Al llarg de la història, societats de tota mena han respost a l'opressió, a la desigualtat i a l'autoritarisme mitjançant processos col·lectius de resistència. Davant això, han estat reprimides amb violència i, posteriorment, esborrades del relat històric més oficial. És a dir, El Relat (amb majúscules) que funciona com a constructor, en moltes ocasions indirecta, de la realitat que percebem i que entenem com a verídica, mentre en soterra d'altres. Així, la idea de revolució ha estat deliberadament desactivada, silenciada i, finalment, tergiversada.

El projecte que la persona lectora té entre les mans pretén

donar visibilitat a aquest esperit revolucionari, enaltint el seu caràcter utòpic i comunitari i qüestionant com el poder ha construït una narrativa negativa entorn del concepte de revolució. En l'imaginari contemporani, la revolta sovint ha estat revestida d'un romanticisme pejoratiu que despolititza la seva naturalesa transformadora, justament perquè és temuda pel poder que s'hi enfronta. Aquesta narrativa ha contribuït a consolidar la percepció del fet que la revolució és un recurs extrem, naïf, romàntic, utòpic o, fins i tot, irresponsable. Així, les situacions d'injustícia no han desaparegut, però els processos revolucionaris sí, i amb ells una possibilitat imprescindible per a un canvi real.

En l'actualitat, vivim una desactivació col·lectiva de l'acció directa. Com afirma Byung-Chul Han, el capitalisme contemporani permet la crítica a aquest, fins i tot la més acarnissada, però reprimeix amb violència quan aquesta crítica es converteix en acció. És a dir, el sistema tolera la dissidència verbal quan algú pot fer declaracions ferotges contra el capitalisme, en qualsevol mitjà, criticant i desmentint el sistema, però reprimeix qualsevol acció real i directe que qüestioni les seves estructures (cremar un contenidor o organitzar un aldarull en una manifestació, entre altres). Castiga la crítica accionada, ens diu Han. Això s'ha traduït en una societat desactivada, individualista i desorganitzada (col·lectivament parlant, ja que aquesta està organitzada en favor del sistema), on les revolucions ja no es conceben com a possibles. S'ha convertit en un concepte pejoratiu i així s'ha desactivat. La revolució, desposseïda del seu potencial emancipador, ha estat convertida en un mite negatiu, associat amb la violència i el desordre. S'ha, per tant, desmitificat.

Una de les derives més interessants i inquietants d'aquest procés de desactivació és que té responsables perfectament identificables, però hem acabat interioritzant els seus efectes com si fossin fruit del nostre propi criteri. La percepció negativa de la revolució, la idea que és sinònim de violència, de caos o d'ingenuïtat política, no és una conclusió meditada ni una evolució natural del pensament propi, és el resultat d'una tasca sostinguda de construcció cultural. Aquesta operació no només ha consistit a demonitzar la revolta, sinó també a romantitzar-la fins al ridícul i desactivar-ne la potència real. El llenguatge comercial n'és una mostra eloqüent. La paraula "revolució" s'ha convertit en un eslògan publicitari que anuncia des d'una nova marca de roba fins a un model de telèfon, buidant el terme del seu sentit polític i convertint-lo en un producte de consum. Només l'embolcall, buit per dins. Aquest bombardeig semàntic ha creat un soroll de fons que banalitza el concepte i, alhora, construeix una manera d'entendre l'oposició que sembla sorgida d'un pensament autònom, quan en realitat ha estat edificada des dels mitjans, les institucions culturals i la indústria del màrqueting. És una forma de colonització de l'imaginari en què allò que percebem com a opinió personal és, de fet, una arquitectura produïda i mercantilitzada que respon a estàndards. Així, la desactivació de la idea de revolució no funciona només per repressió, sinó per saturació i repetició, fet que fa que la seva força simbòlica es dissolgui.

Cal afegir, amb la mateixa capacitat analítica amb què s'ha examinat la desactivació simbòlica de la revolució en l'àmbit publicitari, que aquest mateix treball que la persona lectora entre les mans no és aliè a aquest tipus de processos d'absorció. De la mateixa

manera que el capitalisme és capaç de buidar de contingut polític la paraula "revolució" a partir dels processos publicitaris, també pot neutralitzar-la qualsevol intent de crítica que no sigui conscient d'aquesta dinàmica (ni tan sols aquesta consciència és alliberadora d'aquesta assimilació). Al seu llibre *El moviment de dones del Kurdistan*,[1] Dilar Dirik recupera una idea significativa de Bell Hooks: ella diu que la teoria, com a disciplina i com a camp d'estudi, no és per si mateixa revolucionària, curativa ni alliberadora. Segons Hooks, només adquireix aquesta funció quan se li exigeix explícitament i orienta deliberadament cap a objectius emancipadors. Dirik afegeix que el món acadèmic, entès com un sistema, sovint actua com a guardià cultural, fins i tot de les idees més radicals, encapsulant-les en llenguatges hermètics i codis elitistes que les fan inaccessibles per a la majoria. Aquesta dinàmica, molt present en la teoria crítica contemporània, pot produir un efecte conservador, és a dir, en lloc d'activar políticament, pot generar despolitització i disciplina, neutralitzant la capacitat de reacció col·lectiva davant les estructures de poder que, en teoria, pretenia qüestionar.

Recuperar la idea de revolució implica desprogramar aquesta narrativa, tornar-la a situar en el terreny de l'imaginari col·lectiu i reivindicar-la com una eina per projectar futurs, imaginar utopies i articular comunitat. Històricament, la revolució ha estat un instrument d'autoorganització, d'afirmació comunitària i de resistència, però el capitalisme tardà ha substituït aquesta força pel simulacre d'autonomia basat en el consum i el mercat. Una immòbil i falsa llibertat

1. Dirik, D. (2023). *El moviment de dones del Kurdistan: Història, teoria i pràctica*. Tigre de Paper.

ha ocupat el lloc de l'acció transformadora, convertint la submissió en un estil de vida radicalment individualista projectat des d'un punt de vista occidentalment hegemònic, sempre basat en la lògica del consum i subordinació al capital.

Un dels pensadors que podem rescatar i que ens poden ajudar a entendre quins han estat els mecanismes que han desactivat el fet revolucionari al llarg del segle XX ha estat Jean_François Lyotard[2], que desxifra dits mecanismes a partir de l'anàlisi de la revolució, entre altres, vista com un relat. Lyotard assenyala que les societats contemporànies, en el pas de la modernitat a la postmodernitat, van desenvolupar una creixent incredulitat envers allò que anomena «els metarelats», és a dir, les grans narracions que durant la modernitat permetien donar sentit a l'existència humana a partir de tots els canvis, especialment científics i tecnològics, produïts progressivament a partir del segle XV en endavant, és a dir, la modernitat. Entre aquests relats hi havia el del progrés, de la raó il·lustrada, de l'emancipació humana, de la ciència i, també anomena, el de la revolució. Eren conceptes que demostraven la confiança que la humanitat tenia en aquests suposats avanços i, per tant, en ella mateixa. Per resumir-ho, podríem dir que creien en noves formes de vida més lliures i emancipades, les quals tenien un caràcter marcadament humanista, estalonades en aquests grans relats.

Aquesta confiança entra profundament en crisi durant el

2. Lyotard, Jean-François (2006), La condició postmoderna (1979). Cátedra.

segle XX. Les dues guerres mundials, Auschwitz i la tecnificació industrial de l'extermini o Hiroshima i Nagasaki, mostraven que les mateixes capacitats científiques i tècniques que havien estat associades al progrés podien posar-se al servei polític d'una capacitat de destrucció sense precedents. La modernitat entra en crisi i, amb ella, la raó, la ciència i la tecnologia perden aquesta garantia emancipadora.

De manera semblant, les experiències autoritàries sorgides de processos que s'havien legitimat en nom de la revolució i de l'emancipació contribuïren també a erosionar la confiança en la idea que la ruptura revolucionària conduiria necessàriament a una societat més lliure. Però, Lyotard no sosté exactament que aquests relats siguin inservibles, erronis o, fins i tot, falsos, el que afirma és que han perdut la seva antiga capacitat de legitimació universal. Després de tots aquests desastres històrics, resulta molt més difícil apel·lar al Progrés, la Raó, l'Emancipació o la Revolució —en majúscules— com si existís un destí compartit de la humanitat.

Aquesta crisi dels metarelats s'intensifica, segons Lyotard, amb una transformació en la manera com els sabers es legitimen a través de les institucions i les corporacions, és a dir, les grans finalitats emancipadores són progressivament substituïdes per criteris postindustrials de funcionament: eficiència i rendiment. És allò que ell descriu mitjançant el concepte de «performativitat». Ja no importa tant cap a quin tipus de societat ens dirigim després d'haver presenciat aquests desastres científics i polítics, com que ara el sistema funcioni, produeixi, sigui competitiu i augmenti la seva

eficàcia. El creixement deixa de concebir-se de manera humanista i passa a fer-ho de manera funcional i eficient.

Aplicat al fet revolucionari, aquest canvi ajuda a entendre una part de la seva desactivació contemporània ja que desapareix progressivament la confiança en la transformació radical de la societat com a projecte col·lectiu, mentre guanyen centralitat les intervencions funcionals i mercantilistes compatibles amb el funcionament de les, cada cop creixents, estructures capitalistes, amb interessos corporatius. El saber adquireix així un valor progressivament funcional, tècnic, quantificable i, sobretot, competitiu. La pregunta deixa de ser necessàriament quina societat volem construir i passa a concentrar-se en com podem gestionar millor la societat que ja tenim. En aquest context, la revolució no necessita ser simplement prohibida o eliminada del llenguatge, pot continuar existint com a imaginari cultural o, més ben dit, com a reclam comercial, al mateix temps que perd la seva antiga funció com a relat d'emancipació capaç d'organitzar políticament una expectativa compartida de transformació.

Però aquest procés de desactivació a partir del relat oficial no només és eurocèntric, estatocèntric i articulat a partir de valors econòmics, sinó també profundament androcèntric. És a dir, ha privilegiat subjectes polítics masculins, formes de poder patriarcals i escenaris tradicionals associats a l'exercici de la masculinitat hegemònica. Això ha contribuït a invisibilitzar o minimitzar revoltes i processos de resistència sostinguts per dones i dissidències de gènere, i també les seves formes específiques d'intervenció política. Alhora, les aportacions d'aquests col·lectius han estat sovint

relegades a formes d'acció relacionades amb la vida quotidiana, la cura, l'autodefensa i la reproducció social, àmbits que la historiografia tradicional ha tendit a considerar secundaris malgrat la seva clara dimensió política.

D'altra banda, el concepte de pau ha estat sotmès a un procés de pervertiment igualment profund, utilitzat per legitimar la passivitat, la renúncia i la desmobilització, s'ha convertit en una coartada per desactivar les formes d'oposició que poden alterar l'ordre establert. Aquesta pau no és absència de violència, és una tecnologia al servei del poder que fa servir la pacificació per neutralitzar el conflicte. Presenta la calma institucional com l'únic camí legítim (legislatiu), i criminalitza tota altra forma de resistència, fins i tot aquelles que històricament han estat imprescindibles per al progrés social.

La pau és, sense cap mena de dubte, un horitzó irrenunciable i comú, però allò que el sistema anomena pau sovint és només "pacificació", una versió útil al poder que neutralitza qualsevol impuls de transformació. En el capitalisme actual, on la democràcia treballa a favor seu, el relat de la pau ha estat segrestat per un positivisme que exigeix conciliació i optimisme permanent en qualsevol context, fins i tot davant la injustícia més extrema. Aquest mite ens diu que el conflicte és sempre negatiu, que la indignació divideix, que la protesta incòmoda, que el malestar és un problema d'actitud individual i que la ràbia és allò a reprimir. És un discurs aparentment inofensiu que, en realitat, funciona com un dispositiu de control emocional, d'imposar la serenor com a norma i convertir qualsevol confrontació en un acte de violència moralista. D'aquesta manera, el conflicte,

que és una eina estructural de tota societat desigual, no desapareix, sinó que s'invisibilitza, mentre la violència sistèmica es manté intacta i impune. La pacificació no busca resoldre les injustícies, sinó desactivar la capacitat col·lectiva de reconèixer-les i reaccionar-hi.

Per tant, quan parlem de pau no parlem d'una real o plena, sinó d'una desactivació de les eines de contestació. El conflicte no desapareix, sinó que s'estova, s'adapta, es canalitza cap a formes controlables que, paradoxalment, poden acabar reforçant el mateix sistema al qual pretenen respondre. Això no implica negar la legitimitat o l'eficàcia de les lluites pacífiques, al contrari. De fet, un dels estudis més sòlids sobre resistència civil, el d'Erica Chenoweth i Maria Stephan, mostra que aproximadament el 53% de les campanyes no violentes entre 1900 i 2006 van assolir els seus objectius, una taxa d'èxit més del doble que la de les campanyes violentes, un 26%. Aquesta dada és essencial per entendre que la no-violència pot ser una estratègia potent i eficaç.

Ara bé, davant aquestes dades cal respondre a una pregunta clau: en un sistema capitalista altament flexible i absorbent, qui acaba beneficiant-se d'aquests processos pacificats d'oposició? El capitalisme contemporani, amb la seva enorme capacitat d'incorporar crítiques, demandes i fins i tot estètiques contestatàries, és a dir, amb la capacitat d'absorbir-ho absolutament tot, pot convertir petites victòries socials en mecanismes que reforcen la seva pròpia legitimitat.

Carlos Taibo ho expressava amb claredat en una conferèn-

cia. Ell advertia que cal anar alerta amb el reformisme que, aparentment, aconsegueix petites fites per als treballadors, perquè pot convertir-se en una forma involuntària de netejar la cara al sistema. Quan un col·lectiu obté una millora puntual (una petita conquesta laboral, per exemple) sovint s'estén la sensació que "el sistema funciona", que és capaç d'adaptar-se i respondre per millorar la qualitat de vida de les persones ciutadanes. Aquest sentiment pot generar, però, una percepció enganyosa de flexibilitat, fent creure que els problemes estructurals no són tals, sinó que basten alguns ajustos o reformes per redreçar-los.

El projecte vol, precisament, explorar aquesta tensió entre reformisme i revolució, entre el canvi que s'acontenta de corregir alguns aspectes i el que apunta a les arrels del problema. L'objectiu, emperò, no és qüestionar la pau ni el diàleg, eines imprescindibles de qualsevol lluita justa, ni tampoc menysprear el valor de les conquestes parcials. El que s'intenta posar sobre la taula és una pregunta diferent: això que anomenem "pau" és realment pau, o és la capacitat del sistema d'absorbir i neutralitzar tota dissidència? Quan els processos s'han pacificat, ha estat per voluntat emancipadora o per la força d'un sistema que metabolitza tota energia contestatària i la integra com a part del seu funcionament? Aquest projecte aspira a comprendre aquest dilema i a fer visibles les seves implicacions polítiques, socials i històriques. Mostrar que la revolta no és l'excepció, sinó un impuls humà recurrent, i que el repte actual és discernir si la pacificació és un pas cap a la justícia o una estratègia d'autoperpetuació del sistema.

Així, les dades abans esmentades reclamen una lectura problemàtica que convé no obviar. El fet que un 53 % de les campanyes no violentes assoleixin els seus objectius no implica necessàriament que aquests resultats siguin transformadors en un sentit estructural. Amb la seva immensa capacitat d'absorció del sistema, és possible que moltes d'aquestes "victòries" funcionin com a mecanismes de legitimació, és a dir, concessions parcials que reforcen la percepció que el sistema és, en última instància, just i funcional. En aquest escenari, l'èxit quantitatiu pot convertir-se en un fracàs qualitatiu, ja que la resolució puntual del conflicte desactiva la tensió política i consolida l'ordre existent. Des d'aquesta perspectiva, el 53 % podria llegir-se no només com una dada eficient, sinó també com un índex de pacificació.

Quan ens enfrontem a les opressions concretes del sistema o de tal corporació, no ho fem contra els nostres homònims socials, la distància de poder és abismal. En aquest context, el procés de pacificació no és l'oposat de la violència institucional a la qual ens neguem a assemblar-nos, sinó una adaptació a les seves estratègies de violència subliminal. El sistema actual ja no necessita exercir coacció explícita per neutralitzar la dissidència, opera mitjançant formes molt més subtils, sofisticades i complexes. Així, quan la resistència es veu obligada a ajustar-se a aquests ritmes i codis, corre el risc de quedar atrapada en un terreny dissenyat pel mateix poder, on la contestació esdevé gestionable, absorbible i finalment inofensiva.

Cal afegir, també, que la possibilitat de negociar pausadament i pacífica amb el poder és, sovint, una qüestió de privilegi.

Només determinats col·lectius poden permetre's el temps, la seguretat material i l'estabilitat emocional necessaris per esperar que el sistema (l'empresa o institució de torn) s'adapti a les seves demandes. En canvi, la violència sol emergir de la urgència, de situacions en què la vida i la dignitat estan en un risc més imminent. No tothom té el luxe d'esperar que l'opressor decideixi quan i com aplicar les millores que a ell li convinguin. En aquest sentit, la pacificació no només reflecteix diferències de classe, sinó que també pot operar com una mirada colonial que jutja com a "bàrbares" o "primitives" les formes de resistència de societats que no disposen dels mateixos recursos, ni dels mateixos temps, ni de les mateixes garanties que les «societats occidentals». En un sistema capitalista extremadament sofisticat i desigual, cal reconèixer que l'opressor és immensament poderós i, a sobre, difós (discernir contra qui lluitar és una bogeria), i que exigir formes de lluita "tranquil·les" i "ordenades" a qui viu en l'emergència pot convertir-se en una forma subtil de violència colonial. A més, cal tenir en compte que les diferents emergències climàtiques i ecològiques que posen en risc el nostre hàbitat planetari és d'una urgència més que important. Poso en dubte que el temps sigui un privilegi que ens puguem permetre.

En aquest sentit, Dirik adverteix, en el context de la lluita de les dones del Kurdistan, que *la protesta i la resistència es consideren insuficients per eliminar les guerres sistemàtiques que s'han dut a terme contra les dones, els pobles i la natura. Tant la rebel·lió erràtica sense forma com les crítiques sense una capacitat organitzativa al darrere són vistes com expressions de derrotisme* pel moviment kurd, justament perquè operen dins els límits que el mateix sistema

imposa[3]. Convé introduir i esmentar un concepte vertebral que articula tot el meu treball plàstic o visual, aquest és el dels mites[4]. De la mateixa manera que el capitalisme edifica els seus propis mites (el de la pacificació, el del creixement sostenible, el del progrés il·limitat o el de la meritocràcia, entre molts altres) també desplega, alhora, mecanismes de desmitificació destinats a neutralitzar allò que el posa en risc; en última instància, el seu relat presenta el capitalisme no com una opció històrica entre d'altres, sinó com l'única forma de vida possible: *capitalisme o barbàrie*[5]. Entre aquests mecanismes hi ha la desmitificació de la revolució, procés que consisteix a transformar l'impuls insurreccional en un gest moralment defectuós i violent. Això s'ha aconseguit a través d'estratègies narratives que es desenvolupen just al nucli del capitalisme com, per exemple, la criminalització de la protesta en els mitjans de comunicació, la banalització comercial del llenguatge revolucionari, la saturació de la paraula "revolució" especialment en contextos publicitaris, la invisibilització de revoltes o la construcció d'un relat històric que presenta els aixecaments populars com a errors tràgics que cal evitar[6]. Quan emergeixen moviments reformistes, ONGs o iniciatives de classe mitjana al voltant de causes com la igualtat o l'ecologisme, les veus

3. Dirik, D. (2023). *El moviment de dones del Kurdistan: Història, teoria i pràctica*. Tigre de Paper.

4. Els mites que som, 2026.

5. Fisher, Mark (2016). *Realismo capitalista. ¿No hay alternativa?* Buenos Aires: Caja Negra.

6. Chomsky, Noam i Herman, Edward S. (2000). *Los guardianes de la libertad. Propaganda, desinformación y consenso en los medios de comunicación de masas*. Barcelona: Crítica.

i pràctiques realment radicals —anticapitalistes, antifeixistes o anarquistes— són ràpidament estigmatitzades i criminalitzades.

I per si algú ha pensat en interpretacions excessivament deterministes sobre els processos revoltats, cal dir que no totes les revoltes i revolucions de la història han estat manipulacions d'estrats de classes superiors amb interessos amagats, com la burgesia[7]. És cert que en moltes revolucions liberals dels segles XVIII i XIX la burgesia hi va jugar un paper central amb un interès personal, però aquesta lectura és incompleta i euro-cèntrica. N'hi ha moltes altres que desmenteixen aquesta interpretació, com la Revolució d'Haití (1791-1804), iniciada i liderada per persones esclavitzades afrodescendents contra el sistema colonial francès. També la Revolució mexicana (1910-1920), protagonitzada per camperols, comunitats indígenes i sectors populars mobilitzats contra el règim porfirista; la Revolució xinesa a Manxúria (1928-1931), impulsada principalment per camperols i organitzacions revolucionàries en el context de la guerra civil xinesa; el procés d'alliberament del Vietnam (1945-1975), encapçalat per moviments anticolonials i amplis sectors populars sota el lideratge del Viet Minh; o la Revolució de Zanzíbar (1964), protagonitzada majoritàriament per les poblacions africanes de l'arxipèlag contra les estructures polítiques i socials heretades del domini colonial. No hi havia burgesos movent fils, sinó els sectors més oprimits lluitant per la seva supervivència i llibertat. De fet, una bona part de les revolucions del segle XX (anticolonials, obreres, pageses) sorgiren de classes populars que es contraposaven directament a les elits econòmiques i polítiques. Reduir-les a maniobres de classes dominants no només és fals, sinó que invisibilitza el patiment, la resistència i la capacitat transformadora dels grups més explotats.

7. N'hi ha itineraris que caldria revisitar com per exemple: George Rudé (1981). *La multitud en la historia. Los disturbios populares en Francia e Inglaterra, 1730-1848*. Madrid: Siglo XXI; o el clàssic: Edward P. Thompson (2012). *La formación de la clase obrera en Inglaterra*. Madrid: Capitán Swing.

Cal recordar que cap dret social important ha estat atorgat per benevolència del poder, sinó conquerit mitjançant la lluita i l'organització col·lectiva. La història és explícita en aquest punt. La Revolució d'Haití no només va abolir l'esclavitud a l'illa l'any 1804, sinó que va alterar de manera decisiva l'horitzó polític de l'atlàntic modern i va contribuir a accelerar els processos abolicionistes posteriors. Va ser la lluita radical dels oprimits, no cap gest humanitari del poder colonial, la que va obrir una escletxa històrica irreversible. Cal tenir present que, en cas de no haver tingut cap mena de resistència, l'esclavitud, molt possiblement, encara seria vigent i legal. La legalitat és així. De manera semblant, sense la vaga de la Canadenca de Barcelona de l'any 1919, no existiria la jornada laboral de vuit hores. Va ser una mobilització que va començar amb el sabotatge patronal i que es convertí en una vaga general de quaranta-quatre dies, organitzada per la CNT amb una disciplina obrera exemplar, capaç de paralitzar la ciutat i doblegar un estat que va respondre amb llei marcial i repressió. Només després d'aquestes accions, i no abans, el govern espanyol va reconèixer per primera vegada el dret a la jornada de vuit hores. I aquests són només dos exemples dels casos que van aconseguir vèncer, si altres lluites també haguessin

triomfat, cabria la possibilitat que el món fos significativament diferent. Per posar alguns exemples, imaginem una Manxúria revolucionària victoriosa consolidant una democràcia obrera i agrària a l'Àsia oriental, un Kronstadt expandit com a motor del comunisme llibertari, o una Comuna de París que hagués perdurat i inspirat estructures polítiques descentralitzades, igualitàries i autogestionades arreu d'Europa. Recordem, la Comuna va ser un projecte polític, molt més rupturista, popular i obrer que la Revolució Francesa. Cada derrota és un univers possible que es tanca i cada victòria, un record que ens mostra fins on podem arribar quan els oprimits esdevenen protagonistes de la història.

Sembla inevitable reconèixer que tota revolució necessita una dosi de romanticisme, entès aquest no com a ingenuïtat, sinó com a capacitat d'imaginar un món millor que l'existent. Sense un horitzó utòpic, sense una projecció idealitzada del que podria ser, cap col·lectiu s'atreviria a desafiar un poder que sempre es presenta com a impositiu (en el nostre cas, naturalitzat) i que pot desplegar accions bèl·liques realment desmesurades. El romanticisme revolucionari és, per tant, una mena de combustible emocional i simbòlic que permet superar la por, el confort i la domesticació, tan presents aquestes dues darreres en els nostres dies. Però també és cert que cal vigilar les seves derives: convertir la revolució en una gesta heroica pot conduir-la a un sacrifici irracional. La força d'una revolució no hauria de residir en el martiri, sinó en la intel·ligència col·lectiva capaç de sostenir processos llargs, crítics i empàtics. La mirada crítica no pot adormir-se després de l'enderrocament del vell ordre, la revolució ha de revolucionar-se una vegada i una altra, així com ens

ho explica l'estimada Ursula K. Le Guin a *Els Desposseïts*.[8]

Resulta especialment rellevant la concepció de revolució formulada pel moviment d'alliberament de les dones kurdes. Tal com explica Dilar Dirik al seu llibre *El moviment de dones del Kurdistan*, la revolució no es defineix com un únic dia de ruptura inscrit en un calendari, sinó com una lluita sostinguda en el temps orientada a desmantellar totes les formes de dominació que estructuren la societat i possibilitar així les relacions socials alliberades, i no només entre grups socials, sinó també amb la natura.[9] És cert que autors com Žižek, Arendt o Camus han advertit reiteradament que tota revolució pot convertir-se, l'endemà de la victòria, en un nou poder que reprodueixi allò que pretenia abolir. Però aquesta sospita, necessària i encertada en moltes ocasions, lluny d'ensenyar-nos que els totalitarismes són el punt essencial en la manera en com s'organitza tota societat i que aquestes estan sempre travessades pel poder, ens permet entendre, des del meu punt de vista, que moltes de les revolucions de la història estaven impregnades d'ideologies i estructures verticals que no confiaven realment en la capacitat de les persones de mantenir la seva pròpia autonomia organitzativa. Per posar un exemple paradigmàtic, el model marxista i leninista, on un partit disciplinat pensava per unes masses concebudes com a incapaces, va generar jerarquies que, un cop al poder, reproduïren el mateix esquema de domini que combatien, justament perquè aquest pensament ja estava incrustat a l'essència mateixa de l'idea-

8. Le Guin, U. K. (2023). *Els desposseïts.* Raig Verd.

9. Dirik, D. (2023). *El moviment de dones del Kurdistan.*

ri comunista, no del revolucionari. En canvi, les tradicions llibertàries han defensat formes horitzontals basades en la confiança plena en la gent. El fracàs d'alguns processos no invalida la revolució com a eina, sinó que ens recorda que tota revolució és contextual, modelada per les ideologies, els relats i les estructures que la contenen.

Parlant de relats, en el capitalisme avançat, la idea de futur ha deixat de ser un espai d'imaginació política per convertir-se en un territori de catàstrofes anunciades. Aquesta incapacitat per imaginar una alternativa al present ha estat analitzada per Mark Fisher a través del concepte de «realisme capitalista», que descriu la percepció del capitalisme com un sistema sense alternativa imaginable.[10] L'espai dels relats ficcionats, tan recurrents en les sèries i pel·lícules d'entreteniment (la ciència-ficció) han estat progressivament colonitzats per distopies pseudocomercials que han esdevingut fundacionals en la manera com concebem una mirada fatalista cap al futur projectat. Allò que en algun moment devia ser anticipació creativa, amb l'auge de l'entreteniment i les seves plataformes, s'ha convertit en una estètica del col·lapse que potencia el mite d'aquest, és a dir, ciutats en runes, governs totalitaris, ecosistemes devastats, tecnologies fora de control i un llarg etcètera. I, davant això, res a fer, les propostes desapareixen, no només es deixen de relatar, sinó que es deixen de concebre. Aquesta saturació d'imaginaris desesperançats ha desactivat la capacitat de pensar alternatives, erosionant la idea que el futur pugui ser millor que el present. Ho concebem al revés, el futur sempre pot ser pitjor. S'ha normalitzat una visió del demà

10. Fisher, M. (2016). *Realismo capitalista: ¿No hay alternativa?* Caja Negra.

com a un col·lapse inevitable, com si el declivi fos un destí inequívoc i no el resultat de decisions polítiques. El relat distòpic, ampliat per l'esgotament emocional mediàtic, actua així com un dispositiu d'immobilització, si tot està condemnat a enfonsar-se, qualsevol impuls transformador apareix inevitablement com a inútil. El futur, en lloc de ser un horitzó de possibilitats, ha estat convertit en una gàbia narrativa que bloqueja la imaginació i consolida l'ordre existent.

Per altra banda, les revolucions han teixit i cosit la història amb la mateixa intensitat que els imperis i les seves accions, però mentre aquests últims han deixat monuments, cròniques i institucions, els moviments revoltats han estat sistemàticament silenciats, difuminats o reduïts a una anècdota.[11] La revolta forma part de l'essència humana amb la mateixa naturalitat que el poder, la violència o la por. Si aquestes darreres s'han naturalitzat com a trets inherents de la condició humana per part dels relats oficials, també ho haurien de ser la dignitat, l'amor, la companyonia, l'impuls de llibertat, el suport mutu, i també la ràbia, l'odi o el desig de recuperar la dignitat. Rebel·lar-se contra el poder és tan natural com el poder mateix, dues forces antagòniques que conviuen i es tensionen dins la nostra experiència compartida.[12] Però, tanmateix, el relat oficial ha insistit a presentar el poder, l'egoisme i la submissió com a trets «realistes» de la nostra espècie, mentre que l'oposició, la solidaritat

11. Podeu utilitzar com a exemple: Zinn, H. (2021). *La otra historia de los Estados Unidos*. Pepitas de Calabaza; Bregman, R. (2021). *La humanitat: Una història d'esperança*. Empúries.

12. Scott, J. C. (2003). *Los dominados y el arte de la resistencia: Discursos ocultos*. Txalaparta.

organitzada o la dignitat rebel són retratades com fantasies infantils o anomalies caòtiques. La història de les classes populars i dels grups subalterns mostra, però, que la resistència no sempre adopta la forma d'una revolució oberta: també pot expressar-se mitjançant formes quotidianes de desobediència, evasió, sabotatge, solidaritat i construcció d'espais propis[13]. La història humana no ha consistit només a governar, dominar i conquerir, sinó també a resistir, imaginar i organitzar-se per satisfer les necessitats comunes[14].

Així, històricament, la revolució ha estat un instrument de resistència, d'organització i d'articulació comunitària, però el capitalisme ha erosionat aquesta capacitat d'acció conjunta, substituint-la per una falsa sensació de llibertat individual. L'acció transformadora ha estat reemplaçada per una submissió que es disfressa d'autonomia personal, desactivant així el fet col·lectiu a partir del consum individualitzat. Aquest projecte s'erigeix, per tant, com un exercici de desprogramació simbòlica i enaltiment del fet revolucionari, intentant treure'l de l'estatut infantilitzat al qual se l'ha empès i radicalitzant encara més aquesta mirada romantitzada. Busca interrogar aquesta narrativa imposada i recuperar la revolució com un acte d'imaginació col·lectiva, com una eina per projectar utopies i construir futurs possibles.

Ja per acabar, em falta explicar l'objectiu final d'aquest breu assaig i que és cabdal per entendre'l. Cal dir que, enfront d'un sis-

13. *Idem.*

14. Kropotkin, P. (2020). *El apoyo mutuo: Un factor de evolución*. Pepitas de Calabaza.

tema amb una capacitat gairebé il·limitada per absorbir i reorientar tota dissidència, especialment la que es formula des de la no-violència, és legítim que emergeixi un interrogant cabdal. Com hem dit abans, quan el capitalisme incorpora la protesta i la revolta com una estètica, un producte o com un segment de mercat, el marge d'acció sembla reduir-se fins a l'asfíxia. En aquest límit, on l'opressió es manté i la resistència és convertida en una forma més de governabilitat pacificada, ens convida a plantejar-nos si només una ruptura radical i potser violenta podria fracturar aquest cercle actual.

El dilema no rau a justificar i enaltir la simple destrucció, sinó a reconèixer la profunditat del bloqueig. És a dir, un sistema que es presenta com a natural i inevitable, i que absorbeix tota oposició per radical que sigui, acaba situant els moviments emancipadors en una paradoxa tràgica i grotesca. Quan, fins i tot, la pau és utilitzada com a instrument polític de desactivació enfront de la injustícia, qualsevol forma de transformació real apareix envoltada d'ombres. Mai la violència és una sortida desitjable, sinó que inexorablement es presenta com a única eina realment transformadora davant un sistema antropogènicament devastador que ha après a neutralitzar el canvi. Rebre la llibertat i conquerir-la són coses radicalment diferents, una depèn del poder, que és paternalista i l'atorga en benefici propi, i l'altra depèn de la voluntat col·lectiva. La llibertat és un estat concedit, l'alliberament és un procés guanyat, no atorgat.

No es tracta d'afirmar que la violència sigui l'únic camí, ni tampoc de justificar-la com a mitjà legítim per assolir un fi just. El problema és un altre, és a dir, el mateix marc des del qual es deci-

deix què és violència i què no ho és no és neutral, sinó una construcció històrica i política produïda pel sistema que diu voler regular-la. Els processos de pacificació no són espais neutres de resolució del conflicte, sinó dispositius que delimiten prèviament quines formes d'acció són acceptables i quines han de ser excloses o criminalitzades. Així, la "pau" no opera com a absència de violència, sinó com a marc de control que defineix, d'entrada, els límits de la dissidència.

En aquest sentit, qui ostenta el poder jurídic no només sanciona la violència baix el seu interès, sinó que també en determina la definició. Té la potestat de declarar què és violent i què no ho és, alhora que invisibilitza o normalitza les formes de violència estructural que ell mateix exerceix. Tal com assenyala Walter Benjamin[15], no hi ha una separació neta entre una violència legítima i una d'il·legítima en termes naturals, sinó una distinció produïda des de l'ordre jurídic per garantir la seva pròpia continuïtat. La violència que prové de fora del seu marc és criminalitzada, la que el sosté és legitimada, encara que sigui, en realitat, més profunda i estructurada.

El punt clau, per tant, no és només l'ús de la violència, sinó el control del relat que la defineix. El capitalisme contemporani ha aconseguit colonitzar aquests relats fins al punt de poder absorbir-los tots, fins i tot quan es contradiuen entre ells. Em refereixo a que la norma condemna la violència en abstracte mentre exerceix una violència sistèmica constant, o defensa la pau mentre imposa condicions materials que la fan impossible. Així, la distinció entre

15. Benjamin, W. (2021). *Tesis sobre el concepto de la historia y otros fragmentos*. Alianza.

allò lícit i allò il·lícit deixa de ser una qüestió ètica universal i es revela com el resultat d'un camp de forces, d'un marc de justificació construït per preservar un ordre que es presenta com a natural, però que està sostingut, precisament, per la violència que pretén negar.

En aquest sentit, la lectura que fa Benjamin sobre la violència i el dret resulta especialment inquietant. Segons ell, quan l'Estat defineix la violència, no ho fa de manera neutral ni objectiva, sinó des de la necessitat de preservar un ordre jurídic que s'ha constituït, des del seu origen, a través de la mateixa violència que després pretén condemnar. Per entendre-ho, cal tenir present que cap ordre jurídic apareix sobre un terreny neutral, la constitució d'un Estat, la imposició d'unes fronteres, la victòria en una guerra o la substitució revolucionària d'un règim per un altre impliquen una correlació de forces que acaba imposant un determinat ordre sobre altres possibilitats. Aquesta violència és fundadora perquè no es limita a condemnar o defensar una llei anterior, sinó que instaura el marc jurídic que, a partir d'aquell moment, determinarà què és legal i il·legal, i, per tant, quines violències seran condemnades i quines podran ser exercides en nom del nou dret.

Benjamin ho anomena «violència mítica». El dret no elimina, per tant, la violència que es troba en el seu origen, sinó que la transforma. Una vegada instaurat el nou l'ordre, la violència que l'havia fundat queda legitimada i passa a convertir-se en violència conservadora de dret, exercida per institucions com la policia, l'exèrcit, els tribunals i la seva legislació. Així, el dret no s'oposa exactament a la violència, sinó que manté amb ella una relació estructural.

A partir d'aquesta base, Benjamin distingeix entre dues formes de vaga general que permeten entendre millor què és una revolució. La vaga política, tot i presentar-se com a conflictiva, opera dins els límits del sistema i acaba reforçant-lo (ho hem explicat més amunt), ja que només busca modificar les condicions existents cosa que fa perpetuar el sistema establert. En canvi, la vaga general proletària —allò que ell identifica amb l'acte revolucionari— no pretén negociar, sinó posar fi a l'ordre que sosté aquestes relacions per tal de crear-ne de noves. No es tracta d'una violència que competeixi amb la de l'Estat dins el seu propi terreny, sinó d'un gest que desactiva el marc mateix on aquesta distinció té sentit. En aquest punt, la revolució és una acció "violenta" que ha de desbordar obligatoriament l'ordre jurídic. En realitat, per a Benjamin, la violència que exerceix l'Estat és, efectivament, violència —ja que només modifica les condicions externes—, mentre que la segona, la que pretén detonar el fonaments de l'estructura, com a mitjà, no és violenta.

Si acceptem que la revolta ha estat una constant històrica davant situacions d'opressió, explotació o desigualtat, apareix una pregunta que cal fer-se gairebé obligatòriament: on ha anat tot aquell malestar que alimentava el fet revoltat? Perquè podríem aventurar-nos a afirmar que el malestar no ha desaparegut, ni tampoc sembla haver estat sufocat. Tot i així, és evident que una part important de la classe treballadora que en el passat abanderava revoltes i revolucions, especialment en les societats occidentals, ha aconseguit drets i condicions laborals que serien difícilment comparables amb les dels treballadors industrials dels segles XVIII o XIX. Aquestes conquestes, com ja hem dit, existeixen i ja hem parlat que

corren el perill de convertir-se en una arma de doble fil. Però això no significa que, en un còmput global, hagin desaparegut l'explotació, la desigualtat o les formes de dominació, moltes s'han desplaçat geogràficament, han canviat de forma o s'han sofisticat. A això cal afegir-hi formes de precarització contemporànies i una crisi ecològica d'una magnitud que difícilment permet afirmar que la nostra situació col·lectiva avança necessàriament cap a millor. Com a primera conclusió podem afirmar que el malestar continua existint, però deduim que allò que ha canviat és la manera d'afrontar-lo i combatir-lo.

Una possible resposta és que una part d'aquest malestar ha estat individualitzat. Allò que en altres contextos històrics podia ser interpretat com un conflicte entre treballadors i patrons, entre classes, tendeix avui a ser experimentat com un problema de l'individu amb ell mateix. El conflicte deixa de projectar-se necessàriament contra les condicions que produeixen el malestar justament perquè el context s'ha tornat molt més complex. El problema ja no és únicament que les condicions laborals siguin insuportables, sinó que s'han desplaçat les responsabilitats: ara és l'individu que no sap gestionar l'estrès i que pateix ansietat; o, per altra banda, que no és prou productiu, resilient, disciplinat o positiu. Un problema políticament estructural es redirigeix cap a la insuficiència personal, s'individualitza.

Així, una reubicació d'aquest malestar ha estat el desplaçament d'aquella frustració col·lectiva davant una injusticia en un diagnòstic de trastorn mental. Tampoc es tracta de negar l'existència material d'aquests trastorns ni debatir si les persones necessitin

tractament, sinó de qüestionar la privatització del malestar i la tendència a explicar-lo exclusivament a partir de l'individu que el pateix. Quan la depressió, l'ansietat, l'estrès o altres formes de patiment són interpretades únicament com a fenòmens psicològics o neuroquímics, les condicions socials que en molts casos en són la causa, desapareixen de l'explicació. El problema deixa de ser polític i passa a ser terapèutic.

Si tota l'atenció del malestar emocional recau sobre la química cerebral, la predisposició individual, els hàbits o l'actitud personal, les estructures econòmiques, laborals, socials i polítiques desapareixen del camp d'analisi. La persona és diagnosticada i medicalitzada mentre que les condicions que produeixen o agreugen el seu malestar romanen intactes i invisibles. Com diu el psiquiatra José Luis Merín, no tenim una pandèmia de transtorns, sinó una pandèmia de diagnòstics. El malestrar ja no es transforma en revolució, sinó en depressió o ansietat.

És aquí on Fisher convergeix de manera extraordinària amb algunes de les idees de Byung-Chul Han. En la societat disciplinària clàssica, el poder apareixia amb major facilitat com una força exterior: el patró, la fàbrica, la policia, l'Estat, la prohibició, l'ordre. Això no significa que les relacions de poder contemporànies hagin deixat de tenir institucions, responsables o estructures materials, sinó que una part important de la coerció ha estat interioritzada. Han descriu el pas cap a un subjecte que s'entén a si mateix com a projecte, empresari de si mateix, responsable del seu rendiment i, conseqüentment, també del seu fracàs. Ja no necessita sentir constantment

una veu exterior que li ordeni produir més perquè ha incorporat aquesta exigència. S'autoexigeix, s'autoavalua, es compara, s'optimitza i, quan no aconsegueix respondre a allò que s'espera d'ell, es culpabilitza.

Aquesta transformació té conseqüències polítiques profundes. És molt més fàcil identificar un adversari quan l'explotació és percebuda com una força exterior que quan el conflicte ha estat incorporat al propi subjecte. Si considero que la meva situació és conseqüència d'una injustícia compartida, existeix almenys la possibilitat de buscar altres persones en la mateixa situació, reconèixer un conflicte comú, organitzar-nos i actuar. Però si considero que la meva situació deriva principalment de la meva incapacitat per gestionar-la, el conflicte queda reclòs dins meu. La culpabilitat és profundament desmobilitzadora perquè individualitza allò que podria ser compartit. El fracàs deixa de produir necessàriament indignació contra una estructura i pot produir vergonya contra un mateix.

Aquí adquireix tot el seu sentit aquella provocadora formulació segons la qual l'explotat ja no es converteix en revolucionari, sinó en depressiu. No convé prendre-la com una descripció clínica literal ni com una llei històrica, sinó com una imatge política extraordinàriament precisa: una part de l'energia negativa que podria dirigir-se cap a l'exterior és reconduïda cap a l'interior. La ràbia es transforma en culpa; la impotència política, en insuficiència personal; l'esgotament produït per determinades condicions de vida, en incapacitat per gestionar-se adequadament. El subjecte continua patint, però cada vegada li resulta més difícil reconèixer el seu patiment en el

dels altres i convertir-lo en una experiència política comuna.

Per això parlar simplement de «medicalització» encara seria insuficient. El malestar també és domesticat. Ha estat progressivament desplaçat cap a l'espai privat, cap a la llar, cap a l'individu i, de manera creixent, cap a la pantalla. Una part considerable del temps no productiu de la vida contemporània està ocupada per dispositius i indústries específicament construïdes per retenir la nostra atenció. La televisió ja havia convertit la llar en un centre permanent de consum d'entreteniment, però el telèfon intel·ligent ha radicalitzat aquesta transformació perquè el dispositiu ens acompanya constantment. El consum ja no necessita un espai ni un horari determinats: pot ocupar qualsevol espera, qualsevol trajecte, qualsevol silenci, qualsevol instant d'avorriment.

Això no significa que mirar una sèrie, jugar a un videojoc, utilitzar una xarxa social o mirar vídeos sigui políticament reaccionari en si mateix. Una afirmació així seria simplista. La qüestió és estructural: mai no havíem disposat d'una infraestructura tan sofisticada per capturar, fragmentar i monetitzar l'atenció humana. L'avorriment, la frustració, l'angoixa i fins i tot la ràbia poden ser immediatament interceptats per una oferta pràcticament infinita d'estímuls. El malestar no necessita desaparèixer perquè el sistema continuï funcionant; basta que sigui canalitzat cap a formes que no arribin necessàriament a constituir-se en acció col·lectiva. Pot convertir-se en consum, entreteniment, scroll, compra, pornografia, joc, autoexposició, discussió digital o qualsevol altra forma de gratificació, distracció o reconeixement. L'energia no desapareix: circula per circuits

diferents.

I aquí apareix un altre element que considero especialment significatiu: la visibilitat. Les plataformes digitals han convertit el reconeixement en una economia quantificable. Seguidors, visualitzacions, comentaris, likes i comparticions transformen una necessitat humana antiga —ser reconegut pels altres— en una estructura mesurable. El subjecte no només consumeix; també es produeix a si mateix com una imatge destinada a circular. Ha de ser visible, interessant, compartible i reconeixible. Aquesta economia del reconeixement pot generar una contradicció política important: quan la integració social depèn cada vegada més de ser vist i acceptat, sortir radicalment de la norma comporta un cost simbòlic. La dissidència ja no s'enfronta únicament a la policia, a l'empresa o a l'Estat; també s'enfronta a la possibilitat de l'aïllament, l'estigma, la ridiculització o la pèrdua de reconeixement dins la pròpia comunitat.

Això ens permet entendre per què la desactivació revolucionària no necessita funcionar exclusivament mitjançant la repressió. De fet, aquesta és una de les característiques més sofisticades del poder contemporani: pot permetre enormes quantitats de dissidència sempre que aquesta sigui compatible amb la continuïtat de les estructures que critica. Podem denunciar, indignar-nos, publicar, comentar, compartir, ironitzar i construir identitats polítiques molt crítiques. Fins i tot la radicalitat pot adquirir valor cultural, estètic o comercial. El problema apareix quan aquesta crítica abandona el terreny de la representació i intenta modificar materialment les relacions de poder. És aquí on torna a aparèixer aquella diferència

que ja hem assenyalat entre crítica i acció: una societat pot estar extraordinàriament polititzada discursivament i, al mateix temps, profundament desactivada en termes d'organització i capacitat transformadora.

Aquesta situació ajuda també a explicar una aparent paradoxa contemporània. Podem estar indignats permanentment i continuar essent políticament impotents. De fet, la indignació mateixa pot convertir-se en una mercaderia. Circula, genera contingut, produeix interaccions, construeix identitats, alimenta algoritmes i captura atenció. Una persona pot passar hores consumint contingut sobre injustícies socials i acabar la jornada amb una sensació intensa d'activitat política sense haver abandonat en cap moment el circuit de consum que monetitza aquesta mateixa indignació. Això no invalida l'activisme digital ni significa que les xarxes no puguin servir per organitzar lluites reals; significa simplement que expressar oposició i exercir oposició no són necessàriament la mateixa cosa.

Però convé evitar una temptació explicativa que debilitaria tot aquest argument: imaginar que aquest procés respon necessàriament a un pla deliberat i centralitzat. No cal suposar que existeix algú que hagi decidit transformar revolucionaris potencials en individus ansiosos, consumidors o pacients. La qüestió és més estructural i, precisament per això, més difícil de combatre. Existeixen institucions, empreses i sectors econòmics que obtenen beneficis concrets de cadascun d'aquests processos; existeixen també decisions polítiques deliberades, estratègies empresarials i tecnologies dissenyades expressament per retenir l'atenció o incrementar

el consum. Però el conjunt no necessita un únic director. El sistema pot produir efectes coherents sense haver estat planificat coherentment. Diferents mecanismes convergeixen perquè comparteixen incentius compatibles amb una mateixa estructura econòmica i social.

La pregunta no és per què ha desaparegut el malestar revolucionari, sinó si realment ha desaparegut. Potser allò que ha desaparegut és la infraestructura simbòlica i col·lectiva que permetia interpretar determinats malestars com a polítics. Quan un treballador reconeixia en el treballador del costat una mateixa explotació, existia la possibilitat de construir un «nosaltres». Quan cadascú interpreta la seva situació mitjançant una narrativa individual —la meva carrera, el meu rendiment, la meva salut mental, la meva visibilitat, la meva autoestima, el meu èxit, el meu fracàs—, aquest «nosaltres» es fragmenta en una multitud de jos aparentment independents.

Això és especialment important perquè cap revolució neix simplement de l'existència del patiment. La història està plena de societats que han suportat condicions terribles durant períodes molt llargs sense revoltar-se. Perquè el malestar es converteixi en revolta necessita alguna forma de traducció política: identificar que allò que em passa no em passa només a mi; comprendre que no és inevitable; reconèixer responsables, estructures o relacions de poder; imaginar que podrien ser diferents; trobar altres persones que comparteixin aquesta lectura i, finalment, considerar possible actuar col·lectivament. És aquesta cadena la que sembla haver estat profundament erosionada. Entre el malestar i la revolta s'ha interposat tota una arquitectura d'interpretacions individuals, terapèutiques,

competitives, meritocràtiques i consumibles.

I això ens retorna al problema central de La revolució desactivada. Potser no vivim en una societat que hagi eliminat les condicions que històricament produïen indignació, sinó en una societat que ha desenvolupat una extraordinària capacitat per impedir que aquesta indignació es reconegui a si mateixa com una força comuna. El malestar persisteix, però apareix fragmentat: depressió, ansietat, estrès, insomni, esgotament, frustració, addicció, solitud, por al fracàs, necessitat de reconeixement, consum compulsiu o sensació permanent d'insuficiència. Cadascuna d'aquestes experiències és viscuda individualment i té causes múltiples que no poden reduir-se al capitalisme. Però quan apareixen simultàniament i massivament dins una determinada organització social, resulta políticament insuficient considerar-les només una suma de problemes privats.

El malestar que alimentava la revolta no necessàriament ha desaparegut: ha estat redistribuït. Una part s'ha individualitzat; una altra s'ha psicologitzat; una altra s'ha medicalitzat; una altra s'ha convertit en culpa; una altra s'ha domesticat; una altra s'ha capturat mitjançant l'entreteniment i el consum; una altra s'ha transformat en necessitat de visibilitat; i una altra circula permanentment com a indignació digital. Allò que abans podia trobar un llenguatge polític comú apareix ara dispers en multitud de llenguatges privats.

El problema revolucionari contemporani potser no consisteix únicament a produir més indignació. D'indignació ja n'hi ha. Consisteix a tornar a establir les connexions que permeten comprendre que determinades formes de malestar aparentment privades comparteixen condicions estructurals; recuperar la capacitat de transformar el «què em passa?» en el «què ens està passant?». Perquè és precisament en aquest petit desplaçament gramatical —del jo al nosaltres— on un malestar deixa de ser exclusivament una experiència privada i recupera la possibilitat de convertir-se en una qüestió política.

Hi ha una qüestió cabdal a l'hora de concebre aquest enaltiment del fet revolucionari que travessa tot el treball i que no és fàcil d'explicar ni d'assumir, però és imprescindible tenir-la present a l'hora de pensar qualsevol solució davant la magnitud d'atrocitats generades pel sistema capitalista. Convé posar l'èmfasi en el fet que mai en la història de la humanitat l'espècie s'havia enfrontat a un perill antropogènic de les dimensions actuals i, sobretot, dibuixa un escenari futur encara pitjor. Dic això només per tal que la persona lectora es faci càrrec de les dimensions.

M'agradaria subratllar sense ambigüitats això que diré a continuació: cap, i insisteixo, cap de les solucions que ens puguin passar pel cap en un intent d'imaginar com podríem arreglar o arranjar nosaltres individualment (que estigui en les nostres mans) els problemes generats pel nostre sistema, cap d'aquestes, no és una solució real. Cap gest personal, per responsable o benintencionat que sigui, pot revertir una dinàmica que opera a escala global i sistèmica. Pensar que la suma d'accions individuals pot solucionar allò que és, per definició, col·lectiu i estructural no només és insuficient, sinó que forma part del mateix marc de pensament que ha fet possi-

ble aquesta crisi. Aquesta constatació no pretén fomentar la inacció, sinó desplaçar el focus de l'àmbit i pensament individual al col·lectiu.

Tot allò que pensem que és una eina per anar contra el sistema acaba convertint-se, tard o d'hora, en una eina en favor del mateix sistema. Absolutament tot. Aquesta no és una afirmació provocadora gratuïta, sinó una constatació que es fa evident quan observem com el capitalisme té la capacitat d'absorbir i rendibilitzar qualsevol gest que aparentment el qüestiona. Per fer-ho més visible, faig una breu llista, incompleta, d'algunes d'aquestes accions que sovint se'ns presenten com a solucions: anar al supermercat amb bosses de tela, reciclar o separar residus, consumir menys plàstic, menjar menys carn, comprar de proximitat, consumir productes ecològics o bio, obrir un compte en una banca ètica, votar a les esquerres (fins i tot les més "radicals"), vestir amb roba de segona mà, posar aïllament tèrmic o plaques solars a casa, canviar a un cotxe elèctric, fer voluntariat puntual, fer donacions, autocurar-se, autoformar-se, llegir, reduir l'ús de les xarxes socials, practicar ioga, invertir en desenvolupament personal, adoptar discursos de positivitat, modificar hàbits alimentaris, viatjar menys, agafar el transport públic, sembrar un arbre, anar a manifestacions… i un llarguíssim etcètera de "solucions".

El tret comú de totes aquestes pràctiques és que són, gairebé sense excepció, accions individualitzades que desplacen la responsabilitat cap a l'individu situat a l'últim esglaó de la cadena de consum. Justament són aquestes les accions que se'ns demana tangencialment des del sistema que assumim aquelles persones

que, paradoxalment, tenim menys capacitat real de decisió i incidència sobre les estructures que generen els problemes. És una qüestió d'escala. La responsabilitat es distribueix cap avall, mentre les dinàmiques estructurals que sostenen l'explotació i la devastació romanen intactes en la part alta de la jerarquia.

Espero que, de manera interlineal, la lectora hagi pogut entreveure una certa dosi d'absurditat en tot aquest llistat de "solucions" en comparar-les amb un possible llistat, que convido es faci mentalment, de les problemàtiques socials i mediambientals que se'ns presenten a l'horitzó i que, sense dubte, s'intensificaran.

El que vinc a dir, el que intento explicar, és que no existeix cap solució als problemes estructurals, mediambientals o socials que ens convingui a nosaltres personalment. Aquests tipus de solucions el que fan, en realitat, és construir un context de seguretat personal i estructural. No existeix, per tant, la comoditat en les solucions quan parlem de les dimensions reals del conflicte. No és possible. No poden ser mai còmodes. I no ho són, precisament, perquè el sistema ha desenvolupat la capacitat extraordinàriament eficaç per absorbir-les totes, individualitzant-les i convertint-les en gestos gestionables i, finalment, innocus.

És probable que alguna persona lectora pensi que algunes de les solucions que he citat no són còmodes, i és cert que, dins d'un sistema que ha optimitzat fins a l'extrem la rendibilitat del temps i l'eficiència quotidiana, en la que totes anem sempre faltades de temps, determinades pràctiques generen certes incomoditats.

És més fàcil i ràpid, per posar un exemple, llençar-ho tot al mateix contenidor que separar els residus, però, malgrat això, aquest tipus d'accions no alteren de manera significativa la nostra manera de viure, i molt menys, l'estructura del sistema en un sentit profund. No modifiquen les relacions de poder, tampoc els mecanismes de producció ni desestabilitzen els fonaments del model econòmic.

Aquestes pràctiques funcionen com a solucions reformistes o, fins i tot podríem dir, conservadores. Lluny de generar un canvi estructural, contribueixen a preservar el sistema en la seva forma essencial. De fet, cap solució que se'ns acudeixi dins aquest marc mental produirà una transformació significativa, perquè totes parteixen de la por —una por molt sistèmicament arrelada— a imaginar que l'estructura en què vivim pugui, ni tan sols, trontollar. Tenim els exemples de cada crisi que el capitalisme ha generat al llarg de la seva història que han estat, en gran manera, devastadores, fins i tot quan no han posat realment en qüestió el sistema en conjunt. Fins i tot la idea mateixa de col·lapse ha estat absorbida i neutralitzada, generant-ne ficció en forma d'entreteniment. Un producte cultural vendible i consumible. El que hauria de ser un horitzó inquietant, queda així desactivat, estetitzat i allunyat de qualsevol capacitat real de mobilització.

Per això cal anar alerta i mantenir una mirada crítica davant les solucions que el sistema ofereix en forma de receptes individuals o de píndoles màgiques. Es presenten com a prescripcions amb la intenció de salvar-nos i protegir-nos, però sovint no són res més que mecanismes de mera supervivència d'un sistema perversament

opressor. En realitat només ens mantenen amb l'aigua al coll, normalitzant la situació, en la tensió justa per no ofegar-nos, però prou incòmodes per no deixar de sentir el malestar i prou ocupats gestionant-lo perquè no puguem qüestionar-ne les causes reals.

Si alguna lectora ha pensat que una possible solució podria ser que «totes les persones del món deixessin de consumir de cop» , cal fer, com a mínim, dues consideracions al respecte. D'entrada, cal dir que com a idea no és necessàriament dolenta, sembla una proposta raonable i, molt probablement, seria efectiva. Ara bé, si l'analitzem amb una mica més de deteniment, apareixen immediatament les seves limitacions estructurals. En primer lloc, es tracta d'una solució formulada sempre en condicional: «si tothom…» . Això implica, inevitablement, una sèrie d'operacions prèvies que no són menors, com ara posar-se d'acord col·lectivament a escala global. Però tal com s'ha exposat al llarg del text, aquesta capacitat d'acció col·lectiva i de consens compartit és precisament una de les dimensions que el sistema ha desactivat amb més eficàcia. Justament ha posat un especial èmfasi en això. En aquest context, posar-se d'acord, no és una operació ni fàcil ni, podríem dir, factible.

Però, així i tot, si fem l'exercici de portar aquest supòsit fins a les seves últimes conseqüències, el plantejament es torna encara més revelador. En el cas hipotètic que totes actuéssim conjuntament amb prou força per desestabilitzar el sistema fins a provocar un canvi real i profund (fins i tot el seu col·lapse), això voldria dir que ja hauríem superat una barrera molt més complexa que la del consum: la por de perdre seguretat o comoditats personals. Dit d'una

altra manera, hauríem hagut de desactivar prèviament l'ego individual que el capitalisme sap acaronar i alimentar tan bé. En aquest context, no semblaria gaire lògic pensar que, després d'un exercici col·lectiu d'aquesta magnitud, deixar de consumir fos el límit de la imaginació política. Al contrari, l'horitzó del fet possible seria, necessàriament, molt més radical i contundent.

La segona qüestió que cal posar sobre la taula és que propostes com la de deixar de consumir totes alhora acostumen a formular-se dins el mateix marc de pensament construït pel sistema que es pretén superar. És a dir, s'utilitza la mateixa eina que genera el problema. Això no és tan contraproduent en termes pràctics com limitant en termes imaginaris. Revela fins a quin punt el nostre pensament continua operant exclusivament dins la lògica que el sistema presenta com a única realitat possible. En aquest sentit, no és que aquestes solucions siguin inútils, sinó que delaten una dificultat més profunda: la incapacitat d'imaginar respostes que no neixin ja condicionades pel mateix marc que sosté l'ordre existent. Tot allò que podria sacsejar realment els fonaments del sistema queda, així, automàticament descartat, invisibilitzat o considerat irreal o irresponsable. Impensable. Cal advertir que el capitalisme, el colonialisme o el patriarcat, entre altres, no només ocupen territoris físics o digitals, també operen des de les creences, els símbols, els mites i la manera que percebem la realitat, sobre la manera en com pensem, anul·lant la possibilitat d'altres opcions.

De manera evident i honesta, personalment cal que admeti que no sé quines són les solucions ni tinc respostes a cadascun dels

problemes globals. Ni tan sols estic segur que la revolució sigui la solució a tots els problemes que afrontem, problemes que són d'una complexitat colossal i rebuscadament interconnectada. El que si tinc clar és cap d'aquestes pot passar per una relativa comoditat personal i una desconnexió de la col·lectivitat.

La força col·lectiva que, en altres moments històrics, va permetre oposar-se frontalment a estructures autoritàries —enfrontant-s'hi de manera directa, organitzada i en algunes ocasions relativament sostinguda— ha estat, sobre manera, neutralitzada. Avui en tenim exemples vius, com el del Kurdistan, que mostren que aquesta capacitat no ha desaparegut encara, però sí que ha estat arraconada. La desactivació no només ha estat individualitzada, sinó també extremadament sofisticada, fragmentària i difícil de llegir. No opera com una prohibició clara o una repressió visible, sinó com un entramat de mecanismes que dissolen el vincle col·lectiu i fan cada vegada més opaca la possibilitat mateixa de l'acció compartida.

Per posar un exemple recent, en el moment d'escriure aquestes pàgines, Iran viu una gran onada de protestes antigovernamentals, iniciades a finals de desembre de 2025 per una crisi econòmica profunda i que s'ha intensificat el gener de 2026. Les autoritats han aplicat una censura severa i tallat l'accés a internet a tot el país per intentar limitar la circulació d'informació i organització de manifestants, deixant el trànsit de dades reduït a cèntims. El servei d'internet per satèl·lit Starlink, propietat de SpaceX d'Elon Musk, s'ha convertit en una alternativa per a alguns iranians per evitar l'apagada estatal d'internet. Tot i que el govern iranià ha prohibit

legalment l'ús de Starlink i ha intentat interferir amb les antenes, milers de terminals s'han introduït al país il·legalment i han permès que grups petits continuïn connectats. A més, SpaceX ha eliminat temporalment els costos d'ús de Starlink a l'Iran perquè les persones que disposen de l'equip puguin accedir a internet gratis durant l'apagada. Fins i tot Trump ha dit que planeja parlar amb Musk per ajudar a restaurar l'accés a internet a l'Iran.

El que posa de manifest el cas de les protestes a l'Iran és fins a quin punt el capitalisme contemporani ha assolit un nivell de complexitat, ambigüitat i contradicció que és realment extrema. Un moviment que, en essència, és clarament emancipador —una protesta massiva contra un règim coercitiu, repressiu i autoritari— acaba sent facilitat tecnològicament per figures que simbolitzen, precisament, formes molt sofisticades i jerarquitzades de poder estructural. Que l'accés a internet durant una revolta popular depengui de la infraestructura privada d'Elon Musk, o que el relat internacional sobre aquesta ajuda sigui capitalitzat políticament per Donald Trump, no és una anècdota, sinó un símptoma. El sistema capitalista és avui capaç d'intervenir fins i tot en els processos que aparentment el qüestionen, no sempre per desactivar-los frontalment, sinó per reformular-los, instrumentalitzar-los o reapropiar-se'n.

El resultat és un escenari ple d'ambivalències, on allò que sembla alliberador no és necessàriament antagònic al sistema global, sinó que pot formar part del seu mateix entramat. Aquesta superposició d'interessos, relats i figures de poder ens mostra com el capitalisme no només domina per coerció directa, sinó també mit-

jançant jocs de legitimitat i contradicció estructural, fent cada vegada més difícil distingir amb claredat on comença la resistència i on l'acceptació, és a dir, l'absorció.

El més inquietant, però, és que això és només la part visible del mecanisme, per sota, operen totes aquelles capes opaques, les clavegueres del sistema. Però ara, el més sorprenent és que ja ni tan sols necessiten ser ocultades. En el capitalisme contemporani, la desactivació política i col·lectiva ha arribat a un punt tal que la transparència no funciona com a eina d'emancipació, sinó com a nova forma de normalització. Les contradiccions i les atrocitats econòmiques, tecnològiques o polítiques poden exposar-se obertament perquè ja no generen reacció. La saturació informativa, la sobrecàrrega de tasques en la vida diària i la desmobilització empàticament col·lectiva han neutralitzat la capacitat d'indignació. En un món on les estructures de poder s'han tornat profundament rizomàtiques i interdependents, resulta gairebé ingenu pensar que la solució a les seves atrocitats pot ser unidireccional i individual. Separar residus, consumir menys, deixar de menjar carn o plantar arbres poden ser gestos ètics valuosos en segons quins contextos, però són clarament insuficients davant un sistema que opera a una escala infinitament més sofisticada i violenta. És un problema de desajustos de magnituds.

En realitat el que passa és que el pla de realitat és un altre. No és possible projectar solucions que no se sostinguin en el mateix context polític i simbòlic que vivim i que anomenem, precisament, «realitat». El problema és que aquest context és tan dur, tan dens

i tan profundament complex —monstruós i pervers en la seva arquitectura— que limita de manera dràstica la capacitat d'imaginar alternatives. No perquè aquestes no siguin possibles en abstracte, sinó perquè els paràmetres que organitzen la vida quotidiana, el treball, el temps, el desig i la supervivència han estat naturalitzats fins a convertir-se en l'únic marc pensable. Així, qualsevol altra forma d'organització social apareix com a irreal, inviable o utòpica en un sentit desqualificador, fins i tot invisible, no pas perquè no pugui existir, sinó perquè el mateix sistema ha colonitzat la nostra capacitat d'imaginar una realitat gestionada sota altres criteris.

També és important aclarir que, tot i plantejar el fet revolucionari com una possible sortida davant el bloqueig actual, això no implica cap desig personal que aquest escenari es materialitzi. No es tracta d'una voluntat, ni d'un impuls romàntic, ni d'un anhel d'experiència política extrema. No hi ha cap entusiasme ni cap voluntat personal de convèncer ningú perquè prengui aquest camí. No és això el que vull. Una revolució comporta, gairebé sempre, conseqüències terribles abans que qualsevol horitzó emancipador pugui arribar a materialitzar-se: guerra, mort, assassinats, tortures, violacions i tota mena d'horrors que deixen marques irreversibles en els cossos, en les ments i en les societats.

Aquest aclariment és necessari perquè la persona lectora entengui que aquesta posició no neix del gust personal ni d'una fascinació per la violència, ni tampoc d'una suposada exaltació irracional. És, més aviat, el resultat d'una lectura freda, incòmoda i profundament amarga de la realitat present. Una mirada personal que

intenta ser tan honesta com sigui possible amb un mateix davant un context en què moltes de les vies desitjables de transformació han estat sistemàticament neutralitzades i absorbides, i on les opcions que resten són, inevitablement, tràgiques.

Cal precisar, també, que aquest treball se centra exclusivament en revoltes, revolucions, disturbis, aldarulls i episodis d'acció directa de caràcter violent (o amb un cert grau de violència). Això no implica, en cap cas, negar l'existència ni la rellevància d'altres formes d'oposició no violenta, però igualment directes, contra l'ordre establert. Al llarg de la història, aquestes pràctiques han configurat un entramat dens i persistent de dissidències que evidencien un malestar molt més ampli i estructural del que sovint es reconeix.

Un exemple paradigmàtic és el *Compilatio de Novo Spiritu*, vinculat als anomenats germans i germanes del Lliure Esperit (segles XIII–XIV). Aquests moviments mil·lenaristes qüestionaven radicalment l'autoritat de l'Església mitjançant pràctiques com la negació dels sagraments, el rebuig de la mediació eclesiàstica per assolir la salvació i la defensa d'una relació directa amb el diví. L'austeritat, la pobresa voluntària i la vida comunitària eren concebudes com a experiències espirituals centrals i, amb el temps, algunes de les seves branques incorporaren actituds antinòmiques, és a dir, contràries a la norma, com el rebuig dels impostos, el qüestionament de la propietat privada o pràctiques sexuals no normatives. Tot plegat va provocar una repressió severa per part de les autoritats religioses i civils.

En aquest mateix ecosistema dissident s'inscriu la figura de Nicolau de Basilea, executat el 1397, que defensava la possibilitat d'assolir la perfecció espiritual sense mediació institucional, així com els begards, laics pobres sovint vinculats a oficis manuals que practicaven formes de vida comunal, austeres i autònomes al marge de l'Església. A aquests corrents s'hi poden afegir altres expressions heterodoxes del mil·lenarisme medieval i, en un sentit ampli, la persecució de les anomenades bruixes, que també pot interpretar-se com la repressió violenta de sabers, pràctiques i formes de vida no assimilables a l'ordre religiós, jurídic i patriarcal dominant.

Maíz també esmenta els casos dels *tondrakians*, que rebutjaven la jerarquia eclesiàstica, els sagraments i la mediació institucional, defensant formes de vida comunitària i una religiositat no sotmesa al poder imperial bizantí; els *paulicians*, que, a més de negar l'autoritat de l'Església oficial i el culte a les imatges, van arribar a articular comunitats autònomes i, en alguns moments, resistències armades contra Bizanci; o el *zoroastrisme*, que en alguns períodes i corrents, va fomentar formes de vida comunitària, redistribució, responsabilitat col·lectiva i certa ètica igualitària. Sense ser revolucions en el sentit clàssic, totes aquestes formes de dissidència ens serveixen per configurar una certa genealogia de resistència quotidiana i simbòlica que evidencia que l'oposició al poder no ha estat, en realitat, una excepció, sinó una constant històrica, en ocasions més intermitent que en altres, amb múltiples formes i intensitats.

Cal aclarir que totes aquestes formes d'oposició no violenta no han estat incorporades de manera sistemàtica en aquest projecte, ja que desbordarien els seus límits materials, el quals estan centrats específicament en la revolta violenta i l'acció directa insurreccional. M'agradaria que la seva absència no respongués a una manca de rellevància, sinó a una decisió metodològica. La seva menció pretén convidar a la persona lectora a tenir-les presents com a part indispensable d'una genealogia més àmplia de dissidència, i fins i tot a iniciar un procés de recerca pròpia sobre aquests fets. Obres com *En pos del Milenio. Revolucionarios milenaristas y anarquistas místicos de la Edad Media* o l'anteriorment citat llibre de Jordi Maíz, entre molt altres, resulten especialment valuosos per entendre com, molt abans de la modernitat política, ja existien formes d'oposició radical que qüestionaven l'autoritat, la propietat, la norma i la mediació institucional des de pràctiques espirituals, comunitàries i antinormatives. Aquest treball no les recull, però intenta dialogar amb elles, assumint que tota història de la revolta és sempre parcial i en gran mesura subjectiva, i que el seu buit pot ser també una invitació activa a pensar i investigar més enllà del que aquí es presenta.

El que sí que convé deixar clar en aquest breu capítol és que cap procés revolucionari pot limitar-se a l'esclat puntual de la desobediència. Descolonitzar-se implica una renaixença profunda que activi el fet revolucionari des de la base social de tota societat oprimida. La revolta espontània pot ser efectiva i necessària en determinats moments, però acostuma a ser de curta durada si no va acompanyada d'un treball sostingut i profund. L'organització, l'educació, la consciència política, les cures, la igualtat i la construcció d'una cultura quotidiana dissident no són elements secundaris, sinó condicions imprescindibles perquè qualsevol moment revoltat pugui

arrelar, sostenir-se i transformar realment l'ordre existent.

Metodologia de recerca

Un cop exposat el marc teòric del projecte, cal precisar que la recerca i la metodologia d'enumeració s'han orientat a identificar i recuperar, tant com ha estat possible, totes les revolucions i revoltes al llarg de la història de la humanitat. Com que totes és impossible, almenys s'ha intentat que les més detectables estiguin presents. La voluntat que fossin moltes (o fins i tot, totes) no és anecdòtica, és una qüestió central en el projecte. La quantitat, el fet que any rere any es produeixin, a vegades, cents de revoltes en el globus, és una prova contundent que ens ensenya que aquestes i les revolucions han estat clau fonamental en la construcció de la història de la humanitat. Lluny de ser excepcions, han estat el fil conductor del relat humà, de la seva construcció històrica que ha edificat les societats fins a arribar al present, sobretot des d'un punt de vista de la recuperació de la dignitat de les persones oprimides. És la constatació que tot allò que hem assolit (drets, llibertats, etc.) ha estat, en realitat, fruit de l'oposició al sistema imperant i no, com ens han fet creure, atorgat pel poder. Fent així l'exercici d'ensenyar que han estat deliberadament reduïdes a simples anècdotes o notes a peu de pàgina malgrat haver sacsejat els fonaments dels seus temps. Els processos de dominació haurien d'estar estudiats diametralment als processos de resistència.

La revolució no és una anomalia, sinó un mecanisme natu-

ral d'autoregulació social. Aquesta resistència és condició mateixa de l'esperit humà i, per tant, igual d'important a l'hora de fer-ne la lectura històrica. Això és l'objectiu d'aquest treball, demostrar que les revoltes i revolucions no són excepcions, ni tan sols són processos romantitzats, sinó que són processos de reubicació de la dignitat davant la injustícia sistèmica.

Per recalcar i subratllar això encara més, la persona lectora haurà de fer l'exercici d'entendre que el llistat de revolucions, revoltes i disturbis que trobarà a continuació, tot i la seva extensió, no és en realitat tot el gruix dels processos de resistència i oposició que s'han produït al llarg de la història. Al llibre *Manchuria. La revolución olvidada*[16], Emilio Crisi cita un estudi d'Andrew Nahm que assenyala que només a la regió coreana de Manxúria, entre els anys 1911 i 1937, es van produir més de 159.000 disputes gremials entre els camperols i els empresaris japonesos (aleshores potència colonial en el territori coreà), així com més d'un miler de conflictes rurals documentats. Tenint en compte que prop de la meitat de la collita anual d'arròs era destinada a l'exportació cap a l'Imperi japonès, aquestes xifres permeten dimensionar la presència constant i massiva dels processos d'oposició en qualsevol context marcat per l'explotació, l'espoli i l'opressió estructural. Dic això per tal que ens fem una idea de tots els conflictes que han quedat fora de la documentació d'aquest treball.

16. Crisi, E. (2024). *Manchuria: La revolución olvidada. Tres años de comuna libertaria impulsada por el anarquismo coreano (1929–1932)*. Descontrol.

Dit això, cal avisar que no només s'han ordenat cronològicament totes les revoltes i revolucions, sinó també qualsevol moviment insurgent (espontani o no), vinculat amb l'acció directa. És a dir, s'ha intentat mapar totes les formes de contestació polítiques i socials fins a l'actualitat. Una història total de la contestació, una cartografia mundial de la revolta que pretén integrar totes les escales del conflicte, des dels grans processos revolucionaris i revoltats fins a les insurreccions locals, amotinaments, vagues violentes, disturbis, sollevaments, alçaments, rebel·lions, avalots, aldarulls, comunitats rebels i resistències accionades.

En aquest marc, el projecte *La Revolució Desactivada* vol ser com una mena d'*Hidra de la revolució*[17] (El títol és un llibre de Peter Linebaugh i de Marcus Rediker editat per *Traficantes de sueños*, però l'hidra és un monstre mitològic amb múltiples caps que, quan se li talla un, en fa créixer dos de nous, símbol d'una força que reneix i es multiplica. El llibre fa un clar paral·lelisme entre l'Hidra i les revolucions), intenta convertir-se en una mena d'atles històric de la dissidència, on cada entrada (més o menys extensa) mostri com els éssers humans, en diferents temps i llocs, s'han alçat, una vegada i una altra, contra l'opressió, la misèria o la injustícia.

Per tant, en aquest treball no només s'hi recullen revolucions en un sentit estricte, sinó tot un ventall d'expressions de resistència que, per la seva vocació contestatària i el seu caràcter violent,

17. Linebaugh, P., & Rediker, M. (2022). *La hidra de la revolución: Marineros, esclavos y comuneros en la historia oculta del Atlántico*. Traficantes de Sueños.

formen part d'una mateixa genealogia insubmisa. S'hi inclouen manifestacions, disturbis, aldarulls i episodis de protesta que ajuden a comprendre el clima polític, social i emocional d'un moment determinat. A vegades, també hi apareixen actes de sabotatge, tancaments i bloquejos: no pas perquè siguin revolucions en si mateixes, sinó perquè en representen les llavors, els gestos prerevolucionaris, que anuncien un conflicte posterior o, simplement, ajuden a entendre un context determinat. Igualment, s'han incorporat vagues i mobilitzacions que, tot i ser aparentment pacífiques, van assumir un enorme risc en contextos repressius, o es van convertir en confrontacions directes quan l'Estat va respondre amb violència policial, empresonaments, infiltracions o execucions sumàries. Recordem que, segons Max Weber, la violència legítima és únicament patrimoni de l'Estat, per això es registren també aquells episodis en què la violència la va exercir únicament el poder, com a mostra del desequilibri estructural que determina tota lluita.

A manera de breu parèntesi, és interessant tenir present que, quan parlem de violència, el relat dominant tendeix a associar-la gairebé exclusivament als aldarulls, als enfrontaments al carrer, a les manifestacions violentes o als fets revoltats protagonitzats per aquells que s'oposen a l'ordre establert. El focus rarament es posa, en canvi, sobre les formes de violència exercides pels qui s'autoatorguen privilegis i poder, malgrat que aquestes solen ser molt més cruels i letals que les violències insurgents. Tal com assenyala Johan Galtung al seu *Triangle de Violència*, la *violència directa* (aquella visible, la que s'utilitza de manera espectacular, la que ocupa titulars) és només una de les seves formes. Tot i ser la més

evident és, alhora, la menys profunda. A sota hi opera, diu Galtung, la *violència estructural*, aquella inscrita en les lleis, l'economia i les jerarquies socials (la del capital simbòlic[18] de Bourdieu, aquella que estructuralment afavoreix a les persones més poderoses, mentre que criminalitza a les pobres) i la *violència cultural*[19], que la justifica, la normalitza i la fa passar per inevitable a través de mètodes culturals. Aquestes pràctiques són les que decideix quan la violència és legítima i quan és il·legítima. El fet és que aquesta distinció no és neutral, és el poder imperant qui monopolitza l'ús de la violència «legal» i criminalitza qualsevol altra forma de força que no li pertanyi o no li interessi.

Dit això, també s'hi recullen moments de resistència espontània i organització popular davant d'una ocupació o d'un cop autoritari, com passa amb la Guerra Civil Espanyola de 1936, on milers

18. No és el mateix que un gran empresari evadeixi impostos que una persona empobrida robi per sobreviure. La llei castiga severament el segon mentre facilita, legislativament parlant, al primer. Aquest capital simbòlic es converteix així en impunitat estructural per al poder i en condemna estructurada per a qui l'obstaculitza, el qüestiona o, simplement, habita un territori que de sobte esdevé d'interès estratègic —per petroli, minerals o qualsevol altre recurs— per al sistema.

19. La *violència cultural* és el conjunt de valors, relats, símbols i discursos que legitimen i normalitzen la violència directa i estructural, fent-la aparèixer com a inevitable o necessària. Opera a través de mecanismes culturals com els mitjans de comunicació, la religió, l'educació, la cultura popular, el llenguatge i els relats històrics, que construeixen marcs morals i ètics que justifiquen l'ordre existent. El seu efecte principal és invisibilitzar l'opressió del sistema i desactivar la capacitat crítica, fent que la violència del poder sigui percebuda com a normal mentre es criminalitza la resistència o, simplement, allò que habita les perifèries.

de persones van respondre de manera immediata i col·lectiva, revolucionària, a una agressió militar. Igualment, s'hi citen protestes que, tot i néixer pacíficament, es van veure empeses a l'aixecament de barricades, a saquejos o a disturbis com a resposta a la brutalitat policial. També revoltes motivades per la fam i la carestia, quan el poder feia un ús injust del menjar, fet tan habitual com exemplificar. En tots aquests casos, la violència popular no s'entén com un fi ni com l'espurna, sinó com una resposta a una violència molt més gran i estructural exercida des de dalt. El fil conductor és sempre el mateix: tota acció directa que desafia el poder, tota explosió col·lectiva de dignitat davant d'una opressió persistent.

A voltes també s'esmenten episodis que, per si sols, no van ser revoltes ni revolucions, però que van esdevenir precedents indispensables, moments de desgast o de presa de consciència que van desembocar posteriorment en moviments més decidits. I, de manera excepcional, s'han incorporat ocupacions i actes de desobediència que, per la seva rellevància simbòlica o estratègica, van marcar un punt d'inflexió. En canvi, no s'hi inclouen moviments clarament feixistes, reaccionaris o sorgits de les classes altes (com la Marxa sobre Roma de 1922) perquè el seu objectiu no era exactament alliberar als oprimits, amb cert caràcter ètic, sinó reformular la dominació. És cert que algunes revoltes nascudes entre les classes oprimides han acabat degenerant en projectes autoritaris (posem el cas de Cuba o Rússia), però aquesta deriva és un altre tema, i no invalida el fet que els seus orígens foren moviments d'oposició justa davant un poder abusiu. El relat aquí present no busca glorificar ni condemnar, sinó traçar la constel·lació de resistències que, al llarg

dels segles, han desafiat la violència del poder i han intentat obrir espais per resistir.

En aquesta recerca, els moviments locals (com el cas del Captain Swing) tenen el mateix valor analític que una gran revolució nacional, perquè l'ordenació cronològica permet observar-los analíticament com a parts integrades d'un mateix ecosistema. La investigació concep aquests episodis com expressions d'una mateixa dinàmica viva, una «Hidra» que, en ser reprimida en un indret, reapareix en un altre amb nous actors, però baix un mateix objectiu. Aquesta perspectiva facilita identificar filiacions, influències i transmissions simbòliques entre revoltes llunyanes en el temps o l'espai, configurant una xarxa de continuïtats que s'encén com un foc que es propaga amb virulència entre comunitats. Amb tot, les revolucions que la historiografia ha considerat més «importants» (cal recordar que la història és sempre una construcció parcial i condicionada per criteris de poder i subjectivitat, per tant, es convida la persona lectora a qüestionar fins i tot aquest treball) s'expliquen amb més detall i s'han destacat en negreta, no intentant imposar una jerarquia, sinó per claredat analítica i contextual.

Pel que fa al grau de detall, l'obra presenta una densitat creixent a mesura que avança en el temps. Els segles XIX, XX i XXI s'han pogut documentar amb més precisió, oferint més quantitat d'entrades. Els segles XV al XVIII, tot i comptabilitzar un nombre significatiu de casos, s'han tractat amb un nivell de detall intermedi. En canvi, els períodes anteriors, des de les primeres revoltes documentades fins a l'inici de l'edat moderna, apareixen de manera més

sintètica, limitant-se a les insurreccions més rellevants. Aquesta gradació respon a límits materials de la recerca, adequat a la disponibilitat de temps de treball.

Per facilitar la lectura, també s'han incorporat alguns episodis històrics que, tot i no ser revoltes ni revolucions, resulten rellevants per entendre el context social, polític o econòmic que faran possible futurs moments d'insurrecció. La idea és que aquests esdeveniments ajudin a situar la lectora i a donar sentit a les dinàmiques històriques que culminaran en conflictes explícits. Per tal de distingir-los clarament dels episodis de protesta o ruptura, s'han presentat en lletra de color gris, indicant la seva funció contextual.

La imatge com a camp d'interpretació

Ja per acabar, la formulació objectual i artística d'aquesta investigació adopta la forma d'un arxiu plàstic i visual compost per petites pintures sobre suport flexible (paper imprimat) que funcionen com a registre material de les revoltes i revolucions documentades. Cada peça parteix de la recerca d'imatges històriques associades a aquests episodis i en proposa una interpretació pictòrica deliberadament subjectiva, que oscil·la entre la figuració transformada i l'abstracció. En realitat, tota imatge és una construcció, fins i tot les que es presenten com a documentals. Vull dir que el moment escollit per fer la fotografia històrica, especialment l'enquadrament o la intencionalitat del fotògraf (igual com passava amb els pintors del passat) condicionen la percepció i articulen un relat, encara que no

sigui intencionat. El projecte, en lloc d'amagar aquesta dimensió, la radicalitza, assumint la subjectivitat com a motor generador de sentit i d'imaginació política, i fins i tot històrica. Estratègia intencionada que pretén emfatitzar la subjectivitat de la mirada perquè aquesta pot ser constructora, edificadora de possibilitats radicals, en un sentit utòpic. De fet, no es tracta només de documentar les revoltes i revolucions, sinó de reescriure-les, reinterpretar-les i, arran d'això, proposar un nou imaginari polític actiu.

La història no és un camp de certeses absolutes, malgrat que sovint és presentada com a tal. Lluny d'un relat objectiu, el coneixement històric està travessat per buits i absències que obliguen a interpretar més que no pas a constatar. Una part de la historiografia ha tendit a ocultar aquesta condició interpretativa, oferint relats rígids i absoluts que han estat assimilats com a veritats incontestables, sovint des d'una mirada etnocèntrica i hegemònica.

Si assumim, tal com assenyala Walter Benjamin[20], que la història no és una successió objectiva de fets, sinó una construcció travessada per relacions de poder, llavors la manera en què mirem el passat deixa de ser una qüestió merament descriptiva per convertir-se en un gest profundament polític (per tant, caldria preguntar-se qui té el poder polític del moment històric concret per fer aquestes construccions). La idea d'una història científica, neutral i fidel a «allò que realment va ser» no és més que una ficció metodològica que, sota l'aparença d'objectivitat, fixa un relat dominant sobre el

20. Benjamin, W. (2008). *Tesis sobre el concepto de historia y otros ensayos sobre historia y política*. Alianza Editorial.

present. No existeix una reconstrucció pura del passat, ja que tota lectura és una interpretació situada, i tota interpretació implica una presa de posició.

Aquesta aparent neutralitat històrica no és innocent, funciona com un dispositiu que estabilitza el present, que el legitima. En la mesura que el passat es presenta com una successió tancada d'esdeveniments ja resolts, també es tanca la possibilitat de pensar alternatives. El relat del progrés —aquesta fe, teològicament secularitzada o secularitzadament teològic, en què el futur sempre serà millor— construeix un esquema temporal en què el passat sempre s'entén com el pitjor, mentre que el futur és promesa i, per altra banda, el present es converteix en una mena de punt que cal preservar, baix el precepte d'aquest progrés aconseguit, promesa d'una socialdemocràcia que es presenta com lineal, històricament millor que el viscut. És en aquest sentit que Benjamin advertia que, quan els seus contemporanis verbalitzaven sorpresa davant l'auge del feixisme com a nova forma de l'imperialisme i l'autoritarisme, pensant que això ja havia quedat enrere i que s'havia aconseguit «superar», aquest feixisme no sorprenia per ser una anomalia, segons Benjamin, sinó perquè el relat dominant ens havia educat per no reconèixer-lo com a part del mateix fil històric que perpetuava el present viscut. El problema no és que el passat torni, sinó que mai no ha deixat de ser-hi. L'actual socialdemocràcia capitalista encara es presenta així, per això ens sorprèn a alguns que encara puguin aparèixer personatges com Donald Trump.

Aquest mecanisme produeix un efecte concret: el present

queda fixat com el “millor dels mals possibles”. Es construeix com un estat fràgil que ha de ser constantment protegit, sempre sota l’amenaça del col·lapse si es qüestiona. En aquest marc, la utopia deixa de ser un horitzó de transformació i esdevé una peça més del sistema: una idea abstracta, inassolible, que justifica la renúncia a qualsevol ruptura real. El futur, en lloc d’obrir possibilitats, queda neutralitzat per un present aclat deliberadament. Es converteix en una extensió controlada d’aquest present.

Davant d’això, la pràctica pictòrica que articula aquest projecte no pot ser entesa com un exercici de representació històrica. No es tracta de reconstruir fidelment episodis revolucionaris, ni de produir imatges documentals, ni nostàlgiques. Les imatges d’aquest projecte no pretenen funcionar com a finestres cap al passat, sinó com a dispositius capaços d’activar-lo.

En aquest sentit, cal entendre el passat no com un arxiu tancat, sinó com un camp de forces. Les revolucions, les revoltes i els moments d’insurrecció no són només esdeveniments que han tingut lloc, sinó també possibilitats que han estat interrompudes. El relat historiogràfic dominant ha tendit a clausurar aquests moments, a convertir-los en episodis tancats, sovint reduïts a meres anomalies dins un suposat ordre natural de la història. Però allò que es tanca en el relat no desapareix en la realitat: queda latent.

El relat es pot reescriure si acceptem que aquest no és sempre tan objectiu com s’ha intentat fer creure. Així, la interpretació subjectiva de les imatges revolucionàries no és un defecte metodològic, sinó una eina. No es tracta de ser fidel a un passat impossible de recuperar en termes objectius, sinó de ser fidel a les seves potencialitats. La pintura, en aquest projecte, no representa la revolució, la reobre. Desplaça l’esdeveniment del seu lloc fix i lineal dins la cronologia i el torna a situar en un espai de possibilitat.

Això té conseqüències directes sobre la manera d’entendre el futur. Si el present es presenta com immòbil és, en gran part, perquè el passat ha estat neutralitzat. Quan les revolucions són reinterpretades com fracassos inevitables, com desviacions o com a errors tràgics, es construeix la idea que qualsevol intent de ruptura està condemnat a repetir el mateix destí. El futur queda així bloquejat abans de ser pensat. Però si aquestes mateixes revolucions es tornen a llegir com a processos oberts, com a intents que contenien altres possibles, llavors el passat deixa de ser una càrrega i es converteix en un recurs. En lloc de consumir el passat com a relat, es tracta d’entrar-hi en conflicte.

Tornant a la pràctica pictòrica, aquesta es vincula explícitament amb la tradició de la pintura històrica. Fins a la irrupció de la fotografia, les imatges del passat (batalles, gestes, episodis bèl·lics i polítics) va ser sempre una representació pictòrica o gràfica subjecta a la moral i al poder del comitent. Des de les monarquies fins a les institucions estatals o eclesiàstiques, la major part dels quadres històrics i bèl·lics eren encàrrecs oficials, concebuts per fixar una interpretació convenient dels esdeveniments. En realitat, la pintura servia, en aquest cas, com a instrument ideològic i no tant com a registre objectiu. Un exemple il·lustratiu és el quadre *Proclama-*

ción de la abolición de la esclavitud en las colonias francesas de François-Auguste Biard,[21] on l'escena presenta la fi de l'esclavitud com un acte de benevolència blanca que rep l'agraïment cosificat de persones negres, consolidant un relat profundament colonial en l'alliberament. Doble precarietat. La història visual, doncs, ha estat sempre un camp de representació interessada, i és precisament en aquest punt on el projecte es posiciona.

De fet, no és fins a Goya i els seus *Desastres de la guerra* que irromp, amb força inèdita, una mirada radicalment individual sobre el conflicte. Sovint s'insinua que Goya introdueix la subjectivitat en la representació històrica, però això no és del tot exacte, la subjectivitat ja existia, només que havia estat sempre institucional, dictada pels encàrrecs oficials que orientaven l'escena cap a la glorificació, l'heroisme o la propaganda, i justament aquesta no era objectiva. El que Goya aporta és una subjectivitat no institucionalitzada, una mirada pròpia que no respon a cap programa estatal ni a cap narració nacionalista, sinó a l'impacte íntim i traumàtic de la violència. En els Desastres, la guerra ja no és l'escenari d'heroismes, sinó un espai d'horror viscut pel cos anònim.

Així, la feina pictòrica no pretén trencar amb aquesta tradició, sinó fer un treball continuista. Si la pintura històrica clàssica interpretava el passat a través d'una cosmovisió jeràrquica i moralitzadora, el present treball assumeix també la interpretació com a gest inevitable, però la dirigeix cap a un terreny de subjectivitat

21. Biard, F.-A. (1849). *L'Abolition de l'esclavage dans les colonies françaises en 1848* [Oli sobre tela]. Palau de Versalles, París, França.

conscient, oberta, utòpica i especulativa, i segurament igualment moralitzadora. De fet, les obres resultants no aspiren a reconstruir fidelment cap moment, ja que entén que aquest no existeix, tan sols la seva interpretació. En aquest sentit, s'al·ludeix a l'origen mateix de l'abstracció pictòrica, allò que Piet Mondrian definia com una extracció progressiva de la realitat fins a la desaparició de la figura i que va aplicar en la seva famosa i preciosa sèrie sobre un arbre. Aquí s'aplica com a mètode per alliberar les imatges de la seva funció documental i obrir-les a altres formes de pensament visual.

Paral·lelament, el projecte adopta la lògica de l'arxiu, no com a dispositiu neutral sinó com a forma de memòria activa. Cada pintura funciona com una unitat, però la seva força es desplega en conjunt, com una constel·lació d'episodis que dialoguen entre si de manera rizomàtica. El caràcter acumulatiu i modular de l'arxiu permet entendre les revoltes no com fets aïllats, sinó com moments en una continuïtat més ampla, com pulsacions d'un mateix organisme viu de resistència. El format petit i serial reforça aquesta idea, totes aquestes contribuint a un mapa fragmentari però global de l'impuls insurrecte al llarg dels segles. L'arxiu pictòric es converteix així en una forma de recollir allò que sovint queda fora del relat oficial, produint un espai estètic on el passat pot ser reinterpretat i el futur, imaginat.

Cartografies de la humanitat insubmisa

nota preliminar

La cronologia que segueix no pretén recollir totes les guerres, revolucions o conflictes de la història, sinó oferir una cartografia de les principals insubmissions populars que han qüestionat les relacions de dominació al llarg del temps. Per aquest motiu, s'hi inclouen preferentment revoltes d'esclaus, camperols, artesanes, treballadores, comunitats urbanes, pobles sotmesos o moviments que, des de la base social, van desafiar les estructures polítiques, econòmiques o religioses del seu temps.

En termes generals, es deixen fora les guerres de conquesta, els conflictes estrictament dinàstics o successoris, les disputes entre faccions de les elits governants i les campanyes militars que no respongueren a una mobilització col·lectiva amb un fort component social o emancipador. Tanmateix, en alguns casos s'han incorporat revoltes d'alliberament davant un poder imperial quan aquestes van implicar una participació popular significativa i expressaren una resistència sostinguda contra l'ocupació, l'explotació o la subordinació política.

La selecció no és exhaustiva ni definitiva. Respon a la voluntat de mostrar la continuïtat històrica de les lluites per la llibertat, la justícia social i l'autonomia col·lectiva, posant l'accent en aquells episodis que, més enllà del seu resultat immediat, han contribuït a ampliar els horitzons de l'emancipació humana.

Cartografies de la humanitat insubmisa[22]

~2700 AEC. **Revolta d'Umma contra Lagash** - Sumèria, Mesopotàmia.
Una de les primeres revoltes registrades de la història. Els habitants d'Umma es van aixecar contra el domini de Lagash, ciutat-estat rival, per disputes sobre terres de conreu i tributs. Els textos cuneïformes descriuen conflictes per la redistribució dels recursos agrícoles i l'opressió dels treballadors. Aquest aixecament anticipa els primers moviments socials del món urbà sumeri.

~2300 AEC. **Revolta de les ciutats sumèries contra Sargon**

22. En aquest llibre s'utilitza la denominació era comuna (EC) i abans de l'era comuna (AEC) en lloc de «després de Crist» (dC) i «abans de Crist» (aC). Aquesta elecció no respon a cap intent de modificar el sistema cronològic, que continua essent exactament el mateix, sinó a la voluntat d'emprar una terminologia de caràcter més universal i culturalment inclusiva. Atès que les dates utilitzades en la historiografia contemporània serveixen per estudiar societats de tradicions religioses, filosòfiques i culturals molt diverses, l'expressió «era comuna» permet referir-se a aquest sistema de datació sense assumir una adscripció confessional concreta.

d'Akkad - Mesopotàmia.
Després de la creació del primer imperi centralitzat per Sargon, diverses ciutats sotmeses es van rebel·lar contra la imposició d'impostos i la pèrdua d'autonomia. La repressió va ser implacable, però els textos de l'època revelen un conflicte recurrent entre poder imperial i llibertats locals, precedent de les revoltes antiimperials futures.

~2100 AEC. **Revoltes provincials contra Ur III** - Mesopotàmia.
El declivi de l'Imperi d'Ur III va anar acompanyat de sollevaments de camperols i governadors regionals, cansats de les càrregues fiscals i de la centralització burocràtica. Aquestes revoltes van fragmentar l'estat sumeri i obriren el pas a nous poders semites.

~1740 AEC **Revolta de Babilònia contra els amorrites** - Mesopotàmia.
Durant el regnat d'Hammurabi, ciutats subordinades es van revoltar contra l'expansió militar i les exaccions de Babilònia, defensant les seves lleis locals. El rei va respondre amb violència, consolidant però un nou ordre centralitzat legalista, base de l'autoritat estatal a Mesopotàmia.

1159 AEC **Primera vaga laboral documentada** - Deir el-Medina (Egipte).
Els obrers i artesans encarregats de la construcció de tombes reials al poblat de Deir el-Medina van protagonitzar una de les primeres vagues conegudes de la història. Davant els endarreriments prolongats en el pagament de les racions de blat i altres aliments essencials, els treballadors van abandonar les seves tasques i es van mobilitzar col·lectivament cap als temples i centres administratius per reclamar els seus salaris. L'acció va provocar negociacions amb les autoritats, que finalment van haver d'entregar part de les provisions per restablir el treball, establint un precedent primerenc de protesta laboral organitzada i pressió col·lectiva en l'Antic Egipte.

~1150 AEC. **Revolta dels pobles del mar** (Mediterrani oriental).
Diverses poblacions marítimes i costaneres, dels Egeus fins a Anatòlia, es van alçar i van saquejar les grans potències del moment, com Egipte i l'Imperi hitita. No formaven un exèrcit únic, sinó coalicions de pobles desplaçats i famolencs, probablement víctimes del col·lapse econòmic i climàtic. Aquesta crisi va posar fi a l'edat del bronze.

722 AEC. Revolta de Samaria - Regne d'Israel, Imperi Assiri.
Després de deixar de pagar tribut a l'Imperi assiri, el Regne d'Israel es va rebel·lar contra el domini de Salmanassar V. El setge i la caiguda de Samaria van culminar amb la destrucció del regne i la deportació d'una part important de la població. La revolta simbolitza la resistència dels pobles sotmesos davant l'expansió dels grans imperis del Pròxim Orient.
522–521 AEC. Revoltes de Babilònia contra Darios I - Imperi Persa.
Després de l'ascens de Darios I al tron persa, Babilònia es va revoltar en dues ocasions sota líders que es proclamaven hereus dels antics reis babilonis. Els aixecaments combinaven el rebuig al domini persa amb la defensa de les institucions polítiques i religioses tradicionals. Tot i la seva derrota, reflecteixen la persistència de la

resistència dels pobles sotmesos als grans imperis de l'antiguitat.

499–493 AEC. Revolta jònica - Anatòlia, Imperi Persa.
Les ciutats gregues de la costa d'Anatòlia es van rebel·lar contra el domini persa, rebutjant els tributs imposats i el govern dels tirans afins a l'Imperi. Amb el suport d'Atenes i Eretria, els insurgents van incendiar Sardes abans de ser derrotats. La revolta desencadenà les Guerres Mèdiques i es convertí en un referent de la resistència contra el domini imperial.

494 AEC. Primera secessió de la plebs - Roma, República romana.
Ofegats pels deutes, exclosos de la participació política i sotmesos als privilegis de l'aristocràcia, els plebeus romans van abandonar la ciutat i es van retirar al Mont Sacre en una acció de desobediència col·lectiva que paralitzà Roma. La protesta va obligar els patricis a negociar i culminà amb la creació del Tribunat de la Plebs, una de les primeres conquestes polítiques de les classes populars documentades.

411 AEC. Revolta democràtica de Samos - Illa de Samos, Grècia antiga.
En plena Guerra del Peloponès, mariners, soldats i ciutadans de Samos es van oposar al cop d'estat oligàrquic instaurat a Atenes i van mantenir la fidelitat a la democràcia. L'illa es convertí en el principal bastió de la resistència democràtica atenenca fins al restabliment del govern popular.

~373 AEC. **Revolta dels esclaus de Làurion** - Àtica (Grècia).
A les mines d'argent d'Atenes, milers d'esclaus es van aixecar i van fugir cap al Peloponès. Tot i la manca d'organització, la seva acció paralitzà l'economia atenenca i és considerada una de les primeres insurreccions d'esclaus documentades. És una revolta documentada de manera fragmentada.

~264–241 AEC. **Revolta dels mercenaris i de les poblacions sotmeses** - Imperi Cartaginès.
Després de la Primera Guerra Púnica, milers de mercenaris, als quals Cartago havia deixat de pagar els salaris promesos, es revoltaren. La insurrecció aviat s'estengué entre camperols, esclaus fugitius i comunitats líbies sotmeses als elevats tributs i a l'explotació imposada per l'oligarquia cartaginesa. La revolta es convertí en una autèntica guerra social contra les desigualtats i el domini de les elits, però fou esclafada amb una extrema violència per les tropes d'Hamílcar Barca.

241–238 AEC. **Rebel·lió dels Mercenaris o "Guerra Inexpiable"** - Imperi Cartaginès.
Després de la Primera Guerra Púnica, Cartago no va poder pagar els salaris dels mercenaris africans i líbics que havien lluitat per ella. Indignats i sense recursos, aquests veterans van iniciar una revolta que aviat es va estendre entre camperols oprimits i comunitats africanes locals, convertint-se en un aixecament social més ampli. Els rebels van ocupar ciutats, assetjar Cartago i reclamar el compliment dels contractes i millores de condicions. La guerra es va tornar extremadament violenta, amb massacres i represàlies per ambdues

bandes. Finalment, van ser derrotats, però la repressió va ser tan brutal que els historiadors antics la van anomenar «la guerra inexpiable».

209–206 AEC. Revolta de Chen Sheng i Wu Guang - Xina, dinastia Qin.
Dos oficials de baix rang condemnats a mort per haver arribat tard al servei militar, a causa d'unes inundacions, van decidir rebel·lar-se contra el govern imperial. La revolta es va estendre ràpidament entre camperols empobrits, víctimes dels impostos, els treballs forçats i l'autoritarisme de la dinastia Qin. Tot i ser derrotada, la insurrecció va desencadenar una onada de revoltes que provocà la caiguda de la dinastia i l'ascens dels Han.

~135–132 AEC. **Primera guerra servil** - Sicília, Imperi Romà.
La concentració de grans latifundis a Sicília i l'explotació extrema de desenes de milers d'esclaus van provocar una de les primeres grans revoltes socials contra la República romana. Dirigits per Euno, un esclau sirià que es proclamava profeta, els rebels van conquerir diverses ciutats, organitzar un regne propi i reclamar la llibertat davant les condicions inhumanes de treball i violència. Durant prop de tres anys van desafiar el poder de Roma, fins que l'exèrcit romà va sufocar l'aixecament amb una repressió implacable.

104–100 AEC. **Segona guerra servil** - Sicília, Imperi Romà.
Poques dècades després, els abusos contra la població esclavitzada i l'incompliment de les promeses d'alliberament van desencadenar una nova insurrecció. Encapçalats per Salvius, conegut com a «Trifó», i pel general Athenion, els esclaus van crear un exèrcit disciplinat que va controlar bona part de Sicília i va posar en escac el domini romà durant diversos anys. Tot i la seva derrota final, la revolta va demostrar la fragilitat del sistema esclavista romà i es convertí en un precedent directe del gran aixecament liderat per Espàrtac unes dècades més tard.

60–61 EC. Revolta de Boudica - Britània, Imperi Romà.
Els abusos de les autoritats romanes, l'espoli de terres i la humiliació infligida a la reina Boudica i a la seva família van desencadenar una gran insurrecció de diverses tribus britanes. Els rebels van destruir importants ciutats romanes i van posar en escac el domini imperial durant mesos. Tot i la derrota final, la revolta es convertí en un símbol de resistència contra la dominació colonial i l'explotació romana.

66–73 EC. Gran revolta jueva - Judea, Imperi Romà.
El descontentament provocat pels elevats tributs, els abusos de l'administració romana i les tensions religioses va desembocar en una gran insurrecció del poble jueu. Els rebels van expulsar les autoritats romanes de Jerusalem i van establir un govern autònom durant diversos anys, fins que les legions dirigides per Titus van recuperar la ciutat i van destruir el Segon Temple l'any 70. La guerra va concloure amb la caiguda de Masada i una repressió devastadora que marcà profundament la història del poble jueu.

115–117 EC. Guerra de la Diàspora (Segona revolta jueva) - Egipte,

Cirenaica, Xipre i Mesopotàmia, Imperi Romà.
Les comunitats jueves de la diàspora es van revoltar contra el domini romà en diversos territoris de la Mediterrània oriental, impulsades per les tensions socials, religioses i polítiques acumulades durant dècades. Els combats van provocar greus destruccions i enfrontaments entre poblacions jueves, gregues i romanes. Roma va respondre amb una repressió d'una enorme duresa, que comportà massacres i la destrucció de nombroses comunitats jueves.

132–135 EC. Revolta de Bar Kokhba - Judea, Imperi Romà.
La decisió de Roma de transformar Jerusalem en una colònia romana i les restriccions imposades a la religió jueva van provocar l'última gran revolta contra l'Imperi. Dirigits per Simó Bar Kokhba, els insurgents van crear un estat independent que resistí durant prop de tres anys. Finalment, les legions romanes van sufocar la rebel·lió amb una repressió extraordinàriament violenta que va devastar Judea i accelerà la diàspora del poble jueu.
172–175 EC. Revolta dels Bucoli - Egipte, Imperi Romà.
Pastors, camperols i habitants del delta del Nil es van revoltar contra la pressió fiscal, la corrupció administrativa i les condicions d'explotació imposades pel govern romà. Els rebels van controlar àmplies zones rurals abans que les legions imperials recuperessin el territori mitjançant una repressió severa, convertint aquesta revolta en una de les principals insurreccions camperoles de l'Egipte romà.

184 EC. Revolta dels Turbants Grocs - Xina, dinastia Han.
L'empobriment de la pagesia, la corrupció de l'administració imperial i les repetides crisis de fam van alimentar un dels aixecaments populars més importants de l'antiguitat. Inspirats pel moviment taoista de la «Gran Pau» i dirigits pels germans Zhang, centenars de milers de camperols es van alçar reclamant justícia social i el final dels abusos dels grans propietaris i dels funcionaris imperials. Tot i ser derrotada, la revolta va debilitar decisivament la dinastia Han i va precipitar la seva desintegració.

285–286 EC (amb rebrots durant els segles IV i V). Revoltes dels Bagaudes - Gàl·lia i Hispània, Imperi Romà.
La pressió fiscal, la crisi econòmica i l'abandonament de les zones rurals per part de l'Imperi van afavorir l'aparició dels bagaudes, comunitats formades per camperols empobrits, esclaus fugitius, desertors i petits propietaris arruïnats. Organitzats al marge del poder romà, van resistir els recaptadors d'impostos i les elits locals, creant espais d'autonomia que es van reproduir durant més de dos segles. Malgrat les repetides campanyes militars per eliminar-los, les revoltes bagaudes es convertiren en una expressió persistent de resistència popular davant la descomposició de l'ordre romà.

532 EC. **Revolta de Nika** - Constantinoble.
La revolta de Nika va ser un gran aixecament popular a Constantinoble contra l'emperador Justinià I, originat pels partidaris de les faccions de curses de carros conegudes com a *Blaus* i *Verds*, que es van unir contra l'autoritat imperial i la política fiscal i repressiva. Els ciutadans van participar en disturbis, van incendiar edificis i van assetjar el palau, fins i tot proclamant un rival, Hypatius, com a nou emperador.

~614–625 EC. **Revolta jueva contra Heracli** - Palestina Prima.
La revolta jueva contra l'emperador Heracli va ser una insurrecció de poblacions jueves aliades amb les forces perses de l'Imperi Sassànida durant la guerra bizantina-sassànida de 602–628, amb l'objectiu de trencar el domini bizantí i assolir autonomia per a la comunitat jueva. Les forces combinades perses i jueves van capturar Jerusalem el 614 CE, i els jueus van governar-hi breument sota autoritat persa abans que els bizantins recuperessin el control.

623 EC. **Rebel·lió i ascens de Samo** - Europa Central.
La rebel·lió de Samo va ser una insurrecció de tribus eslaves contra el domini dels àvars a la regió de Moràvia i els territoris veïns, durant la qual els rebels van triar com a líder un comerciant franc Samo, que va organitzar la resistència i va guanyar una sèrie de combats contra els àvars. Gràcies al seu lideratge, les tribus eslaves van assegurar victòries claus, van consolidar el seu poder i el van proclamar *Rex Sclavorum* (rei dels eslaus), establint una confederació tribal independent.

747–750 EC. **Revolució abbàssida** - Imperi Omeia, Orient Mitjà.
La Revolució abbàssida va ser un gran moviment de rebel·lió que va sorgir a la província de Khorasan contra el domini del califat Omeia, alimentat per un ampli descontentament per discriminacions, impostos i l'autoritat omeia. Els rebels abbàssides, dirigits per figures com Abu Muslim, van unir diversos grups en una insurrecció que va avançar cap a l'oest i va derrotar repetidament les forces omeies. La batalla decisiva al riu Zab (750 CE) va culminar amb la caiguda de l'últim califa omeia, Marwan II.

869–883 EC. **Revolta dels Zanj** - Baix Iraq, Califat Abbàssida.
La Revolta dels Zanj va constituir una de les insurreccions més importants de la història medieval islàmica. Milers de treballadors esclavitzats, principalment d'origen africà, sotmesos a dures condicions de treball als aiguamolls i salobrars del Baix Iraq, es van rebel·lar sota el lideratge d'Ali ibn Muhammad. El moviment va aconseguir controlar àmplies zones del sud de Mesopotàmia, fundar centres urbans propis i desafiar durant anys l'autoritat del califat abbàssida. Després d'una llarga guerra, les forces del califa van derrotar la revolta el 883 dC, però el conflicte va evidenciar les profundes tensions socials i econòmiques existents dins l'Imperi Abbàssida.

989–994 EC. **Moviment de la Pau de Déu** - Aquitània i Llenguadoc, Occident feudal.
El moviment de la Pau de Déu va sorgir en diverses regions de l'actual sud-oest de l'actual França, especialment a Aquitània i el Llenguadoc, com una resposta a la creixent violència exercida per la noblesa feudal sobre les comunitats rurals i els béns eclesiàstics. Impulsat per sectors del clergat, però recolzat activament per camperols i poblacions locals, el moviment promovia assemblees públiques on es condemnaven els atacs contra persones indefenses, les collites i les propietats religioses. Tot i que no es tractà d'una insurrecció armada, va constituir una forma de mobilització col·lectiva que expressava el malestar social davant l'arbitrarietat senyorial i intentava limitar la violència feudal mitjançant mecanismes comunitaris i religiosos.

1024–1025 EC. **Revolta dels camperols normands** - Ducat de

Normandia.
Diverses comunitats camperoles de Normandia es van organitzar per oposar-se a les exigències senyorials i a les càrregues imposades per l'aristocràcia feudal. Segons les cròniques de l'època, els revoltats celebraren assemblees pròpies i intentaren coordinar accions comunes per defensar els seus interessos. La resposta de la noblesa fou immediata i extremadament violenta, amb una repressió destinada a evitar qualsevol qüestionament de l'ordre feudal. Malgrat la seva derrota, aquesta revolta és considerada una de les primeres manifestacions documentades de resistència camperola col·lectiva a l'Europa medieval.

1046 EC**. Revolta de Vata** - Regne d'Hongria.
La Revolta de Vata va ser un aixecament protagonitzat per diversos grups aristocràtics i comunitats hongareses que s'oposaven a la consolidació del cristianisme i al procés de centralització impulsat per la monarquia. Sota el lideratge de Vata, els rebels van atacar esglésies i monestirs, assassinar membres del clergat i intentar restaurar pràctiques religioses anteriors a la conversió cristiana. L'aixecament es va produir en un context de disputa successòria i de resistència a les transformacions polítiques i culturals que estaven configurant el nou regne. Tot i ser derrotada, la revolta posa de manifest les tensions entre les estructures tribals tradicionals i la construcció d'un estat cristià centralitzat.

1073–1075 EC. **Revolta saxona contra Enric IV** - Saxònia, Sacre Imperi Romanogermànic.
La Revolta Saxona va esclatar arran del descontentament de la noblesa regional i de nombroses comunitats locals davant la política centralitzadora d'Enric IV. La construcció de castells reials, l'increment de la presència de funcionaris imperials i les limitacions imposades a les autonomies tradicionals van alimentar una oposició que es va estendre per bona part de Saxònia. Els rebels van obtenir alguns èxits inicials, però foren derrotats a la batalla de Langensalza (1075). El conflicte va revelar les dificultats dels emperadors per imposar la seva autoritat sobre els grans territoris de l'Imperi i anticipà les profundes lluites polítiques que marcarien les dècades següents.

1077 EC. **Revolta comunal de Cambrai** - Cambrai, Sacre Imperi Romanogermànic.
Els habitants de Cambrai es van alçar contra el govern del bisbe de la ciutat, que concentrava tant l'autoritat religiosa com el poder polític. Mercaders, artesans i altres sectors urbans reclamaven més autonomia municipal i la limitació dels privilegis senyorials exercits per l'episcopat. La revolta va donar lloc a la creació d'una comuna urbana, una forma d'organització col·lectiva destinada a protegir els drets dels habitants davant les autoritats feudals. Tot i que el moviment va ser reprimit, constitueix una de les primeres manifestacions del moviment comunal que es va estendre per nombroses ciutats europees durant els segles XI i XII.

1087–1111 EC. **Revoltes de Sahagún** - Regne de Lleó, península Ibèrica.
Les revoltes de Sahagún van enfrontar repetidament els habitants de la vila amb el poder exercit pel poderós monestir benedictí de Sahagún, que controlava gran part de la jurisdicció, la fiscalitat i

l'activitat econòmica local. Burgesos, artesans, comerciants i altres sectors urbans van protestar contra les càrregues econòmiques, els privilegis monàstics i les limitacions imposades a l'autogovern municipal. Els episodis de conflicte, especialment intensos entre finals del segle XI i inicis del XII, reflecteixen l'emergència de noves identitats urbanes i la resistència de les comunitats locals davant les estructures senyorials i eclesiàstiques que dominaven la vida política i econòmica de la regió.

1112 EC. **Revolta comunal de Laon** - Picardia, Regne de França.
La ciutat de Laon va ser escenari d'una important revolta popular contra l'autoritat del bisbe Gaudry i les elits urbanes que controlaven el govern local. El conflicte es va originar arran de la revocació dels privilegis comunals que els habitants havien aconseguit després d'anys de reivindicacions. La indignació popular va desembocar en una insurrecció oberta durant la qual el palau episcopal va ser assaltat i incendiat, i el bisbe va morir mentre intentava fugir. Tot i la posterior restauració de l'ordre senyorial, la revolta esdevingué un símbol de la lluita de les comunitats urbanes per obtenir autonomia política davant el poder feudal i eclesiàstic.

1117–1118 dC. **Revolta comunal de Santiago de Compostel·la** - Galícia, Regne de Lleó.
Els habitants de Santiago de Compostel·la es van rebel·lar contra l'autoritat de l'arquebisbe Diego Gelmírez, una de les figures polítiques i eclesiàstiques més influents de la península Ibèrica. El conflicte va estar alimentat pel descontentament davant la fiscalitat, les limitacions a l'autonomia urbana i el control exercit per les institucions eclesiàstiques sobre la ciutat. Durant la revolta es produïren assalts a propietats episcopals, enfrontaments armats i intents d'ampliar la participació política dels sectors urbans. Encara que el moviment va ser finalment derrotat, va evidenciar les tensions entre les creixents aspiracions de les comunitats urbanes i les estructures de poder senyorial i eclesiàstic.

1120–1130 dC. **Conflictes socials i revoltes urbanes de Flandes** - Comtat de Flandes, mar del Nord.
Durant les primeres dècades del segle XII, diverses ciutats flamenques, especialment Gant, Bruges i Ieper (Ypres), van ser escenari de tensions recurrents entre les elits urbanes, els comtes de Flandes i els sectors populars vinculats a la producció tèxtil. Teixidors, artesans i altres grups urbans van participar en protestes i episodis de violència motivats per la pressió fiscal, les desigualtats socials i la concentració del poder polític en mans de les oligarquies locals. Tot i que molts d'aquests moviments van ser reprimits, constitueixen alguns dels primers exemples de mobilització col·lectiva de les classes treballadores urbanes a l'Europa medieval i anticipen els grans conflictes socials que caracteritzarien Flandes durant els segles XIII i XIV.

1143–1155 EC. **Revolta comunal romana i moviment d'Arnold de Brescia** - Roma, Estats Pontificis.
A mitjan segle XII, una part de la població romana, sostinguda per sectors de la petita noblesa i grups urbans, va impulsar la restauració d'institucions comunals inspirades en el passat republicà de la ciutat. El moviment, vinculat a la predicació d'Arnold de Brescia,

denunciava la riquesa i el poder temporal de l'Església, defensant una separació més clara entre autoritat espiritual i poder polític. Els revoltats van constituir un senat comunal i van desafiar durant anys l'autoritat papal. Finalment, la intervenció de les forces imperials va permetre restablir el control pontifici, i Arnold fou capturat i executat el 1155.

1200–1201 EC. Revolta dels camperols de Drenthe - Drenthe, Sacre Imperi Romanogermànic.
Les comunitats camperoles de la regió de Drenthe es van alçar contra els intents de control fiscal i jurisdiccional exercits pels bisbes d'Utrecht. Els habitants, que mantenien formes d'organització comunal relativament autònomes, van rebutjar l'augment de les obligacions tributàries i la ingerència senyorial sobre les terres. La repressió fou dura i va implicar intervencions militars per restablir l'autoritat episcopal.

1209–1229 EC. Resistència occitana i croada albigesa - Occitània, Corona francesa i papat.
La croada contra els càtars va desencadenar una llarga resistència de nobles locals, ciutats i sectors populars occitans. Ciutats com Tolosa van resistir repetidament les forces croades, defensant la seva autonomia política i les seves estructures socials davant la intervenció militar externa. La derrota final va comportar la incorporació progressiva d'Occitània al domini de la monarquia francesa i un reforç del control eclesiàstic.

1212–1214 EC. Crisi política i mobilització urbana de Londres - Regne d'Anglaterra.
En el context del conflicte entre la monarquia de Joan Sense Terra i els sectors nobles rebels, la ciutat de Londres va esdevenir un espai clau de mobilització política. Diversos grups urbans van donar suport a les exigències de limitació del poder reial, en un procés que culminaria en la imposició de la Carta Magna. La ciutat va actuar com a centre de pressió política sobre la monarquia.

1229–1234 EC. Revolta dels Stedinger - Baixa Saxònia, Sacre Imperi Romanogermànic.
Les comunitats camperoles lliures dels Stedinger es van oposar a les exigències fiscals i jurisdiccionals de l'arquebisbat de Bremen. El conflicte va ser qualificat d'heretgia per les autoritats eclesiàstiques, que van autoritzar una croada contra els revoltats. Després d'anys de resistència, els Stedinger van ser derrotats i durament castigats, en un dels casos més extrems de repressió de moviments camperols medievals.

1231–1233 EC. Revolta comunal de Roma - Estats Pontificis.
La població de Roma va impulsar la restauració d'institucions comunals i la limitació del poder temporal dels papes. Inspirats en ideals de govern urbà autònom, els revoltats van intentar reforçar el senat romà i reduir la ingerència pontifícia en els afers civils. Tot i la seva derrota, el moviment reflecteix les tensions entre poder eclesiàstic i aspiracions comunals.

1247–1249 EC. Revolta comunal de Parma - península Itàlica septentrional.
La ciutat de Parma es va rebel·lar contra l'autoritat imperial de Frederic II en el marc dels conflictes entre el Sacre Imperi i les comunes italianes. La població urbana va resistir el setge imperial i, en un episodi simbòlic, va contribuir a la destrucció del campament imperial de Vittoria. El conflicte va reforçar el model de comuna urbana autònoma a Itàlia.

1251 EC. Croada dels Pastorells - Regne de França.
Milers de pastors, camperols i sectors humils es van mobilitzar amb la intenció inicial d'ajudar la monarquia en la defensa de Terra Santa. El moviment va evolucionar ràpidament cap a una crítica oberta de les autoritats eclesiàstiques i polítiques, amb episodis de violència contra representants del poder. Finalment, fou reprimit per les autoritats reials i eclesiàstiques.

1257–1258 EC. Revoltes urbanes de Bolonya - península Itàlica septentrional.
La ciutat de Bolonya va viure conflictes interns entre faccions aristocràtiques i sectors populars urbans. Les tensions per l'accés al poder municipal i la gestió de la fiscalitat van provocar enfrontaments que van posar en qüestió el control oligàrquic de la ciutat.

1260–1262 EC. **Revolta de les províncies orientals de l'Imperi Song** – Xina.
Diverses comunitats camperoles es van revoltar davant l'augment

dels impostos, la corrupció administrativa i la crisi provocada per les guerres contra els mongols. Tot i ser reprimides, aquestes revoltes reflectien el deteriorament del règim Song abans de la conquesta mongola.

1262–1265 EC. Conflictes comunals a la Toscana - península Itàlica central.
Diverses ciutats toscanes van experimentar tensions entre les elits urbanes i els gremis artesanals. Els sectors mitjans i populars van reclamar més participació política en les institucions comunals, en un context de creixement econòmic i transformació social.

1263–1267 EC. Revoltes populars a Perusa - península Itàlica central.
La ciutat de Perusa va ser escenari de conflictes entre les oligarquies locals i els sectors populars urbans. Les tensions derivaven del control del govern municipal i de la distribució del poder polític dins la comuna.

1264–1266 EC. Revolta mudèjar - Andalusia i Regne de Múrcia, Corona de Castella.
Les comunitats musulmanes sotmeses al domini castellà, conegudes com a mudèjars, es van revoltar en diverses zones del sud-est peninsular, especialment a Múrcia i parts d'Andalusia, en un context de pressió fiscal, pèrdua progressiva d'autonomia i augment del control senyorial cristià. La revolta es va produir durant el regnat d'Alfons X de Castella i va comptar amb el suport indirecte del regne

nassarita de Granada en alguns territoris fronterers. Els insurgents van aconseguir controlar temporalment algunes zones rurals i van desafiar l'autoritat reial, però foren finalment derrotats amb la intervenció militar de la Corona d'Aragó, aliada de Castella. La repressió posterior va implicar confiscacions de terres, deportacions parcials i una restricció més gran de l'autonomia de les comunitats mudèjars.

1268–1270 EC. Mobilitzacions gremials de Florència - Toscana.
Els gremis menors i sectors artesanals van començar a desafiar el monopoli polític de les grans famílies aristocràtiques. Aquestes tensions van contribuir a la consolidació progressiva de les institucions comunals i a la redefinició del poder urbà.

1274–1277 EC. Revoltes fiscals a la Corona de Castella - península Ibèrica.
Diverses ciutats castellanes van protestar contra l'augment de la pressió fiscal i les polítiques centralitzadores de la monarquia. Les tensions reflecteixen el conflicte entre les necessitats de la Corona i les autonomies urbanes locals.

1277–1282 EC. Revoltes urbanes de Brabant - Flandes.
Les ciutats del ducat de Brabant van protagonitzar diversos episodis de resistència contra càrregues fiscals i ingerències senyorials. Les tensions entre les elits locals, la noblesa regional i les autoritats ducal van marcar aquest període.

1282 EC. Vespres Sicilianes - Regne de Sicília.
La població siciliana es va revoltar contra el domini angeví de Carles d'Anjou. L'aixecament, iniciat a Palerm, es va estendre ràpidament per tota l'illa i va provocar l'expulsió de gran part de les autoritats franceses. La revolta va modificar profundament l'equilibri polític de la Mediterrània occidental.

1285–1288 EC. Revoltes urbanes de Colònia - Sacre Imperi Romanogermànic.
Els habitants de Colònia van protagonitzar conflictes amb l'autoritat de l'arquebisbe, que exercia el control polític de la ciutat. Progressivament, les institucions comunals van anar guanyant pes davant el poder episcopal.

1289–1297 EC. Revoltes gal·leses contra el domini anglès - Gal·les.
Diverses comunitats gal·leses es van rebel·lar contra el procés de conquesta i administració imposat per la monarquia anglesa. Les revoltes expressaven la resistència a la integració política i fiscal en el regne d'Anglaterra.

1290–1298 EC. **Revoltes camperoles del Japó (Akutō)** – Japó.
Bandes de camperols, petits propietaris i guerrers locals van desafiar l'autoritat del shogunat de Kamakura, oposant-se als impostos, als deutes i al poder dels grans terratinents. Aquestes mobilitzacions anticipen els moviments camperols dels segles XIV i XV.

1296–1302 EC. Revoltes de Flandes contra la monarquia francesa - Comtat de Flandes.
Artesans, teixidors i sectors urbans van protagonitzar un ampli moviment de resistència contra el control polític i fiscal de la monarquia francesa. Aquestes mobilitzacions van culminar en enfrontaments militars i van anticipar les grans revoltes flamenques del segle XIV.

1297 EC. Revolta de Bruges - Comtat de Flandes.
La població de Bruges es va alçar contra les autoritats vinculades al domini francès. L'aixecament urbà va reflectir el malestar per la pressió fiscal i el control polític extern, i va esdevenir un precedent directe dels conflictes posteriors a Flandes.

1298–1302 EC. **Revolta dels Teixidors de Flandes** – Comtat de Flandes.
En paral·lel al conflicte amb França, els gremis tèxtils i els sectors populars urbans van desafiar tant les elits locals com el domini francès. La revolta culminà amb la Batalla dels Esperons d'Or (1302), una de les victòries més emblemàtiques d'una milícia ciutadana sobre la cavalleria feudal.

1304–1307 EC. **Revolta dels Fraticelli –** península Itàlica septentrional.
El moviment dels *fraticelli*, inspirat en l'ideal de pobresa absoluta de l'espiritualisme franciscà, es va radicalitzar sota el lideratge de Fra Dolcino. Camperols, pobres i marginats es van unir a una comunitat armada que rebutjava la jerarquia eclesiàstica, denunciava les desigualtats socials i defensava un igualitarisme de caràcter apocalíptic. Després de tres anys de setges i combats, les forces de l'Església i dels senyors locals van esclafar la revolta i exterminaren el moviment.

1323–1328 EC. **Revolta camperola de Flandes** – Comtat de Flandes.
Camperols i artesans flamencs, ofegats pels impostos i els efectes de la dominació francesa, protagonitzaren una insurrecció general contra les elits feudals. Els revoltats van controlar diverses ciutats i derrotaren inicialment les tropes senyorials, però acabaren sent vençuts. La revolta reflecteix les profundes tensions socials i polítiques d'una de les regions més urbanitzades i pròsperes de l'Europa medieval.

1347 i 1354 EC. **Revolta de Cola di Rienzo** – Comuna de Roma.
Cola di Rienzo, líder popular romà, intentà restaurar la República Romana mitjançant reformes dirigides contra el poder de la noblesa i la corrupció política. Amb un ampli suport popular, governà breument la ciutat, però fou expulsat. En un segon intent de recuperar el poder, l'any 1354, va ser assassinat per una multitud instigada pels sectors nobiliaris.

1351–1368 EC. **Revolta dels Turbants Vermells** – Imperi Yuan (Xina).
Camperols, monjos budistes i societats secretes es van alçar contra la dominació mongola de la dinastia Yuan, aprofitant la fam, la

crisi econòmica i la corrupció administrativa. Les milícies dels Turbants Vermells desencadenaren una guerra civil que culminà amb la caiguda dels Yuan i l'ascens de Zhu Yuanzhang, fundador de la dinastia Ming. La revolta va comportar una de les transformacions polítiques més profundes de la Xina medieval.

1358 EC. **Jacquerie** – Regne de França.
En plena Guerra dels Cent Anys, milers de camperols del nord de França es van revoltar contra les càrregues feudals i la incapacitat de la noblesa per protegir la població. Els revoltats atacaren castells i assassinaren nombrosos senyors, però l'aixecament fou reprimit amb una extrema violència en poques setmanes.

1378 EC. **Revolta dels Ciompi** – República de Florència.
Els ciompi, treballadors tèxtils mal remunerats i exclosos de la representació política, es van alçar contra l'oligarquia florentina reclamant millors salaris, el reconeixement dels seus gremis i participació en el govern de la ciutat. Durant alguns mesos controlaren Florència i instauraren un govern popular, però finalment la revolta fou reprimida i les reformes anul·lades.

1381 EC. **Revolta dels camperols anglesos** – Regne d'Anglaterra.
L'augment dels impostos, els intents de restaurar la servitud després de la Pesta Negra i les desigualtats socials provocaren el principal aixecament popular de l'Europa medieval. Dirigits per Wat Tyler i inspirats pels sermons igualitaris de John Ball, camperols, artesans, jornalers i aprenents avançaren fins a Londres, on assaltaren edifi-

cis oficials, executaren funcionaris i obligaren el rei Ricard II a negociar. Reclamaven la fi de la servitud, la reducció dels impostos i més igualtat jurídica. Després de l'assassinat de Tyler, la revolta fou durament reprimida. Malgrat la derrota, es convertí en un precedent fonamental de la conflictivitat social i de la contestació popular a l'ordre feudal anglès.

1391 EC. **Pogroms i revoltes urbanes** – Corona de Castella i Corona d'Aragó.
En un context de crisi econòmica, tensions socials i predicació antijueva, nombroses ciutats de la Corona de Castella i de la Corona d'Aragó van viure revoltes populars que desembocaren en assalts als calls jueus, assassinats, conversions forçoses i saqueigs. Tot i el seu marcat component antijueu, aquests episodis també reflecteixen el profund malestar social i les tensions urbanes que caracteritzaren la fi de l'edat mitjana.

Edat moderna

Segle XV

1401–1409 EC. **Revolta d'Owain Glyndŵr** – Gal·les. El noble gal·lès Owain Glyndŵr va encapçalar una gran revolta nacional contra el domini anglès, proclamant-se Príncep de Gal·les. Amb el suport de camperols, petits propietaris i comunitats locals, els rebels arribaren a controlar bona part del territori durant diversos anys. Tot i ser finalment derrotada, la revolta es convertí en un dels principals símbols de la resistència i la identitat nacional gal·lesa.

1408 EC. **Revolta de la Llombardia** – Ducat de Milà Diverses ciutats de la Llombardia, entre elles Milà, Cremona i Pavia, es van aixecar contra el govern autoritari dels Visconti, que havia restringit les llibertats comunals i incrementat la pressió fiscal. Gremis, artesans i camperols reclamaren el restabliment de l'autogovern municipal i s'enfrontaren a les forces ducals. Malgrat alguns èxits inicials, la manca de coordinació entre les ciutats rebels permeté als Visconti recuperar el control.

1413 EC. **Revolta de Sir John Oldcastle** – Anglaterra. Els lollards, seguidors d'un moviment religiós reformista inspirat en les idees de John Wycliffe, es van alçar contra la monarquia i el poder de l'Església sota el lideratge de Sir John Oldcastle. Reclamaven una religió més igualitària i la fi dels privilegis del clergat. La revolta fou reprimida i Oldcastle acabà executat.

1419–1436 EC. **Guerres hussites** – Bohèmia. Després de l'execució del reformador Jan Hus, àmplies capes de la població bohèmia es van aixecar contra l'Església i el Sacre Imperi. Camperols, miners i habitants de les ciutats organitzaren exèrcits populars, especialment els taborites, que defensaven la igualtat religiosa, la fi dels abusos eclesiàstics i, en alguns sectors, la propietat comunal. Els hussites derrotaren repetidament les croades enviades contra ells, però els sectors més radicals foren finalment vençuts el 1434, i el conflicte conclogué el 1436.

1420–1424 EC. **Revolta de la Muntanya Negra** – Regne de França. En el context de la Guerra dels Cent Anys, camperols empobrits, soldats desmobilitzats i marginats rurals es van organitzar en bandes armades que atacaren castells, propietats senyorials i autoritats locals. Alimentada per la fam, la guerra i els impostos, aquesta resistència expressava el rebuig a l'ordre feudal, tot i mancar d'un programa polític unificat. El moviment fou finalment reprimit per les tropes reials.

1426–1432 EC. **Revoltes camperoles de Transsilvània** – Regne d'Hongria. Camperols hongaresos, saxons i serfs romanesos es van rebel·lar contra els impostos excessius, els treballs forçats i els abusos dels senyors feudals. Els revoltats atacaren castells i poblacions, però el moviment fou esclafat per les forces reials mitjançant una dura repressió.

1431–1436 EC. **Revolta de la Praguerie** – França. Inicialment protagonitzada per nobles oposats a Carles VII, la revolta acabà incorporant sectors urbans i comunitats afectades per la crisi econòmica i la pressió fiscal. Tot i fracassar, posà de manifest la debilitat de la monarquia francesa en plena reconstrucció del regne.

1437–1438 EC. **Revolta de Bobâlna** – Transsilvània, Regne d'Hongria. Una greu crisi econòmica, la fam i l'augment dels impostos provocaren una gran insurrecció camperola liderada per Antal Nagy de Buda. Pagesos hongaresos, romanesos i siclebs reclamaren la reducció dels tributs, la fi de la servitud i més llibertats personals. Després de diverses victòries inicials, l'exèrcit reial reprimí durament el moviment, consolidant el domini de la noblesa sobre la pagesia.

1440–1443 EC. **Revolta dels cosacs del Don** – Rússia. Les comunitats del riu Don, integrades principalment per camperols fugitius i antics soldats, es van alçar contra els intents del principat de Moscou d'imposar impostos i sotmetre-les al seu control. Els rebels defensaven l'autonomia i l'autogovern de les estepes meri-

dionals. Tot i ser derrotats, contribuïren a consolidar la identitat i la tradició independent dels cosacs.

1450 EC. **Revolta de Jack Cade** – Anglaterra. Milers de camperols, artesans, petits propietaris i soldats desmobilitzats es van aixecar contra la corrupció del govern d'Enric VI, els abusos fiscals i la mala administració del regne. Liderats per Jack Cade, ocuparen Londres durant uns dies i presentaren un programa de reformes abans de ser derrotats. La repressió posterior acabà amb l'execució de nombrosos revoltats.

1462–1468 EC. **Revolta dels camperols moldaus** – Moldàvia. Camperols i soldats moldaus es van mobilitzar contra la doble pressió exercida pels invasors hongaresos i otomans i pels abusos feudals interns. La resistència combinà la defensa del territori amb reivindicacions socials contra l'explotació senyorial, contribuint a reforçar la cohesió del principat sota Esteve el Gran.

1467–1477 EC. **Guerra d'Ōnin** – Japó. La guerra civil entre els principals daimyō pel control del shogunat Ashikaga provocà l'enfonsament del poder central i l'inici del període Sengoku. Tot i no ser una revolta social, el conflicte afavorí l'aparició de comunitats camperoles autònomes (*ikkī*), que en moltes regions actuaren al marge de l'autoritat feudal.

1476 EC. **Revolta de Hans Böhm** – Sacre Imperi Romanogermànic.

El pastor Hans Böhm va predicar una transformació religiosa i social basada en la igualtat, l'abolició dels impostos i la fi dels privilegis nobiliaris i eclesiàstics. Milers de camperols acudiren a escoltar-lo i donaren suport al moviment, que fou ràpidament reprimit amb la captura i execució del seu líder.

1484–1486 EC. **Segona Guerra dels Remences** – Catalunya, Corona d'Aragó. Els pagesos de remença es van alçar novament contra la servitud i els mals usos feudals sota el lideratge de Pere Joan Sala. La revolta obligà Ferran el Catòlic a intervenir i culminà amb la Sentència Arbitral de Guadalupe (1486), que abolí definitivament bona part de les càrregues feudals sobre la pagesia catalana.

1487–1497 EC. Revolta d'Abd al-Karim al-Mandari – Regne nassarita de Granada. Camperols i soldats musulmans de Màlaga i Ronda es van revoltar contra les elits del regne i la creixent pressió militar castellana. El moviment reflectia la descomposició política del darrer estat islàmic de la península Ibèrica i anticipava la conquesta definitiva de Granada el 1492.

1492–1493 EC. **Revolta taïna d'Hispaniola** – Carib. Després de l'arribada dels castellans, els taïnos dirigits per Caonabó i Anacaona es van rebel·lar contra el treball forçat, la violència colonial i l'ocupació del seu territori. Tot i ser derrotats i sotmesos a l'esclavitud, aquesta insurrecció constitueix la primera gran resistència

anticolonial documentada al continent americà.

1497 EC. **Revolta de Cornualla** – Anglaterra. Minaires, camperols i artesans de Cornualla es van aixecar contra els nous impostos imposats per Enric VII per finançar la guerra contra Escòcia. Els rebels marxaren fins a les portes de Londres abans de ser derrotats, posant de manifest la fragilitat financera i política dels primers Tudor.

1498 EC. **Revolta de Savonarola** – Florència. El frare dominic Girolamo Savonarola impulsà un moviment religiós i polític que, després de l'expulsió dels Mèdici, instaurà una breu república inspirada en ideals morals, igualitaris i de regeneració pública. La seva oposició al papat i a les elits florentines acabà amb la seva excomunió, condemna i execució el 1498.

Segle XVI

1501–1504 EC. **Revolta de Kazan** - Rússia. Els tàtars del khanat de Kazan, hereus de la tradició de l'Horda d'Or, es van alçar contra el domini creixent del Gran Ducat de Moscou, que intentava sotmetre la regió del Volga. Els rebels organitzaren incursions contra assentaments russos i buscaren el suport d'altres pobles musulmans. Després d'anys de guerra, Moscou consolidà el seu domini sobre la regió imposant un khan favorable als seus interessos. La derrota marcà l'inici de la integració forçada de les terres tàtares a l'Estat rus.

1514 EC. **Revolta dels camperols de György Dózsa** - Hongria. Una croada convocada contra els otomans es transformà en una gran insurrecció camperola dirigida per György Dózsa, que denunciava els abusos feudals. Els rebels assaltaren castells i executaren diversos senyors, però foren derrotats i sotmesos a una repressió brutal, que reforçà encara més la servitud pagesa.

1520–1521 EC. **Revolta dels Comuners** - Corona de Castella. Les principals ciutats castellanes es van aixecar contra Carles I per l'augment dels impostos, la influència dels funcionaris flamencs i la pèrdua de les llibertats municipals. Organitzats al voltant de la Santa Junta i dirigits per Juan de Padilla, Juan Bravo i Francisco Maldonado, els comuners reuniren sectors urbans, menestrals i camperols en defensa de més control ciutadà sobre el poder reial. La derrota a la batalla de Villalar (1521) i l'execució dels seus líders consolidaren l'autoritat de la monarquia i reduïren el pes polític de les ciutats

castellanes.

1519–1523 EC. **Revolta de les Germanies** - Regne de València. En un context de crisi econòmica, epidèmies i forta pressió fiscal, artesans, menestrals i camperols organitzats en les germanies es van revoltar contra la noblesa i el poder reial. Els rebels ocuparen la ciutat de València i constituïren juntes de govern que impulsaren reformes polítiques, confiscacions de béns nobiliaris i mesures favorables als sectors populars. La revolta també adquirí un component religiós amb atacs contra les comunitats mudèjars, considerades aliades dels senyors. Finalment, l'exèrcit reial restablí el control i reprimí durament el moviment.

1521–1523 EC. **Revolta de les Germanies de Mallorca** - Regne de Mallorca. Inspirada per la revolta valenciana, la Germania mallorquina esclatà en un context de crisi econòmica, abusos senyorials i malestar popular. Liderats per Joanot Colom i Jaume Ros, els agermanats prengueren el control de la ciutat de Mallorca, instauraren una Junta de Govern, confiscaren béns de la noblesa i promogueren mesures en favor dels menestrals i dels petits pagesos. Després d'un llarg setge, les tropes reials recuperaren l'illa el 1523. Joanot Colom fou executat i la repressió posterior consolidà el poder senyorial, tot convertint la Germania en un dels principals símbols de la lluita popular mallorquina.

1525 EC. **Aixecament de Lavenham** - Anglaterra.

Artesans tèxtils, petits propietaris i camperols de Suffolk es van revoltar contra l'«Amicable Grant», un impost extraordinari imposat per Enric VIII. Les protestes s›estengueren per l›est d›Anglaterra i obligaren el govern a retirar el tribut, convertint aquest episodi en un dels primers exemples de resistència fiscal col·lectiva contra la monarquia Tudor.

1524–1526 EC. **Guerra dels Camperols Alemanys** - Sacre Imperi Romanogermànic. La insurrecció popular més gran de l'Europa moderna mobilitzà centenars de milers de pagesos, miners, artesans i petits burgesos contra els abusos feudals, la pressió fiscal i les desigualtats socials. Els rebels redactaren els *Dotze Articles de Memmingen*, en què reclamaven la fi de la servitud, la reducció dels tributs, l'elecció dels pastors i l'accés comunal als boscos i a les aigües. Malgrat els primers èxits, la manca d'unitat i la repressió dels prínceps alemanys provocaren la derrota del moviment, amb més de 100.000 morts.

1531–1532 EC. **Revolta de la Gran Lliga** - Suïssa. Els cantons protestants, encapçalats per Zúric i Ulrich Zwingli, s'enfrontaren als cantons catòlics en defensa de l'autonomia religiosa i política. La derrota protestant i la mort de Zwingli consolidaren la divisió confessional de la Confederació Helvètica.

1536 EC. **Rebel·lió de Lincolnshire** - Anglaterra. Camperols, membres del clergat i sectors conservadors es van alçar contra les reformes religioses d'Enric VIII, la dissolució dels mones-

tirs i els nous impostos. Els rebels ocuparen la ciutat de Lincoln i exigiren la fi de les reformes, però el moviment fou reprimit i precedí la gran Peregrinació de Gràcia del mateix any.

1537–1542 EC. **Revolta dels Comuners del Paraguai** - Governació del Paraguai. Colons espanyols, mestissos i alguns grups indígenes aliats es van revoltar contra els abusos del governador i constituïren una Junta autònoma a Asunción, defensant que el poder emanava del poble en absència del rei. Aquest principi convertí el moviment en un dels primers precedents de sobirania popular a Amèrica. La intervenció del virregnat del Perú acabà derrotant la revolta el 1542.

1540–1541 EC. **Revolta dels Guale** - Actual Geòrgia (Estats Units). Els pobles indígenes guale es van aixecar contra els missioners i colons espanyols que intentaven imposar la fe cristiana, el treball forçat i nous assentaments. Els rebels destruïren missions i expulsaren els invasors, mantenint la seva autonomia durant diverses dècades.

1549 EC. **Rebel·lió del Llibre d'Oracions** - Anglaterra. Camperols i membres del clergat de Devon i Cornualla es van revoltar contra la imposició del nou *Book of Common Prayer* en anglès i les reformes protestants impulsades per Eduard VI. Els rebels assetjaren Exeter abans de ser derrotats per les forces governamentals, que consolidaren la Reforma per la via militar.

1549 EC. **Rebel·lió de Kett** - Anglaterra. Dirigits per Robert Kett, milers de camperols i artesans de Norfolk es van alçar contra els tancaments de terres comunals (*enclosures*) i els abusos dels grans propietaris. Els rebels ocuparen Norwich i establiren un campament a Mousehold Heath des d'on reclamaren reformes socials i econòmiques. La revolta fou esclafada i Kett executat, però esdevingué un dels grans símbols de la resistència pagesa anglesa.

1550–1562 EC. **Revoltes camperoles de Fujian i Zhejiang** - Xina (dinastia Ming). La crisi econòmica, els impostos excessius i la corrupció administrativa provocaren una successió d'aixecaments camperols a les províncies costaneres de Fujian i Zhejiang. A aquests moviments s'hi afegiren els pirates *wokou*, formats per mariners, contrabandistes i camperols empobrits, que atacaren ports i desafiarien el control imperial. L'exèrcit Ming acabà reprimint les revoltes després d'una llarga campanya militar.

1552–1556 EC. **Revolta del khanat de Kazan** - Rússia. Després de la conquesta de Kazan per Ivan IV, tàtars, txuvaixos, maris i altres pobles del Volga es revoltaren repetidament contra l'ocupació russa per defensar la seva autonomia, la religió islàmica i les seves institucions tradicionals. La repressió fou severa i obrí el camí a la colonització russa i a la cristianització de la regió, tot i que la resistència local persistí durant dècades.

1570–1580 EC. **Revolta dels Ikko-ikki** - Japó. Monjos guerrers, camperols, artesans i samurais de baix rang vinculats a la secta budista Jōdo Shinshū van organitzar comunitats autònomes que resistiren el domini dels *daimyō*. El moviment combinava ideals religiosos, autogovern i resistència armada. Oda Nobunaga assetjà durant anys la seva principal fortalesa, Ishiyama Hongan-ji, fins a forçar-ne la rendició el 1580, posant fi al poder polític dels grans monestirs budistes.

1579 EC. **Revolta dels maputxes o Guerra d'Arauco** - Xile. Els pobles maputxes iniciaren una nova ofensiva contra la colonització espanyola, destruint diverses ciutats i mantenint una resistència basada en comunitats autònomes dirigides per *lonkos* i *toquis*. Incapaços de sotmetre'ls definitivament, els espanyols acabaren reconeixent de facto la frontera del riu Biobío i l'autonomia dels territoris maputxes.

1580–1583 EC. **Primera revolta de Shimabara** - Japó (Kyūshū). Diversos *daimyō* cristians i camperols es van alçar contra la pressió fiscal i les lluites internes entre senyors feudals. Tot i ser reprimida, aquesta revolta constituí un precedent de la gran rebel·lió de Shimabara de 1637.

1581 EC. **Motí de la presó de Ludgate** - Londres, Anglaterra. Els presos de Ludgate es revoltaren contra les dures condicions de reclusió, el sistema de presó per deutes i els abusos administratius. Tot i aconseguir controlar parcialment la presó, el motí fou ràpidament reprimit per les autoritats municipals.

1582 EC. **Disturbis del Nadal dels captaires** - Anglaterra. En un context de crisi econòmica i de persecució de la mendicitat, pobres urbans i captaires protagonitzaren avalots contra les autoritats i les noves lleis repressives. Els disturbis foren sufocats, però reflectiren el creixent malestar social de finals del segle XVI.

1584 EC. **Disturbis de Whitsuntide** - Anglaterra.
Durant les celebracions de Pentecosta, joves artesans i altres sectors urbans protagonitzaren avalots contra les autoritats locals en un context de control moral i tensió social creixents. Les festes populars es convertiren en espais d'expressió del descontentament.

1586 EC. **Insurrecció dels Escaiolistes** - Londres, Anglaterra. Artesans vinculats al treball del guix i la construcció es revoltaren contra les restriccions gremials i la precarietat laboral. Els disturbis inclogueren atacs a propietats i enfrontaments amb altres oficis abans de ser reprimits.

1587–1588 EC. **Revolta dels moriscos de Granada** - Espanya. Els moriscos granadins tornaren a aixecar-se contra la repressió religiosa i cultural imposada per la monarquia hispànica. La insurrecció fou esclafada i comportà noves deportacions i mesures de control sobre la població morisca.

1591 EC. **Disturbis dels fabricants de feltre** - Londres, Anglaterra. Els artesans del feltre protagonitzaren protestes contra les regulacions comercials i la competència considerada deslleial. Les mobilitzacions representen un dels primers exemples de conflicte laboral col·lectiu en l'Anglaterra preindustrial.

1591–1593 EC. **Revolta de Nupe** - Actual Nigèria. Diversos grups nupe i hausa es van alçar contra els tributs imposats pels regnes islàmics dominants. Aquestes lluites debilitaven els poders regionals i prepararen el terreny per a les transformacions polítiques que culminarien, segles més tard, amb l'expansió del califat de Sokoto.

1592 EC. **Disturbis dels fabricants de veles** - Southwark, Anglaterra. Artesans del sector de les veles protestaren contra els impostos, les limitacions productives i el control dels mercats. Els avalots foren ràpidament reprimits per evitar-ne l'extensió.

1595 EC. **Disturbis dels comerciants de mantega** - Southwark, Anglaterra. Petits comerciants i consumidors protagonitzaren avalots davant l'escassetat i l'encariment dels aliments bàsics, denunciant l'especulació i reclamant preus justos.

1595–1597 EC. **Disturbis del gra** - Kent i altres regions d'Anglaterra. Les males collites i l'augment del preu dels cereals provocaren re-

voltes de subsistència contra comerciants i exportadors. A diverses localitats, multituds amb una destacada participació femenina confiscaren o redistribuïren el gra per garantir-ne un preu assequible.

1595–1603 EC. **Revolta de Tyrone o Guerra dels Nou Anys** - Irlanda. Hugh O'Neill, comte de Tyrone, liderà la principal insurrecció gaèlica contra el domini anglès amb el suport de diversos clans irlandesos i de la monarquia hispànica. Tot i obtenir importants victòries inicials, la derrota de Kinsale (1601) obrí el camí a la submissió definitiva de la noblesa gaèlica.

1596 EC. **Revolta de San Juan** - Puerto Rico. Durant un atac anglès contra l'illa, grups d'esclaus africans i indígenes aprofitaren el desordre per rebel·lar-se contra el domini colonial espanyol. Tot i atacar hisendes i intentar refugiar-se a les muntanyes, l'aixecament fou ràpidament sufocat.

1596 EC. **Conspiració d'Enslow Hill** - Anglaterra. Un grup de camperols d'Oxfordshire preparà una revolta contra els *enclosures*, l'escassetat i l'augment dels preus dels aliments. El complot fou descobert abans de materialitzar-se i els seus principals dirigents foren executats. Francis Bacon participà posteriorment en el procés judicial contra els acusats.

Segle XVII

1605 EC. **Conspiració de la Pólvora** - Londres, Anglaterra. El 5 de novembre de 1605, un grup de catòlics anglesos intentà assassinar el rei Jaume I i destruir el Parlament fent esclatar una gran quantitat de pólvora amagada sota el palau de Westminster. La conspiració, liderada per Robert Catesby, pretenia posar fi al domini protestant i afavorir un canvi polític favorable als catòlics, en un context de forta repressió religiosa després de la ruptura d'Anglaterra amb l'Església de Roma al segle XVI. Guy Fawkes, un dels conspiradors, fou l'encarregat de custodiar els explosius, però el pla fou descobert la nit abans de l'atemptat. Els implicats foren detinguts, torturats i executats. L'episodi contribuí a reforçar durant dècades la persecució i la desconfiança envers els catòlics dins l'Estat anglès. Amb el temps, la figura de Guy Fawkes es transformà en un símbol ambivalent de rebel·lió contra el poder. Al segle XX, l'escriptor Alan Moore i el dibuixant David Lloyd recuperaren la seva imatge per al còmic *V de Vendetta* (1982–1989), on el protagonista utilitza una màscara inspirada en Fawkes com a icona de resistència contra un règim autoritari.

c. 1605–1620 EC. **Resistències camperoles als Fens** - Anglaterra. Les comunitats rurals dels Fens, als aiguamolls de l'est d'Anglaterra, s'oposaren als primers projectes de drenatge, tancament i apropiació de terres comunals. La defensa dels drets tradicionals de pesca, pastura i aprofitament dels recursos generà sabotatges, destrucció d'infraestructures i enfrontaments locals. Les dones també participaren en diverses accions col·lectives contra les obres de drenatge i les tanques. Aquestes resistències anticiparen les grans lluites

contra els *enclosures* que es desenvoluparien al llarg del segle XVII.

1605–1695 EC. **Resistència del Quilombo de Palmares** - Brasil. Palmares fou una extensa comunitat formada principalment per esclaus fugitius al nord-est del Brasil, que arribà a reunir milers d'habitants i desenvolupà estructures polítiques, econòmiques i socials pròpies. La comunitat resistí durant dècades les expedicions militars portugueses i els intents de destrucció colonial. Zumbi dos Palmares es convertí posteriorment en un dels principals símbols de la resistència de les poblacions negres contra l'esclavitud. Palmares fou finalment destruït el 1695 després de diverses campanyes militars portugueses.

1606–1607 EC. **Revolta de Bolotnikov** - Rússia. L'antic soldat Ivan Bolotnikov liderà una gran insurrecció en què participaren camperols, cosacs, serfs fugitius i altres sectors descontents amb el poder tsarista, en plena crisi dinàstica dels anomenats «Temps dels Tumults». Els rebels ocuparen diverses ciutats i arribaren a assetjar Moscou abans de ser derrotats per les forces del tsar Vasili Xuiski. La revolta posà de manifest les profundes tensions socials, polítiques i econòmiques de la Rússia de començaments del segle XVII.

1637–1638 EC. **Revolta de Shimabara** - Kyūshū, Japó. Camperols japonesos, molts d'ells cristians, es rebel·laren contra els impostos, les exaccions dels senyors feudals i la persecució religiosa imposada pel shogunat Tokugawa. L'aixecament reuní també

antics samurais i altres sectors descontents. Els rebels es refugiaren al castell d'Hara, que fou finalment assetjat i conquerit per les forces del shogunat. La derrota de la revolta reforçà la persecució del cristianisme i el control polític del shogunat sobre Kyūshū.

1607 EC. **Revolta de les Midlands** - Anglaterra. En diverses zones de Northamptonshire, Warwickshire i Leicestershire es produïren importants mobilitzacions contra els *enclosures* i la privatització de terres comunals. Pagesos i jornalers destruïren tanques i altres infraestructures vinculades al tancament de terres, en defensa dels drets tradicionals d'accés als espais comunals. Les autoritats reprimiren les protestes amb l'ús de la força i executaren alguns dels seus participants. La mobilització es convertí en un precedent important de les resistències rurals angleses contra els *enclosures*.

1608 EC. **Abordatge de vaixells de gra a Southampton** - Southampton, Anglaterra. En un context d'escassetat i encariment dels cereals, grups de la població local intentaren impedir l'exportació de gra destinat al comerç exterior. Les multituds bloquejaren vaixells i confiscaren part dels carregaments per garantir l'abastiment local. Les dones participaren activament en aquest tipus d'accions de protesta, característiques de les revoltes de subsistència de l'Anglaterra moderna. L'episodi exemplifica la defensa popular del dret d'accés als aliments davant les pràctiques comercials considerades especulatives.

1612–1616 EC. **Revolta dels Tupinambá** - Maranhão, Brasil. Els Tupinambá, poble indígena de la costa nord del Brasil, es rebel·laren contra l'expansió colonial portuguesa, l'esclavització i les formes de treball forçat imposades pels colonitzadors. La resistència es transformà en una guerra indígena de diversos anys contra els portuguesos i els seus aliats. Finalment, les forces colonials aconseguiren reprimir l'aixecament i consolidar el control portuguès sobre la regió.

1619–1622 EC. **Resistències juvenils a la deportació colonial des de Bridewell** - Londres, Anglaterra. Joves interns a la institució de Bridewell es resistiren en diversos casos a ser embarcats cap a Virgínia per treballar com a servents contractats. Les autoritats angleses utilitzaven la deportació colonial com a mecanisme de control social i, alhora, com a font de mà d'obra per a les colònies americanes. Es documenten negatives, fugides i altres formes de resistència davant els processos d'embarcament. Aquestes pràctiques s'inscriuen en la primera expansió colonial anglesa a Amèrica del Nord.

1622 EC. **Aixecament powhatan contra la colònia de Virgínia** - Amèrica del Nord. La Confederació Powhatan llançà un atac coordinat contra diversos assentaments anglesos de Virgínia, en què moriren centenars de colons. L'aixecament fou una resposta a l'expansió territorial anglesa, la pressió sobre les terres indígenes i els conflictes derivats de l'incompliment dels acords entre els colonitzadors i les comunitats natives. L'atac inicià una nova fase de guerra entre els colons angle-

sos i els pobles indígenes de la regió. Constitueix un dels principals episodis inicials de resistència indígena davant l'expansió colonial anglesa a Amèrica del Nord.

1626 EC. **Revoltes contra el drenatge a Hatfield Chase i l'illa d'Axholme** - Anglaterra. El 1626, el rei Carles I concedí a l'enginyer neerlandès Cornelius Vermuyden el projecte de drenatge d'Hatfield Chase, una extensa zona pantanosa situada entre Yorkshire i Lincolnshire. Les obres, destinades a transformar els aiguamolls en terres agrícoles, afectaren els drets tradicionals de les comunitats locals sobre les terres comunals, la pesca i altres recursos. Les protestes, peticions i conflictes judicials s'intensificaren durant les dècades següents i, en el context de la Guerra Civil anglesa, els habitants de l'illa d'Axholme arribaren a destruir dics i comportes i a inundar deliberadament les terres drenades. El conflicte es prolongà durant bona part del segle XVII i no es resolgué definitivament fins al 1719.

c. 1626–1640 EC. **Participació femenina en les resistències dels Fens** - Anglaterra. Les dones de les comunitats rurals dels Fens participaren en diverses formes de resistència contra el drenatge, els *enclosures* i la privatització de les terres comunals. En les mobilitzacions comunitàries podien intervenir en la destrucció de tanques i infraestructures, així com en accions col·lectives destinades a defensar els drets tradicionals d'accés als recursos. La seva participació mostra que la defensa dels béns comunals no fou únicament una qüestió masculina, sinó una forma de conflicte comunitari en què intervenien diferents

sectors de la població rural.

1629–1631 EC. **Cicle de disturbis de subsistència al sud i est d'Anglaterra** - Anglaterra. Entre 1629 i 1631 es produïren diversos disturbis relacionats amb l'escassetat d'aliments, l'augment del preu dels cereals i les dificultats econòmiques que afectaven les poblacions rurals i urbanes. A Berkshire, Essex i altres comtats, grups populars intervingueren en els mercats, pressionaren comerciants i exigiren que el gra es destinés prioritàriament al consum local. Les dones tingueren un paper destacat en aquest tipus de protestes de subsistència. Aquest cicle de conflictivitat formà part de les tensions socials que precediren la crisi política de les dècades de 1630 i 1640.

1640–1659 EC. **Revolta i Guerra dels Segadors** - Catalunya. La conflictivitat que desembocà en la Revolta dels Segadors es desenvolupà en el context de la Guerra dels Trenta Anys, quan la monarquia de Felip IV i el comte-duc d'Olivares intentaren incrementar la contribució fiscal i militar de Catalunya i imposaren l'allotjament de tropes. Els abusos comesos pels soldats, especialment a les zones rurals, provocaren una creixent resistència popular. El 7 de juny de 1640, diada de Corpus, camperols i jornalers que havien entrat a Barcelona s'uniren a sectors populars de la ciutat en una insurrecció que culminà amb la mort del virrei, el comte de Santa Coloma, i diversos funcionaris reials. L'aixecament s'estengué pel Principat i desembocà en la Guerra dels Segadors. El gener de 1641, les institucions catalanes proclamaren una República Catalana sota la protecció del rei de França, Lluís XIII, que poc després assumí el

títol de comte de Barcelona. La guerra contra la Monarquia Hispànica es prolongà fins a la rendició de Barcelona davant les tropes de Felip IV el 1652, mentre que el conflicte franco-hispànic continuà fins al Tractat dels Pirineus de 1659. La guerra provocà importants pèrdues humanes i econòmiques i deixà una profunda empremta en la memòria política catalana.

1637–1638 EC. **Guerra de Shimabara** - Shimabara i Amakusa, Japó. A les províncies de Shimabara i Amakusa, al sud del Japó, desenes de milers de camperols, antics samurais i cristians perseguits s'aixecaren contra els alts tributs, les exaccions feudals i la repressió religiosa del règim Tokugawa. Els insurgents es fortificaren al castell d'Hara, on resistiren durant mesos el setge de l'exèrcit shogunal. Finalment, les forces del govern conqueriren la fortalesa i executaren pràcticament tots els defensors. La derrota de la revolta reforçà la persecució del cristianisme i contribuí a consolidar les polítiques d'aïllament i control exterior associades al *sakoku*.

1640 EC. **Aixecaments populars del Primer de Maig** - Londres, Anglaterra. Londres experimentà durant les dècades anteriors a la Guerra Civil una creixent conflictivitat entre aprenents, artesans, mariners i altres sectors populars, vinculada a la crisi econòmica, les tensions laborals i l'oposició a les polítiques de Carles I. Les mobilitzacions urbanes expressaren el malestar davant l'autoritat reial, els privilegis corporatius i les dificultats econòmiques. Aquest tipus de protestes contribuí a la radicalització política dels sectors populars londinencs en els anys immediatament anteriors a l'esclat de la Guerra Civil

anglesa.

1640–1660 EC. **Revolució Anglesa i cicle republicà** - Anglaterra. Procés revolucionari obert amb la crisi financera i política de la monarquia de Carles I, que el 1640 es veié obligat a convocar el Parlament després d'onze anys de govern sense convocar-lo. Les tensions sobre fiscalitat, religió i sobirania desembocaren en la Guerra Civil (1642–1651), que enfrontà les forces reialistes i parlamentàries. L'exèrcit del Nou Model, sota el comandament de Thomas Fairfax i Oliver Cromwell, derrotà les forces del rei. El 1649, Carles I fou jutjat i executat per alta traïció, un fet excepcional en la història política europea. La monarquia i la Cambra dels Lords foren abolides i es proclamà la Commonwealth, una república governada inicialment pel Parlament. En aquest context emergiren corrents radicals com els *Levellers* i els *Diggers*, que defensaren, amb plantejaments diferents, l'ampliació de la participació política, la igualtat jurídica i la reforma de la propietat. Les tensions polítiques conduïren el 1653 al Protectorat d'Oliver Cromwell, que concentrà un important poder executiu. Després de la seva mort el 1658, el règim es debilità i el 1660 es restaurà la monarquia amb Carles II. Tot i la Restauració, el procés revolucionari deixà una empremta duradora en la cultura política anglesa i en la relació entre monarquia, Parlament i poder polític.

1641 EC. **Tumults de Whitehall i Westminster** - Londres, Anglaterra. Durant la crisi política de 1641 es produïren importants mobilitzacions de ciutadans, aprenents, artesans i sectors puritans davant el Parlament i altres centres del poder polític. Les multituds pressionaren contra els bisbes i contra els sectors vinculats a la cort de Carles

I, alhora que reclamaven reformes religioses i limitacions al poder reial. L'agitació urbana contribuí a intensificar la polarització política i religiosa i reflectí la creixent mobilització popular que precedí l'esclat de la Guerra Civil anglesa.

1641 EC. **Aixecament maputxe i Tractat de Quilín** - Araucània, Xile. Els maputxes reprengueren la guerra contra les forces colonials espanyoles després de dècades de conflicte intermitent. Les campanyes militars i la resistència indígena conduïren les autoritats colonials a negociar una pau formal. El 1641, el Tractat de Quilín reconegué una àmplia autonomia maputxe al sud del riu Biobío i establí aquest riu com a frontera entre el territori sota control colonial i el territori maputxe. El tractat constituí un important reconeixement diplomàtic de la capacitat política i militar dels pobles maputxes, tot i que el conflicte es reprengué en períodes posteriors.

1647 EC. **Revolta de Nàpols** - Regne de Nàpols, Monarquia Hispànica. L'augment dels impostos sobre productes bàsics, especialment la fruita i altres aliments de consum popular, desencadenà una insurrecció a Nàpols el juliol de 1647. Tommaso Aniello, conegut com a Masaniello, un pescador del barri del Mercato, es convertí en un dels principals dirigents de la mobilització, que reuní milers de pobres urbans, artesans i altres sectors populars. Les multituds ocuparen diversos espais de la ciutat, destruïren símbols de l'administració fiscal i obligaren el virrei espanyol a negociar. La participació popular fou molt àmplia i inclogué també les dones. Masaniello fou assassinat el juliol de 1647 i, després de la seva mort, el conflicte evolucionà cap a una ruptura política amb la monarquia hispànica.

Al capdavant de la ciutat es proclamà una república sota protecció francesa, però el moviment fou finalment derrotat per les forces espanyoles el 1648. La revolta formà part del gran cicle de crisis polítiques, fiscals i socials que afectà diverses regions europees durant la dècada de 1640.

1647 EC. **Revolta de Palerm i Sicília** - Regne de Sicília. El 1647, Palerm fou escenari d'una important insurrecció popular contra la fiscalitat, l'escassetat d'aliments i les polítiques de les autoritats espanyoles. La mobilització començà amb protestes contra els impostos sobre els aliments i es transformà en una revolta urbana que obligà les autoritats a fer concessions. Les multituds ocuparen espais institucionals i atacaren símbols del poder fiscal. El moviment combinà reivindicacions de subsistència amb demandes polítiques i fiscals i, després d'una segona fase revolucionària el 1648, fou finalment reprimit.

1648–1657 EC. **Revolta de Khmelnytsky** - Ucraïna i República de les Dues Nacions. El 1648, els cosacs zaporoges dirigits per Bohdan Khmelnytsky s'alçaren contra el domini de la noblesa de la República de les Dues Nacions, especialment contra els grans terratinents polonesos i l'ordre social i religiós que sotmetia bona part de la població ortodoxa i camperola. La insurrecció cosaca s'estengué ràpidament i incorporà importants sectors camperols, convertint-se en una guerra social, política i religiosa de gran magnitud. Els rebels obtingueren importants victòries i comptaren temporalment amb el suport del Khanat de Crimea. El 1654, Khmelnytsky signà el Tractat de Pereiaslav, pel

qual els cosacs acceptaren la protecció del tsar de Moscou. L'acord inicià una nova fase del conflicte i afavorí la intervenció russa en les guerres contra la República de les Dues Nacions.

1652 EC. **Revolta camperola de Croàcia** - Croàcia, Monarquia dels Habsburg. Durant el segle XVII es produïren diverses resistències camperoles als territoris croats sotmesos als Habsburg, motivades per les càrregues fiscals, els abusos senyorials i l'enduriment de les obligacions feudals. Les comunitats rurals presentaren peticions, refusaren determinades obligacions i, en alguns casos, recorregueren a l'acció directa contra els representants senyorials.

1652 EC. **Motí de mariners del príncep Rupert** - Costa occidental africana. Durant les operacions navals angleses de la dècada de 1650 es produïren diversos conflictes i motins relacionats amb les dures condicions de vida a bord, la disciplina naval i els problemes de pagament. Les tripulacions podien rebel·lar-se contra els oficials i abandonar els vaixells, incorporant-se en alguns casos a activitats comercials o de corsarisme.

1648–1653 EC. **Revolta de la Fronda** - França. Entre 1648 i 1653 França visqué diverses onades de revolta conegudes com la Fronda, que combinaren l'oposició dels parlaments al creixement del poder reial, les revoltes de sectors de la noblesa i nombrosos episodis de mobilització popular contra els impostos i les

càrregues de guerra. A París i en diverses províncies es produïren barricades, disturbis i combats. La conflictivitat expressà el rebuig a l'increment de la fiscalitat i a la centralització del poder monàrquic durant la regència d'Anna d'Àustria i el govern del cardenal Mazzarino. La Fronda fou finalment derrotada el 1653, fet que contribuí a reforçar posteriorment l'autoritat de la monarquia francesa.

1655 EC. **Resistència dels cimarrons a Jamaica** - Jamaica, Carib. Després de la conquesta anglesa de Jamaica el 1655, grups d'africans esclavitzats fugitius establiren comunitats autònomes a les zones muntanyoses de l'illa. Aquests grups, coneguts com a cimarrons o *Maroons*, resistiren el control colonial mitjançant la fugida, la defensa armada i l'organització de comunitats independents. Les seves accions donaren lloc a una resistència prolongada contra l'esclavitud i el domini colonial, que culminaria en les guerres cimarrones de les dècades posteriors.

1662 EC. **Resistència de Zheng Chenggong contra la dinastia Qing** - Fujian i Taiwan, Xina. Durant la dècada de 1660, Zheng Chenggong (Koxinga) mantingué la resistència armada contra la dinastia Qing des de les bases que controlava a la costa de Fujian. El 1661 inicià la invasió de Taiwan, que culminà el 1662 amb la rendició de les forces neerlandeses de Fort Zeelandia. Koxinga establí a Taiwan un règim que continuà la lluita contra els Qing i acollí partidaris de la dinastia Ming.

1670–1671 EC. **Revolta de Stenka Razin** - Rússia. El cosac del Don Stenka Razin encapçalà una revolta que s'estengué des de les terres cosàques del Don cap al Volga i el sud de Rússia. A les seves forces s'hi incorporaren cosacs, camperols fugitius, serfs i altres grups oposats a les autoritats locals. Els rebels ocuparen diverses ciutats del Volga, entre elles Saratov i Astrakhan, i atacaren propietats de nobles i funcionaris. Les forces governamentals derrotaren els rebels el 1671. Razin fou capturat, traslladat a Moscou i executat públicament el juny del mateix any.

1675–1676 EC. **Guerra de Metacom o Guerra de King Philip** - Nova Anglaterra, Amèrica anglesa. El líder wampanoag Metacom, conegut pels colons anglesos com King Philip, encapçalà a partir de 1675 una coalició de pobles indígenes contra l'expansió territorial dels colons anglesos i la pèrdua de terres. Hi participaren wampanoag, narragansett, nipmuc i altres comunitats indígenes. Els combats afectaren Massachusetts, Rhode Island, Connecticut i altres zones de Nova Anglaterra, amb atacs contra assentaments i destrucció de pobles. Metacom fou localitzat i mort l'agost de 1676. La guerra continuà durant alguns mesos en diverses zones abans de la derrota dels principals grups combatents.

1676–1677 EC. **Revolta de Bacon** - Colònia de Virgínia, Amèrica anglesa. La revolta esclatà el 1676 quan Nathaniel Bacon, propietari i coló de Virgínia, es rebel·là contra el governador William Berkeley. El conflicte estava relacionat amb les disputes sobre la política envers els pobles indígenes, la defensa de les fronteres i el control polític

de la colònia. Bacon reuní petits propietaris, colons de frontera, servents contractats i altres sectors de la població. Els rebels atacaren diversos assentaments indígenes i, el setembre de 1676, incendiaren Jamestown, la capital colonial. Després de la mort de Bacon per malaltia l'octubre de 1676, la rebel·lió es desintegrà. Berkeley recuperà el control i diversos rebels foren executats o perderen els seus béns.

1675 EC. **Revolta dels Bonnets Vermells** - Bretanya, França. El 1675, diverses comunitats rurals de Bretanya es rebel·laren contra l'increment de la fiscalitat imposada per la monarquia de Lluís XIV. La introducció de nous impostos, especialment sobre el paper segellat, el tabac i altres productes, provocà revoltes a diferents zones de la província. Els insurgents atacaren oficines fiscals, cases de funcionaris i altres símbols de l'administració reial. La repressió posterior fou molt dura i inclogué detencions, execucions i l'enviament de tropes reials.

1680 EC. **Revolta dels Pueblo** - Nou Mèxic, Nova Espanya. El 1680, diversos pobles Pueblo, coordinats en part pel líder religiós Po'pay, s'aixecaren contra les autoritats colonials espanyoles i les missions franciscanes. La revolta estava relacionada amb la imposició del cristianisme, la repressió de les pràctiques religioses indígenes, els treballs obligatoris i altres formes de control colonial. El 10 d'agost començaren els atacs coordinats contra missions i assentaments espanyols. Els rebels mataren diversos centenars de colons i religiosos i obligaren els supervivents a abandonar Santa Fe i retirar-se cap al sud. Els Pueblo mantingueren el control del

territori fins al retorn de les forces espanyoles el 1692.

1692 EC. **Protestes i revisió dels judicis de Salem** - Massachusetts, Amèrica anglesa. Després dels processos per bruixeria de 1692, es produïren creixents dubtes i crítiques envers les actuacions dels tribunals. El governador William Phips suspengué els processos i dissolgué el tribunal especial que havia jutjat els casos. Durant els anys següents, diversos dels implicats reconegueren errors i es produïren peticions de perdó i mesures de reparació. No es tractà d'una revolta armada, sinó d'un procés de qüestionament de les condemnes i de revisió judicial.

1694–1695 EC. **Motí del *Charles II* i Henry Every** - Atlàntic i oceà Índic. El 1694, la tripulació del vaixell anglès *Charles II*, que es trobava a la Corunya abans d'emprendre una expedició comercial cap a l'oceà Índic, es va amotinar contra els seus oficials. Els mariners estaven descontents per les condicions de l'expedició i els retards en els pagaments. Henry Every, primer oficial del vaixell, assumí el lideratge del motí. Els amotinats prengueren el vaixell, el rebatejaren amb el nom de *Fancy* i iniciaren una carrera pirata. El 1695, Every i la seva tripulació atacaren el comboi del Gran Mogol davant les costes de l'Índia i capturaren diversos vaixells.

Segle XVIII

1702 EC. **Guerra dels Camisards** - Llenguadoc, França.
Els camisards eren camperols i artesans protestants del Llenguadoc que s'alçaren contra la prohibició del culte i la persecució imposada per la monarquia catòlica de Lluís XIV. Organitzats en petites guerrilles coneixedores del territori, atacaren tropes i símbols del poder reial, i defensaren la llibertat de consciència i les comunitats rurals. Durant anys resistiren una repressió ferotge per part de les forces de la monarquia.

1703 EC. **Revolta de Rákóczi** - Hongria.
La revolta de Rákóczi uní camperols, miners i petits nobles hongaresos contra el domni dels Habsburg. Cansats dels impostos, les lleves forçoses i els abusos feudals, molts pobles se sumaren a l'alçament encapçalat per Ferenc II Rákóczi, que reclamava una major autonomia i mesures favorables a les classes populars. La revolta fou derrotada després de diversos anys de combats.

1704 EC. **Motí a bord del Speedwell** - Carib.
El vaixell mercant Speedwell patí un motí al Carib quan una part de la tripulació, influïda per les històries de pirates actius a la regió, s'alçà contra el capità. Els amotinats intentaren convertir el vaixell en una nau pirata, però el conflicte intern entre diferents faccions de la tripulació acabà debilitant-los i els oficials recuperaren el control de la nau.

1704–1711 EC. **Revolta bàixkira** - Urals, Rússia.
Entre 1704 i 1711, els bàixkirs, poble turc dels Urals, s'alçaren repetidament contra l'Imperi Rus a causa dels nous impostos, la confiscació de terres i la imposició de l'ortodòxia. Les tropes tsaristes respongueren amb extrema violència i devastaren pobles sencers.

1705 EC. **Revolta dels Maulets** - Regne de València.
En el context de la Guerra de Successió, els maulets —nom amb què es coneixien els partidaris valencians de l'arxiduc Carles d'Àustria i sectors populars oposats a la monarquia borbònica i al seu centralisme—, formats per camperols, artesans i petits propietaris valencians, es posaren al costat de l'arxiduc Carles contra el projecte centralitzador dels Borbons. No només defensaven un pretendent diferent, sinó també els furs, les institucions pròpies i una fiscalitat menys opressiva. El camp valencià esdevingué escenari de resistència popular. Quan Felip V intentà imposar el seu control absolut i eliminar els furs i les institucions pròpies del Regne de València, els maulets s'alçaren en defensa del sistema foral. Les seves forces populars, sovint mal armades, col·laboraren amb les tropes austriacistes i protagonitzaren combats a Xàtiva, Alcoi i Dénia. Després de la derrota austriacista a Almansa el 1707, el moviment fou durament reprimit, les institucions valencianes foren abolides i els seus defensors, castigats.

1705–1706 EC. **Revolta d'Astrakhan** - Rússia.
A la ciutat portuària d'Astrakhan, soldats, artesans i comerciants es rebel·laren contra les reformes fiscals, els abusos dels oficials i les exaccions imposades per Pere I el Gran. Els insurgents controlaren

la ciutat durant mesos, executaren representants del tsar i establiren un autogovern local. L'exèrcit imperial acabà reprimint la revolta amb duresa.

1707 EC. **Alçament antiborbònic a Aragó** - Aragó.
A Aragó, bona part de les classes populars i dels sectors urbans s'aixecaren contra l'entrada de les tropes borbòniques i la supressió de les antigues llibertats del regne. L'alçament tingué una dimensió política, però també social, ja que molts vilatans i camperols rebutjaven els nous impostos i la militarització imposats pel nou poder. La derrota aragonesa comportà la pèrdua dels furs i la repressió dels sectors que havien donat suport a la causa austriacista.

1707 EC. **Rebel·lió de Bulavin dels cosacs del Don** - Rússia.
La rebel·lió de Bulavin reuní cosacs, camperols fugitius i serfs escapats a les estepes del Don en una insurrecció contra l'autoritarisme tsarista i la pressió dels nobles terratinents. Els insurgents rebutjaven les lleves, els censos i la persecució de les comunitats autònomes. Durant diversos mesos controlaren territoris i pobles, i oferiren refugi a persones desposseïdes. Finalment, foren derrotats per l'exèrcit tsarista.

1707 EC. **Disturbis contra el reclutament naval** - Boston, Amèrica britànica.
A començaments del segle XVIII, les autoritats britàniques utilitzaven el reclutament forçós per nodrir la marina de guerra. A Boston, mariners, treballadors portuaris i sectors populars reaccionaren amb

disturbis contra les patrulles d'*impressment*. Els enfrontaments inclogueren agressions a oficials i resistència activa per impedir la captura de mariners.

1710 EC. **Disturbis contra el reclutament naval** - Port Royal, Jamaica, colònia britànica.
En un dels principals ports del Carib britànic, mariners i treballadors portuaris reaccionaren contra les batudes de reclutament forçós. Les patrulles navals foren atacades i diversos homes capturats foren alliberats per la força. L'episodi es produí en un context de tensió en una societat marítima amb una forta presència de mariners desmobilitzats i persones vinculades a la pirateria.

1712 EC. **Motins de la sal a Bretanya** - França.
A Bretanya, els impostos sobre la sal i altres productes bàsics desencadenaren motins populars en què camperols, mariners i dones dels mercats atacaren recaptadors i magatzems fiscals. La sal era un bé essencial i el monopoli reial afectava especialment les classes populars. Les revoltes foren reprimides per les autoritats.

1712 EC. **Revolta d'esclaus de Nova York** - Nova York, Amèrica britànica.
La nit del 6 d'abril de 1712, un grup d'africans esclavitzats s'aixecà contra l'ordre colonial a la ciutat de Nova York. Aproximadament una vintena d'homes, armats amb espases, destrals i armes de foc, incendiaren un edifici al nord de la ciutat per atreure colons blancs al lloc. Quan els veïns i membres de la milícia acudiren a apagar el

foc, els rebels els atacaren i causaren diversos morts i ferits. La revolta fou finalment sufocada per les autoritats colonials. La repressió posterior fou brutal: més de vint africans foren executats mitjançant penjament, cremats vius o sotmesos a altres càstigs exemplars.

1713 EC. **Revoltes de la fam després de la gran gelada** - França.
Després dels hiverns devastadors de la gran gelada de 1709, el camp i les ciutats franceses patiren fam i un fort augment dels preus. En moltes regions, pagesos i habitants de les ciutats assaltaren graners, magatzems i combois de gra, exigint preus justos i denunciant especuladors i senyors. Les autoritats reprimiren les revoltes, que es produïren en diferents zones del regne.

1715 EC. **Guerra Yamasee contra els britànics** - Carolina del Sud, Amèrica britànica.
Diverses nacions indígenes, entre elles els yamasee, es revoltaren contra els colons britànics de Carolina del Sud per posar fi a l'explotació comercial, l'esclavatge indígena i la pèrdua de terres. L'alçament combinà la defensa de la sobirania comunitària amb la resistència a un sistema colonial basat en el deute i la violència. Després de diversos anys de combats, els britànics aconseguiren imposar-se militarment i reconfiguraren les seves relacions amb diversos pobles indígenes de la regió.

1715 EC. **Primera revolta jacobita** - Escòcia.
La primera revolta jacobita a Escòcia mobilitzà clans de les Terres Altes, petits pagesos i sectors urbans empobrits que veien en el

retorn dels Estuard una possible reversió de la Unió amb Anglaterra i de les noves càrregues fiscals. Tot i la direcció aristocràtica, molts dels combatents lluitaven per conservar terres comunals, costums i formes d'autonomia local. Derrotada la insurrecció, la repressió contra els clans s'intensificà.

1716 EC. **Motins de mariners a les Bahames i auge de Nassau com a refugi pirata** - Bahames.
Després de la Guerra de Successió Espanyola, milers de mariners i corsaris quedaren sense feina. Diverses tripulacions mercants i militars protagonitzaren motins i abandonaments de vaixells per unir-se a les comunitats pirates que s'establien a Nassau. Aquest procés convertí la ciutat en un dels principals refugis pirates de l'Atlàntic i en un centre d'atracció per a mariners rebels.

1717 EC. **Motí que originà la tripulació de Samuel Bellamy** - Carib.
Diversos mariners que navegaven en vaixells mercants al Carib desertaren i participaren en actes de rebel·lió contra els capitans abans d'unir-se a la tripulació del pirata Samuel Bellamy. Alguns d'aquests mariners provenien de vaixells mercants i s'incorporaren a les tripulacions pirates després de conflictes amb les autoritats navals o comercials.

1718 EC. **Motins i desercions cap a les tripulacions pirates del Carib** - Carib.
Durant aquests anys, nombrosos mariners mercants desertaren o

es revoltaren contra els capitans per unir-se a pirates com Charles Vane o Benjamin Hornigold. Diversos relats contemporanis descriuen l'origen de part d'aquestes tripulacions en conflictes, desercions i motins contra la disciplina dels vaixells mercants.

1719 EC. **Revolta dels pagesos de Dalarna** - Suècia.
A la regió sueca de Dalarna, pagesos armats s'aixecaren contra els nous impostos i les decisions del govern central, que consideraven injustes després d'anys de guerra i misèria. L'alçament expressà el malestar de comunitats rurals que havien suportat el cost humà i econòmic de la política reial. Els rebels reclamaven un control més gran sobre les seves comunitats i una fiscalitat més suportable. L'alçament fou finalment derrotat.

1719 EC. **Motí del vaixell Buck i ascens d'Howell Davis** - Atlàntic.
Howell Davis, que inicialment servia com a mariner en un vaixell mercant anglès, participà en un motí després que el vaixell fos capturat per pirates. Una part de la tripulació es rebel·là contra els seus oficials i s'uní als pirates. Davis acabaria convertint-se en un capità pirata destacat, amb activitat principal a la costa africana.

1720 EC. **Motins contra la Companyia del Mar del Sud** - Londres, Anglaterra.
Quan l'especulació al voltant de la Companyia del Mar del Sud provocà el col·lapse de les seves accions, milers de petits inversors i comerciants de Londres es consideraren perjudicats per les elits financeres i polítiques. Es produïren protestes al carrer, insults,

agressions i atacs contra les cases d'alguns directius i ministres. Les protestes expressaren el descontentament davant les conseqüències de la crisi financera i la distribució desigual de les pèrdues.

1720 EC. **Motí del Gambia Castle i ascens de George Lowther** - riu Gàmbia, Àfrica occidental.
El primer oficial George Lowther liderà un motí a bord del vaixell negrer Gambia Castle, enviat a la costa africana per la Royal African Company. La tripulació, descontenta amb les racions, els càstigs corporals i els conflictes amb el capità, prengué el control de la nau. Els amotinats capturaren posteriorment un altre vaixell, que rebatejaren com a Delivery, i iniciaren una carrera pirata que els portà a atacar nombrosos vaixells mercants a l'Atlàntic.

1720 EC. **Motins i reclutament pirata a la costa de Sierra Leone** - Àfrica occidental.
Diversos pirates actius a la costa africana aprofitaven el descontentament de les tripulacions mercants per afavorir desercions i motins. Quan capturaven vaixells mercants, sovint convidaven els membres de la tripulació a unir-se a la seva companyia. Mariners cansats de les dures condicions de treball s'incorporaven a les tripulacions pirates, que oferien un repartiment del botí i unes formes d'organització diferents de les dels vaixells mercants. En alguns casos, mariners descontents amb els seus capitans s'amotinaven contra els oficials i s'integraven voluntàriament en les tripulacions pirates.

1720–1730 EC. **Rebel·lió de los Yarey** - Cuba.

A la regió oriental de Cuba, esclaus africans fugitius i indígenes protagonitzaren una sèrie d'aixecaments i fugides coneguts com la rebel·lió de los Yarey. Es refugiaren a les muntanyes de Baracoa i Yateras, on establiren comunitats cimarrones autònomes, dedicades a l'agricultura i a la defensa armada del territori. Durant una dècada, resistiren les expedicions colonials espanyoles que intentaven capturar-los

c. 1720–1739 EC. **Resistència dels Maroons jamaicans**[23] - Jamaica.
Les comunitats d'esclaus fugitius mantingueren una guerra prolongada contra el domini britànic. Lideratges com el de Nanny dels Maroons organitzaren guerrilles a les muntanyes. Les forces colonials no aconseguiren derrotar-les militarment i, el 1739, els britànics signaren tractats que reconeixien l'autonomia de diverses comunitats de Maroons.

1721EC EC. **Revolta dels comuners del Paraguai -**Paraguai.
A l'antic Paraguai colonial, criolls pobres, petits ramaders i camperols s'organitzaren en el moviment dels comuners contra els governadors espanyols i contra el poder d'ordes religiosos. Reclamaven un govern local més democràtic, reducció d'impostos i el dret a participar en les decisions sobre les terres. La revolta convertí la regió en un laboratori d'autogovern popular fins que fou sufocada, deixant

23 Esclaus fugitius que formen comunitats autònomes. Però amb el temps algunes d'aquestes comunitats s'han convertit en grups ètnics amb identitat pròpia.

però un precedent d'antifeudalisme i anticolonialisme llatinoamericà.

1721–1722 EC. **Atacs de Bartholomew Roberts al comerç d'esclaus** - costa d'Àfrica occidental.
El pirata gal·lès Bartholomew Roberts dirigí nombrosos atacs contra vaixells mercants i esclavistes que operaven entre Sierra Leone i el golf de Guinea. Les seves captures provocaren pànic entre les companyies comercials europees. Roberts capturà o destruí diversos vaixells implicats en el comerç atlàntic d'esclaus, desorganitzant temporalment les rutes comercials de la regió. Bartholomew Roberts (1682–1722), conegut com a Black Bart, fou un dels pirates més exitosos de l'edat d'or de la pirateria. En només tres anys capturà centenars de vaixells i operà entre el Carib, el Brasil i la costa d'Àfrica. Les seves tripulacions funcionaven amb normes igualitàries on el capità no era una figura que imposava, en contrast amb la disciplina brutal de la marina i del comerç atlàntic. En aquest context, molts mariners (i també historiadors) el veieren com una figura de rebel·lió contra l'ordre marítim dominat pels imperis i el capitalisme esclavista primerenc, convertint-se en una mena de Robin Hood dels mars.

1722 EC. **Mort de Bartholomew Roberts i dispersió de tripulacions pirates** - Cap López, Gabon actual.
La mort de Roberts en combat contra la marina britànica marcà el declivi de la pirateria a la costa africana. Molts dels seus mariners, alguns antics amotinats de vaixells mercants o esclavistes, foren capturats o dispersats. Aquest episodi simbolitza el final d'una etapa en què els motins marítims i la pirateria havien estat profundament connectats dins el món atlàntic del segle XVIII.

1724 EC. **Revolta d'esclaus a Guadalupe** - Carib francès.
A les plantacions de sucre de Guadalupe, grups d'esclaus africans es revoltaren contra els amos, incendiant camps, tallers i magatzems, fugint cap a zones muntanyoses on intentaven establir comunitats "maroons" lliures. La resposta de les autoritats colonials fou dura, amb execucions exemplars, però el record d'aquella insurrecció va alimentar la por dels colons i la determinació de molts esclaus de resistir l'ordre racial i econòmic imposat.

1726 EC. **Motins del pa a París** - França.
En un context de carestia i especulació, dones de mercat, obrers i treballadors precaris de París es van alçar contra flequers i comerciants acusats d'amagar el gra. Els motins consistien en l'assalt de forns, la imposició de "preus justos" i la redistribució del pa. Aquestes accions col·lectives, sovint dirigides per dones, no buscaven canviar el règim però sí limitar els abusos econòmics, consolidant una cultura política popular basada en el dret a la subsistència.

1726 EC. **Resistència al reclutament i disciplina naval** - Havana, Cuba, imperi espanyo.
Al port de l'Havana, clau en el sistema imperial espanyol, es registraren conflictes entre mariners, soldats i autoritats navals. Les lleves forçoses i la disciplina estricta provocaren fugues, resistència i enfrontaments puntuals, en un context de militarització constant del port i explotació de la mà d'obra marítima.

1729 EC. **Revolta de Natchez** - Louisiana, Amèrica francesa.
La revolta de Natchez va unir el poble indígena natchez amb esclaus africans fugitius contra els colons francesos de Louisiana. Els insurgents atacaren assentaments i plantacions, assassinant oficials i plantadors, i intentant rebutjar l'expansió colonial, encara que l'alçament acabà amb una repressió feroç i la dispersió dels natchez, va demostrar la possibilitat d'aliances anticolonials entre indígenes i afro-descendents contra el sistema de plantació i l'imperi europeu.

1729–1769 EC. **Revolució corsa** - Còrsega.
Durant quaranta anys, el poble cors es va aixecar contra el domini de Gènova i després de França, reclamant la seva independència nacional. Sota el lideratge de Pasquale Paoli, Còrsega va constituir un estat sobirà de facto, amb parlament, exèrcit i una constitució republicana de 1755, considerada una de les primeres d'Europa. El moviment combinava ideals de llibertat política i autogovern popular. Finalment, el 1769, l'exèrcit francès va conquerir l'illa, posant fi a la seva independència.

1730 EC. **Primera guerra dels "maroons"** - Jamaica.
La Primera Guerra dels "Maroons" va tenir lloc entre 1728 i 1739 a Jamaica, colònia britànica basada en el treball esclau a les plantacions de sucre. Els "maroons" eren comunitats formades per esclaus africans fugitius que s'havien establert a les zones muntanyoses i boscoses de l'illa, on van crear assentaments autònoms, amb estructures polítiques pròpies i economies de subsistència. Davant els intents britànics de capturar-los i destruir els seus pobles, els "maroons" van practicar una guerra de guerrilles molt efectiva, aprofitant

el coneixement del terreny i la seva organització col·lectiva. Els combats s'estengueren durant anys i obligaren els britànics a desplegar milers de soldats sense aconseguir una victòria clara. Finalment, el 1739, es van signar tractats de pau que reconeixien la llibertat de les comunitats "maroons" i els concedien terres a canvi de no acollir més esclaus fugitius. Aquesta resistència, única al Carib per haver forçat un reconeixement oficial, és considerada un precedent directe de les revoltes antiesclavistes posteriors, inclosa la d'Haití.

1730 EC. **Conspiracions i rumors d'insurrecció atlàntica** - Virgínia, Carolina del Sud, Bermudes, Louisiana.
Al voltant de 1730 diverses colònies de l'Atlàntic anglès i francès visqueren una onada de rumors i processos relacionats amb possibles revoltes d'esclaus africans. A Virgínia i Carolina del Sud es detectaren suposades conspiracions que pretenien atacar plantacions i alliberar poblacions esclavitzades, mentre que a les Bermudes les autoritats denunciaren reunions clandestines i plans insurreccionals. A Nova Orleans, sota domini francès, apareix la figura de Samba, un esclau que, segons fonts colonials, hauria participat en resistències prèvies a l'Àfrica i fins i tot en un motí a bord d'un vaixell negrer, i que fou acusat d'intentar organitzar una revolta. Tot i que moltes d'aquestes acusacions es basaven en delacions i confessions forçades, el conjunt revela un món atlàntic connectat, on circulaven experiències de resistència i on les classes dominants vivien amb el temor constant d'una insurrecció coordinada de les poblacions oprimides.

1730 EC. **Conflictes entre mariners i autoritats portuàries** - Cartagena de Indias, Nova Granada.
A Cartagena, un dels principals ports de l'Imperi espanyol, les tensions entre mariners, treballadors i autoritats derivaren en disturbis vinculats a les lleves i al control laboral. Els sectors populars vinculats al món marítim oposaren resistència a les obligacions forçoses i als abusos dels comandaments navals.

1732–1739
EC. **Resistències i tensions esclaves a l'Atlàntic** - Carib i colònies britàniques.
A començaments de la dècada de 1730, diverses colònies atlàntiques visqueren un augment de la tensió social entre les poblacions esclavitzades i les autoritats colonials. A Jamaica, les comunitats marrons mantenien una guerra oberta contra els britànics, controlaven territoris interiors i desafiaven el sistema esclavista. A la Guayana neerlandesa i altres regions del Carib, grups d'esclaus fugitius consolidaven xarxes de resistència. Paral·lelament, en colònies com Carolina del Sud s'estengué el temor davant noves revoltes, amb rumors constants de conspiracions i reunions clandestines. El període estigué marcat per una situació d'inestabilitat i per diverses formes de resistència de les poblacions esclavitzades.

1733 EC. **Revolta d'esclaus de Saint John** - illa de Saint John, Antilles daneses.
El novembre de 1733, esclaus africans, molts d'ells d'origen akan, s'aixecaren a l'illa danesa de Saint John, actualment Saint John, a les Illes Verges dels Estats Units. Els rebels aconseguiren infiltrar-se al fort Christiansværn i prendre'n el control mitjançant un atac planificat, en què mataren soldats i colons. Des d'allà iniciaren una expansió per l'illa, destruïren plantacions i atacaren propietaris blancs, i arribaren a controlar gran part del territori durant mesos. La revolta fou finalment reprimida amb l'ajuda de tropes franceses procedents de Martinica.

1733 EC. **Motins contra les lleis de navegació** - Boston, Amèrica britànica.
A Boston i altres ports de Nova Anglaterra, mariners, petits comerciants i estibadors es revoltaren contra les lleis de navegació britàniques, que beneficiaven els grans mercaders i limitaven el comerç local. Els disturbis inclogueren l'assalt d'oficines duaneres i l'assetjament de funcionaris. El conflicte combinà el malestar econòmic amb el rebuig a les restriccions imposades per les autoritats imperials.

1733 EC. **Disturbis marítims i resistència popular** - Cap Français, Saint-Domingue, colònia francesa.
En aquest important port francès del Carib, actualment Cap-Haïtien, mariners, esclaus i treballadors lliures convivien en un entorn social altament tens. Les mesures de control naval i les lleves generaren resistències i enfrontaments, en un context marcat per les desigualtats socials i el sistema esclavista de Saint-Domingue.

1734 EC. **Revolta d'esclaus de l'illa de Saint John** - Saint John, actuals Illes Verges dels Estats Units.
La revolta d'esclaus de 1733–1734 a l'illa de Saint John fou una de les primeres grans insurreccions d'esclaus del Carib. L'aixecament

començà el novembre de 1733, arran d'un grup d'africans esclavitzats, originaris sobretot de la regió akan de la Costa d'Or, es rebel·là contra els plantadors danesos. Amb armes preses de les guarnicions, atacaren cases, fortins i plantacions i, durant prop de sis mesos, controlaren gran part de l'illa. Els revoltats establiren formes d'organització pròpies i resistiren nombrosos atacs, fins que tropes franceses, aliades amb Dinamarca, desembarcaren per sufocar la rebel·lió. Molts insurgents se suïcidaren abans de ser capturats.

1736 EC. **Disturbis de Porteous** - Edimburg, Escòcia.
A Edimburg, la població es revoltà després que el capità John Porteous ordenés disparar contra una multitud durant una execució pública. En represàlia, els veïns assaltaren la presó, el capturaren i l'executaren sumàriament.

1737 EC. **Motí popular contra els impostos** - Nàpols, Regne de Nàpols.
A Nàpols, l'augment dels impostos sobre productes bàsics desencadenà un motí en què artesans, venedors i camperols procedents dels voltants assaltaren edificis fiscals i intimidaren recaptadors. El moviment denuncià la corrupció de les autoritats i el pes de les càrregues fiscals sobre les classes populars. Les autoritats acabaren reprimint el motí.

1739 EC. **Revolta d'esclaus de Stono** - Carolina del Sud, Amèrica britànica.
El 9 de setembre de 1739, prop del riu Stono, un grup d'esclaus afri-

cans armats s'aixecà contra els seus amos, matà diversos blancs i avançà cap a Florida, on els fugitius podien trobar refugi. L'alçament reuní prop d'un centenar de participants abans de ser reprimit per la milícia colonial. Després de la revolta, les autoritats de Carolina del Sud aprovaren mesures més restrictives per controlar la població esclavitzada.

1739 EC. **Resistència al reclutament naval** - Brest, França.
Al gran port militar de Brest, les lleves per a la marina francesa provocaren descontentament entre els mariners i la població local. Es documentaren fugues, sabotatges i episodis de resistència col·lectiva contra les autoritats navals, en un context de guerres constants i de demanda elevada de mà d'obra marítima.

1739–1741 EC. **Rebel·lió d'esclaus de Coro** - Veneçuela.
A la regió de Coro, esclaus africans i zambos s'aixecaren contra els colons espanyols, exigint la fi dels abusos i millores en les seves condicions. Els revoltats atacaren hisendes, formaren campaments armats i controlaren diverses zones rurals durant mesos. L'exèrcit colonial respongué amb una dura repressió, amb execucions i detencions, fins a restablir el control de la regió.

1740 EC. **Motí de Batàvia contra la Companyia Holandesa** - Batàvia, Indonèsia.
A Batàvia, capital colonial de les Índies Orientals Holandeses, els conflictes entre treballadors asiàtics, comunitats xineses i autoritats de la Companyia desembocaren en disturbis i enfrontaments. Les

discriminacions, els impostos i les restriccions comercials alimentaren el ressentiment entre diversos sectors de la població. La repressió posterior fou especialment dura.

1741 EC. **Conspiració d'esclaus de Nova York** - Nova York, Amèrica britànica.
El 1741, una sèrie d'incendis sacsejà la ciutat de Nova York, aleshores una societat colonial amb una important població esclavitzada africana i una gran massa de treballadors pobres. Les autoritats colonials atribuïren els focs a una conspiració d'esclaus africans que, segons les acusacions, planejaven aixecar-se contra l'elit blanca, incendiar edificis públics i prendre la ciutat. Diversos testimonis afirmaren que els presumptes conspiradors es reunien en tavernes i espais populars on coincidien esclaus, mariners, artesans pobres i servents.

1741 EC. **Conspiració d'esclaus de Nova York** - Nova York, Amèrica britànica.
Segons les acusacions, el pla consistia a incendiar cases i magatzems, aprofitar el caos per alliberar altres esclaus i atacar propietaris i autoritats colonials. Les investigacions inclogueren esclaus africans, negres lliures, mariners, immigrants irlandesos pobres i servents blancs entre els sospitosos. La repressió fou immediata: les autoritats recorregueren a interrogatoris, delacions i confessions per construir el cas. Més d'un centenar de persones foren detingudes i diverses desenes d'africans foren executats a la forca o cremats vius, mentre que altres sospitosos foren deportats.

1741 EC. **Disturbis de mariners a Boston** - Boston, Amèrica britànica.
El 1741 es registraren tensions i disturbis a Boston vinculats al malestar dels mariners davant les dures condicions de treball, els salaris baixos i l'amenaça constant del reclutament forçós per part de la marina britànica. Mariners i treballadors portuaris protagonitzaren enfrontaments amb autoritats i oficials, resistint les detencions i defensant companys capturats. Aquests episodis s'inscrigueren en una conflictivitat creixent entre les classes populars marítimes i el poder imperial.

1742 EC. **Rebel·lió de Juan Santos Atahualpa** - Selva central del Perú.
La rebel·lió de Juan Santos Atahualpa començà el 1742 a la regió de la selva central del Perú, al voltant de les valls del riu Perené. Juan Santos, que es presentava com a descendent dels inques, liderà un ampli moviment indígena i mestís contra el domini colonial espanyol i les missions que actuaven a la regió. Els pobles asháninka, amuesha i altres comunitats amazòniques s'hi uniren, destruïren missions, expulsaren religiosos i establiren un territori sota el seu control. L'objectiu era recuperar l'autonomia indígena i rebutjar l'autoritat colonial. Els espanyols intentaren diverses campanyes militars per recuperar la zona, però fracassaren repetidament. Fins a la desaparició de Juan Santos, cap al 1756, una part de la selva central romangué fora del control colonial.

1742 EC. **Disturbis contra les lleves marítimes** - Cadis, Imperi espanyol.

A Cadis, centre neuràlgic del comerç atlàntic espanyol, les lleves navals per part de la marina generaren protestes entre mariners i treballadors portuaris. Les tensions derivaren en enfrontaments amb les autoritats i en intents d'evitar la incorporació forçosa a les flotes reials.

1743 EC. **Motins contra el reclutament forçós** - Madrid, Espanya.
L'any 1743, durant el regnat de Felip V, les autoritats borbòniques intentaren reforçar l'exèrcit mitjançant el sistema de lleves forçoses o quintes. A Madrid, aquesta mesura provocà protestes populars: famílies, artesans, criats i jornalers es concentraren als barris i les places per impedir les captures i alliberar reclutes. Les tropes reials intervingueren, però els disturbis s'estengueren per diversos punts de la ciutat. Els motins expressaren el rebuig al reclutament forçós i a les càrregues militars imposades a les classes populars.

1743 EC. **Revolta de Dalecàrlia** - Suècia.
A la província de Dalecàrlia, camperols descontents s'aixecaren contra els reclutaments militars forçosos i els nous impostos imposats pel govern suec després de la guerra amb Rússia. Els insurgents marxaren cap a Estocolm, però l'exèrcit els dispersà i diversos dels seus líders foren executats.

1745 EC. **Segona revolta jacobita de Bonnie Prince Charlie** - Escòcia.
Quan Carles Eduard Estuard desembarcà a Escòcia, molts clans de les Terres Altes, pagesos i petits artesans s'uniren a la seva marxa

cap al sud, amb l'objectiu de restaurar els Estuard i recuperar les seves formes d'autonomia. La revolta combinà la fidelitat dinàstica amb l'oposició a la centralització britànica. Després de la derrota a Culloden, les autoritats britàniques emprengueren una àmplia repressió contra els partidaris jacobites, amb confiscacions de terres, detencions i prohibicions sobre diversos elements de la cultura i les formes d'organització de les Terres Altes.

1745 EC. **Resistència popular a la disciplina naval** - Toló, França.
Al port militar de Toló, mariners i treballadors vinculats a l'arsenal protagonitzaren episodis de resistència contra la disciplina estricta i les condicions laborals. Les tensions inclogueren actes de desobediència, fugues i conflictes oberts amb els comandaments navals.

1747 EC. **Tumult de Knowles o revolta contra el reclutament forçós** - Boston, Amèrica britànica.
El novembre de 1747, la ciutat de Boston esclatà en revolta després que l'almirall Charles Knowles ordenés el reclutament forçós de desenes de mariners. Multituds formades per mariners, aprenents i treballadors urbans segrestaren oficials britànics com a represàlia i controlaren diversos punts de la ciutat durant uns dies. Les autoritats colonials es veieren desbordades i finalment es negocià l'alliberament dels mariners reclutats.

1751 EC. **Resistència dels Saramaka contra el domini colonial** - Guaiana neerlandesa.
Les comunitats marrons dels Saramaka, formades per descendents

d'esclaus fugitius, mantingueren una resistència armada contra el control neerlandès a l'interior de la colònia. Les forces colonials patiren diverses derrotes en els intents de sotmetre els assentaments rebels. El conflicte s'allargà fins a la signatura de tractats que reconegueren l'autonomia territorial dels Saramaka.

1752 EC. **Motins del gra a Tolosa** - Tolosa, França.
A Tolosa i la seva regió, les males collites i l'especulació amb el gra portaren pagesos i treballadors urbans a impedir el transport de cereals cap a altres zones, confiscant sacs i venent-los a preus considerats justos. Les autoritats qualificaren aquestes accions de pillatge, mentre que els revoltats les justificaren com una defensa de l'abastament local davant l'augment dels preus i l'especulació.

1755 EC. **Resistència acadiana a la deportació** - Nova Escòcia, Canadà.
Quan els britànics ordenaren la deportació massiva dels acadians, pagesos catòlics francòfons establerts a Nova Escòcia, molts fugiren als boscos, organitzaren grups de resistència i es negaren a jurar fidelitat a la Corona britànica. Famílies senceres foren perseguides, separades i enviades a altres colònies. La deportació es produí en el context de la política britànica de control de la població acadiana durant la guerra dels Set Anys.

1755–1756 EC. **Nova revolta bàixkira** - Rússia.
Els bàixkirs dels Urals tornaren a aixecar-se contra l'Imperi Rus en protesta pels nous impostos, la confiscació de terres i les polítiques

d'assimilació. L'exèrcit imperial reprimí durament l'alçament, amb nombroses víctimes i la destrucció de diversos pobles.

1757 EC. **Disturbis contra l'*impressment*** - Nova York, Amèrica britànica.
Durant la guerra dels Set Anys, la marina britànica intensificà el reclutament forçós de mariners als ports de l'Amèrica britànica. A Nova York es produïren disturbis contra les patrulles encarregades de capturar homes per al servei naval. Mariners, treballadors i altres habitants de la ciutat s'enfrontaren als agents de la marina i intentaren impedir les detencions i alliberar alguns dels homes capturats.

c.
1760–1769 EC. **Motins contra el reclutament forçós** - Ports de l'Amèrica britànica.
Durant la dècada de 1760 es produïren diversos conflictes als ports de l'Amèrica britànica relacionats amb l'*impressment*, el sistema de reclutament forçós utilitzat per la marina britànica. Mariners, treballadors portuaris i altres sectors urbans s'enfrontaren en diferents ocasions als agents encarregats de reclutar homes. Les protestes podien incloure agressions contra els oficials, resistència a les detencions i alliberament de persones capturades.

1760–1761 EC. **Rebel·lió de Tacky** - Jamaica, Amèrica britànica.
Una gran insurrecció d'esclaus africans esclatà el 1760 a la parròquia de Saint Mary, al nord de Jamaica. El moviment fou encapçalat inicialment per Tacky, un esclau d'origen akan, i s'estengué a diverses plantacions de l'illa. Els rebels ocuparen plantacions, s'apode-

raren d'armes i atacaren propietaris i supervisors. La rebel·lió fou reprimida per les milícies colonials amb el suport de soldats britànics i de comunitats de cimarrons aliades amb les autoritats. Tacky fou mort durant els combats i els darrers grups rebels foren derrotats el 1761.

1761 EC. **Rebel·lió de Jacinto Canek** - Cisteil, Yucatán, Nova Espanya. El novembre de 1761, Jacinto Canek, indígena maia i antic estudiant del seminari de Mérida, encapçalà una insurrecció a Cisteil contra les autoritats colonials espanyoles. Els revoltats atacaren els representants locals del govern i proclamaren la fi del domini espanyol. Les autoritats colonials enviaren tropes contra Cisteil i derrotaren els insurgents. Canek fou capturat i executat públicament a Mérida el desembre de 1761.

1763–1764 EC. **Revolta d'esclaus de Berbice** - Berbice, Guayana neerlandesa. El febrer de 1763 esclatà una gran revolta d'esclaus a la colònia neerlandesa de Berbice, a la costa nord de l'Amèrica del Sud. Els rebels, dirigits inicialment per Coffy (Kofi), ocuparen diverses plantacions i expulsaren o mataren part dels colons. En poc temps arribaren a controlar una gran part del territori colonial. Coffy establí una estructura de govern i intentà negociar amb les autoritats neerlandeses, mentre altres dirigents rebels continuaven l'expansió de la insurrecció. Les divisions internes entre els insurgents i l'arribada de reforços militars enviats pels Països Baixos afavoriren la recuperació progressiva del control colonial. La resistència continuà fins al 1764, quan les forces neerlandeses derrotaren els principals grups

rebels.

1763–1766 EC. **Guerra de Pontiac** - Grans Llacs i vall de l'Ohio, Amèrica britànica. Després de la derrota francesa a la Guerra dels Set Anys, diverses nacions indígenes dels Grans Llacs i de la vall de l'Ohio es rebel·laren contra la nova presència britànica. Entre els pobles participants hi havia ottawa, ojibwa, potawatomi, hurons, delawares i shawnees. Pontiac, dirigent ottawa, participà en els primers atacs i en el setge de Fort Detroit, però la resistència no estigué sota un comandament únic. Els insurgents atacaren diversos forts britànics i interromperen les comunicacions i les rutes comercials. Les autoritats britàniques combinaren operacions militars amb negociacions amb les diferents nacions indígenes. El conflicte es prolongà fins a diversos acords de pau, entre els quals el tractat de Pontiac de 1766. La Proclamació Reial de 1763 establí al mateix temps una línia que limitava l'expansió dels colons britànics cap a l'oest dels Apalatxes.

1763–1764 EC. **Paxton Boys** - Pennsilvània, Amèrica britànica. Després de la Guerra de Pontiac, un grup de colons de la frontera de Pennsilvània, principalment d'origen escocès-irlandès, es constituí en grup armat conegut com els Paxton Boys. El desembre de 1763 atacaren la comunitat indígena susquehannock de Conestoga i mataren diversos dels seus habitants. El gener de 1764, un segon grup atacà els supervivents que havien estat traslladats a una casa de treball de Lancaster i els assassinà. Posteriorment, centenars de Paxton Boys marxaren armats cap a Filadèlfia per exigir canvis en la política colonial envers els pobles indígenes. Benjamin Franklin i

altres dirigents intentaren negociar amb els manifestants, que finalment es dispersaren.

1765 EC. **Revolta de Quito contra els impostos** - Quito, Nova Granada. El 1765, la introducció del monopoli estatal de l'aiguardent i l'increment dels impostos provocaren una revolta a Quito. Artesans, petits comerciants, mestissos i altres sectors populars protagonitzaren disturbis, atacaren edificis vinculats a l'administració fiscal i obligaren els funcionaris encarregats del monopoli a abandonar la ciutat. Les autoritats colonials acabaren retirant temporalment les mesures que havien provocat l'aixecament i restabliren posteriorment el control sobre la ciutat.

1765 EC. **Protestes dels mariners contra l'*impressment* i la Stamp Act** - Nova York, Amèrica britànica. En el context de les protestes contra la Stamp Act i del conflicte pel reclutament forçós de mariners, els treballadors portuaris i els mariners participaren activament en els disturbis de Nova York. Les mobilitzacions inclogueren atacs contra símbols de l'autoritat colonial i enfrontaments amb les forces encarregades de mantenir l'ordre. Els mariners mantingueren una participació destacada en les protestes urbanes contra les autoritats britàniques.

1765–1771 EC. **Regulator Movement** - Carolina del Nord, Amèrica britànica. A partir de 1765, petits agricultors i propietaris de les zones interiors de Carolina del Nord s'organitzaren contra els abusos dels funcionaris locals, les taxes judicials i el sistema fiscal. Els *Regulators* interromperen judicis, es negaren a pagar determinats impostos i en alguns casos utilitzaren la força contra funcionaris i tribunals. El conflicte culminà el maig de 1771 amb la derrota dels *Regulators* davant les forces del governador a la batalla d'Alamance. Diversos participants foren detinguts i alguns dirigents foren executats.

1765–1775 EC. **Resistència esclava i fugues a l'Hondures britànica** - Hondures britànica. Durant la segona meitat del segle XVIII es documentaren fugues, resistència al treball i altres formes de desobediència entre la població esclavitzada de l'Hondures britànica. La dispersió dels assentaments colonials i la presència de zones boscoses facilitaven l'escapada d'algunes persones esclavitzades. Les autoritats colonials organitzaren expedicions per localitzar fugitius i establiren mesures de control sobre la població esclavitzada. No es tractà d'una única insurrecció, sinó d'un conjunt d'accions de resistència.

1766 EC. **Motí d'Esquilache** - Madrid, Espanya. El març de 1766, diverses mesures del govern de Carles III, entre elles la prohibició de determinades capes i barrets, provocaren una gran protesta a Madrid. El malestar estava relacionat també amb l'augment del preu del pa i altres productes bàsics i amb les reformes impulsades pel ministre Leopoldo de Gregorio, marquès d'Esquilache. Les multituds ocuparen els carrers, atacaren edificis i símbols vinculats al govern i s'enfrontaren amb les forces de l'ordre. Carles III acabà destituint Esquilache i abandonant temporalment Madrid.

1768 EC. **Insurrecció de Koliyivshchyna** - Ucraïna, Confederació de Polònia i Lituània.
El 1768, camperols ortodoxos, cosacs i altres habitants de les terres ucraïneses sota domini polonès es rebel·laren contra els terratinents, els funcionaris i les institucions vinculades a la noblesa polonesa. Els insurgents ocuparen diverses localitats i atacaren propietats de nobles i comunitats associades a l'administració polonesa. La insurrecció s'estengué per àmplies zones de la riba dreta d'Ucraïna. Les forces poloneses i russes intervingueren per sufocar-la, i els principals grups rebels foren derrotats durant els mesos següents.

1768 EC. **Conspiració esclava de Montserrat** - Montserrat, Carib britànic.
El 1768 les autoritats colonials de Montserrat descobriren una conspiració entre persones esclavitzades que pretenia iniciar una insurrecció contra els propietaris de plantacions i les autoritats britàniques. El pla fou descobert abans que es produís l'aixecament general. Les autoritats detingueren els presumptes participants i aplicaren diverses penes, entre elles execucions i càstigs corporals.

1769 EC. **Revoltes dels teixidors de Spitalfields** - Londres, Anglaterra.
El 1769, els teixidors de seda de Spitalfields protagonitzaren protestes contra la reducció dels salaris i les condicions de treball. Els treballadors organitzaren manifestacions i piquets i, en alguns casos, atacaren telers de patrons que contractaven treballadors per sota dels salaris reclamats. El govern desplegà tropes per contenir els disturbis i perseguí judicialment diversos participants.

1769–1773 EC. **Guerres dels caribs negres** - Saint Vincent, Carib britànic.
A l'illa de Saint Vincent, les comunitats conegudes pels britànics com a Black Caribs resistiren l'expansió dels assentaments colonials. La població carib i africana ocupava principalment les zones occidentals i interiors de l'illa, mentre els britànics ampliaven els seus assentaments i plantacions. Els enfrontaments armats s'intensificaren a partir de 1769 i continuaren durant els anys següents. El conflicte acabà amb acords que limitaren temporalment l'expansió britànica en determinades zones de l'illa.

1770 EC. **Protestes populars després de la massacre de Boston** - Boston, Amèrica britànica.
Quan soldats britànics maten diversos manifestants a Boston, la indignació es desborda. Artesans, mariners i treballadors del port organitzen funerals massius, boicots i mítings, denunciant l'ocupació militar de la ciutat. La protesta popular transforma un incident violent en un símbol de la tirania imperial, enfortint les xarxes de solidaritat i els comitès de correspondència que donaran cos a una revolta més àmplia.

1770–1774 EC. **Conspiracions i resistència esclava** - Tobago, Carib.
Durant la dècada de 1770, l'illa de Tobago, disputada entre potències europees i en procés d'expansió del sistema de plantacions, viu un augment de les tensions entre la població esclavitzada i els colons. Es registren conspiracions i indicis d'insurrecció entre esclaus africans que pretenen aprofitar la inestabilitat política i militar per

revoltar-se. Tot i que no es documenta una gran revolta plenament desenvolupada en aquests anys, les autoritats colonials reaccionen amb vigilància i repressió davant qualsevol sospita d'organització col·lectiva. Aquests episodis s'inscriuen en un context atlàntic més ampli de resistència esclava, en què conspiracions, fugues i plans insurreccionals es multipliquen en paral·lel a les crisis imperials i a l'expansió del sistema esclavista al Carib.

1773 EC. **Boston Tea Party** - Boston, Amèrica britànica.
Quan la Corona intenta salvar la Companyia Britànica de les Índies Orientals mitjançant un monopoli sobre el te, sectors populars de Boston, disfressats d'indígenes, aboquen al mar carregaments de te. L'acció és preparada i executada amb la participació d'artesans, comerciants i treballadors organitzats.

1773 EC. **Alçament d'esclaus a la Guaiana neerlandesa** - Guaiana neerlandesa.
A la Guaiana neerlandesa, esclaus africans fugen en grup i organitzen atacs contra plantacions, establint comunitats marrons (*maroons*) a les zones boscoses. L'alçament combina la destrucció de la propietat dels amos amb la construcció d'espais de llibertat. Tot i els intents de repressió per part de les autoritats neerlandeses, aquestes han de negociar amb alguns grups, reconeixent de facto el poder d'aquesta resistència negra.

1773–1775 EC. **Rebel·lió de Pujačev** - Urals i regió del Volga, Rússia.
El cosac Emelián Pujačev encapçala una massiva insurrecció de camperols, cosacs i serfs contra el règim de Caterina II, denunciant els abusos dels terratinents i el règim de servitud. L'aixecament sacseja els Urals i la regió del Volga fins que és derrotat i reprimit brutalment per les forces imperials.

1774 EC. **Motins de subsistència** - París i altres localitats, França.
La pujada del preu del gra i del pa provoca, a partir de 1774, una onada de motins de subsistència en què dones, jornalers i artesans bloquegen sortides de vagons, assalten magatzems i imposen preus taxats. Aquestes accions, sovint liderades per dones, defensen una «moral econòmica» popular segons la qual el dret a menjar preval sobre la llibertat de comerç i anticipen formes de mobilització popular que tindran un paper destacat durant la Revolució Francesa.

1775 EC. **Guerra de la Farina i revoltes del pa** - França.
El 1775, la liberalització del comerç de gra provoca una nova onada de revoltes, coneguda com la *guerre des farines*. Centenars de pobles i ciutats viuen saquejos de graners i mercats. La pagesia i els pobres urbans es mobilitzen per frenar el transport de cereals cap a altres zones, argumentant que els comerciants els volen condemnar a la fam.

1775 EC. **Esclats populars inicials de Lexington i Concord** - Massachusetts, Amèrica britànica.
Quan les forces britàniques intenten confiscar armes i detenir líders colonials, les milícies formades per pagesos, menestrals i altres ha-

bitants responen a Lexington i Concord, marcant l'inici de la guerra oberta. Per a molts dels combatents, més enllà de la independència, es tracta de defensar les seves comunitats rurals d'un exèrcit percebut com una força d'ocupació, mitjançant assemblees locals que decideixen i organitzen la resistència.

1775 EC. **Motins contra el reclutament naval** - Ports de la costa atlàntica, Amèrica britànica.
A les portes de la Revolució americana, diverses ciutats portuàries viuen disturbis contra el reclutament forçós. Mariners i treballadors s'organitzen per resistir les lleves i protegir-se mútuament, en un context de creixent oposició al control britànic. Aquests episodis contribueixen a alimentar el clima de rebel·lió contra l'autoritat imperial.

1775 EC. **Conspiracions i intents d'insurrecció esclava** - Carolina del Nord, Carolina del Sud, Virgínia i Maryland, Amèrica britànica.
En el context de l'esclat de la Guerra d'Independència americana, diverses colònies del sud viuen un augment notable de conspiracions i intents de revolta entre la població esclavitzada. En regions com el riu Tar, a Carolina del Nord, així com a Virgínia, Maryland i Carolina del Sud, es detecten plans per aixecar-se, aprofitar el caos de la guerra i fugir cap a zones controlades pels britànics, que en alguns casos prometen la llibertat als esclaus que abandonin els rebels. Tot i que moltes d'aquestes conspiracions són desarticulades abans de materialitzar-se plenament, la seva extensió geogràfica mostra fins a quin punt la guerra obre una escletxa per a projectes d'alliberament. Les autoritats colonials reaccionen amb repressió

immediata, però aquests episodis evidencien la dimensió social i racial de la revolució en curs.

1775–1783 EC. **Guerra de la Independència americana o Revolució americana** - Colònies britàniques d'Amèrica del Nord.
Entre 1775 i 1783, les tretze colònies britàniques d'Amèrica del Nord protagonitzen un llarg conflicte armat contra la metròpoli, que culmina amb la seva independència i la creació dels Estats Units. Les tensions havien crescut arran dels impostos sense representació i de les lleis comercials imposades per Londres. Després dels primers combats a Lexington i Concord, les colònies formen un Congrés Continental i proclamen la Declaració d'Independència el 4 de juliol de 1776, redactada principalment per Thomas Jefferson. La guerra combina ideals d'autogovern amb interessos econòmics i territorials i compta amb el suport decisiu de França. La victòria americana es confirma amb el Tractat de París de 1783, que reconeix la nova república. Tot i que la seva dimensió social és limitada —manté l'esclavitud i l'exclusió política de les dones—, la Revolució americana representa un precedent fonamental del republicanisme i de la sobirania popular a escala global.

Aquest procés s'entén millor si es té en compte el context previ de resistències a l'Amèrica britànica, on durant dècades mariners, treballadors urbans, esclaus africans i poblacions natives protagonitzen motins, revoltes i formes de desobediència contra el reclutament forçós, els abusos comercials i el control imperial. Grups formats per artesans, comerciants i mariners canalitzen part d'aquest malestar en clau política contra la metròpoli. Tanmateix, la nova república consolida un ordre que exclou àmplies capes de la població: l'es-

clavitud es manté, es reforcen les jerarquies racials i es defineixen jurídicament conceptes de ciutadania restringits. En aquest context, el terme «anarquia» s'utilitza com a acusació per part de les classes altes contra els moviments populars més radicals, en un sentit pejoratiu.

1776 EC. **Revolta de Nova Granada** - Tolima, actual Colòmbia.
A la regió del Tolima, camperols, indígenes i mestissos s'aixequen contra els nous impostos colonials i el treball forçat imposat per les autoritats espanyoles. Els disturbis són reprimits.

1776–1780 EC. **Fugues i expansió de comunitats marrons** - Jamaica.
Durant aquestes dècades, nombrosos esclaus escapen de les plantacions i s'integren en comunitats marrons o creen nous nuclis de resistència. Aquest procés reforça la presència d'espais autònoms i manté una pressió constant sobre el sistema esclavista.

1778–1782 EC. **Agitació dels Voluntaris** - Irlanda.
En el context de la guerra amb els Estats Units, Irlanda va organitzar milícies de voluntaris protestants per defensar l'illa davant una possible invasió francesa. Aprofitant la seva força, els Voluntaris d'Ulster exigiren autonomia legislativa i comercial respecte del Parlament britànic. La pressió armada i política culminà el 1782, quan Londres reconegué la independència legislativa del Parlament irlandès, encara sota el control de l'elit protestant.

1778 EC. **Conspiració esclava de Saint Kitts** - Saint Kitts, Carib britànic.
El 1778 es descobrí una conspiració de persones esclavitzades que pretenia aixecar-se contra els plantadors de l'illa. Tot i ser desarticulada abans de materialitzar-se plenament, la resposta colonial fou dura i evidencià la por persistent d'una insurrecció generalitzada en el context de les revolucions atlàntiques.

1779 EC. **Revolta de Túpac Amaru II** - Virregnat del Perú.
Túpac Amaru II, nom de lluita de José Gabriel Condorcanqui, encapçalà una enorme rebel·lió indígena i mestissa contra els corregidors espanyols, els tributs i el treball forçat. Camperols quítxues i aimaras assaltaren poblacions, executaren funcionaris i reclamaren la fi de l'opressió colonial. La revolta s'estengué per amplis territoris i posà en crisi el virregnat. Malgrat la brutal repressió, esdevingué un símbol de la resistència andina i de l'anticolonialisme llatinoamericà.

1779 EC. **Conspiracions i tensions entre la població esclavitzada** - Saint Croix i Saint Thomas, Antilles daneses.
A finals de la dècada de 1770, les illes daneses del Carib visqueren un augment de les tensions i de les conspiracions entre la població esclavitzada. En un context marcat per la circulació d'idees i pels conflictes de les revolucions atlàntiques, les autoritats reforçaren el control davant la por d'aixecaments similars als d'altres colònies.

1780 EC. **Disturbis de Gordon** - Londres, Anglaterra.
Els Disturbis de Gordon (*Gordon Riots*) esclataren a Londres el juny

de 1780, en un context de crisi econòmica, desigualtat social i tensió política provocada per la guerra contra les colònies americanes. El detonant immediat fou l'oposició a la Llei de Tolerància de 1778, que ampliava els drets dels catòlics i els permetia, entre altres coses, servir a l'exèrcit. El lord George Gordon, dirigent de la Protestant Association, encapçalà una marxa de més de 50.000 persones cap al Parlament, que ràpidament derivà en violència. Durant diversos dies, multituds de petits artesans, treballadors i pobres urbans atacaren edificis públics i propietats de les elits, incendiaren esglésies catòliques i alliberaren presos de diverses presons, entre crits de «No Popery!». Les autoritats perderen temporalment el control de bona part de la ciutat i l'exèrcit intervingué amb foc real. Els disturbis causaren més de 280 morts i nombrosos ferits i detinguts. A les parets de Newgate, els revoltats escrigueren «His Majesty, King Mob», expressió de la percepció d'una sobirania popular alternativa davant el poder establert. Els fets revelaren la profunditat del malestar social de les classes populars londinenques i la seva capacitat per desafiar l'autoritat.

1781 EC. **Revolta dels comuners de Nova Granada** - Socorro i altres territoris de l'actual Colòmbia.
La revolta dels comuners mobilitzà milers de camperols, artesans i petits propietaris contra els nous impostos i els abusos de les autoritats colonials. Des de Socorro, una multitud avançà cap a Santa Fe de Bogotà i obligà les autoritats a negociar. Les demandes combinaven la reducció dels impostos amb la defensa dels interessos de les comunitats locals i el rebuig als abusos administratius. Els acords assolits foren posteriorment anul·lats per les autoritats colonials i diversos dirigents foren perseguits i executats. La revolta es

convertí en un important precedent de la mobilització anticolonial a Nova Granada.

1781 EC. **Gran revolta andina de Túpac Katari** - Altiplà andí, Virregnat del Perú.
A l'Altiplà andí, Túpac Katari encapçalà un gran aixecament indígena contra l'autoritat colonial. Milers de camperols aimaras assetjaren La Paz, tallaren les comunicacions i bloquejaren el comerç, intentant desarticular el poder colonial. La rebel·lió combinà reivindicacions polítiques, comunitàries i socials, amb la defensa de les terres i l'autonomia de les comunitats indígenes. La repressió colonial fou extremadament violenta i acabà amb l'execució de Túpac Katari el 1781.

1782 EC. **Revolució de Ginebra** - Ginebra, Suïssa.
Artesans, petits comerciants i sectors populars s'aixecaren contra el govern oligàrquic de la ciutat i reclamaren una constitució més democràtica i una participació política més àmplia. Els revoltats aconseguiren inicialment controlar Ginebra i impulsar reformes, però la intervenció militar de França, Savoia i Berna restaurà el poder de les antigues elits. La derrota mostrà els límits de les revolucions polítiques quan les potències veïnes intervenien per preservar l'ordre oligàrquic.

1783 EC. **Motins de veterans sense paga** - Filadèlfia, Estats Units.
Després de la independència, molts soldats de l'Exèrcit Continental no havien rebut els salaris i les pensions promeses. Veterans armats

es concentraren a Filadèlfia i pressionaren el Congrés perquè atengués les seves reivindicacions. La protesta posà de manifest les tensions socials de la nova república i la contradicció entre els ideals d'igualtat proclamats durant la revolució i la situació de precarietat, endeutament i abandonament que patien molts dels qui havien combatut per la independència.

1786 EC. **Revolta de Shays** - Massachusetts, Es
tats Units.
Daniel Shays, veterà de la guerra d'independència i camperol endeutat, liderà milers de pagesos que s'oposaven als embargaments de terres, als impostos elevats i als tribunals que afavorien els creditors. Els revoltats tancaren jutjats per impedir les execucions hipotecàries i s'enfrontaren a la milícia de l'estat. La revolta posà de manifest el conflicte entre les institucions de la nova república i les demandes de justícia econòmica de les classes rurals.

1787 EC. **Moviment dels patriotes contra l'oligarquia oranista** - Països Baixos.
Als Països Baixos, el moviment dels patriotes agrupà burgesos radicals, artesans i sectors populars que s'oposaven al poder de l'stadhouder oranista i reclamaven reformes democràtiques. Milícies ciutadanes s'organitzaren en diverses ciutats, mentre els patriotes ocupaven espais de poder local i exigien més participació política. La intervenció militar prussiana el 1787 restaurà l'antic ordre, però el moviment deixà una important tradició de mobilització democràtica.

1788 EC. **Jornada de les Teules** - Grenoble, França.
El 7 de juny de 1788, els habitants de Grenoble s'enfrontaren a les tropes reials que intentaven imposar reformes fiscals i dissoldre els parlaments provincials. Des dels terrats, la població llançà teules i pedres contra els soldats, mentre artesans, comerciants i altres sectors urbans ocupaven els carrers i exigien la convocatòria dels Estats Generals. La revolta obligà les autoritats a retirar les tropes i es convertí en un dels primers episodis de la crisi política que desembocaria en la Revolució Francesa.

1788 EC. **Revoltes de la fam al camp francès** - França.
Les males collites i l'augment del preu del pa durant 1788 provocaren una nova onada de conflictes rurals. Camperols i jornalers assaltaren graners, s'oposaren al cobrament de drets senyorials i ocuparen boscos i terres d'ús comunitari. Les protestes contra els delmes, els censos i els monopolis senyorials expressaven un malestar social profund davant la pobresa i les càrregues feudals. Aquest clima de conflictivitat rural contribuí a preparar la mobilització camperola de 1789 i la posterior abolició dels privilegis feudals.

1789 EC. **Gran Pànic** - França rural.
Durant l'estiu de 1789, en plena efervescència revolucionària, els rumors sobre una suposada conspiració aristocràtica i una repressió imminent es propagaren per les zones rurals de França. Camperols i petits propietaris s'armaren i atacaren castells, monestirs i arxius senyorials, on cremaren els títols que acreditaven els drets feudals. En molts indrets, els senyors foren obligats a renunciar als seus privilegis. El moviment, conegut com el Gran Pànic (*Grande Peur*),

es convertí en una autèntica insurrecció antisenyorial i pressionà l'Assemblea Nacional perquè decretés, la nit del 4 d'agost, l'abolició dels privilegis feudals. La Revolució Francesa mostrava així la seva profunda dimensió camperola i social.

1789 EC. **Revolució Francesa: presa de la Bastilla** - París, França.
El 14 de juliol de 1789, després de setmanes de crisi política, escassetat i encariment del pa, milers de parisencs —artesans, obrers, aprenents i petits comerciants— s'armaren i assaltaren la Bastilla per obtenir pólvora i armes. Després de prendre els Invàlids, la multitud es dirigí cap a la fortalesa, símbol del poder absolut. Després d'hores de combat, la guarnició es rendí i el governador, Bernard de Launay, fou executat pels revoltats. La caiguda de la Bastilla demostrà la capacitat d'acció política dels sectors populars urbans i convertí una crisi institucional en una revolució oberta. El rei Lluís XVI es veié obligat a reconèixer la nova correlació de forces i a retirar les tropes de París. La jornada es convertí en un símbol de la ruptura amb l'absolutisme i de la intervenció directa del poble en el procés revolucionari.

1789–1799 EC. **Revolució Francesa i guerres civils** - França.
La Revolució Francesa transformà profundament les estructures polítiques i socials de França, però també desencadenà una successió de conflictes armats i revoltes internes. A la lluita contra les monarquies europees s'hi afegiren la guerra de la Vendée, les insurreccions federalistes i diversos aixecaments contrarevolucionaris. Camperols, artesans, sans-culottes, burgesos, monàrquics i republicans defensaren projectes socials i polítics divergents. La revolució

es convertí així en un llarg procés de ruptura amb l'Antic Règim, marcat tant per la mobilització popular i l'abolició dels privilegis com per la repressió, la guerra civil i la concentració progressiva del poder, fins al cop d'estat de Napoleó Bonaparte el 1799.

1789 EC. **Inconfidência Mineira, conspiració anticolonial** - Minas Gerais, Brasil.
A Minas Gerais, criolls il·lustrats, militars i alguns sectors acomodats organitzaren una conspiració per independitzar-se de Portugal, inspirats en ideals republicans. La participació popular directa fou limitada, però el moviment es desenvolupà en un context de malestar provocat pels impostos i els deutes amb la Corona. La repressió i l'execució de Tiradentes convertiren posteriorment el moviment en un símbol de la resistència anticolonial brasilera.

1789 EC. **Marxa de les dones sobre Versalles** - París–Versalles, França.
El 5 d'octubre de 1789, centenars de dones dels mercats, treballadores i veïnes dels barris populars de París es reuniren davant de l'Ajuntament per protestar contra la manca de pa i l'encariment dels aliments. Armades amb piques, bastons i alguns canons, emprengueren una marxa de més de 20 quilòmetres fins a Versalles, seguides per membres de la Guàrdia Nacional i altres sectors populars. Un cop al palau, exigiren al rei Lluís XVI que garantís el subministrament de gra i signés els decrets aprovats per l'Assemblea Nacional. A la matinada del 6 d'octubre, després dels enfrontaments amb la guàrdia reial, el rei i la seva família foren obligats a traslladar-se a París sota la custòdia de la Guàrdia Nacional.

1789 EC. **Rebombori del pa** - Barcelona i altres ciutats de Catalunya.
Revolta popular urbana contra l'encariment del pa i l'escassetat d'aliments bàsics. Protagonitzada principalment per dones, artesans i sectors populars, inclogué avalots, saquejos de forns i enfrontaments amb les autoritats. L'alçament expressà una protesta de subsistència, vinculada també al malestar davant l'ordre fiscal i polític.

1789–1790 EC. **Revolució de Brabant** - Països Baixos Austríacs.
A les actuals terres de Bèlgica, les províncies de Brabant i Flandes s'aixecaren contra les reformes centralitzadores de Josep II d'Àustria. Les forces rebels expulsaren les tropes austríaques i proclamaren els Estats Units de Bèlgica, un nou estat marcat per les divisions entre faccions conservadores i sectors més reformistes. L'Imperi austríac recuperà el control del territori el 1790.

1789–1791 EC. **Revolució de Lieja** - Principat de Lieja.
La ciutat de Lieja es revoltà contra el govern del príncep-bisbe i impulsà reformes polítiques que qüestionaven els privilegis tradicionals. El moviment estigué influït pels ideals de la Revolució Francesa i donà lloc a una nova organització política. Les tropes austríaques intervingueren i restauraren l'antic ordre el 1791.

1
790 EC. **Revolta d'esclaus a Martinica** - Martinica, Carib francès.
A Martinica, les poblacions esclavitzades aprofitaren el clima polític generat per la Revolució Francesa per protagonitzar diversos aixecaments contra els propietaris de plantacions i les autoritats colonials. En alguns punts, les mobilitzacions coincidiren amb les reivindicacions dels mulats lliures, que reclamaven igualtat de drets. Les autoritats i els propietaris respongueren amb una repressió severa davant el temor que els conflictes s'estenguessin per la colònia.

1790 EC. **Motí de Nancy de soldats revolucionaris** - Nancy, França.
A Nancy, soldats de diversos regiments, molts d'origen popular, es rebel·laren contra els seus oficials per qüestions relacionades amb la soldada, la disciplina i la gestió dels regiments. El conflicte es produí en un context de transformació de l'exèrcit després de l'inici de la Revolució Francesa. Les autoritats enviaren tropes per sufocar el motí, que fou finalment reprimit.

1790s–1814 EC. **Moviment spenceà** - Londres, Anglaterra.
Els seguidors de Thomas Spence desenvoluparen, a finals del segle XVIII, un moviment radical que defensava la redistribució de la terra, la igualtat social i formes de democràcia directa. Formats principalment per artesans, treballadors urbans i altres sectors populars, els spenceans criticaven la propietat privada de la terra i el poder de les elits, i s'organitzaven en societats polítiques. En un context marcat per la Revolució Francesa i les tensions socials a la Gran Bretanya, alguns membres del moviment participaren en projectes insurreccionals, com la conspiració de Despard de 1802. La repressió de les autoritats dificultà la continuïtat del moviment, que mantingué la seva activitat fins a les primeres dècades del segle XIX.

1791 EC. **Revolució haitiana o Revolució de Saint-Domingue** - Haití.

La nit del 22 d'agost de 1791, a la colònia francesa de Saint-Domingue (l'actual Haití), esclatà la revolta d'esclaus més gran i decisiva de la història moderna. Desenes de milers d'africans i afrodescendents, sotmesos a un sistema brutal de plantacions de sucre i cafè, s'alçaren simultàniament al nord de l'illa, incendiant finques, destruint camps i executant plantadors. El moviment s'estengué ràpidament i adquirí una organització militar sorprenent, dirigida per líders com Boukman Dutty, Jean-François Papillon, Biassou i, més tard, Toussaint Louverture, antic esclau alfabetitzat i estrateg excepcional. La lluita combinà el desig d'alliberament personal amb un projecte col·lectiu d'emancipació racial i social, inspirat parcialment pels ideals de la Revolució Francesa, però molt més radical. Els esclaus rebels derrotaren exèrcits francesos, britànics i espanyols enviats per restablir l'ordre colonial. El 1793, davant la magnitud de la insurrecció, França es veié obligada a abolir l'esclavitud a l'illa, una mesura confirmada per la Convenció Nacional el 1794. Louverture consolidà el control sobre el territori i promulgà una constitució autònoma el 1801. Tot i la posterior invasió napoleònica, els insurgents resistiren fins a proclamar, l'1 de gener de 1804, la independència d'Haití, la primera república negra i el primer estat nascut d'una revolució d'esclaus.

1791 EC. **Moviment dels sans-culottes pels preus màxims** - París, França.

Els sans-culottes, grups de treballadors, artesans i petits botiguers de París, pressionaren la Convenció perquè fixés preus màxims per als aliments i els béns de primera necessitat. Organitzaren seccions, assemblees i manifestacions, assaltaren magatzems i exigiren mesures contra els acaparadors.

1792 EC. **Insurrecció del 10 d'agost i caiguda de la monarquia** - París, França.

El 10 d'agost de 1792, les seccions populars de París, juntament amb la Guàrdia Nacional i els voluntaris de les províncies, assaltaren el palau de les Tulleries, derrotaren la guàrdia reial i forçaren la suspensió del rei.

1792 EC. **Revoltes populars federals a Marsella i Bordeus** - França.

En ciutats com Marsella i Bordeus, sectors populars i burgesos radicals s'uniren per pressionar primer contra la monarquia i, posteriorment, contra el centralisme parisenc. Es formaren batallons de voluntaris, s'ocuparen ajuntaments i s'enviaren manifestos a la Convenció.

1793 EC. **Guerra de la Vendée** - Oest de França.

A la Vendée, pagesos catòlics es revoltaren contra el reclutament obligatori i certes mesures anticlericals de la República. Tot i el lideratge de nobles locals, molts participants expressaren també el rebuig a la fiscalitat i a la intromissió de l'Estat revolucionari. La guerra es convertí en un conflicte social i cultural complex, i la repressió republicana, amb massacres massives, deixà una cicatriu profunda en el món rural.

1793 EC. **Revolta federalista de Lió contra la Convenció** - Lió, França.
A Lió, ciutat d'artesans i teixidors, una part de les elits municipals es rebel·là contra els jacobins de París, però també hi hagué una forta dimensió social, ja que molts treballadors patien les conseqüències de la crisi i de la guerra. El setge i la repressió posterior, amb execucions, mostraren el xoc entre diferents projectes revolucionaris, mentre les classes populars quedaven atrapades entre la fam i la violència de tots els bàndols.

1793 EC. **Atacs a vaixells britànics i americans al Carib** - Carib atlàntic.
Amb l'inici de les guerres revolucionàries franceses el 1793, el Carib es convertí en un espai de conflicte intens, on corsaris francesos, mariners rebels i actors vinculats a les revolucions atlàntiques atacaren vaixells britànics i nord-americans. Aquestes accions afectaren les rutes comercials i, sovint, es dirigiren contra el sistema de plantacions i el comerç esclavista. En aquest context, la guerra marítima es barrejà amb processos revolucionaris com el de Saint-Domingue, i molts mariners, esclaus fugitius i homes de color lliures participaren en xarxes de violència i resistència que qüestionaven l'ordre colonial. Els atacs no només responien a interessos estatals, sinó que també reflectien un món atlàntic en transformació, on les fronteres entre guerra, pirateria i revolució esdevenien cada vegada més difuses.

1794 EC. **Insurrecció de Kościuszko** - Polònia-Lituània.
Tadeusz Kościuszko encapçala una revolta que uneix nobles patriotes amb camperols polonesos i lituans contra el repartiment del seu país entre les potències veïnes. Decreta la reducció de la servitud i promet millores per als pagesos que s'hi uneixin. L'exèrcit insurrecte inclou unitats de camperols armats i, tot i la derrota, la revolta simbolitza una aliança entre el nacionalisme i la reivindicació social que marcarà el futur polonès.

1794 EC. **Rebel·lió del Whisky** - Pennsilvània, Estats Units.
El 1791, el govern federal dels Estats Units aprovà un impost sobre el whisky destinat a reduir el deute nacional, que afectava especialment els petits agricultors de l'oest de Pennsilvània, per als quals el whisky era un mitjà habitual d'intercanvi i subsistència. Entre 1791 i 1794, diversos grups locals es negaren a pagar, intimidaren els recaptadors i incendiaren les cases d'oficials federals. L'estiu de 1794, uns 500 homes armats atacaren la residència d'un inspector a Bower Hill. El president George Washington mobilitzà prop de 13.000 soldats de les milícies estatals per restablir l'ordre, en una demostració de força que acabà sense grans combats, però amb detencions i judicis per traïció. La repressió posà fi a la revolta i establí el precedent de l'autoritat del nou govern federal sobre els estats i les comunitats rurals.

1794–1804 EC. **Revolta del Lotus Blanc** - Xina, dinastia Qing.
A les muntanyes del centre de la Xina, camperols, miners i seguidors de la secta del Lotus Blanc s'aixecaren contra la dinastia Qing, inspirats per creences mil·lenaristes que anunciaven l'arribada d'una nova era de justícia. El moviment combinà protestes fiscals i oposició religiosa amb la resistència armada, i s'estengué per diverses

províncies. L'exèrcit imperial trigà deu anys a sufocar la insurrecció, que deixà centenars de milers de morts. La guerra afeblí profundament l'autoritat Qing i anuncià futures rebel·lions camperoles.

1795 EC. **Jornades de Germinal i Prairial, revoltes dels sans-culottes** - París, França.
El 1795, davant la fam i la restauració del poder dels rics sota el Directori, els sans-culottes tornaren a ocupar els carrers i la Convenció per exigir pa i el restabliment de la Constitució de 1793. Dones, treballadors i soldats descontents s'uniren a manifestacions massives, però aquesta vegada foren derrotats, desarmats i depurats.

1795 EC. **Revolució Batava** - Països Baixos.
Amb el suport de les tropes de la França revolucionària, els patriotes neerlandesos enderrocaren l'Estat orangista i proclamaren la República Batava. S'aboliren els privilegis feudals i s'instauraren reformes inspirades en la Revolució Francesa, posant fi a l'Antic Règim. La nova república es convertí en aliada i, posteriorment, en estat satèl·lit de França.

1795 EC. **Revolta d'esclaus dirigida per Tula** - Curaçao.
A Curaçao, l'esclau Tula liderà una rebel·lió que començà amb una marxa pacífica per reclamar la llibertat, inspirada en les idees de la Revolució Francesa i en els rumors sobre Haití. Quan els amos rebutjaren les demandes, el moviment esdevingué insurreccional, amb plantacions atacades i esclaus alliberats. Tot i la derrota i l'execució de Tula, la seva revolta és recordada com un moment clau en

la presa de consciència antiesclavista al Carib neerlandès.

1795 EC. **Revolta de Coro** - Veneçuela.
A la regió de Coro, esclaus, negres lliures i mestissos protagonitzaren un intent d'insurrecció inspirat per la Revolució Haitiana, en què proclamaren la llibertat dels esclaus i la igualtat racial. El moviment fou reprimit ràpidament, però aterrí les autoritats colonials i revelà la difusió de les idees revolucionàries al Carib hispànic.

1795 EC. **Revolta de José Leonardo Chirino** - Veneçuela.
El mulat lliure José Leonardo Chirino liderà una conspiració per establir una república abolicionista i eliminar els privilegis racials i colonials. L'aixecament, influït per les experiències d'Haití i França, fou sufocat pocs dies després i Chirino fou executat.

1795 EC. **Revolta de San Leandro** - Cuba.
A les proximitats de Santiago de Cuba, esclaus i negres lliures s'alçaren contra els propietaris de les plantacions, en protesta per les condicions de treball i inspirats pels rumors d'alliberament procedents d'Haití. L'exèrcit colonial reprimí l'aixecament i executà els seus líders, temorós d'una possible expansió de la resistència antiesclavista.

1795 EC. **Revolta de Santa Rosa** - Surinam.
Les comunitats marrons es rebel·laren novament contra les autoritats neerlandeses, en defensa de la seva autonomia i dels territoris

que els havien estat reconeguts per tractat. Els combats foren intensos i les forces colonials trigaren mesos a restablir el control, sense aconseguir eliminar completament la resistència cimarrona.

1795–1796 EC. **Segona guerra dels «Maroons»** - Jamaica.
La Segona Guerra dels «Maroons», tot i ser més breu, mostrà novament la determinació d'aquestes comunitats d'esclaus fugitius davant la pressió britànica per limitar-ne l'autonomia. Quan els tractats foren violats o els «Maroons» veieren amenaçades les seves terres, s'alçaren novament i emprengueren accions de guerrilla i sabotatge contra plantacions i infraestructures colonials. La guerra acabà amb la deportació de nombrosos «Maroons» a altres colònies. La seva lluita defensà un espai de llibertat dins d'una colònia basada en l'esclavatge massiu i esdevingué un referent per a altres esclaus.

1797 EC. **Motí de Spithead dels mariners** - Spithead, Anglaterra.
Entre abril i maig de 1797, mariners de la Royal Navy es van amotinar a la rada de Spithead, davant de Portsmouth, per reclamar millores salarials, millors racions, condicions de vida més dignes i la fi dels abusos dels oficials. Els mariners es van organitzar col·lectivament, van elegir representants i van presentar les seves reivindicacions de manera coordinada. El moviment va mantenir una disciplina estricta i va evitar la violència indiscriminada. Després de diverses setmanes de negociacions, el govern va acceptar bona part de les demandes, incloent-hi augments salarials i millores en les racions. El motí de Spithead va demostrar la capacitat d'autoorganització dels mariners fins i tot dins d'una institució fortament jerarquitzada com

la marina de guerra britànica.

1797 EC. **Motí del Nore dels mariners** - estuari del Tàmesi, Anglaterra.
Entre maig i juny de 1797, mariners de diversos vaixells de la Royal Navy es van amotinar al Nore, a l'estuari del Tàmesi, seguint l'exemple de Spithead. Inicialment, reclamaven millores salarials, racions adequades i un tracte més digne, però el moviment va adquirir també demandes polítiques, com l'alliberament de mariners empresonats i reformes en el funcionament de la marina. Els insurgents, coordinats mitjançant comitès i representants, van arribar a bloquejar temporalment el trànsit marítim cap a Londres. El govern es va negar a negociar i va intervenir militarment. Després de la desintegració del moviment, centenars de mariners van ser detinguts; 29 van ser condemnats a mort i executats. A diferència de Spithead, el motí del Nore va acabar amb una derrota severa, però va evidenciar la capacitat d'organització col·lectiva dels treballadors de la marina britànica.

1797 EC. **Conspiració de Gual i España** - Veneçuela.
Manuel Gual i José María España van participar en una conspiració republicana que pretenia posar fi al domini colonial espanyol i establir una república basada en principis d'igualtat i llibertat. El moviment va rebre la influència de la Revolució Francesa i va defensar també la supressió de diversos privilegis colonials i formes de servitud. La conspiració va ser descoberta abans de poder desencadenar una insurrecció general i molts dels seus participants van ser perseguits. José María España seria executat el 1799.

1798 EC. **Conjura dels Alfaiates** - Bahia, Brasil.
La Conjura dels Alfaiates, també coneguda com a Revolta dels Búzios, va sorgir a Salvador de Bahia en el context del domini colonial portuguès. El moviment va reunir artesans, especialment sastres, soldats, petits comerciants, negres lliures i altres sectors populars, influïts pels ideals de llibertat i igualtat de la Revolució Francesa. Els conspiradors defensaven la creació d'una república, la reducció de les desigualtats socials i, en diversos documents i proclames, l'abolició de l'esclavitud. La conspiració va ser descoberta abans de l'aixecament previst i nombrosos participants van ser empresonats. Quatre dels principals condemnats van ser executats públicament.

1798 EC. **Revolta dels Irlandesos Units** - Irlanda.
El 1798, la Society of United Irishmen, que havia agrupat presbiterians, catòlics i altres sectors reformistes i radicals, va impulsar una insurrecció contra el domini britànic. La revolta va tenir una forta participació camperola, especialment en zones rurals on les tensions socials, els delmes, les rendes i les desigualtats es combinaven amb les reivindicacions nacionals. Els insurgents van arribar a controlar temporalment diverses zones, però la intervenció de l'exèrcit britànic va derrotar el moviment després de combats i una repressió molt dura.

1799 EC. **Alçament camperol contra la República Helvètica** - Suïssa.
La creació de la República Helvètica el 1798, sota la influència i protecció militar francesa, va abolir diversos privilegis feudals, però

també va imposar un estat més centralitzat que limitava les antigues autonomies cantonals i comunals. Durant 1798 i 1799 es van produir diverses resistències camperoles contra les noves autoritats, especialment en zones rurals i de muntanya. Els conflictes combinaven el rebuig als impostos i a la centralització amb la defensa dels drets locals i de les formes tradicionals d'autogovern.

1799 EC. **Revolta popular contra la República Napolitana** - Regne de Nàpols.
El 1799, la República Napolitana, instaurada amb el suport de les tropes franceses després de l'expulsió temporal de Ferran IV, va ser rebutjada per amplis sectors populars i camperols. La insurrecció va ser dirigida militarment per les forces legitimistes del cardenal Fabrizio Ruffo, que van organitzar l'anomenat Exèrcit de la Santa Fe. La mobilització combinava la defensa de la monarquia i la influència de l'Església amb el rebuig popular al nou règim, als impostos i a les transformacions socials associades a la República.

1799 EC. **Conspiració dels Machetes** - Ciutat de Mèxic, Nova Espanya.
Un petit grup de criolls encapçalat per Pedro de la Portilla va planejar una insurrecció contra el domini colonial espanyol. Els conspiradors pretenien alliberar presos, apoderar-se d'armes i proclamar la independència. El projecte, encara molt limitat i sense una base popular àmplia, va ser descobert abans de poder-se executar i els participants van ser detinguts. Malgrat el seu caràcter incipient, la conspiració constitueix un precedent de les conspiracions independentistes que apareixerien posteriorment a Nova Espanya i que cul-

minarien amb la insurrecció de 1810.

1799–1805 EC. **Guerres dels Poligar** - sud de l'Índia.
Diversos caps locals i comunitats armades del sud de l'Índia es van resistir a l'expansió de la Companyia Britànica de les Índies Orientals i al seu intent d'imposar una administració fiscal més centralitzada. Els poligars, especialment a les regions de Tamil Nadu, van organitzar resistència armada, guerrilles i defensa de fortaleses contra les forces britàniques i els seus aliats locals. Després de diverses campanyes militars, la Companyia va aconseguir derrotar la major part de la resistència i desmantellar les estructures polítiques autònomes dels poligars. Les guerres constitueixen un important precedent de la resistència anticolonial contra l'expansió britànica al sud de l'Índia.

Segle XIX

1800 EC. **Conspiració de Gabriel o insurrecció esclava de Richmond** - Richmond, Virgínia, Estats Units.
El 1800, un ampli moviment conspiratiu liderat per Gabriel, un esclau ferrer conegut com a Gabriel Prosser, intentà organitzar una insurrecció a la zona de Richmond, Virgínia. El pla preveia reunir centenars d'esclaus i aliats, ocupar la capital estatal, capturar el governador i negociar la llibertat. Inspirats, en part, pels ideals de la Revolució haitiana i per les tensions de la nova república nord-americana, els conspiradors mostraren un alt grau d'organització i coordinació. No obstant això, les fortes pluges retardaren l'aixecament i la conspiració fou delatada abans de poder-se executar. Les autoritats reaccionaren amb una repressió severa: desenes de persones foren executades, entre elles Gabriel.

1800 EC. **Motí del 8è Regiment de les Índies Occidentals** - Dominica, Carib britànic.
El 1800 es produí un motí a l'illa de Dominica protagonitzat per soldats del 8è Regiment de les Índies Occidentals, una unitat formada principalment per africans i afrodescendents, molts dels quals havien estat esclaus abans de ser reclutats per l'exèrcit britànic. Els soldats, sotmesos a una disciplina dura, males condicions i desigualtats respecte dels oficials blancs, s'alçaren contra els seus comandaments. El motí fou ràpidament reprimit per les autoritats militars, amb execucions i càstigs exemplars.

1801 EC. **Revolució de Toussaint Louverture** - Haití.
Toussaint Louverture consolidà el control de Saint-Domingue després de derrotar els exèrcits francesos i britànics. Proclamà una constitució autònoma que abolia l'esclavitud i el reconeixia com a governador vitalici. Napoleó envià tropes per restaurar l'ordre colonial; Louverture fou capturat i deportat, però la seva acció contribuí decisivament a la futura independència haitiana (1804).

1801–1804 EC. **Revoltes d'esclaus a Curaçao i Surinam** - Curaçao i Surinam, Carib.
Inspirats per l'exemple haitià, esclaus fugitius i africans s'aixecaren contra el domini colonial neerlandès i francès a la regió del Carib. Les plantacions foren atacades i els rebels resistiren durant períodes prolongats en zones de difícil accés. Tot i la derrota de diversos d'aquests aixecaments, mantingueren la resistència contra l'esclavitud i el domini colonial.

1802 EC. **Conspiració de Despard** - Londres, Anglaterra.
El 1802 fou descoberta a Londres una conspiració liderada per Edward Despard, antic oficial de l'exèrcit britànic amb experiència al Carib, especialment a Hondures britànica (actual Belize). Despard, influït per idees radicals i per les tensions socials de l'època, organitzà un complot amb treballadors, artesans, exsoldats i sectors populars per assassinar el rei Jordi III, prendre punts estratègics de la ciutat i provocar una insurrecció més àmplia. La conspiració fou descoberta abans de poder ser executada, i Despard, juntament amb altres implicats, fou arrestat i posteriorment executat.

1804 EC. **Independència i indemnització d'Haití** - Haití, Carib.
Després de tretze anys de guerra revolucionària, Haití proclamà la independència i es convertí en la primera república negra del món. França, derrotada, reconegué la independència el 1825 a canvi d'una indemnització colossal, que condemnà el país a dècades d'endeutament i dificultats econòmiques.

1806 EC. **Revolta de Caracas** - Caracas, Veneçuela.
El patriota Francisco de Miranda desembarcà a Veneçuela amb un petit exèrcit per proclamar la independència del territori. Tot i el fracàs militar i la seva posterior captura, la seva acció contribuí a inspirar els futurs revolucionaris, entre ells Simón Bolívar, i es convertí en un precedent del moviment emancipador veneçolà.

1807 EC. **Revolta de Tecumseh** - Territoris indígenes de la regió dels Grans Llacs i la vall del Mississipi, actuals Estats Units i Canadà.
El líder shawnee Tecumseh i el seu germà, el profeta Tenskwatawa, impulsaren una confederació panindígena per resistir l'expansió dels Estats Units a la regió dels Grans Llacs i la vall del Mississipi. Rebutjant els tractats imposats pels colons, intentaren reunir diverses nacions indígenes en defensa de les seves terres. La seva aliança, amb suport britànic durant la guerra de 1812, aconseguí importants èxits abans de ser derrotada a la batalla del Tàmesi (1813). Tecumseh hi morí en combat.

1807 EC. **Revolta d'esclaus a Trinitat** - Trinitat, Carib britànic.
A l'illa de Trinitat, incorporada a l'Imperi britànic el 1797, esclaus africans s'aixecaren contra els seus amos i les autoritats colonials. Inspirats, en part, pels esdeveniments de la Revolució haitiana i per les expectatives d'emancipació, protagonitzaren diversos episodis de resistència. Les autoritats colonials reprimiren l'aixecament amb duresa.

1808–1814 EC. **Guerra del Francès** - Espanya.
La invasió napoleònica i l'abdicació dels Borbons provocaren una insurrecció popular espontània arreu del país. Camperols, soldats, estudiants i clergues s'alçaren contra l'exèrcit francès en una guerra de guerrilles que dificultà l'ocupació. Mentrestant, es formaren juntes locals i, posteriorment, la Junta Central, que assumí la sobirania i convocà les Corts de Cadis, on es proclamà la Constitució liberal de 1812. El conflicte deixà centenars de milers de morts, pobles arrasats i una societat devastada.

1809 EC. **Revolta de Chuquisaca i La Paz** - Alt Perú, actual Bolívia.
A Chuquisaca (Sucre) i La Paz, els criolls i universitaris locals s'alçaren contra les autoritats colonials espanyoles i proclamaren juntes de govern autònomes. Reivindicaren la sobirania popular «mentre duri la captivitat del rei». Tot i la repressió, aquests fets foren unes de les primeres insurreccions independentistes de Sud-amèrica i anticiparen el moviment bolivarià.

1809 EC. **Revolta de Quito** - Quito, Equador.
El 10 d'agost de 1809, els criolls de Quito destituïren el president de l'Audiència i crearen una Junta de Govern autònoma en nom del rei empresonat. L'exèrcit espanyol reprimí durament l'aixecament. L'episodi és conegut com el «Primer crit de la independència equatoriana».

1809 EC. **Revolta del Tirol** - Tirol, Àustria.
El camperol i hostaler Andreas Hofer encapçalà la insurrecció tirolesa contra l'ocupació napoleònica i el domini de Baviera, imposats després del Tractat de Pressburg. Les milícies rurals aconseguiren diverses victòries a Innsbruck i organitzaren una administració autònoma. Hofer fou capturat i executat el 1810.

1810 EC. **Revolució d'Hidalgo** - Mèxic.
El 16 de setembre de 1810, el capellà Miguel Hidalgo y Costilla inicià la revolta amb el seu famós «Grito de Dolores». Camperols, indígenes i afrodescendents s'alçaren contra el domini colonial, atacant hisendes i ciutats. Malgrat la derrota i execució d'Hidalgo, el moviment continuà amb Morelos, que proposà una república igualitària.

1810 EC. **Revolució de Maig** - Buenos Aires, Argentina.
El 25 de maig de 1810, els criolls de Buenos Aires destituïren el virrei Baltasar Hidalgo de Cisneros i constituïren la Primera Junta de Govern, declarant la seva lleialtat al rei presoner però actuant amb autonomia. L'esclat fou impulsat per comerciants, militars i intel·lectuals que reclamaven llibertat econòmica i sobirania política.

La revolta s'estengué per tot el Riu de la Plata, enfrontant patriotes i realistes. La Revolució de Maig obrí el camí cap a la independència de les Províncies Unides del Riu de la Plata.

1811 EC. **Revolta de Caracas i independència de Veneçuela** - Caracas, Veneçuela.
A Caracas, criolls, militars i intel·lectuals proclamaren la Primera República de Veneçuela i declararen la ruptura amb Espanya. L'aixecament fou liderat per figures com Francisco de Miranda i Simón Bolívar, però fou derrotat per les forces reialistes el 1812. El moviment ressorgí amb força l'any següent.

1811 EC. **Revolta dels esclaus de Louisiana** - Louisiana, Estats Units.
Prop de 500 esclaus afroamericans s'alçaren a les plantacions de la vall del Mississipi i avançaren cap a Nova Orleans amb armes rudimentàries. Tot i ser derrotats, l'aixecament fou un dels més importants protagonitzats per esclaus als Estats Units. La repressió fou brutal i més de cent persones foren executades.

1811 EC. **Revolta de Morelos** - Mèxic.
El sacerdot José María Morelos reprengué la insurrecció iniciada per Hidalgo amb un programa més radical: independència, abolició de l'esclavitud i justícia social. Organitzà un exèrcit popular i convocà el Congrés d'Anáhuac el 1813. Fou capturat i executat el 1815.

1811 EC. **Inici dels atacs luddites** - Nottingham, Anglaterra.
Els primers atacs luddites tingueren lloc a Nottingham, on treballadors tèxtils destruïren màquines de fer mitges que amenaçaven els seus llocs de treball. Aquestes accions marcaren l'inici d'un moviment de resistència obrera contra la mecanització i la degradació de les condicions laborals.

1811 EC. **Destrucció de màquines de mitges** - Arnold, Nottinghamshire, Anglaterra.
Grups de treballadors atacaren tallers i destruïren maquinària que consideraven responsable de la precarització del treball. Aquest tipus d'accions s'estengué ràpidament per la regió.

1811–1812 EC. **Revolta camperola de Hong Gyeong-nae** - Regió de Pyeongan, Corea.
Alçament camperol contra la corrupció administrativa i la discriminació regional dins del regne de la dinastia Joseon. Pagesos, artesans i grups socialment exclosos atacaren funcionaris i magatzems de gra. La revolta fou finalment reprimida.

1812 EC. **Motí de San Salvador** - San Salvador, Capitania General de Guatemala.
Patriotes locals s'alçaren contra les autoritats colonials i reclamaren la llibertat, formant una junta de govern. La revolta fou sufocada per les autoritats colonials.

1812 EC. **Pic dels atacs luddites** - Yorkshire i Lancashire, Anglaterra.
L'any 1812 marcà el moment àlgid del moviment luddita, amb una onada d'accions contra fàbriques i maquinària tèxtil al nord d'Anglaterra. A Yorkshire, grups de treballadors atacaren telers mecànics i intentaren assaltar instal·lacions com el molí de Rawfolds, defensat per forces armades. Paral·lelament, a Lancashire es destruïren telers de cotó en nombrosos tallers. El conflicte també inclogué l'assassinat del fabricant William Horsfall, contrari als luddites. Davant aquesta situació, el Parlament aprovà una llei que castigava amb la pena de mort la destrucció de màquines i desplegà tropes per reprimir el moviment.

1812–1815 EC. **Fugida i revolta dels refugiats negres durant la Guerra de 1812** - Amèrica del Nord britànica.
Durant la Guerra de 1812, milers d'esclaus afroamericans fugiren de les plantacions dels Estats Units per unir-se a les forces britàniques, que els oferien la llibertat a canvi del seu suport. Aquest moviment tenia un clar component social, ja que representava una resistència contra l'esclavitud i la cerca de llibertat i igualtat. Després de la guerra, molts dels anomenats *Black Refugees* s'establiren a Nova Escòcia i altres territoris britànics, on, malgrat continuar patint discriminació, crearen comunitats lliures.

1813 EC. **Repressió i judicis contra els luddites** - York i nord d'Anglaterra.
El 1813 estigué marcat per la repressió massiva del moviment luddita després dels intensos atacs de l'any anterior. Les autoritats britàniques detingueren desenes de treballadors acusats de destrucció de maquinària i conspiració, especialment a Yorkshire i Lancashire. A York se celebraren judicis exemplars en què molts luddites foren condemnats a mort o deportats a colònies penals. Tot i la repressió, persistiren alguns actes de sabotatge contra fàbriques tèxtils, però el moviment començà a perdre força davant la presència militar i la duresa de les mesures estatals.

1813–1819 EC. **Campanyes de Bolívar i la Gran Colòmbia** - Veneçuela, Nova Granada i Quito.
Simón Bolívar reorganitzà les forces republicanes, alliberà Caracas i Bogotá i participà en la creació de la Gran Colòmbia, que integrà Veneçuela, Nova Granada i Quito. La seva lluita combinà anticolonialisme, republicanisme i guerra social, amb suport de camperols i esclaus alliberats. Aquestes campanyes transformaren el nord del continent i consolidaren el projecte emancipador continental.

1815 EC. **Revolta de Pernambuco** - Pernambuco, Brasil.
A Recife, republicans i criolls s'alçaren contra el domini portuguès i proclamaren una república efímera. El moviment, inspirat en ideals jacobins i haitians, fou reprimit per les tropes portugueses. Malgrat la derrota, anuncià el naixement del federalisme brasiler.

1816 EC. **Rebel·lió de Bussa** - Barbados, Carib britànic.
L'abril de 1816 esclatà a Barbados una gran revolta d'esclaus coneguda com la rebel·lió de Bussa, un esclau africà que exercia funcions de capatàs i que esdevingué un dels principals líders del moviment.

En una de les colònies més densament poblades i controlades del Carib britànic, milers d'esclaus s'alçaren contra el sistema de plantacions, incendiant propietats, destruint camps de canya de sucre i atacant infraestructures colonials. Tot i la seva amplitud, la insurrecció fou reprimida amb gran violència per les forces colonials. Centenars d'esclaus foren executats o castigats severament, i el mateix Bussa morí durant els combats. Malgrat la derrota, la rebel·lió tingué un impacte profund, evidencià la fragilitat del sistema esclavista i contribuí a accelerar el debat abolicionista a Gran Bretanya. L'episodi s'inscriu dins un cicle més ampli de revoltes esclaves al Carib que, des de finals del segle XVIII, qüestionaven de manera creixent l'ordre colonial i esclavista.

1816 EC. **Disturbis de Spa Fields** - Londres, Anglaterra.
El desembre de 1816, en un context de crisi econòmica, atur i carestia després de les guerres napoleòniques, milers de treballadors i artesans es reuniren a Spa Fields per exigir reformes polítiques i millores socials. Durant les mobilitzacions, sectors radicals intentaren impulsar una insurrecció, amb saqueigs d'armeries i enfrontaments amb les autoritats. Tot i que el moviment fou ràpidament reprimit, els disturbis reflectiren el malestar creixent de les classes populars urbanes i la influència de corrents radicals com els spenceans.

1816 EC. **Reaparició de disturbis luddites** - Midlands, Anglaterra.
En un context de crisi econòmica postnapoleònica, es registraren nous atacs contra màquines i fàbriques, tot i que de menor intensitat que els de 1811–1813.

1817 EC. **Revolta de Java** - Java, Indonèsia.
A l'illa de Java, camperols i caps locals s'alçaren contra els nous impostos i l'explotació colonial neerlandesa. El príncep Diponegoro liderà el moviment, defensant la fe islàmica i la sobirania javanesa. Tot i la dura repressió, la revolta marcà l'inici d'una resistència prolongada que culminaria amb la gran Guerra de Java (1825–1830).

1817 EC. **Creuament dels Andes i Revolució de Xile** - Andes i Xile.
Després d'anys de lluita, José de San Martín i Bernardo O'Higgins travessaren els Andes amb un exèrcit i derrotaren les forces espanyoles a Chacabuco (1817). Es proclamà la independència de Xile el 1818. El moviment combinà ideals republicans, alliberament nacional i mobilització popular.

1817 EC. **Últims brots luddites i conspiracions** - Anglaterra.
Alguns grups radicals continuaren planificant accions contra fàbriques i autoritats, sovint connectats amb altres moviments obrers i polítics. Aquest període marcà el final del luddisme. Tot i la desaparició del moviment, la seva lògica de resistència continuà en diverses formes al llarg dels segles XIX i XX. Treballadors industrials, sindicats i moviments radicals utilitzaren el sabotatge, les vagues i l'acció directa per oposar-se a l'explotació capitalista i a la mecanització imposada. Aquesta continuïtat mostra que el luddisme no fou un episodi aïllat, sinó una expressió inicial d'una tradició més àmplia de resistència material dins les societats industrials.

1818 EC. **Revolta de Kandy** - Ceilan, actual Sri Lanka.
Al centre de Ceilan, monjos budistes, camperols i caps locals s'alçaren contra el domini britànic, instaurat després de la caiguda del Regne de Kandy. Reclamaren la restitució del rei deposat i el respecte a la religió budista. L'exèrcit britànic reprimí la revolta amb brutalitat.

1819 EC. **Matança de Peterloo** - Manchester, Anglaterra.
Una multitud pacífica d'unes 60.000 persones reclamà reforma parlamentària i drets polítics. La cavalleria carregà contra els manifestants i causà 18 morts i centenars de ferits. L'escàndol impulsà el moviment reformista britànic i contribuí al desenvolupament del cartisme posterior.

1820 EC. **Revoltes a Bengala** - Bengala, Índia britànica.
A la vall del Ganges i Bengala, camperols i treballadors del tèxtil protestaren contra els impostos colonials, la fam i l'explotació de la Companyia de les Índies Orientals. En diverses zones esclataren motins espontanis que combinaren elements religiosos i socials. Aquestes lluites s'inscrigueren en les primeres resistències contra el domini colonial britànic a l'Índia.

1820 EC. **Revolta liberal de Riego** - Cadis, Espanya.
L'1 de gener de 1820, el coronel Rafael del Riego i les tropes acampades a Las Cabezas de San Juan, destinades inicialment a sufocar les revoltes americanes, es rebel·laren exigint el restabliment de la Constitució de 1812. L'aixecament s'estengué per Andalusia i altres

territoris, obligant Ferran VII a jurar la Constitució. Començà així el Trienni Liberal (1820–1823), un període de reformes, llibertat de premsa i reorganització política. El 1823, la intervenció dels Cent Mil Fills de Sant Lluís, enviats per la Santa Aliança, posà fi al règim liberal.

1820 EC. **Revolució liberal de Porto** - Porto, Portugal.
El 24 d'agost de 1820, oficials, comerciants i intel·lectuals liberals s'alçaren a Porto per reclamar una constitució i posar fi al règim absolutista, en un context en què el rei Joan VI residia al Brasil. El moviment s'estengué ràpidament a Lisboa, on es formaren juntes revolucionàries i s'organitzaren eleccions per a unes Corts constituents. El resultat fou la Constitució de 1822, que introduí la sobirania nacional i la llibertat d'impremta. Tot i les tensions amb el Brasil i la reacció monàrquica posterior, la revolució de Porto inicià el constitucionalisme portuguès modern.

1820–1821 EC. **Revoltes liberals de Nàpols i Piemont** - Nàpols i Piemont, Itàlia.
Els carbonaris i oficials liberals s'alçaren exigint constitucions i llibertats. Durant mesos controlaren Nàpols i aconseguiren imposar una constitució, mentre al Piemont els revolucionaris intentaren instaurar un règim constitucional. Les intervencions austríaques acabaren derrotant els moviments.

1821 EC. **Revolució del Piemont** - Piemont, Itàlia.
Després de les revoltes de Nàpols, el moviment liberal piemontès

intentà instaurar una monarquia constitucional. La intervenció austríaca impedí la consolidació del moviment, però les xarxes liberals i revolucionàries continuaren actives.

1821 EC. **Independència de Mèxic – Revolució popular culminada per pacte d'elits** - Mèxic.
La independència mexicana té arrels profundament revolucionàries i populars. Des del 1810, amb Miguel Hidalgo i José María Morelos, milers de camperols, indígenes i esclaus s'alçaren contra el domini espanyol i l'oligarquia criolla. Després d'una dècada de guerres i massacres, el general Agustín de Iturbide, un antic realista, pactà amb els insurgents el Pla d'Iguala, que garantia la independència sota el lema «Religió, Independència i Unió». El 27 de setembre de 1821, l'Exèrcit Trigarant entrà triomfalment a Ciutat de Mèxic. Tot i que la revolució acabà en mans de les elits conservadores, el moviment havia obert les portes a la mobilització de masses i al qüestionament de l'ordre colonial i racial. És, per tant, una revolució social frustrada però decisiva dins del procés d'alliberament llatinoamericà.

1821–1824 EC. **Independència del Perú – Guerra anticolonial i victòria continental** - Perú.
El Perú, nucli del vell virregnat espanyol, resistí més temps que cap altre territori. La proclamació d'independència del 28 de juliol de 1821 per José de San Martín fou més política que militar, però l'alliberament real arribà amb Simón Bolívar i el seu general Antonio José de Sucre, que culminaren la guerra amb la batalla d'Ayacucho (1824). Les masses indígenes i camperoles, tot i participar-hi massivament, foren marginades del nou poder.

1821 EC. **Independència d'Amèrica Central** - Capitania General de Guatemala, Amèrica Central.
El 15 de setembre de 1821, les províncies de la Capitania General de Guatemala —Guatemala, El Salvador, Hondures, Nicaragua i Costa Rica— proclamaren conjuntament la seva independència d'Espanya. El procés es donà sense revolta armada, impulsat per elits criolles i funcionaris que volien evitar una guerra com la mexicana. Tot i això, la influència dels moviments populars i les revolucions veïnes fou determinant. La nova Federació de les Províncies Unides d'Amèrica Central adoptà ideals republicans i igualitaris, però es desintegrà el 1838 per conflictes interns i pressions externes. Aquest procés, més polític que insurreccional, és essencial per entendre com el clima revolucionari continental propicià la fi de l'ordre colonial, fins i tot allà on no hi hagué una revolta directa.

1821–1829 EC. **Guerra d'Independència Grega** - Grècia i territoris de l'Imperi Otomà.
La societat secreta *Filikí Etería* inicià la revolta contra l'Imperi Otomà. Camperols, mercaders i guerrillers lluitaren per la llibertat nacional i la fe ortodoxa. Després d'una guerra brutal, les potències europees intervingueren i reconegueren la independència grega el 1829.

1822 EC. **Revolta dels Búzios o de Bahia** - Bahia, Brasil.
A la ciutat de Salvador de Bahia, camperols, mariners, soldats mulats i afrodescendents s'alçaren contra les autoritats portugueses i reclamaren la independència i la república. Inspirats pels ideals

d'igualtat i llibertat, els rebels ocuparen barris i organitzaren juntes populars. La repressió portuguesa fou dura, però la revolta de Bahia esdevingué un precedent dins del procés d'independència del Brasil.

1823 EC. **Insurrecció de Demerara** - Demerara, Guaiana Britànica.
A les plantacions de sucre de Demerara, més de 10.000 esclaus africans s'alçaren simultàniament exigint la llibertat promesa i la fi dels càstigs corporals. L'alçament, coordinat per líders com Jack Gladstone i Quamina, fou en gran part pacífic, amb la intenció de negociar amb els administradors colonials. No obstant això, l'exèrcit britànic respongué amb extrema violència: centenars d'esclaus foren assassinats i els seus líders, executats públicament. El missioner baptista John Smith, acusat de complicitat, morí a la presó, convertint-se en màrtir. L'impacte de la revolta a Londres alimentà el moviment abolicionista, i l'any 1833 el Parlament aprovaria la fi de l'esclavitud a l'Imperi Britànic.

1824 EC. **Primera vaga dels teixidors de Lió** - Lió, França.
Els canuts, teixidors de seda, protestaren pels salaris baixos i les dures condicions de treball. Tot i no ser una revolta armada, fou un important precedent del moviment obrer organitzat i preludi de les grans insurreccions de 1831 i 1834.

1824 EC. **Revolta de l'Altiplà peruà** - Cuzco i Altiplà, Perú.
El 9 de desembre de 1824, a la batalla d'Ayacucho, les tropes republicanes comandades per Antonio José de Sucre, sota el lideratge

de Simón Bolívar, derrotaren definitivament l'exèrcit espanyol del virrei La Serna. Aquest fet fou militar, no una revolta popular. La victòria assegurà la independència del Perú i la fi del domini colonial a Sud-amèrica, celebrada com el triomf de la llibertat sobre l'imperi. Però, pocs mesos després, a les terres altes del Cuzco i l'Altiplà, les comunitats indígenes, moltes de les quals eren veteranes de la guerra, s'alçaren contra els nous impostos, l'expropiació de terres comunals i la continuïtat del treball servil. Sentint-se traïdes pels criolls que monopolitzaven el poder, exigiren la restitució dels drets promesos durant la lluita d'alliberament. La repressió republicana fou brutal: pobles arrasats, milers de morts i líders executats. Així, mentre Ayacucho simbolitzà la victòria nacional, la revolta altiplànica revelà la continuïtat de les desigualtats socials i ètniques de la nova república, on els pobles indígenes continuaren sotmesos a formes d'explotació i dominació.

1825 EC. **Revolució de Bolívar** - Alt Perú, actual Bolívia.
Després d'anys de guerra contra l'Imperi espanyol, les tropes republicanes i les guerrilles indígenes d'Antonio José de Sucre entraren triomfants a l'Alt Perú. El 6 d'agost de 1825 es proclamà la República de Bolívia, anomenada així en honor de Simón Bolívar, que n'esdevingué el primer president. El nou estat nasqué amb promeses d'igualtat, abolició de l'esclavitud i fi dels privilegis colonials. Bolívar impulsà un projecte de república popular i federativa per unir Amèrica Llatina. Tanmateix, les elits criolles i militars limitaren les reformes i mantingueren bona part de les estructures socials i econòmiques anteriors, mentre les masses camperoles i indígenes que havien sostingut la lluita quedaven marginades del poder.

1825 EC. **Revolta desembrista** - Sant Petersburg, Rússia.
Oficials liberals i sectors de l'aristocràcia s'alçaren a Sant Petersburg després de la mort del tsar Alexandre I. Reclamaren una constitució i l'abolició del servatge, que mantenia milions de camperols sotmesos als propietaris de terres. L'exèrcit fidel al tsar reprimí la revolta i executà els principals líders. Tot i el seu caràcter principalment liberal i elitista, la qüestió de l'abolició del servatge situà indirectament la situació de la pagesia en el centre del debat sobre la transformació de la societat russa.

1826 EC. **Revolta del Cuzco** - Cuzco i Altiplà, Perú.
A la serralada andina, les comunitats indígenes i camperoles s'alçaren contra els nous impostos republicans i la continuïtat dels abusos heretats de l'època colonial. Els rebels denunciaren que, malgrat la independència, el poder continuava en mans dels criolls i que les terres comunals seguien sent expropiades. L'aixecament s'estengué per zones del Cuzco i l'Altiplà, amb enfrontaments contra les milícies estatals. La repressió fou ferotge, amb execucions i persecucions. La revolta expressà així el conflicte entre les comunitats indígenes i camperoles i les noves elits republicanes, que havien assumit el control polític sense transformar profundament les estructures socials i econòmiques.

1827 EC. **Revolta de Java** - Java, Indonèsia.
El príncep Diponegoro liderà un ampli aixecament contra els neerlandesos en defensa de la religió, les terres i les comunitats javaneses. Al moviment s'hi incorporaren camperols, aristòcrates locals, líders religiosos i altres sectors de la societat javanesa afectats per

l'expansió colonial i les transformacions imposades pels neerlandesos. La revolta formà part del conflicte que desembocaria en la Guerra de Java (1825–1830), una de les principals resistències contra el domini colonial neerlandès al segle XIX.

1828 EC. **Guerra d'independència de l'Uruguai** - Província Cisplatina, actual Uruguai.
L'antic territori de la Província Cisplatina, annexionat pel Brasil, s'alçà en armes amb el suport de patriotes argentins que reclamaven la independència. La mobilització incorporà sectors rurals i milícies locals, en un conflicte en què les qüestions territorials, polítiques i socials es combinaren amb la lluita contra el domini imperial. Després de diversos anys de combats entre forces imperials i republicanes, cap dels dos bàndols obtingué una victòria definitiva. La mediació britànica conduí a la creació de l'Estat Oriental de l'Uruguai, que nasqué com a república independent entre els dos grans estats del Con Sud.

1829 EC. **Derrota otomana i independència de Grècia** - Grècia i Imperi Otomà.
Després de vuit anys de guerra d'alliberament, els grecs aconseguiren la independència de l'Imperi Otomà. La lluita havia mobilitzat camperols, guerrillers, mariners i sectors urbans, combinant la resistència contra el domini imperial amb les aspiracions d'autogovern. El Tractat d'Adrianòpolis de 1829 formà part del procés que conduí al reconeixement de la independència grega, després de la intervenció de França, Rússia i el Regne Unit, que havien derrotat la flota otomana a Navarino (1827). El 1830, les potències europees

reconegueren formalment la independència de Grècia.

1829 EC. **Revolta dels camperols de Galícia** - Galícia, Espanya.
A les zones rurals de Galícia, nombrosos pagesos s'alçaren contra els foros, contractes de llarga durada que obligaven a pagar rendes als propietaris de les terres. L'empobriment, les males collites, l'endeutament i els abusos judicials alimentaren un moviment popular que ocupà terres i cremà arxius. Els camperols exigiren l'abolició de les rendes i dels drets senyorials, però les autoritats reprimiren el moviment amb detencions i altres mesures coercitives. La revolta expressà el conflicte entre la pagesia i les estructures de propietat i renda heretades de l'Antic Règim i contribuí a situar la qüestió agrària al centre dels conflictes socials de la Galícia del segle XIX.

1830 EC. **Revolució de Juliol de 1830 a París** - París, França.
La Revolució de Juliol de 1830, coneguda també com *Les Trois Glorieuses* (les Tres Glorioses), tingué lloc a París entre el 27 i el 29 de juliol de 1830. L'aixecament esclatà com a resposta a l'intent del rei Carles X de Borbó de restaurar l'absolutisme mitjançant les Ordenances de Juliol o de Saint-Cloud, que dissolien la Cambra, restringien encara més el cens electoral i suprimien la llibertat de premsa. Davant aquesta ofensiva reaccionària, estudiants, obrers i burgesos liberals alçaren barricades i s'enfrontaren a les tropes reials pels carrers de París. La Guàrdia Nacional, que havia estat dissolta pel rei, se sumà a la revolta, decantant la balança a favor dels insurrectes. Després de tres dies de combats i unes 1.800 víctimes mortals, Carles X abdicà i fugí a l'exili. El poder passà al duc d'Orleans, Lluís Felip, que instaurà la Monarquia de Juliol (1830–1848), una monarquia

constitucional i liberal dominada per la burgesia. Tot i la recuperació de la llibertat de premsa i una certa ampliació del sufragi, els sectors republicans i obrers se sentiren traïts, ja que les seves aspiracions d'igualtat social i política quedaven fora del nou règim. La Revolució de Juliol actuà com una espurna que encengué altres moviments liberals i nacionals a Europa.

1830–1831 EC. **Revolució Belga** - Bèlgica.
La Revolució Belga esclatà a Brussel·les el 25 d'agost de 1830, inspirada per la Revolució de Juliol de París i com a reacció al domini autoritari del rei Guillem I dels Països Baixos. El règim neerlandès afavoria el nord protestant i neerlandòfon, mentre que al sud, catòlic i francòfon, s'acumulaven greuges polítics, religiosos i econòmics. L'aixecament començà després d'una representació de l'òpera patriòtica *La Muette de Portici*, que encengué l'entusiasme popular i derivà en manifestacions, saquejos i combats als carrers. Els obrers urbans, artesans i estudiants, juntament amb liberals i catòlics, uniren forces contra l'exèrcit reial, alçant barricades i controlant progressivament la ciutat. Els combats causaren prop d'un miler de morts i nombrosos ferits. El govern provisional belga proclamà la independència el 4 d'octubre de 1830 i, l'any següent, el Congrés Nacional aprovà una Constitució liberal que establia la monarquia constitucional amb Leopold I de Saxònia-Coburg com a rei.

1830–1831 EC. **Insurrecció de Varsòvia** - Varsòvia, Polònia.
Oficials i estudiants polonesos s'alçaren contra el domini rus, exigint la restauració de la independència. El poble ocupà Varsòvia i s'organitzà un govern nacional, però les tropes del tsar Nicolau I reprimiren

brutalment el moviment. La derrota provocà deportacions massives a Sibèria i l'exili de milers de patriotes.

1830–1831 EC. **Disturbis a Suïssa** - Suïssa.
Entre 1830 i 1831, Suïssa visqué un ampli moviment de regeneració liberal inspirat per la Revolució de Juliol francesa. Diversos cantons s'alçaren contra les velles oligarquies i exigiren constitucions més democràtiques, sufragi ampli i llibertat de premsa. Les mobilitzacions, majoritàriament pacífiques, aconseguiren reformes en diversos cantons, limitant el poder aristocràtic. Aquest procés consolidà un model de canvi basat en la mobilització cívica i les reformes polítiques. La «Regeneració» suïssa esdevingué un precedent de la Constitució Federal de 1848.

1830–1831 EC. **Revoltes i protestes liberals a Alemanya** - Estats de la Confederació Germànica, actual Alemanya.
La Revolució de Juliol de 1830 a París encengué també els estats alemanys de la Confederació Germànica, on persistia un fort malestar per la restauració autoritària imposada després del Congrés de Viena. En un context d'estancament econòmic, sufragi restringit i censura de premsa, intel·lectuals, estudiants i burgesos liberals reclamaren més llibertats polítiques, així com una unificació nacional alemanya. El moviment s'inicià amb protestes i motins a Brunswick, Hesse, Saxònia i Hannover, on la mobilització popular, amb el suport de sectors liberals, aconseguí provocar canvis i reformes en diversos governs locals.

1830-1832. Swing Riots o **Capitan Swing**[24] (Anglaterra)
Entre 1830 i 1832, el Regne Unit va viure una onada de protestes socials i polítiques que, tot i no desembocar en una revolució oberta com a la resta d'Europa, van provocar un canvi profund en el sistema polític britànic. El context era de crisi econòmica, atur agrícola i industrial, i un fort malestar per un sistema electoral dominat per una aristocràcia que controlava el Parlament. A les zones rurals del sud d'Anglaterra, els *Swing Riots* (1830–1831) esclataren per la mecanització, la reducció de salaris i les dures lleis de pobres o *Poor Laws* (sistema legal britànic d'assistència social als pobres, que provenia del segle XVI però que, al segle XIX, s'havia tornat extremadament repressiu). "**Captain Swing**" era una figura col·lectiva que representava la veu dels treballadors agrícoles pobres del sud i est d'Anglaterra. Signaven amb aquest nom una sèrie de cartes anònimes d'amenaça enviades a terratinents, rectors i patrons rurals. Aquestes cartes advertien que, si no s'augmentaven els salaris o es destruïen les noves màquines de batre gra, "el Capità Swing" faria justícia per la força. Les seues protestes van incloure incendis de màquines, saquejos, assalts a granges, crema de pallers i manifestacions massives. Els camperols actuaven sovint de nit, en grups i amb els rostres coberts. Les autoritats van respondre amb repressió severa: més de 2.000 arrestos, 19 execucions i centenars de deportacions a Austràlia.

1830–1832 EC. **Onades de protestes agrícoles a Irlanda** - Irlanda.
Tot i que a Irlanda no es produí cap revolta general entre 1830 i 1832, el país vivia immers en una tensió social i agrària permanent.

24. He marcat en negreta aquesta revolta com a homenatge a l'editorial.

En moltes zones rurals, com Munster, Connacht i parts de l'Ulster, persistiren episodis de violència dispersa contra agents de rendes, recaptadors d'impostos i terratinents protestants. Aquests actes eren protagonitzats per grups clandestins com els Whiteboys, els Ribbonmen o els Rockites, que actuaven de nit, emmascarats i sota juraments secrets. Les seves accions —incendis, amenaces, boicots o agressions— no perseguien enderrocar el règim britànic, sinó protegir les comunitats pageses de l'explotació i dels desnonaments. Aquesta violència rural revelava el caràcter estructural del conflicte social i agrari irlandès.

1831 EC. **Moviments liberals a la península Itàlica** - Mòdena, Parma, Bolonya i Estats Pontificis, Itàlia.
Entre el gener i l'abril de 1831, diversos territoris de la península Itàlica, sobretot Mòdena, Parma, Bolonya i els Estats Pontificis, s'aixecaren contra els seus governs autoritaris i contra la tutela austríaca. El moviment fou impulsat per societats secretes liberals i nacionalistes, com els carbonaris, inspirades per la Revolució de Juliol de París i pels ideals d'unitat i llibertat. Estudiants, professionals liberals i alguns obrers urbans participaren en els alçaments i reclamaren constitucions i drets civils. La repressió fou immediata. Ciro Menotti i altres líders foren empresonats o executats, i molts altres marxaren a l'exili. Malgrat el fracàs, aquestes revoltes mantingueren activa la contestació contra l'ordre polític de la Restauració.

1831 EC. **Revolta de Nat Turner** - Virgínia, Estats Units.
A Virgínia, l'esclau Nat Turner liderà una insurrecció d'esclaus afroamericans contra els propietaris i el sistema esclavista. Durant

diversos dies, els rebels atacaren plantacions i mataren desenes de persones blanques abans de ser derrotats. La repressió fou brutal, amb execucions i càstigs contra centenars d'afroamericans. La revolta provocà també l'enduriment de les lleis esclavistes a Virgínia i altres estats del sud.

1831 EC. **Revolta de Bristol** - Bristol, Anglaterra.
Multituds d'artesans i obrers britànics protestaren contra el rebuig de la reforma electoral. Durant diversos dies, la ciutat quedà parcialment sota el control dels insurgents, que atacaren i incendiaren edificis oficials i propietats de membres de les elits locals. Les autoritats enviaren tropes per restablir l'ordre. La revolta s'inscrigué en el clima de mobilització popular que precedí l'aprovació de la *Reform Act* de 1832.

1831 EC. **Primera Revolta dels Canuts** - Lió, França.
Els teixidors de seda, coneguts com a canuts, s'alçaren contra la reducció dels salaris i les dures condicions laborals. Durant diversos dies controlaren bona part de la ciutat sota el lema «Vivre en travaillant ou mourir en combattant!». Les barricades proliferaren i els treballadors arribaren a controlar els principals espais de Lió. L'exèrcit reprengué la ciutat després de diversos dies de combats, amb centenars de morts i ferits. La revolta es convertí en un dels primers grans conflictes obrers de la França industrial.

1832 EC. **Revolta de Lovelace** - Sud d'Anglaterra, Regne Unit.
Treballadors agrícoles del sud d'Anglaterra protestaren contra els

baixos salaris, l'atur i els efectes de la mecanització del camp. Centenars de *Swing Rioters* atacaren i incendiaren màquines agrícoles, graners i altres propietats. La repressió envià molts participants en la presó o a les colònies penals.

1833 EC. **Complot de Frankfurt** - Frankfurt, Confederació Germànica.
El *Frankfurter Wachensturm*, literalment «assalt a les casernes de Frankfurt», fou un intent d'insurrecció republicana dut a terme el 3 d'abril de 1833 per un grup d'entre 50 i 100 estudiants, professors i exmilitars liberals. L'objectiu era prendre el control de les dues casernes principals de Frankfurt, on es trobaven institucions de la Confederació Germànica, aixecar el poble i provocar una revolució liberal i nacional als estats alemanys. L'operació fracassà gairebé immediatament: els conspiradors foren repel·lits per les tropes locals i molts foren capturats. La resta s'exilià, sobretot a Suïssa o als Estats Units.

1834 EC. **Revolta de les Quadres** - Espanya.
Durant la Primera Guerra Carlina, camperols i liberals protagonitzaren diversos aixecaments en diferents regions contra el carlisme, el poder clerical i les estructures de propietat existents. Els conflictes combinaren reivindicacions polítiques amb tensions socials i agràries, en un context de transformació de les estructures de l'Antic Règim.

1834 EC. **Segona Revolta dels Canuts** - Lió, França.
Tres anys després, els canuts tornaren a aixecar-se, ara vinculats a societats obreres i republicanes. Reclamaren llibertat d'associació i millores en les condicions de treball. El govern envià més de 10.000 soldats, que reprimiren la insurrecció després d'una setmana de combats urbans. Hi hagué centenars de morts i detinguts. La revolta consolidà els canuts com un dels principals sectors del moviment obrer francès.

1834 EC. **Revolta dels *Seis*** - Portugal.
Sis joves oficials liberals intentaren enderrocar la monarquia autoritària de Dom Miguel. Tot i ser derrotats, el moviment s'inscrigué en la lluita entre liberals i absolutistes que marcà la política portuguesa de les primeres dècades del segle XIX.

1835 EC. **Insurrecció alabar** - Malabar, Índia britànica.
Camperols i antics soldats musulmans s'alçaren contra l'administració britànica i el sistema de propietat de la terra imposat per la Companyia de les Índies Orientals. L'aixecament fou reprimit amb extrema violència. Les revoltes de la regió continuaren durant les dècades següents.

1835 EC. **Revolta dels Malês** - Salvador de Bahia, Brasil.
Esclaus i lliberts africans, molts d'ells musulmans d'origen ioruba, coneguts com a *malês*, s'alçaren contra l'esclavitud, la discriminació racial i la repressió religiosa. Organitzats clandestinament, atacaren casernes i edificis oficials durant la nit del 24 de gener. La revolta

fou ràpidament reprimida per les autoritats, que executaren, empresonaren o deportaren nombrosos participants. Fou una de les insurreccions d'esclaus més importants de la història del Brasil.

1835 EC. **Revolta dels Malcontents** - Sardenya, Itàlia.
A Càller i altres localitats sardes, estudiants, soldats i intel·lectuals s'alçaren contra el govern piemontès i reclamaren reformes polítiques. L'aixecament fou reprimit i diversos dels seus participants foren detinguts o executats. La revolta s'inscrigué en el clima de contestació política i nacional que recorria la península Itàlica.

1837 EC. **Rebel·lió de Papineau** - Baix Canadà, Canadà.
A la regió francòfona del Baix Canadà, els seguidors de Louis-Joseph Papineau s'aixecaren contra el domini de l'oligarquia colonial i reclamaren autonomia política, ampliació del sufragi i reformes socials i agràries. La insurrecció mobilitzà petits agricultors, artesans i sectors urbans. Les forces britàniques derrotaren els rebels i reprimiren durament el moviment, però les seves demandes contribuïren al procés que conduiria a l'establiment d'un govern responsable i deixaren una important empremta en el nacionalisme quebequès.

1837 EC. **Revolta de Mackenzie** - Alt Canadà, Canadà.
A l'Alt Canadà, colons anglòfons, petits agricultors, artesans i sectors reformistes s'alçaren contra el poder d'una elit oligàrquica coneguda com el *Family Compact*, que controlava bona part de les institucions colonials. Els rebels, dirigits per William Lyon Mackenzie, reclamaven una representació política més àmplia i un govern

responsable. La insurrecció fou derrotada i els seus principals dirigents s'exiliaren, però el conflicte contribuí a impulsar les reformes que ampliarien l'autogovern del Canadà.

1837 EC. **Guerra dels Pastors** - Navarra i Guipúscoa, Espanya.
A Navarra i Guipúscoa, sectors rurals vinculats al carlisme i antics combatents s'aixecaren contra les transformacions impulsades pel liberalisme, els impostos i la militarització. La mobilització expressà el malestar de part de les comunitats camperoles davant la desaparició d'institucions i formes d'organització tradicionals. La revolta fou derrotada, però reflectí la profunda conflictivitat social i política existent al món rural basc i navarrès durant la Primera Guerra Carlina.

1838–1839 EC. **Guerra de la Confederació** - Perú i Bolívia.
Les forces de la Confederació Perú-Boliviana, dirigida per Andrés de Santa Cruz, s'enfrontaren a una coalició formada per sectors peruans contraris a la Confederació i el govern xilè. El conflicte combinà la disputa entre projectes polítics i territorials amb una important mobilització de camperols i soldats indígenes. La derrota de la Confederació a la batalla de Yungay, el 1839, provocà la seva dissolució i modificà profundament l'equilibri polític dels Andes.

1839 EC. **Insurrecció de Newport** - Gal·les, Regne Unit.
Milers de miners, artesans i treballadors del sud de Gal·les participaren en una mobilització vinculada al moviment cartista i reclamaren drets polítics, sufragi i millores socials. El 4 de novembre, una multitud armada marxà sobre Newport amb la intenció d'alliberar

cartistes empresonats. Les tropes desplegades davant l'Hotel Westgate obriren foc contra els manifestants, causant una vintena de morts i nombrosos ferits. La repressió fou severa, però l'aixecament es convertí en un dels episodis més importants del primer cartisme.

1839 EC. **Insurrecció de les Seasons** - París, França.
La societat revolucionària Les Saisons, dirigida per Louis-Auguste Blanqui i Armand Barbès, intentà enderrocar la Monarquia de Juliol de Lluís Felip. El moviment, format principalment per republicans revolucionaris, obrers i estudiants, aixecà barricades i ocupà diversos edificis públics. Les forces governamentals recuperaren ràpidament el control de París i els principals dirigents foren empresonats. Malgrat la derrota, la insurrecció contribuí a consolidar el republicanisme revolucionari i el corrent blanquista, que tindria una influència posterior en els moviments revolucionaris francesos.

1840 EC. **Revolta del Líban i Síria** - Síria i Líban, Imperi Otomà.
Durant el domini egipci de Mehmet Ali, camperols i comunitats locals s'aixecaren contra els nous impostos, el reclutament forçós i la concentració del poder administratiu. La mobilització afectà especialment zones del Líban i de Síria i implicà diferents comunitats religioses, entre elles drusos i maronites. Les autoritats egípcies respongueren amb una forta repressió. El conflicte expressà sobretot el rebuig al control fiscal i militar imposat des de fora, en un context de creixent intervenció de les potències europees a la regió.

1840 EC. **Moviment cartista** - Regne Unit.
El cartisme es convertí en el primer gran moviment polític obrer de masses de la Gran Bretanya. Nascut en el context de la industrialització, reuní treballadors, artesans i miners al voltant de la Carta del Poble, que reclamava sufragi universal masculí, vot secret, circumscripcions electorals més igualitàries i una representació política més àmplia. Entre 1838 i 1848, milions de persones participaren en assemblees, manifestacions, vagues i campanyes de peticions al Parlament. La repressió estatal, especialment després de les mobilitzacions de 1842, provocà detencions i empresonaments. Malgrat no aconseguir immediatament totes les seves reivindicacions, el cartisme contribuí decisivament a l'organització política de la classe treballadora britànica i a la construcció d'una cultura obrera basada en la solidaritat, l'educació popular i l'acció col·lectiva.

1841–1842 EC. **Primera Guerra de l'Opi** - Xina i Hong Kong.
La resistència de les autoritats xineses al comerç d'opi impulsat pels comerciants britànics desencadenà la guerra entre la Xina Qing i el Regne Unit. Lin Zexu intentà frenar el comerç i confiscà importants carregaments d'opi a Canton. Les forces britàniques respongueren amb una ofensiva militar i ocuparen Hong Kong. La derrota xinesa conduí al Tractat de Nanjing de 1842, que imposà l'obertura de diversos ports i la cessió de Hong Kong al Regne Unit. El conflicte inaugurà una etapa d'intervenció i penetració imperialista occidental que provocaria una profunda crisi social i política a la Xina.

1842 EC. **Revolta dels teixidors de Silèsia** - Silèsia, Prússia.
Els teixidors domèstics i artesans tèxtils de Silèsia s'aixecaren con-

tra els salaris de misèria, l'endeutament i les condicions d'explotació imposades pels fabricants i intermediaris. El juny de 1844, una mobilització de teixidors a Langenbielau i Peterswaldau atacà tallers i destruí llibres de comptes que simbolitzaven els seus deutes. Les tropes prussianes intervingueren i reprimiren violentament la protesta, amb diversos morts i ferits. L'aixecament es convertí en un símbol primerenc de la resistència obrera davant la industrialització i fou comentat per autors com Heinrich Heine i Karl Marx.

1842 EC. **Conflictes polítics i revoltes a Sonora** - Sonora, Mèxic
Durant 1842, Sonora vivia una situació d'inestabilitat política i social en el marc del conflicte entre els sectors federalistes i centralistes i de l'enfrontament entre José Urrea i Manuel María Gándara. La regió patia una forta conflictivitat política, incursions indígenes i apatxes i tensions entre les autoritats locals i el govern central. José Urrea, nomenat governador i comandant general de Sonora el 1842, mantingué un conflicte gairebé permanent amb els partidaris de Gándara, que s'allargaria fins a 1846. Més que una revolta estrictament camperola contra els impostos, es tractà d'un cicle de pronunciaments, aixecaments i lluites pel control polític del territori, en què també participaren comunitats indígenes i sectors locals.

1845 EC. **Insurrecció de la Irlanda famolenca** - Irlanda.
Amb la fam de la patata, milions d'irlandesos s'enfronten a la inacció del govern britànic. Els camperols ataquen magatzems de gra, propietaris i agents de renda. Milers de famílies són desnonades o moren de fam, mentre més d'un milió emigren cap a Amèrica. L'episodi es converteix en una tragèdia nacional i en el bressol del

nacionalisme republicà irlandès.

1846 EC. **Revolta de Galícia** - Polònia /Ucraïna.
A les zones rurals de Galícia, camperols ucraïnesos i polonesos s'alcen contra els nobles terratinents i les càrregues feudals. Encara que l'aixecament té un fort component social, és manipulat per les autoritats austríaques per debilitar el moviment nacional polonès. Centenars de senyors són assassinats i els pobles saquejats, abans que l'exèrcit imperial restableixi l'ordre. La revolta gallega revela el xoc entre emancipació camperola i nacionalisme, i anticipa les fractures que marcaran la Revolució de 1848.

1846 EC. **Guerra del Poltre** - Equador.
El dictador Juan José Flores, sostingut per l'oligarquia i l'exèrcit, és derrocat per un ampli moviment popular i liberal conegut com la Revolució del Poltre (nom del cavall del líder insurgent). Camperols, artesans i joves oficials s'uneixen per posar fi al despotisme. Després de combats intensos, el dictador és expulsat i s'inicia un període de reformes constitucionals i llibertats públiques. La revolta és un precedent del republicanisme radical andí.

1846 EC. **Revolta de Maria da Fonte** - Minho, Portugal
A la primavera de 1846, una revolta popular esclatà al nord de Portugal contra el govern de Costa Cabral. Camperols i, de manera especialment significativa en les primeres mobilitzacions, dones de les comunitats rurals s'oposaren a les noves lleis de reclutament militar, als canvis fiscals i a la prohibició dels enterraments dins les

esglésies. La protesta, iniciada a la zona de Póvoa de Lanhoso, s'estengué ràpidament pel nord del país i obligà a substituir el govern. El moviment tingué una forta dimensió social i comunitària i es convertí en un símbol de la resistència popular rural. La crisi política desembocaria aquell mateix any en la Patuleia, una nova guerra civil que acabaria el 1847.

1846 EC. **Revolta de Cracòvia** - Cracòvia, Ciutat Lliure de Cracòvia
Entre el febrer i el març de 1846, revolucionaris polonesos s'aixecaren a Cracòvia amb l'objectiu d'estendre una insurrecció per les terres poloneses i recuperar la independència. El moviment proclamà un govern provisional i defensà reformes socials, l'abolició de les restes del feudalisme i el sufragi universal. La revolta aconseguí controlar breument la ciutat, però fou derrotada per les tropes austríaques, amb el suport de sectors camperols mobilitzats contra els propietaris. Després de la derrota, Cracòvia fou incorporada directament a l'Imperi austríac.

1846–1847 EC. **Revolta de la Patuleia** - Portugal
La Patuleia fou una guerra civil desencadenada a Portugal després de la Revolta de Maria da Fonte i del conflicte polític entre els sectors liberals progressistes i els cartistes conservadors. Milícies populars, camperols, liberals radicals i sectors opositors s'enfrontaren al govern de la reina Maria II i de Costa Cabral, mentre diverses ciutats i regions es convertien en escenaris de combats. La intervenció de forces britàniques i espanyoles en suport del govern contribuí a la derrota dels insurgents. La guerra acabà amb la Convenció de Gramido, el juny de 1847.

1846–1848 EC. **Guerra Mexicano-americana** - Mèxic / Estats Units.
Els Estats Units, guiats pel seu expansionisme ("destí manifest"), envaeixen Mèxic per annexionar Texas, Califòrnia i Nou Mèxic. Camperols, soldats i pobladors locals resisteixen amb heroisme, però les tropes nord-americanes ocupen la capital mexicana. El Tractat de Guadalupe Hidalgo (1848) obliga Mèxic a cedir la meitat del seu territori. Aquesta guerra és una catàstrofe nacional, però també un mite de resistència popular i anticolonial que marcarà la memòria llatinoamericana.

1846 EC. **Revolta de Cracòvia** - Polònia.
Patriotes, obrers i estudiants proclamen a Cracòvia una República Democràtica Polonesa, amb abolició del feudalisme i repartiment de terres. El moviment és reprimit en pocs dies per les tropes russes, austríaques i prussianes, i la ciutat perd el seu estatus de "ciutat lliure". Tot i la derrota, la revolta simbolitza la unió entre lluita nacional i social en l'Europa ocupada.

1847EC. **Guerra del Pa** - Prússia i Alemanya.
Una greu crisi de subsistència provoca motins a Berlín, Hamburg i Breslau. Els pobres assalten forns i magatzems de gra, denunciant l'especulació dels comerciants. Les autoritats responen amb l'exèrcit i nombrosos morts. Els motins del pa mostren la desesperació urbana i són el pròleg directe de la Revolució de 1848 a Alemanya.

1847 EC. **Revolta de la Savoia i de Piacenza** - Itàlia.
A la Itàlia septentrional, estudiants, soldats i obrers s'alcen per reclamar constitucions liberals i independència d'Àustria. Les conspiracions fallides de Mazzini i els seus seguidors donen pas a petites insurreccions que, malgrat ser reprimides, mantenen viva la flama del Risorgimento i del republicanisme democràtic.

1847 EC. **Revolta de les plantacions de Demerara** - Guaiana Britànica.
Treballadors afro-descendents de les plantacions de sucre s'aixequen per millorar salaris i condicions de treball després de l'abolició formal de l'esclavitud. L'exèrcit colonial respon amb extrema violència. Tot i la derrota, el moviment accelera l'organització obrera i anticolonial al Carib.

1847 EC. **Revolta de Kolhapur** - Índia.
Sota domini britànic, camperols i antics soldats marathes s'aixequen contra la pressió fiscal i l'abolició dels costums locals. Les forces colonials sufoquen la rebel·lió, però aquesta anticipa el gran aixecament indi de 1847, sent un primer símptoma del rebuig general a la Companyia de les Índies Orientals.

1848 EC. **Tercera Revolta dels Canuts** - Lió, França
En el context revolucionari de 1848, els canuts —teixidors de seda que treballaven principalment als barris obrers de Lió— tornaren a mobilitzar-se contra l'explotació laboral i la precarietat. La insurrecció s'inscrigué en el clima revolucionari que seguí la caiguda de la

Monarquia de Juliol i formà part del cicle de conflictes socials que havia començat amb les grans revoltes de 1831 i 1834. Els canuts havien desenvolupat formes de solidaritat, mutualisme i organització obrera que contribuïren a convertir Lió en un dels principals centres del moviment obrer francès.

1848 EC. **Revolta de Matale** - Ceilan, actual Sri Lanka
El 1848, camperols de les regions centrals de Ceilan s'aixecaren contra les noves càrregues fiscals imposades per l'administració colonial britànica, entre les quals hi havia impostos sobre gossos, armes, carros i comerços, així com obligacions de treball per a la construcció de carreteres. El moviment tingué un fort component popular i anticolonial i fou encapçalat, entre d'altres, per figures com Veera Puran Appu i Gongalegoda Banda. La rebel·lió fou reprimida per les autoritats britàniques, però es convertí en un referent de la resistència contra el domini colonial.

1848 EC. **Revolució francesa de 1848** - França
La crisi econòmica i l'atur massiu, juntament amb la corrupció i el bloqueig polític del règim de Lluís Felip d'Orleans, van encendre la indignació popular. Les manifestacions republicanes a París, reprimides amb violència, van derivar en una insurrecció general que va enderrocar la Monarquia de Juliol i va proclamar la Segona República. El nou govern va instaurar el sufragi universal masculí i va crear els Tallers Nacionals, una experiència pionera de treball públic per als aturats. Però la burgesia liberal, temorosa de l'organització obrera, els va clausurar, fet que va provocar la Revolta de Juny de 1848, brutalment reprimida, amb més de 3.000 morts i milers de de-

portacions. Aquesta derrota va marcar la fractura entre el moviment obrer i la república burgesa. Enmig del desordre, el príncep Lluís Napoleó Bonaparte va ser elegit president, amb un discurs populista i d'ordre. El 1852, mitjançant un cop d'estat, va instaurar el Segon Imperi, posant fi a l'experiència republicana. Malgrat tot, la revolució de 1848 va deixar una empremta profunda: va consolidar el sufragi universal masculí i va contribuir a donar una nova dimensió a la lluita de classes a Europa.

1848-1849 EC. **Revolució alemanya de 1848 o Revolució de Març** - Estats de la Confederació Germànica
Una onada de manifestacions liberals i nacionalistes va esclatar a Baden, Saxònia, Baviera, Hessen i Prússia, exigint constitucions, llibertats polítiques i la unificació nacional. Es va formar el Parlament de Frankfurt, que va elaborar una constitució per a una Alemanya unificada i constitucional. Tanmateix, la manca d'unitat entre liberals i radicals i la negativa del rei de Prússia, Frederic Guillem IV, a acceptar la corona imperial van conduir al fracàs del projecte. Les revoltes van ser reprimides i molts revolucionaris es van exiliar, especialment als Estats Units.

1848 EC. **Revolució austríaca de 1848 o Revolució de Viena** - Imperi austríac
A Viena, estudiants, treballadors i sectors liberals es van alçar exigint llibertats polítiques, reformes constitucionals i la dimissió de Metternich. Les protestes es van estendre per diversos territoris de l'Imperi dels Habsburg, mentre hongaresos, txecs i italians reclamaven autonomia o independència. L'emperador Ferran I va abdicar el

desembre de 1848 en favor del seu nebot Francesc Josep I. Després d'uns mesos d'esperança revolucionària, les revoltes van ser reprimides militarment, fet que va permetre la restauració de l'autoritat imperial.

1848-1849 EC. **Revolució hongaresa de 1848** - Hongria, Imperi austríac
Liderada políticament per Lajos Kossuth, Hongria va exigir autonomia dins de l'Imperi austríac. Es va crear un govern propi i un exèrcit nacional que inicialment va obtenir importants victòries contra les tropes imperials. Però Rússia va intervenir militarment al costat d'Àustria i la revolució va ser derrotada el 1849. Diversos dirigents van ser executats i molts altres es van exiliar. Malgrat la derrota, el moviment va contribuir al desenvolupament del nacionalisme hongarès i va preparar el terreny per al Compromís austrohongarès de 1867.

1848-1849 EC. **Revolucions italianes de 1848** - Península italiana
Nombroses ciutats, especialment Palerm, Milà, Venècia, Roma, Florència i Nàpols, van viure insurreccions populars, amb barricades, manifestacions i governs provisionals. Les revoltes van ser impulsades per liberals, nacionalistes, estudiants, artesans i sectors populars, que reclamaven constitucions, llibertats polítiques i, en molts casos, la unificació italiana.

L'aixecament va començar a Palerm, a Sicília, i es va estendre a diversos territoris italians. Milà i Venècia van expulsar temporalment les guarnicions austríaques. El rei Carles Albert del Regne de Sar-

denya va iniciar la Primera Guerra d'Independència Italiana contra Àustria, però va ser derrotat a Custoza el 1848 i a Novara el 1849. A Roma, Giuseppe Mazzini i els seus aliats van proclamar la República Romana, que va resistir durant uns mesos abans de ser derrotada per les tropes franceses.

1848 EC. **Revolució de Bohèmia** - Praga, Regne de Bohèmia, Imperi austríac
Els txecs, sota domini austríac, reclamaven autonomia política i reconeixement dels seus drets nacionals. A Praga, la tensió entre liberals txecs i autoritats imperials va culminar amb la insurrecció de juny de 1848, que va ser reprimida per les tropes austríaques. Tot i el fracàs polític, el moviment va contribuir al desenvolupament del renaixement nacional txec (*národní obrození*).

1848 EC. **Revolta de la Gran Polònia** - Poznań, Regne de Prússia
Entre el març i el maig de 1848, a la regió de Poznań, sota domini prussià, els polonesos es van aixecar per reclamar autonomia i drets nacionals. Tot i les promeses inicials de Berlín, el govern prussià va enviar tropes i va reprimir el moviment. La derrota va provocar una nova onada de repressió i exili entre els sectors nacionalistes polonesos.

1847-1848 EC. **Guerra del Sonderbund** - Suïssa
La guerra civil entre els cantons catòlics i conservadors del Sonderbund i els cantons liberals i radicals va culminar amb la victòria de les forces federals el novembre de 1847. El conflicte, estretament

relacionat amb l'onada revolucionària europea, va facilitar la creació de la Constitució Federal de 1848, que va establir un estat federal modern i més democràtic.

1848-1849 EC. **Moviments nacionals romanesos** - Transsilvània i Valàquia
Els romanesos de Transsilvània van reclamar igualtat política, drets nacionals i reformes socials dins de l'Imperi dels Habsburg, mentre que a Valàquia es va desenvolupar un moviment revolucionari que exigia reformes polítiques, emancipació pagesa i autonomia. A Transsilvània, Avram Iancu va encapçalar la resistència romanesa, mentre que a Valàquia destacaren figures com Nicolae Bălcescu. Els moviments van ser finalment derrotats per la intervenció de les forces imperials i russes.

1848 EC. **Revolució danesa** - Dinamarca
Les revolucions europees de 1848 també van arribar a Dinamarca. Les mobilitzacions liberals i nacionalistes van exigir una constitució, reformes polítiques i la fi de l'absolutisme. El rei Frederic VII va acceptar les demandes principals i va promulgar una constitució el 1849, que va establir una monarquia constitucional i va ampliar la participació política.

1848 EC. **Disturbis socials i laborals a Bèlgica** - Bèlgica
Inspirats per la Revolució francesa, sectors obrers i republicans belgues van intentar impulsar una insurrecció contra el règim liberal conservador. El moviment va ser ràpidament reprimit, però va posar

en relleu les tensions socials i polítiques provocades per la industrialització i l'expansió del moviment obrer.

1848 EC. **Disturbis liberals a Suècia i Noruega** - Estocolm i Christiania (actual Oslo)
Durant els mesos de març i abril de 1848 es van produir protestes urbanes a Estocolm i Christiania, actual Oslo, que reclamaven reformes polítiques, major participació ciutadana i llibertat de premsa. Les autoritats van reprimir les mobilitzacions, però els disturbis van contribuir al desenvolupament posterior del liberalisme polític als dos països.

1848-1849 EC. **Moviments republicans i carlins a Espanya** - Espanya
Tot i que l'onada revolucionària europea de 1848 va tenir un impacte limitat a Espanya, es van produir diversos aixecaments republicans i carlins, especialment a Catalunya, València i Andalusia. Les autoritats del govern d'Isabel II van reprimir aquests moviments, que combinaven reivindicacions polítiques, socials i territorials diverses.

1848 EC. **Insurrecció de Saint-Pierre** - Martinica, 22 de maig de 1848
La població esclavitzada de Martinica es va aixecar contra el sistema esclavista i va contribuir a accelerar l'aplicació del decret d'abolició de l'esclavitud. Davant la mobilització i el risc d'una insurrecció general, les autoritats colonials van avançar l'aplicació de l'abolició, decretada definitivament pel govern de la Segona República francesa el 27 d'abril de 1848.

1848 EC. **Insurrecció de Pointe-à-Pitre** - Guadeloupe, 27 de maig de 1848
A Pointe-à-Pitre, a Guadeloupe, la població esclavitzada i altres sectors populars es van mobilitzar contra el sistema esclavista i les autoritats colonials. Les tensions i els aixecaments van contribuir a l'aplicació efectiva del decret francès d'abolició de l'esclavitud, que es va fer efectiva a Guadeloupe durant el maig de 1848.

1848 EC. **Moviments de desobediència i pressió contra l'esclavitud** - Guaiana Francesa, maig-juny de 1848
La població esclavitzada i els treballadors afrodescendents de la Guaiana Francesa van protagonitzar diverses formes de resistència, fugida i mobilització per exigir la fi de l'esclavitud. El decret d'abolició de l'esclavitud de la Segona República francesa va ser aplicat a la colònia el juny de 1848.

1848 EC. **Resistències i mobilitzacions per l'abolició de l'esclavitud** - Illa de la Reunió, 1848
A l'illa de la Reunió, la notícia de l'abolició de l'esclavitud va generar tensions entre la població esclavitzada, els lliberts i els propietaris de les plantacions. L'abolició es va proclamar oficialment el 20 de desembre de 1848, i més de 60.000 persones van obtenir la llibertat.

1849 EC. **República Romana** - Roma, Estats Pontificis, Itàlia
Una insurrecció popular i republicana va enderrocar el govern pontifici i va proclamar la República Romana el febrer de 1849. El nou règim, en què destacaren Giuseppe Mazzini, Carlo Armellini i Aurelio Saffi, va impulsar reformes polítiques i socials, entre aquestes la llibertat de premsa i la secularització de diverses institucions. Giuseppe Garibaldi va assumir un paper destacat en la defensa militar de la República. La intervenció de les tropes franceses va derrotar els republicans i va restaurar el poder temporal del papa Pius IX. Malgrat la seva curta durada, l'experiència es va convertir en un dels símbols del Risorgimento i de la lluita per la unitat i la república italianes.

1851 EC. **Cop d'estat de Lluís Napoleó Bonaparte i resistència republicana** - França
El 2 de desembre de 1851, el president de la Segona República, Lluís Napoleó Bonaparte, va protagonitzar un cop d'estat, va dissoldre l'Assemblea Nacional i va suspendre les llibertats polítiques. A París i, sobretot, en diverses zones del sud i l'est de França, es van produir aixecaments republicans. La resistència va ser derrotada per l'exèrcit i milers de persones van ser detingudes, deportades o exiliades. El cop d'estat va preparar la proclamació del Segon Imperi el desembre de 1852, però la tradició republicana i obrera va continuar activa durant els anys següents.

1851 EC. **Revolta de la Societat dels Artesans** - Xile
Durant els anys d'agitació política de la dècada de 1850, sectors liberals, artesans i populars xilens van desenvolupar una intensa

mobilització contra el règim conservador. La conflictivitat política culminaria en la Revolució de 1851, iniciada amb un aixecament liberal a Santiago i Concepción contra el govern de Manuel Montt. La revolta va ser derrotada militarment, però va contribuir a consolidar una tradició d'organització política i associativa entre els sectors artesans i populars.

1851 EC. **Rebel·lió de la Fronda** - Nova Granada, actual Colòmbia
L'oposició liberal i sectors populars es van mobilitzar contra les reformes econòmiques i polítiques del govern de José Hilario López. L'agitació va incloure protestes d'artesans i conflictes entre liberals i conservadors, en un context de profundes transformacions socials. El moviment va contribuir al desenvolupament de les societats democràtiques i de l'organització política dels artesans, especialment a Bogotà.

1851 EC. **Aixecaments de la Societat Democràtica** - Nova Granada, actual Colòmbia
Els artesans i sectors populars organitzats en societats democràtiques van protagonitzar mobilitzacions contra els interessos de les elits econòmiques i en defensa de reformes socials i polítiques. Aquest procés va contribuir a l'aparició de formes d'organització popular urbana que tindrien una gran importància en la política colombiana de la segona meitat del segle XIX.

1852 EC. **Revolta de la Kabília** - Algèria
Diverses tribus de la Kabília es van resistir a l'expansió i consolida-

ció del domini colonial francès. El 1852, les forces franceses van emprendre noves campanyes militars a la regió, especialment a la Kabília oriental, mentre continuaven les accions de resistència dirigides per figures locals com Lalla Fatma N'Soumer i Boubaghla. La repressió militar francesa va permetre ampliar el control colonial, però la resistència kabília va continuar durant els anys següents.

1853-1864 EC. **Rebel·lió Taiping** - Xina
El moviment Taiping, liderat per Hong Xiuquan, va ocupar Nanjing el març de 1853 i la va convertir en la seva capital, que va rebre el nom de Tianjing. Els rebels van proclamar una forma de regne religiós i social inspirat en una interpretació pròpia del cristianisme, amb importants propostes d'igualtat social, reforma agrària i reorganització de la propietat. També van defensar una major igualtat entre homes i dones. El moviment va arribar a controlar àmplies zones del sud i del centre de la Xina i va mobilitzar milions de persones contra la dinastia Qing. La guerra es va prolongar fins al 1864 i va provocar una enorme mortalitat, convertint-se en un dels conflictes més devastadors del segle XIX.

1853-1854 EC. **Rebel·lions camperoles i ètniques de Yunnan** - Yunnan, Xina
A Yunnan es van produir diversos aixecaments de camperols i grups ètnics contra les autoritats de la dinastia Qing. El 1853, comunitats hani, yi i altres pobles de la regió d'Ailao Shan es van aixecar contra els impostos, l'expropiació de terres i els abusos de les autoritats locals. La rebel·lió, encapçalada inicialment per figures com Tian Silang i Pu Shunyi, es va estendre durant els anys següents i va

acabar connectant amb la gran onada d'insurreccions que afectaria Yunnan durant la dècada de 1850.

1853-1856 EC. **Revolució liberal de 1853 i guerra de Crimea** - Imperi otomà i Europa oriental
La crisi entre l'Imperi rus i l'Imperi otomà va desembocar en la guerra de Crimea. Rússia va ocupar els principats del Danubi el 1853 i va entrar en guerra amb l'Imperi otomà. El conflicte es va internacionalitzar amb la intervenció de França, el Regne Unit i, posteriorment, el Regne de Sardenya. Al marge dels fronts militars, la guerra va provocar greus problemes de proveïment, epidèmies, desercions i protestes entre soldats i poblacions civils. La derrota russa va evidenciar la crisi de les estructures militars i polítiques de l'Imperi rus.

1853 EC. **Revolució d'Ayutla** - Mèxic
L'oposició al govern autoritari d'Antonio López de Santa Anna va donar lloc al Pla d'Ayutla, proclamat el març de 1854, que va desencadenar una revolució liberal contra la dictadura. Militars liberals i sectors civils es van aixecar en diverses regions de Mèxic. La mobilització va culminar amb la caiguda de Santa Anna el 1855 i va obrir el període de reformes liberals conegut com la Reforma.

1854-1856 EC. **Revolució espanyola de 1854** - Espanya
El pronunciament militar iniciat a Vicálvaro el juny de 1854 es va transformar en una insurrecció política i popular contra el règim moderat d'Isabel II. El moviment, encapçalat inicialment pels generals O'Donnell i Dulce i posteriorment vinculat a figures progressistes

com Espartero, va provocar la caiguda del govern moderat i l'inici del Bienni Progressista. Les mobilitzacions populars van contribuir a l'aprovació de reformes polítiques i econòmiques, tot i que el procés va acabar el 1856 amb la recuperació del poder per part dels sectors moderats.

1854-1855 EC. **Rebel·lió federal a Buenos Aires** - Estat de Buenos Aires, Argentina
Després de la caiguda de Juan Manuel de Rosas el 1852, Buenos Aires es va separar de la Confederació Argentina. Durant els anys següents es van produir diverses conspiracions i aixecaments federals contra el govern porteño, especialment entre 1854 i 1855. Aquestes revoltes van estar vinculades a la disputa entre Buenos Aires i la Confederació i a l'intent dels sectors federals d'alterar l'equilibri polític de l'Estat de Buenos Aires.

1854-1873 EC. **Rebel·lió Panthay** - Yunnan, Xina
A partir de conflictes entre comunitats han i hui, i en un context de discriminació ètnica i religiosa i de crisi del poder Qing, es va desenvolupar una gran insurrecció a Yunnan. El moviment es va generalitzar el 1856 i va ser encapçalat principalment per Du Wenxiu, que va establir un règim polític amb capital a Dali, conegut com a Pingnan Guo. La rebel·lió va controlar àmplies zones de Yunnan i va mantenir una guerra prolongada contra les forces Qing. La derrota definitiva dels rebels es va produir el 1873.

1854 EC. **Guerra de Castes de Yucatán** - Yucatán, Mèxic
La Guerra de Castes, iniciada el 1847, va continuar durant la dècada de 1850 amb la resistència de nombroses comunitats maies contra el govern mexicà i els propietaris criolls. Els rebels van atacar hisendes, pobles i guarnicions i van aconseguir mantenir extenses zones fora del control efectiu de l'Estat. A partir de 1850, Chan Santa Cruz es va convertir en el principal centre polític i religiós del moviment maia. La guerra es va prolongar fins a les darreries del segle XIX i constitueix un dels episodis més llargs de resistència indígena de l'Amèrica Llatina.

1854-1856 EC. **Revolta dels camperols i artesans del final del shogunat** - Japó
La crisi econòmica, la carestia i la pressió fiscal van provocar nombrosos disturbis rurals i urbans durant els darrers anys del shogunat Tokugawa. L'obertura forçada del Japó després de l'arribada del comodor Perry el 1853 va accentuar les tensions polítiques i econòmiques. Camperols, artesans i altres sectors populars van protagonitzar protestes i formes de resistència contra les autoritats dels dominis. Aquest malestar va contribuir a la crisi política que acabaria conduint a la caiguda del shogunat el 1867-1868.

1856 EC. **Revoltes obreres i camperoles a les Antilles britàniques** - Jamaica i Trinitat
Durant els anys posteriors a l'abolició de l'esclavitud, les poblacions afrodescendents de les colònies britàniques del Carib van protagonitzar nombroses protestes contra els baixos salaris, les dures condicions de treball, la discriminació racial i el control de les plan-

tacions. A Jamaica i Trinitat, les tensions entre els antics esclavistes i els treballadors emancipats van donar lloc a vagues, conflictes laborals i revoltes locals. Aquestes mobilitzacions van evidenciar que l'abolició jurídica de l'esclavitud no havia eliminat les estructures econòmiques i socials de la societat colonial.

1856 EC. **Conflictes polítics i federals al Riu de la Plata** - Argentina i Uruguai

Durant la dècada de 1850, l'espai del Riu de la Plata va estar marcat per la confrontació entre Buenos Aires i la Confederació Argentina, així com per les lluites polítiques internes de l'Uruguai. La caiguda de Juan Manuel de Rosas, però, s'havia produït ja el 1852, després de la derrota de Caseros. Els anys posteriors van estar marcats per la reorganització política argentina, la separació de Buenos Aires de la Confederació i els conflictes entre sectors federals i liberals. La rivalitat regional també va contribuir a la inestabilitat política de l'Uruguai.

1857 EC. **Rebel·lió dels sipais** - Índia

La Rebel·lió dels sipais, iniciada a Meerut el maig de 1857, va ser una gran insurrecció contra el domini de la Companyia Britànica de les Índies Orientals. El conflicte va començar amb la rebel·lió de soldats indis, els sipais, en un context de profund malestar per les condicions militars, les polítiques d'annexió britàniques i les interferències colonials en qüestions religioses i socials. La controvèrsia pels nous cartutxos, que segons els rumors estaven untats amb greix de vaca i porc, va actuar com a detonant.

La revolta es va estendre ràpidament per Delhi, Kanpur, Lucknow i altres territoris del nord i del centre de l'Índia. A la insurrecció s'hi van incorporar soldats, camperols, artesans, membres de les antigues elits i diversos prínceps locals. Els rebels van proclamar Bahadur Shah II, l'últim emperador mogol, com a autoritat simbòlica. La resistència va ser finalment derrotada per les forces britàniques després de mesos de combats i d'una repressió molt dura.

1857 EC. **Fugida col·lectiva de 28 persones esclavitzades de Maryland** - Estats Units.

Vint-i-vuit persones esclavitzades van escapar conjuntament de diverses plantacions de Maryland amb l'ajuda de la xarxa abolicionista coneguda com a *Underground Railroad*. L'acció tenia un clar component social i antiesclavista, ja que constituïa una resistència directa contra el sistema esclavista i una reivindicació del dret a la llibertat. La majoria dels fugitius van aconseguir arribar a territoris lliures i, posteriorment, al Canadà.

1858 EC. **Revolta de Lucknow** - Índia.

Últim gran focus de resistència dels sipais. Els rebels defensen la ciutat durant mesos abans de caure. La brutal repressió britànica consolida l'Imperi Britànic de l'Índia i alimenta el ressentiment anticolonial.

1858 EC. **Atemptat d'Orsini contra Napoleó III** - París, França

El 14 de gener de 1858, el revolucionari italià Felice Orsini, antic carbonari i partidari de la unificació italiana, va intentar assassinar

Napoleó III a París llançant tres bombes contra el carruatge imperial. L'atemptat va causar la mort de vuit persones i més d'un centenar de ferits, però l'emperador i l'emperadriu en van sortir il·lesos. Les bombes, dissenyades en part per Orsini, van passar a ser conegudes com a «bombes Orsini». Durant el judici, Orsini va defensar la causa de la independència italiana i va adreçar una carta a Napoleó III demanant-li que contribuís a alliberar Itàlia. Va ser executat el març de 1858 i posteriorment es convertí en una figura simbòlica del nacionalisme revolucionari italià.

1859 EC. **Segona Guerra d'Independència Italiana** - Itàlia
El Regne del Piemont-Sardenya, aliat amb França, va entrar en guerra contra l'Imperi austríac. Les victòries franco-piemonteses de Magenta i Solferino van permetre expulsar els austríacs de la Llombardia i van afavorir el procés d'unificació italiana. Paral·lelament, diversos moviments populars i nacionalistes van contribuir a l'annexió d'altres territoris al Piemont. La guerra va reforçar el procés del Risorgimento, tot i que la unificació italiana encara no es completaria fins als anys següents.

1859-1862 EC. **Guerra de Cochinchina** - Vietnam meridional
Les forces franceses i espanyoles van iniciar una intervenció militar contra la dinastia Nguyễn, en un context relacionat amb la persecució de missioners cristians. El 1859, les forces franceses van atacar Saigon i van establir-hi una base militar. La resistència vietnamita va continuar durant els anys següents, però França va aconseguir consolidar el seu control sobre Saigon i diversos territoris del sud. El Tractat de Saigon de 1862 va cedir a França diverses províncies i va

marcar l'inici de la formació de la colònia de Cochinchina.

1860 EC. **Campanya dels Mil** - Sicília i Regne de les Dues Sicílies, Itàlia
Giuseppe Garibaldi va desembarcar a Sicília el maig de 1860 amb una expedició de prop d'un miler de voluntaris, coneguda com l'Expedició o Campanya dels Mil. Després de derrotar les forces borbòniques a Sicília, Garibaldi va travessar l'estret de Messina i va avançar cap a Nàpols. La caiguda del Regne de les Dues Sicílies va facilitar la incorporació d'aquests territoris al procés d'unificació italiana. Tot i les seves conviccions republicanes, Garibaldi va acceptar finalment la incorporació dels territoris conquerits al Regne de Sardenya sota Víctor Manuel II.

1860 EC. **Guerra civil Taiping** - Xina
El moviment Taiping va arribar al seu màxim apogeu durant la dècada de 1860, controlant àmplies zones del sud i del centre de la Xina i mantenint Nanjing com a capital. Els seus exèrcits van mobilitzar milions de camperols contra la dinastia Qing i van intentar establir un nou ordre polític i social inspirat en la interpretació religiosa de Hong Xiuquan. La guerra va continuar fins a la caiguda de Nanjing el 1864 i la derrota definitiva del moviment. El conflicte va provocar una mortalitat extraordinàriament elevada i va ser una de les guerres més devastadores del segle XIX.

1861 EC. **Proclamació del Regne d'Itàlia** - Itàlia
El 17 de març de 1861, el Parlament de Torí va proclamar el Regne

d'Itàlia i Víctor Manuel II va esdevenir rei d'Itàlia. La unificació va integrar bona part de la península sota una monarquia constitucional, però Roma i el Vèneto encara no formaven part del nou Estat. La incorporació de les regions meridionals va generar importants tensions socials, especialment entre la pagesia, els antics sectors borbònics i el nou Estat piemontès.

1861-1865 EC. **Guerra de Secessió o Guerra Civil nord-americana** - Estats Units d'Amèrica

La Guerra de Secessió va enfrontar la Unió, formada principalment pels estats del nord, amb la Confederació, integrada per onze estats esclavistes del sud. L'esclavitud i la seva expansió als nous territoris van ser el principal conflicte polític que va conduir a la secessió, en el marc d'una disputa més àmplia sobre el poder federal i els drets dels estats. La Proclamació d'Emancipació de 1863 va transformar progressivament el conflicte en una guerra també dirigida contra l'esclavitud i va permetre el reclutament massiu de soldats afroamericans. La victòria de la Unió va conduir a l'abolició constitucional de l'esclavitud el 1865 i a l'inici de la Reconstrucció.

1861-1862 EC. **Manifestacions i moviment nacional polonès** - Regne del Congrés, Imperi rus

A Varsòvia i altres ciutats poloneses es van desenvolupar manifestacions patriòtiques i protestes contra el domini rus. Les mobilitzacions, en què participaren estudiants, artesans, intel·lectuals i sectors de la burgesia, van ser reprimides per les autoritats imperials. La tensió política va augmentar durant els anys següents i va desembocar en la Insurrecció de Gener de 1863.

1862 EC. **Revolta camperola de Romania** - Principats Units de Romania

La reforma agrària i la qüestió de la propietat de la terra van generar importants conflictes entre els camperols i els grans propietaris. El 1862 es van produir diversos disturbis rurals i conflictes relacionats amb els impostos, les obligacions laborals i la distribució de la terra. El malestar camperol va contribuir al debat sobre la necessitat d'una reforma agrària, que culminaria en la gran reforma de 1864.

1862 EC. **Revolta de Jinju** - Jinju, Corea

La revolta de Jinju va esclatar el febrer de 1862 a la regió de Gyeongsang, al sud de Corea, contra els impostos excessius, la corrupció dels funcionaris i els abusos dels terratinents. Camperols dirigits per figures locals com Yu Gye-chun van ocupar edificis administratius i van destruir documents fiscals i propietats de funcionaris. La revolta es va estendre a altres zones del regne de Joseon i va obligar el govern a investigar els abusos i introduir algunes reformes fiscals. Malgrat aquestes concessions, les causes estructurals del conflicte rural van persistir.

1862-1864 EC. **Resistència batak a l'expansió colonial neerlandesa** - Sumatra, Indonèsia

A les regions interiors del nord de Sumatra, diverses comunitats batak van resistir l'expansió del domini colonial neerlandès i la penetració de missions cristianes i interessos comercials. Les autoritats colonials van intensificar progressivament la seva presència militar i administrativa a la zona. La resistència local es va prolongar durant dècades i va formar part del procés d'expansió del poder neerlandès

sobre Sumatra.

1863-1864 EC. **Insurrecció de Gener** - Polònia, Lituània i Bielorússia

La Insurrecció de Gener va ser una gran revolta contra el domini de l'Imperi rus iniciada el gener de 1863 al Regne del Congrés i estesa posteriorment a Lituània i parts de Bielorússia. La insurrecció va ser dirigida per una organització clandestina que va crear un Govern Nacional i va mobilitzar diferents sectors socials. Els insurgents van recórrer principalment a la guerra de guerrilles. El moviment va ser derrotat per les forces russes després de més d'un any de combats. La repressió va incloure execucions, confiscacions, deportacions a Sibèria i una intensa política de russificació. La insurrecció es va convertir en un dels principals símbols de la resistència nacional polonesa contra l'Imperi rus.

1864 EC. **Fundació de l'Associació Internacional dels Treballadors (Primera Internacional)** - Londres, Regne Unit

El 28 de setembre de 1864, delegats obrers de diversos països van fundar a Londres l'Associació Internacional dels Treballadors (AIT), coneguda posteriorment com la Primera Internacional. L'organització va agrupar sindicalistes, socialistes, republicans i, posteriorment, corrents marxistes i anarquistes. El seu objectiu era coordinar les lluites obreres i establir una solidaritat internacional entre els treballadors. La Primera Internacional es va convertir en una institució fonamental per al desenvolupament del moviment obrer internacional.

1864-1870 EC. **Guerra de la Triple Aliança** - Paraguai, Brasil, Argentina i Uruguai

El Paraguai de Francisco Solano López es va enfrontar a una aliança formada per l'Imperi del Brasil, l'Argentina i el govern uruguaià de Venancio Flores. El conflicte va començar el 1864 i es va prolongar fins al 1870. La guerra va provocar una enorme destrucció material i demogràfica al Paraguai i va acabar amb la derrota i la mort de Solano López. El país va perdre una part important de la seva població i va quedar profundament debilitat. Les causes del conflicte i les responsabilitats dels diferents estats continuen sent objecte de debat historiogràfic, però la guerra va transformar profundament l'equilibri polític del Riu de la Plata.

1864-1870 EC. **Guerra contra el bandolerisme i resistència rural al sud d'Itàlia** - Itàlia meridional

Després de la unificació italiana, àmplies zones del sud van experimentar una combinació de resistència armada, bandolerisme i revolta social contra el nou Estat. Antics soldats borbònics, camperols, desertors i grups armats van actuar contra les autoritats italianes i les seves forces militars. El conflicte, conegut com a brigantaggio postunitari, va ser reprimit amb una gran mobilització de l'exèrcit i mesures d'excepció. Les causes combinaven la defensa del vell règim, el descontentament camperol, la pobresa i l'oposició als nous impostos i al servei militar obligatori.

1865 EC. **Final de la Guerra de Secessió i abolició de l'esclavitud** - Estats Units d'Amèrica

La capitulació dels principals exèrcits confederats a la primavera de

1865 va posar fi a la Guerra de Secessió. El 13è Esmena de la Constitució dels Estats Units, ratificat el desembre de 1865, va abolir l'esclavitud a tot el país. Milions d'afroamericans van passar de la condició d'esclaus a la llibertat jurídica, però la igualtat efectiva va quedar lluny d'assolir-se. Durant la Reconstrucció es van produir importants conflictes polítics i socials i va sorgir una violenta oposició supremacista, entre la qual destacà el Ku Klux Klan.

1865 EC. **Rebel·lió de Morant Bay** - Jamaica

La Rebel·lió de Morant Bay va esclatar l'octubre de 1865 a l'est de Jamaica, en un context de pobresa, desigualtat, manca d'accés a la terra i discriminació de la població negra. Un grup de manifestants encapçalat per Paul Bogle va marxar sobre el tribunal de Morant Bay i els enfrontaments amb les autoritats van provocar morts. El governador Edward Eyre va declarar la llei marcial i va ordenar una repressió molt dura, durant la qual centenars de persones van ser executades o mortes i moltes altres van ser empresonades. Entre els executats hi havia George William Gordon, polític d'origen mestís que havia denunciat les condicions socials de la població negra. La rebel·lió va provocar un intens debat polític a Gran Bretanya i va contribuir a la transformació de Jamaica en una colònia de la Corona sota administració directa.

1865-1901 EC. **Continuació de la Guerra de Castes de Yucatán** - Yucatán, Mèxic

La Guerra de Castes, iniciada el 1847, va continuar durant la segona meitat del segle XIX. Els rebels maies van mantenir el control de grans zones de l'est i el sud de la península i van establir Chan

Santa Cruz com a centre polític i religiós. Les autoritats mexicanes van intentar recuperar el territori, però la resistència va sobreviure durant dècades. El conflicte va combinar reivindicacions territorials, socials, polítiques i religioses i es va convertir en una de les resistències indígenes més prolongades de l'Amèrica Llatina.

1865-1867 EC. **Guerra de Reforma i resistència republicana contra l'Imperi mexicà** - Mèxic

Després de la Guerra de Reforma, les forces republicanes de Benito Juárez van continuar combatent l'Imperi Mexicà de Maximilià d'Habsburg, establert amb el suport de França i dels sectors conservadors mexicans. La retirada progressiva de les tropes franceses va afeblir l'Imperi i va permetre als republicans recuperar gran part del territori. Maximilià va ser capturat a Querétaro i afusellat el 19 de juny de 1867. La restauració de la República va significar una important derrota per al projecte imperial francès i una reafirmació de la sobirania mexicana.

1866-1869 EC. **Revolta de Creta** - Creta, Imperi Otomà

La gran insurrecció cretenca de 1866-1869 va ser un aixecament contra el domini de l'Imperi Otomà, impulsat principalment per la població cristiana de l'illa i orientat cap a la unió amb Grècia (*enosis*). Camperols, notables locals, guerrillers i sectors del clergat van participar en la resistència. Un dels episodis més coneguts va ser el setge del monestir d'Arkadi el novembre de 1866, quan nombrosos defensors i civils es van fer esclatar abans de caure en mans de les tropes otomanes. La revolta va ser finalment derrotada, però va generar una important mobilització de l'opinió pública europea i va

reforçar el nacionalisme cretenc.

1867 EC. **Publicació d'El capital de Karl Marx** - Hamburg, Confederació Alemanya del Nord
Karl Marx va publicar el primer volum d'*El capital: Crítica de l'economia política* el setembre de 1867. L'obra analitzava el funcionament del sistema capitalista, la producció de mercaderies, el valor, l'explotació del treball assalariat i l'acumulació de capital. El llibre es convertiria en una de les obres fonamentals del pensament socialista i tindria una influència decisiva sobre el moviment obrer internacional.

1867 EC. **Revolta feniana** - Irlanda
La Irish Republican Brotherhood, organització republicana clandestina, va intentar impulsar una insurrecció contra el domini britànic el març de 1867. L'aixecament va fracassar ràpidament a causa de la manca de coordinació, la infiltració policial i la insuficiència d'armes i recursos. Diversos militants van ser detinguts, empresonats o exiliats. Malgrat la derrota, el moviment fenian va mantenir viva la tradició republicana irlandesa i va influir en les organitzacions independentistes de les dècades posteriors.

1867 EC. **Segona Llei de Reforma britànica i mobilització obrera** - Regne Unit
La mobilització de la Reform League i d'altres organitzacions radicals i obreres va pressionar el Parlament britànic perquè ampliés el dret de vot. La Segona Llei de Reforma, aprovada el 1867, va ampliar considerablement el sufragi masculí a les ciutats, especialment

entre sectors de la classe obrera urbana. Les grans manifestacions de Londres i altres ciutats van evidenciar la creixent importància de la mobilització popular en la política britànica.

1868 EC. **Revolució de 1868 o La Gloriosa** - Espanya
Una coalició formada per sectors liberals, progressistes, demòcrates i republicans es va aixecar contra el règim d'Isabel II. El pronunciament, iniciat a Cadis el setembre de 1868 sota el comandament de l'almirall Juan Bautista Topete i els generals Prim i Serrano, va donar lloc a una insurrecció que es va estendre per diverses zones de l'Estat. La derrota de les forces isabelines a la batalla d'Alcolea va provocar la fugida de la reina a França. A diverses ciutats es van formar juntes revolucionàries que reclamaven llibertats polítiques, sufragi i reformes socials. El procés va donar lloc al Sexenni Democràtic i a una nova Constitució el 1869. En aquest context, el moviment obrer va créixer ràpidament i es van difondre les idees de la Primera Internacional, especialment a Catalunya i Andalusia.

1868-1878 EC. **Guerra dels Deu Anys** - Cuba
La Guerra dels Deu Anys va començar el 10 d'octubre de 1868, quan Carlos Manuel de Céspedes va proclamar la independència de Cuba a La Demajagua i va alliberar els esclaus que treballaven a la seva propietat. La insurrecció va combinar reivindicacions independentistes i antiesclavistes i va aconseguir mobilitzar amplis sectors de la població de l'est de l'illa. Els insurgents van crear institucions pròpies i un exèrcit independentista. Tanmateix, les divisions internes, la manca de recursos i la superioritat militar espanyola van impedir la victòria. El conflicte va acabar amb el Pacte de Zanjón

el 1878, que va concedir amnistia i algunes reformes, però no la independència. La guerra va esdevenir un precedent fonamental del nacionalisme independentista cubà.

1868 EC. **Càrregues de matxet en la Guerra dels Deu Anys** - Cuba

Durant els primers mesos de la Guerra dels Deu Anys, les forces independentistes cubanes van començar a utilitzar el matxet com una arma de combat especialment eficaç en atacs de cavalleria i emboscades. Máximo Gómez, veterà de la guerra de restauració dominicana, va tenir un paper destacat en el desenvolupament d'aquestes tàctiques. Les càrregues de matxet es convertirien en un dels símbols militars de la lluita independentista cubana. La denominació «primera càrrega al matxet» no correspon, però, a un únic episodi clarament identificable a Pinos de Baire el 1868.

1869 EC. **Vaga obrera de Sant Petersburg** - Sant Petersburg, Rússia

El 1869 es va produir una vaga de treballadors a la fàbrica de paper i cartró de Kreenholm, a Narva, dins de l'Imperi rus, que va adquirir una especial importància per la seva dimensió col·lectiva. El mateix període va veure l'aparició dels primers conflictes obrers vinculats a la industrialització russa. Aquestes mobilitzacions encara eren limitades, però anunciaven el creixement del moviment obrer rus durant les dècades següents.

1869 EC. **Fundació de la primera secció de l'AIT a Espanya** - Barcelona, Espanya

El contacte amb la Primera Internacional es va intensificar a Espanya després de l'arribada de Giuseppe Fanelli a Barcelona i Madrid el 1868. El 1869 es van constituir les primeres seccions de l'Associació Internacional dels Treballadors, especialment a Barcelona i Madrid. El moviment va arrelar ràpidament entre sectors obrers i artesans, sobretot a Catalunya i posteriorment a Andalusia, i va contribuir a la difusió de les idees federalistes, socialistes i bakuninistes.

1870-1871 EC. **Guerra francoprussiana i caiguda de Napoleó III** - França i Prússia

La guerra entre França i Prússia va començar el juliol de 1870 i va acabar amb la derrota francesa. La captura de Napoleó III a Sedan el setembre de 1870 va provocar la caiguda del Segon Imperi i la proclamació de la Tercera República. A París, la guerra, el setge i la crisi social van afavorir la radicalització política i el creixement dels sectors republicans i socialistes. La derrota francesa i les tensions socials van crear el context que conduiria a la Comuna de París el març de 1871.

1871 EC. **Comuna de París** - París, França

Després de la derrota francesa davant Prússia i la capitulació de París, una part important de la població parisenca es va negar a acceptar el desarmament de la Guàrdia Nacional. El 18 de març de 1871, la insurrecció va expulsar les forces governamentals de la ciutat i va conduir a la creació de la Comuna de París. El nou govern municipal va aprovar mesures socials i polítiques com la separació entre Es-

glésia i Estat, la supressió del treball nocturn en determinats oficis, la condonació de lloguers i mesures de suport als treballadors. Els càrrecs eren elegibles i revocables, i les dones van participar activament en l'organització política i la defensa de la ciutat, amb figures com Louise Michel.

El govern de Versalles va atacar París i va recuperar la ciutat durant la Setmana Sagnant, del 21 al 28 de maig. La repressió posterior va causar milers de morts, detencions, deportacions i condemnes. La Comuna es va convertir posteriorment en un símbol central del moviment obrer internacional, reivindicat per socialistes, anarquistes i altres corrents revolucionaris.

1871 EC. **Insurrecció de la Kabília** - Algèria
La insurrecció de 1871 va ser la revolta més gran contra el domini colonial francès a Algèria des de la conquesta. Va ser encapçalada per diversos dirigents locals, entre els quals destacaren Cheikh Mokrani i Cheikh El Haddad, i va aconseguir mobilitzar àmplies zones de la Kabília i altres regions. La revolta es va produir en un context de confiscació de terres, discriminació colonial i imposició d'un sistema administratiu cada vegada més repressiu. Les autoritats franceses van mobilitzar grans forces militars i van derrotar els insurgents. La repressió va incloure execucions, empresonaments, deportacions i confiscacions massives de terres.

1871 EC. **Aixecaments comunalistes de Lió i Marsella** - França
La Comuna de París va inspirar diversos intents de crear governs revolucionaris locals a altres ciutats franceses. A Lió, Marsella, Narbona i altres localitats es van produir insurreccions i proclamacions comunalistes. A Lió, sectors revolucionaris van ocupar edificis públics i van intentar establir una autoritat revolucionària. A Marsella es va constituir una Comuna revolucionària que va controlar temporalment la ciutat. Tots aquests moviments van ser derrotats militarment durant la primavera de 1871.

1871-1872 EC. **Moviment obrer internacional i conflicte entre marxistes i anarquistes** - Europa
La Comuna de París va intensificar els debats dins de la Primera Internacional sobre l'Estat, la revolució i les formes d'organització obrera. Les divergències entre els partidaris de Karl Marx i els seguidors de Mikhail Bakunin es van aprofundir. Al Congrés de l'Haia de 1872, la majoria de l'organització va aprovar l'expulsió de Bakunin i James Guillaume. Tanmateix, les seccions contràries a aquesta decisió es van reorganitzar a l'Europa continental i van celebrar el Congrés de Saint-Imier el setembre de 1872. Aquest procés va consolidar la separació entre el corrent marxista i el moviment anarquista organitzat internacionalment.

1873-1874 EC. **Revolta cantonal** - Espanya
La Revolta Cantonal va esclatar el juliol de 1873, durant la Primera República Espanyola, impulsada principalment pels republicans federals intransigents, que volien instaurar immediatament una república federal «de baix cap a dalt». La insurrecció va començar a Cartagena i es va estendre ràpidament per diverses zones de València, Múrcia i Andalusia. També es van constituir cantons a ciutats com Sevilla, Màlaga, Cadis i València. A Cartagena, els insurrectes van

disposar de part de l'esquadra naval i de les defenses de l'arsenal, fet que els va permetre resistir durant més de sis mesos. El govern republicà va enviar l'exèrcit contra els cantons i va bombardejar diverses ciutats. Cartagena, l'últim gran bastió cantonal, es va rendir el gener de 1874. El moviment va tenir també connexions amb sectors de la Primera Internacional, especialment a Alcoi i altres localitats.

1873-1874 EC. **Revoltes camperoles i samurais de Saga** - Japó
Després de la Restauració Meiji, sectors de l'antiga classe samurai es van oposar a les reformes que havien reduït els seus privilegis i concentrat el poder en el nou govern imperial. Alhora, les noves càrregues fiscals i les transformacions de la propietat van provocar malestar entre la població rural. El 1874, antics samurais de Saga, dirigits per Etō Shinpei, es van aixecar contra el govern. La revolta va ser ràpidament derrotada i va formar part del cicle de conflictes que culminaria amb la Rebel·lió de Satsuma de 1877.

1873-1878 EC. **Guerra dels Deu Anys** - Cuba
La Guerra dels Deu Anys, iniciada el 1868, va continuar durant tota la dècada amb combats entre les forces independentistes cubanes i l'exèrcit espanyol. Camperols, esclaus alliberats i sectors de les classes propietàries criolles van participar en la insurrecció. Els rebels van mantenir importants zones de l'est de l'illa, però les divisions internes i la superioritat militar espanyola van impedir la victòria. El conflicte va acabar amb el Pacte de Zanjón el 1878, que va concedir amnistia i algunes reformes, però no la independència de Cuba.

1874 EC. **Revolta de la Internacional a Alcoi** - Alcoi, País Valencià
Els obrers de la indústria tèxtil d'Alcoi es van declarar en vaga el juliol de 1873, en demanda de millores salarials i laborals. El conflicte va desembocar en una insurrecció obrera coneguda com la Revolució del Petroli. Els treballadors van ocupar els carrers i es van produir enfrontaments amb les forces de l'ordre. La repressió posterior va afectar greument les organitzacions internacionalistes i obreres de la ciutat. L'episodi es convertiria en un dels principals referents de la Primera Internacional a la península Ibèrica.

1875-1876 EC. **Revolta d'Hercegovina** - Hercegovina, Imperi Otomà
La revolta va començar el 1875 entre la població camperola cristiana d'Hercegovina contra els impostos, els abusos dels terratinents i l'administració otomana. El moviment es va estendre a Bòsnia i va rebre suport de voluntaris i armes procedents de Sèrbia i Montenegro. La revolta va provocar una forta crisi política i diplomàtica i va contribuir a l'esclat de les guerres balcàniques de 1876-1878. La resistència camperola va afeblir decisivament el domini otomà a la regió.

1876 EC. **Aixecament d'abril** - Bulgària, Imperi Otomà
El 1876, revolucionaris búlgars van iniciar una insurrecció contra el domini otomà. Camperols i habitants de diverses localitats es van unir a les bandes insurgents, però l'aixecament va ser ràpidament derrotat. Les forces otomanes i els grups irregulars van protagonitzar una repressió molt dura, amb la destrucció de nombrosos pobles i la mort de milers de persones. Les notícies sobre les massacres

van provocar una gran indignació internacional i van reforçar el moviment d'alliberament búlgar.

1877 EC. **Rebel·lió de Satsuma** - Japó
La Rebel·lió de Satsuma va ser l'últim gran aixecament de l'antiga classe samurai contra el govern Meiji. Dirigits per Saigō Takamori, milers de rebels es van aixecar contra l'Estat centralitzat i les reformes que havien eliminat els privilegis dels samurais, inclosa la implantació del servei militar obligatori. Després de diversos mesos de combats, les forces imperials van derrotar els rebels a Shiroyama el setembre de 1877. La derrota va posar fi a les grans resistències armades de l'antiga classe samurai.

1877 EC. **Gran Vaga Ferroviària** - Estats Units d'Amèrica
La Gran Vaga Ferroviària va començar el juliol de 1877, quan els treballadors ferroviaris van protestar contra una nova reducció salarial en un context de crisi econòmica. La vaga es va estendre ràpidament a altres companyies i ciutats dels Estats Units. A Baltimore, Pittsburgh, Chicago, Saint Louis i altres centres industrials es van produir vagues, manifestacions i enfrontaments amb la policia i les milícies. La intervenció de les forces armades va provocar nombroses víctimes. Va ser la primera gran vaga d'abast nacional dels Estats Units i va evidenciar l'augment de la conflictivitat entre capital i treball.

1878 EC. **Intent d'assassinat de Fiódor Trepov** - Sant Petersburg, Rússia

El 24 de gener de 1878, la revolucionària Vera Zasúlitx va disparar contra Fiódor Trepov, governador de Sant Petersburg, en protesta per la tortura i els maltractaments infligits als presos polítics. Trepov va sobreviure i Zasúlitx va ser jutjada aquell mateix any. Un jurat popular la va declarar no culpable, fet que va convertir l'acció en un important episodi de la lluita revolucionària contra l'autocràcia russa.

1878-1879 EC. **Resistència zulu contra la colonització britànica** - Zululàndia, Àfrica austral
El Regne Zulu es va resistir a l'expansió colonial britànica. La guerra va començar el 1879 després de l'ultimàtum britànic de desembre de 1878. Els zulus van infligir una important derrota a l'exèrcit britànic a Isandlwana, però finalment van ser vençuts a Ulundi. La derrota va comportar la desintegració del Regne Zulu i la progressiva incorporació del seu territori a l'esfera colonial britànica.

1879-1882 EC. **Revolta d'Urabi Paixà** - Egipte
El moviment d'Urabi Paixà va combinar reivindicacions socials, militars i nacionalistes contra la ingerència europea, el control financer britànic i francès i els privilegis de les elits turco-circassianes. El coronel Ahmed Urabi, d'origen camperol, va esdevenir el principal dirigent del moviment. Soldats, camperols i sectors urbans reclamaven reformes constitucionals, més representació política i més sobirania egípcia. El 1882, Gran Bretanya va intervenir militarment i va derrotar les forces d'Urabi a Tel el-Kebir. La revolta va ser un precedent fonamental del nacionalisme egipci i de la resistència anticolonial.

1880 EC. **Revolta dels bòers** - Transvaal, Sud-àfrica.
Els colons afrikaners del Transvaal s'alcen contra el domini britànic imposat el 1877. Després de diversos mesos de combats i victòries militars bòers, el Regne Unit reconeix l'autonomia del Transvaal. El conflicte mostra els límits de l'expansió colonial britànica a l'Àfrica austral.

1881 EC. **Assassinat del tsar Alexandre II** - Sant Petersburg, Rússia.
L'organització revolucionària Naródnaia Volia («La Voluntat del Poble») atempta contra el tsar Alexandre II amb una bomba llançada contra la seva comitiva. L'acció, protagonitzada per revolucionaris populistes russos, expressa la radicalització d'un sector del moviment revolucionari davant la repressió política i la manca de reformes. L'assassinat provoca una forta repressió contra els moviments revolucionaris i posa fi a les expectatives d'una reforma política més profunda.

1881–1882 EC. **Revolta del Mahdí** - Sudan.
El líder religiós Muhammad Ahmad, autoproclamat Mahdí, encapçala una àmplia revolta contra el domini egipci, sotmès a la influència britànica. Camperols, tribus locals i sectors religiosos s'uneixen al moviment, que aconsegueix derrotar diverses forces egípcies i britàniques. La victòria culmina amb la presa de Khartum el 1885 i la creació d'un estat mahdista independent.

1882 EC. **Setmana Roja d'Itàlia** - Romanya i nord d'Itàlia.
Vagues i manifestacions de treballadors i sectors populars contra la misèria, els baixos salaris i les condicions de vida deriven en enfrontaments amb les forces de l'ordre. Les mobilitzacions contribueixen al desenvolupament de les organitzacions obreres i socialistes italianes.

1882 EC. **Disturbis camperols i militars (Imo Mutiny)** - Seül i Giho, Corea.
Soldats mal pagats i empobrits protagonitzen un motí amb el suport de sectors populars i camperols. Els revoltats ataquen residències d'elits i funcionaris considerats corruptes i expressen un malestar social més ampli davant les desigualtats, la crisi econòmica i la ingerència estrangera. La revolta és reprimida amb intervenció militar estrangera.

1883 EC. **Revolta camperola de Bulgària** - Bulgària.
Pagesos i soldats s'alcen contra les desigualtats socials, els impostos i les dificultats econòmiques del nou estat búlgar sorgit després de la fi del domini otomà. La repressió aconsegueix sufocar el moviment, però el malestar rural contribueix al posterior desenvolupament del moviment agrari búlgar.

1884 EC. **Creació de la Federació de Treballadors de la Gran Bretanya** - Gran Bretanya.
En un context de creixement de les vagues a Londres, Manchester i altres centres industrials, es desenvolupen noves formes de

sindicalisme de masses. Els anomenats *new unionists* impulsen l'organització dels treballadors no qualificats i les vagues solidàries, ampliant el moviment sindical més enllà dels oficis tradicionals i afavorint el desenvolupament posterior del socialisme britànic.

1884 EC. **Conferència de Berlín** - Berlín, Alemanya.
Les principals potències europees es reuneixen per establir les regles del repartiment colonial d'Àfrica, sense la participació ni el consentiment dels pobles africans. La delimitació de les àrees d'influència facilita l'expansió imperialista, l'expropiació de terres i l'explotació de recursos i poblacions. El procés provoca nombroses resistències i guerres anticolonials durant les darreres dècades del segle XIX i les primeres del XX.

1884–1885 EC. **Revolta de Tonquín** - Tonquín, Vietnam.
Al nord del Vietnam, camperols, mandarins i antics soldats de l'exèrcit imperial s'alcen contra l'ocupació francesa. Els insurgents, vinculats al moviment Can Vuong («Ajudar el Rei»), defensen la dinastia Nguyễn i la independència del país. Organitzats principalment en guerrilles, ataquen guarnicions i columnes colonials i mantenen una guerra prolongada contra les forces franceses. Tot i la derrota, el moviment manté viva la resistència vietnamita i es converteix en un precedent de les posteriors lluites anticolonials.

1885 EC. **Revolta del Nord-oest** - Canadà.
També coneguda com a Rebel·lió del Nord-oest o Rebel·lió de Riel, és encapçalada per Louis Riel i protagonitzada principalment per

comunitats mètis i alguns pobles indígenes. Els revoltats s'oposen a l'expansió del govern canadenc cap a l'oest, a l'expropiació de terres i a la transformació dels seus modes de vida. Les comunitats mètis, descendents de poblacions indígenes i colons europeus, defensaven formes pròpies d'organització comunitària, assemblees locals i drets territorials. Davant l'arribada de colons i de les companyies ferroviàries, formen un govern provisional a Batoche per defensar els seus drets territorials i culturals. Riel combina el llenguatge cristià amb reivindicacions pròpies de les comunitats mètis i defensa una forma d'autonomia política. Els rebels resisteixen durant setmanes davant l'exèrcit federal, però són derrotats. Riel és jutjat i executat, i es converteix posteriorment en un símbol de la resistència mètis i de la contestació a l'expansió colonial canadenca.

1886 EC. **Revolta de Haymarket** - Chicago, Estats Units.
L'1 de maig de 1886, centenars de milers d'obrers dels Estats Units inicien una vaga general per exigir la jornada laboral de vuit hores. A Chicago, un dels principals centres industrials i de l'organització obrera i anarquista, les mobilitzacions són reprimides amb violència. El 4 de maig, durant una concentració a la plaça Haymarket contra la repressió policial, una bomba esclata i la policia obre foc contra la multitud, provocant morts i ferits. El govern aprofita els fets per desencadenar una àmplia repressió contra el moviment obrer i diversos militants anarquistes són condemnats, en un procés molt qüestionat, a penes de mort. Els anomenats Màrtirs de Chicago esdevenen símbol internacional de la lluita obrera. El 1889, la Segona Internacional estableix l'1 de maig com a jornada internacional de lluita en memòria dels treballadors represaliats. Des d'aleshores, el Primer de Maig es converteix en un símbol de la unitat i la lluita de

la classe treballadora.

1886 EC. **Revolta zulu a Zululàndia** - Zululàndia, actual Sud-àfrica.
El poble zulu, sotmès després de les guerres contra els britànics, torna a aixecar-se contra el domini colonial. La resistència és finalment reprimida per les autoritats britàniques.

1887 EC. **Bloody Sunday** - Londres, Anglaterra.
Una gran manifestació obrera i socialista a Trafalgar Square, convocada per reclamar llibertat d'expressió, drets polítics i millores davant la pobresa i l'atur, és dispersada per la policia amb extrema violència. Centenars de persones resulten ferides i detingudes. Els fets esdevenen un punt d'inflexió en el moviment obrer britànic i reforcen les reivindicacions per la llibertat de reunió i expressió.

1887 EC. **Revolta de Creta** - Creta, Imperi Otomà.
La població grega de Creta s'alça novament contra el domini otomà i reclama la unió amb Grècia. La insurrecció és reprimida, però el conflicte contribueix a reforçar els moviments nacionals balcànics i evidencia la crisi creixent de l'Imperi Otomà.

1888 EC. **Vaga de les Cotorres** - Huelva, Espanya.
Els miners de Riotinto s'alcen contra les pèssimes condicions de treball, els salaris baixos, la contaminació provocada per les activitats mineres i el domini de la companyia britànica Rio Tinto Company. La mobilització, que aplega miners, jornalers i altres sectors populars, és reprimida violentament per les forces de l'ordre, que obren foc contra els manifestants. Hi ha nombroses víctimes mortals. El conflicte esdevé un dels episodis més importants de la història del moviment obrer i de les lluites contra la contaminació industrial a l'Estat espanyol.

1888 EC. **Revolta abolicionista del Brasil** - Brasil.
La fi de l'esclavitud al Brasil és el resultat d'un llarg procés de resistència protagonitzat per persones esclavitzades i lliures, fugues massives, formació de quilombos i mobilització del moviment abolicionista. Durant la dècada de 1880, milers d'esclaus fugitius s'organitzen en comunitats lliures i reben el suport de sectors abolicionistes urbans, formats per persones negres lliures, periodistes, estudiants i activistes. Les campanyes de boicot, les manifestacions i les fugues massives debiliten progressivament el sistema esclavista i dificulten el funcionament de les plantacions. El 13 de maig de 1888, la princesa Isabel signa la Llei Àurea, que aboleix definitivament l'esclavitud sense establir cap indemnització per als antics esclaus. Tot i això, les persones alliberades no reben terres ni drets polítics plens, i moltes continuen treballant en condicions precàries. La fi de l'esclavitud contribueix a afeblir l'ordre imperial i precedeix la caiguda de la monarquia el 1889.

1888 EC. **Revolta de Mandalay** - Birmània.
Després de la Tercera Guerra Anglo-birmana (1885), els britànics enderroquen el rei Thibaw Min i annexionen el regne de Birmània. En resposta, caps locals, monjos budistes, antics soldats i camperols organitzen guerrilles de resistència al centre i al nord del país.

Les revoltes, conegudes per les autoritats colonials com les dels «dacoits», es prolonguen durant anys malgrat la repressió. L'exèrcit britànic utilitza execucions, destrucció de pobles i deportacions per sufocar-les. La resistència esdevé un precedent del nacionalisme birmà i de les lluites posteriors contra el domini colonial.

1889 EC. **Fundació de la Segona Internacional** - París, França.
Delegats obrers i socialistes de diversos països funden la Segona Internacional. L'organització coordina les forces socialistes i obreres a escala internacional i impulsa campanyes comunes, entre elles la reivindicació de la jornada laboral de vuit hores i la celebració del Primer de Maig com a jornada internacional de lluita obrera.

1889 EC. **Revolta camperola de Romania** - Romania.
En diverses zones rurals de Romania es produeixen protestes camperoles motivades per la pobresa, l'endeutament, els impostos i les dures condicions de treball a les terres dels grans propietaris. Les autoritats reprimeixen les mobilitzacions, però el malestar agrari continua sent una de les principals fonts de conflicte social del país durant les dècades següents.

1889 EC. **Insurreccions populars al Japó** - Japó.
A diverses regions del Japó, camperols i artesans protesten contra la pressió fiscal i els efectes desiguals de la ràpida modernització impulsada pel govern Meiji. Les mobilitzacions expressen el malestar de les comunitats rurals davant la transformació de les estructures econòmiques i socials tradicionals i són reprimides per

les autoritats. Aquests conflictes anticipen l'expansió posterior dels moviments camperols i obrers japonesos.

1890 EC. **Primer de Maig internacional** - Chicago i Europa.
El 1r de maig de 1890, obrers de tot el món surten al carrer per reclamar la jornada laboral de vuit hores, en resposta a la crida de la Segona Internacional. La data commemora els màrtirs de Chicago, executats després de les vagues i disturbis de 1886 als Estats Units. A París, Viena, Barcelona i Buenos Aires, centenars de milers de treballadors participen en manifestacions massives, moltes reprimides per la policia. El moviment expressa per primera vegada una solidaritat obrera realment internacional. Tot i els intents de criminalització, el Primer de Maig es consolida com a jornada de lluita i unitat de classe.

1891 EC. **Revolta de Santiago** - Xile.
Una crisi política entre el president José Manuel Balmaceda i l'oligarquia parlamentària deriva en una guerra civil. El conflicte provoca una forta mobilització social i violència a diverses ciutats. La derrota de Balmaceda consolida el predomini de l'oligarquia parlamentària i frena les reformes impulsades pel seu govern.

1892 EC. **Revolta de Catumbi** - Rio de Janeiro, Brasil.
En els primers anys de la República brasilera, sectors populars i afrodescendents protagonitzen protestes i conflictes en un context marcat per la pobresa, el racisme i la precarietat que continuaven afectant la població negra després de l'abolició de l'esclavitud el

1888. Aquestes mobilitzacions expressen la continuïtat dels conflictes socials després de la fi jurídica de l'esclavitud i les dificultats d'accés de la població negra a la igualtat efectiva.

1893 EC. **Vaga general de Barcelona** - Barcelona, Espanya.
Una de les primeres grans vagues generals de Barcelona, impulsada per sectors anarquistes i obrers, paralitza bona part de la ciutat. Les mobilitzacions reclamen millores salarials, reducció de la jornada laboral i millors condicions de treball. Es produeixen barricades i enfrontaments amb les forces de l'ordre. La repressió és dura, però el conflicte contribueix a l'enfortiment de l'organització obrera i de l'anarquisme a Barcelona.

1893 EC. **Atemptat del Liceu** - Barcelona, Espanya.
El 7 de novembre de 1893, l'anarquista Santiago Salvador Franch llança dues bombes Orsini al Gran Teatre del Liceu durant una funció. L'atemptat causa una vintena de morts i nombrosos ferits, i desencadena una nova onada repressiva contra l'anarquisme, els sindicats i els cercles obrers barcelonins. L'acció pretenia venjar l'execució de Paulí Pallàs, anarquista afusellat mesos abans després d'intentar atemptar contra el capità general Arsenio Martínez Campos. Salvador és detingut, jutjat i executat a garrot vil el 21 de novembre de 1894.

1893 EC. **Revolta de Matabele** - actual Zimbabwe.
Els ndebele i altres pobles de l'actual Zimbabwe s'alcen contra la invasió i ocupació de la British South Africa Company, empresa colonial privada fundada per Cecil Rhodes i vinculada a l'expansió de l'Imperi Britànic. L'expansió de la companyia comporta l'expropiació de terres i bestiar, l'explotació dels recursos i la imposició d'impostos i treballs obligatoris. Davant els abusos, els ndebele organitzen una resistència armada que és derrotada després de diversos combats. La repressió provoca nombroses morts i consolida el domini colonial sobre el territori.

1894 EC. **Insurrecció dels Fasci Siciliani** - Sicília, Itàlia.
El moviment dels Fasci Siciliani, format principalment per camperols, jornalers, miners i treballadors urbans, exigeix millores salarials, reducció dels impostos, terres i drets polítics i socials. Les mobilitzacions s'estenen per nombroses localitats de l'illa i són reprimides per l'exèrcit, que ocupa diversos pobles i dispara contra manifestants. La repressió desarticula el moviment, però els Fasci deixen una important empremta en el moviment obrer i camperol italià.

1894–1895 EC. **Guerra sino-japonesa** - Xina i Japó.
El Japó emergent derrota l'Imperi Qing en la guerra pel control de Corea. El Tractat de Shimonoseki de 1895 reconeix la independència formal de Corea respecte de la Xina i cedeix Taiwan i altres territoris al Japó. La derrota provoca una profunda crisi política i social a la Xina, alimenta el nacionalisme i contribueix a l'augment de les tensions que desembocaran en la Revolta dels Bòxers. La guerra també consolida el Japó com una nova potència imperial a l'Àsia.

1894 EC. **Revolta de Donghak** - Corea.
Moviment camperol, religiós i igualitari sorgit entre pagesos empobrits contra els abusos fiscals, la corrupció local i la dominació de les elits yangban coreanes. Els seguidors del Donghak («Aprenentatge Oriental») organitzen exèrcits pagesos i administracions locals pròpies i reclamen reformes socials, igualtat i la fi dels abusos dels funcionaris. La revolta és reprimida després de la intervenció de tropes xineses i japoneses. El conflicte contribueix a desencadenar la guerra sino-japonesa i obre una etapa d'inestabilitat que facilitarà posteriorment la dominació japonesa de Corea.

1895 EC. **Insurrecció cubana** - Cuba.
El 24 de febrer de 1895, després d'anys de repressió colonial i de fracassos de les reformes, esclata la Segona Guerra d'Independència cubana contra Espanya. José Martí, intel·lectual i revolucionari, organitza des de l'exili el Partit Revolucionari Cubà i contribueix a articular un moviment que agrupa guerrillers, camperols i treballadors. Els insurgents, liderats també per Antonio Maceo i Máximo Gómez, controlen àmplies zones rurals i desenvolupen una guerra de guerrilles contra les tropes colonials. Martí mor en combat, però el seu llegat esdevé un símbol de la lluita per la independència. La guerra s'estén fins al 1898, quan la intervenció dels Estats Units precipita la derrota espanyola.

1895 EC. **Revoltes camperoles contra els impostos i la modernització estatal** - Japó.
En diverses zones rurals del Japó es produeixen protestes i conflictes vinculats a la pressió fiscal, l'augment de les càrregues sobre la

pagesia i les transformacions provocades per la ràpida modernització de l'Estat després de la Restauració Meiji. Les mobilitzacions expressen les tensions socials provocades per la centralització administrativa, la fiscalitat i la transformació de les estructures agràries.

1896 EC. **Insurrecció del Katipunan** - Filipines.
Els militants del Katipunan, organització revolucionària fundada el 1892 i liderada per Andrés Bonifacio, s'alcen contra el domini colonial espanyol. El moviment agrupa sectors populars, treballadors, camperols i membres de les classes mitjanes filipines i reclama la fi del domini colonial i la independència. La repressió espanyola és intensa, però la insurrecció obre una etapa revolucionària que culminarà amb la proclamació de la independència filipina el 1898.

1896 EC. **Revolta de Creta** - Creta, Imperi Otomà.
La població cristiana de Creta s'aixeca contra el domini otomà i reclama la unió amb Grècia. La insurrecció provoca una forta repressió i la intervenció de les potències europees, que finalment imposen una autonomia limitada a l'illa. El conflicte reforça els moviments nacionalistes i emancipadors dels Balcans.

1896–1897 EC. **Revolta dels Menalamba** - Madagascar.
Després de la conquesta francesa i de l'ocupació d'Antananarivo, sectors camperols i comunitats de les terres altes de Madagascar s'aixequen contra el nou domini colonial. Els rebels, coneguts com a Menalamba («mantells vermells»), rebutgen la dominació francesa, la imposició del treball obligatori i les ingerències administratives i

religioses. La revolta es desenvolupa de manera descentralitzada i combina la defensa de les comunitats locals amb la resistència a les transformacions imposades pel poder colonial. L'exèrcit francès respon amb una forta repressió, execucions i deportacions.

1898 EC. **Guerra de Cuba, Filipines i Puerto Rico** - Carib i Pacífic.
Els Estats Units intervenen en la guerra contra Espanya i derroten l'Imperi espanyol. Cuba queda formalment independent, però sota una forta dependència nord-americana, mentre Filipines i Puerto Rico passen sota control dels Estats Units. La guerra marca el declivi definitiu de l'imperi colonial espanyol i l'aparició dels Estats Units com una nova potència imperial.

1898 EC. **Derrota del moviment mahdista** - Sudan.
Les forces angloegípcies reconquereixen gran part del Sudan i derroten l'exèrcit mahdista a la batalla d'Omdurman, el 2 de setembre de 1898. La victòria britànica provoca la caiguda del centre del poder mahdista, però la resistència continua fins a la derrota definitiva de les forces de Khalifa Abdallahi el 1899. La conquesta es caracteritza per una enorme desigualtat militar i per una repressió colonial molt violentes.

1898 EC. **Inici de la Revolta dels Bòxers** - Xina.
A les províncies del nord de la Xina comencen a estendre's grups populars vinculats al Yihequan («Punys de la Justícia i l'Harmonia»), coneguts a Occident com a Bòxers. Camperols i sectors populars reaccionen contra la pobresa, la penetració econòmica estrangera,

les missions cristianes i la influència de les potències occidentals. Els primers enfrontaments amb missioners i comunitats cristianes anuncien la gran insurrecció de 1900.

1899 EC. **Segona Guerra dels Bòers** - Sud-àfrica.
Les repúbliques bòers del Transvaal i l'Estat Lliure d'Orange entren en guerra amb l'Imperi Britànic després de l'escalada de tensions vinculades al control polític i econòmic del territori i, especialment, als interessos miners de Witwatersrand. La guerra comença com un conflicte convencional, però posteriorment la resistència bòer adopta formes de guerrilla. La resposta britànica inclou la destrucció de granges i la creació de camps de concentració per a la població civil.

1899 EC. **Insurrecció de Mindanao i resistència moro** - Filipines.
Després de la derrota espanyola i de l'ocupació nord-americana de les Filipines, diversos pobles musulmans del sud de l'arxipèlag rebutgen sotmetre's al nou domini colonial. Les comunitats de Mindanao i de l'arxipèlag de Sulu organitzen una resistència armada per defensar les seves terres, formes d'organització, religió i autonomia. Els Estats Units responen amb campanyes militars molt dures i massacres. La resistència moro es prolonga durant les primeres dècades del segle XX.

S. XX

1900 EC. Revolta dels bòxers - Xina.
Moviment popular, antiimperialista i xenòfob contra la presència colonial europea i l'expansió del cristianisme. Camperols i artesans, agrupats en la societat dels «Punys de la Justícia i l'Harmonia», van atacar missions, concessions estrangeres i interessos occidentals. La rebel·lió fou derrotada per una coalició internacional, però esdevingué un símbol de la resistència nacional i anticolonial.

1900–1903 EC. Alçaments camperols a Guangdong - Xina.
Diverses revoltes rurals esclataren contra els impostos, els terratinents i les autoritats locals en el context de la crisi final de la dinastia Qing. Hi participaren societats secretes, pagesos armats i xarxes de suport mutu. Tot i ser independents del moviment bòxer, aquests alçaments contribuïren al desenvolupament posterior dels moviments revolucionaris del sud de la Xina.

1900 EC. Vaga general de Bèlgica - Bèlgica.
Els treballadors es mobilitzaren per reclamar el sufragi universal i més democratització del sistema polític. Les protestes provocaren enfrontaments amb l'exèrcit i diverses víctimes mortals. Malgrat la repressió, la vaga consolidà el moviment obrer belga i afavorí futures reformes polítiques.

1900–1901 EC. Revolta d'Ashanti - Costa d'Or (actual Ghana).
L'Imperi Britànic intentà sotmetre definitivament el regne ashanti i apoderar-se del Tamboret d'Or, símbol de la seva sobirania. La reina Yaa Asantewaa encapçalà una resistència armada contra l'ocupació colonial. Tot i la derrota, la revolta es convertí en un referent de la resistència africana i del lideratge femení en les lluites anticolonials.

1901 EC. Primeres vagues del moviment obrer rus - Imperi Rus.
Les vagues massives a Sant Petersburg, Moscou i altres centres industrials impulsaren noves formes d'organització obrera que desembocarien en la Revolució de 1905. La repressió fou intensa, però el moviment socialista continuà expandint-se.

190
1–1902 EC. Resistència filipina contra l'ocupació nord-americana - Filipines.
Després de la derrota de la Primera República Filipina, guerrilles republicanes i comunitats moro del sud continuaren la resistència armada contra l'ocupació dels Estats Units. La repressió fou molt severa i causà milers de víctimes civils, però mantingué viu el moviment independentista filipí.

1902 EC. Vaga general i revolta obrera a Barcelona - Estat espanyol.
Una onada de vagues contra la carestia de la vida i la repressió laboral sacsejà la ciutat. Els enfrontaments amb les forces d'ordre provocaren barricades als barris obrers i nombroses detencions. Aquestes mobilitzacions consolidaren Barcelona com un dels princi-

pals centres del moviment obrer.

1902 EC. Vaga general de Trieste - Imperi Austrohongarès.
Els treballadors del port, dels ferrocarrils i de la indústria es mobilitzaren per reclamar millors salaris i condicions laborals. Les protestes derivaren en enfrontaments amb les forces de seguretat i reforçaren el moviment obrer de la ciutat.

1903 EC. Revolta d'Ilinden-Preobrazhenie - Macedònia i Tràcia.
L'Organització Revolucionària Interna de Macedònia i Tràcia impulsà una insurrecció contra el domini de l'Imperi Otomà. Durant unes setmanes es proclamaren diverses zones autònomes, entre les quals destacà la República de Kruševo. La repressió otomana fou molt dura, però la revolta esdevingué un símbol dels moviments d'alliberament dels Balcans.

1903 EC. Vaga general d'Amsterdam - Països Baixos.
Els treballadors del transport, dels ferrocarrils i d'altres sectors convocaren una vaga general en defensa del dret d'organització sindical. El govern respongué amb una dura repressió i restringí el dret de vaga, però el conflicte es convertí en una fita del moviment obrer neerlandès.

1904 EC. Revolta herero i nama - Àfrica del Sud-oest Alemanya (actual Namíbia).
Els pobles herero i, poc després, els nama s'alçaren contra la colonització alemanya després d'anys d'expropiacions, treball forçat i violència racial. L'Imperi Alemany respongué amb una campanya d'extermini dirigida pel general Lothar von Trotha, que provocà la mort de desenes de milers de persones. És considerat el primer genocidi del segle XX i un símbol de la resistència africana contra l'imperialisme europeu.

1904 EC. Revolta dels Maji-Maji - Àfrica Oriental Alemanya (actual Tanzània).
Diversos pobles s'alçaren contra el domini colonial alemany, els treballs forçats i els impostos. La revolta, cohesionada per creences religioses compartides, fou reprimida amb una violència extrema i desencadenà una fam que provocà centenars de milers de morts. Es convertí en una de les principals resistències africanes al colonialisme europeu.

1904 EC. Vaga dels miners d'Astúries - Estat espanyol.
Els miners iniciaren una vaga per reclamar millores salarials i condicions de treball més dignes. La intervenció de l'exèrcit reprimí les protestes, però el conflicte reforçà l'organització sindical i el moviment obrer a les conques mineres asturianes.

1904 EC. Vaga de Cripple Creek - Estats Units.
Els miners de Colorado protagonitzaren una vaga de gran intensitat per reclamar millors condicions laborals i el reconeixement sindical. La intervenció de la Guàrdia Nacional i dels empresaris provocà una forta repressió, convertint el conflicte en un dels episodis més des-

tacats del moviment obrer nord-americà.

1904 EC. Revoltes camperoles vinculades al moviment Donghak - Corea.
Diversos grups camperols i religiosos vinculats al moviment Donghak protagonitzaren nous focus de resistència contra la creixent influència japonesa sobre Corea. Tot i el seu caràcter dispers i la seva escassa documentació, aquestes revoltes reflectiren l'oposició popular a la penetració imperial japonesa.

1904–1907 EC. **Revoltes camperoles a Hunan** - Xina.
Diverses insurreccions pageses esclataren contra l'endeutament, la fam i els abusos de les autoritats locals durant els darrers anys de la dinastia Qing. Els camperols s'organitzaren en societats locals, atacaren grans propietats i impulsaren formes d'autodefensa i justícia popular. Aquestes lluites influïren profundament els futurs moviments revolucionaris xinesos, especialment a Hunan, territori que més endavant esdevindria un dels principals bastions del comunisme xinès.

1905 EC. **Revolució Russa** - Imperi Rus.
El «Diumenge Sagnant» de Sant Petersburg, quan les tropes del tsar dispararen contra una manifestació pacífica, desencadenà una onada revolucionària arreu de l'Imperi Rus. Es multiplicaren les vagues generals, les revoltes camperoles, els motins militars i la creació dels primers soviets. Tot i la repressió, el règim tsarista es veié obligat a concedir una constitució i convocar la Duma. Aquesta

revolució es considera el gran precedent de la de 1917.

1905 EC. **Revolta de Łódź** - Polònia (Imperi Rus).
Els treballadors de Łódź protagonitzaren una vaga general i una insurrecció urbana amb barricades als carrers en el marc de la Revolució Russa. La repressió provocà centenars de morts, però convertí la ciutat en un dels principals focus revolucionaris de l'Europa oriental.

1905 EC. **República de Guria** - Geòrgia (Imperi Rus).
Els camperols de la regió de Guria expulsaren les autoritats tsaristes i organitzaren formes d'autogovern basades en assemblees populars, cooperatives i milícies locals. Aquesta experiència d'autonomia popular es mantingué durant mesos fins que fou reprimida per l'exèrcit imperial.

1905 EC. **Vaga general d'Odessa** - Imperi Rus.
Les vagues obreres i les mobilitzacions populars paralitzaren el principal port de la mar Negra. La repressió provocà nombroses víctimes i convertí Odessa en un dels principals escenaris de la Revolució Russa de 1905.

1905 EC. **Motí del cuirassat Potemkin** - Mar Negra.
Els mariners del cuirassat *Potemkin* es revoltaren contra els seus oficials després d'anys de maltractaments i de les pèssimes condicions de vida a bord. L'aixecament coincidí amb la Revolució Russa

de 1905 i rebé el suport d'una part de la població d'Odessa. Tot i el seu fracàs, el motí es convertí en un símbol universal de la rebel·lió contra l'autoritarisme.

1905 EC. **Revoltes agràries a Andalusia** - Estat espanyol.
Diverses vagues i protestes camperoles sacsejaren especialment les províncies de Còrdova i Sevilla per reclamar terres, treball i millors condicions de vida. La repressió reforçà la conflictivitat social al camp andalús i afavorí l'expansió del sindicalisme agrari.

1905 EC. **Disturbis de Tànger** - Marroc.
Les tensions provocades per la creixent ingerència de les potències europees desembocaren en protestes i avalots populars a Tànger. Aquests episodis anticiparen les posteriors resistències marroquines contra l'expansió colonial europea.

1905–1906 EC. **Revolució Constitucional Persa** - Pèrsia (actual Iran).
Comerciants, artesans, estudiants i sectors reformistes del clergat impulsaren una revolució contra l'absolutisme del xa i la influència estrangera. Les vagues, les manifestacions i les assemblees populars obligaren el monarca a acceptar una constitució i la creació del Majlis, el primer parlament representatiu de Pèrsia. Tot i la posterior repressió, la revolució marcà l'inici del constitucionalisme modern iranià.

1905–1907 EC. **Disturbis populars després de la guerra russo-japonesa** - Japó.
La decepció pels resultats del tractat de Portsmouth desencadenà avalots a Tòquio i en altres ciutats. Les protestes contra l'encariment de la vida i la política del govern acabaren amb incendis, atacs a edificis públics i enfrontaments amb la policia. Aquests disturbis anunciaren l'auge dels moviments socials i obrers al Japó contemporani.

1905–1910 EC. **Alçaments camperols a Manxúria** - Xina.
Els conflictes entre pagesos, colons, grans propietaris i autoritats imperials provocaren ocupacions de terres, enfrontaments armats i revoltes locals. Aquest clima de conflictivitat facilità posteriorment la implantació dels moviments revolucionaris xinesos i coreans a la regió.

1905 EC. **Vaga general d'Àustria** - Imperi Austrohongarès.
Centenars de milers de treballadors es mobilitzaren per exigir el sufragi universal masculí i reformes democràtiques. La magnitud de les protestes obligà el govern imperial a impulsar una reforma electoral que culminà amb l'aprovació del sufragi universal masculí el 1907.

1906 EC. **Revolta de Bambatha** - Natal (actual Sud-àfrica).
El poble zulu, sota el lideratge del cap Bambatha kaMancinza, s'alçà contra l'impost de capitació imposat per l'administració colonial britànica. La repressió fou extremadament violenta i causà milers de morts. La revolta es convertí en un dels principals símbols de la

resistència anticolonial a l›Àfrica austral.

1906 EC. **Rebel·lió de Zanzíbar** - Protectorat de Zanzíbar.
Diverses protestes i disturbis esclataren contra l'administració colonial britànica, alimentats pels abusos laborals i les tensions comercials. Tot i el seu abast limitat, evidenciaren el creixent malestar de la població de la costa swahili davant el domini colonial.

1907 EC. **Revolta pagesa romanesa** - Regne de Romania.
Milers de camperols s'alçaren contra els grans terratinents i el sistema d'arrendaments que els condemnava a la misèria. Les ocupacions de terres i els atacs a propietats s'estengueren ràpidament per bona part del país fins que l'exèrcit reprimí la revolta amb una gran violència, causant milers de morts. Es considera una de les revoltes camperoles més importants de l'Europa de començaments del segle XX.

1907 EC. **Cicle de vagues obreres i camperoles** - Regne d'Itàlia.
Diverses vagues i mobilitzacions obreres i agràries s'estengueren per les principals regions industrials i agrícoles d'Itàlia en demanda de millors salaris, reducció de la jornada laboral i reformes socials. Tot i la repressió governamental, aquests conflictes reforçaren el sindicalisme, el socialisme i l'anarquisme italians, preparant el terreny per a les grans mobilitzacions de la dècada següent.

1907 EC. **Vaga dels inquilins** - Argentina.
Milers de famílies treballadores de Buenos Aires s'organitzaren contra l'augment dels lloguers i les pèssimes condicions dels *conventillos*, els habitatges obrers més humils. Impulsada per comitès veïnals, sindicats i grups anarquistes, la protesta consistí en la negativa col·lectiva a pagar els nous lloguers, manifestacions i actes de resistència davant els desnonaments. La repressió policial no aconseguí aturar el moviment, que es convertí en una de les primeres grans mobilitzacions urbanes pel dret a l'habitatge a l'Amèrica Llatina i consolidà la influència de l'anarquisme i del sindicalisme revolucionari entre la classe treballadora argentina.

1908 EC. **Revolta albanesa de Kosovo** - Vilaiet de Kosovo (Imperi Otomà).
Diversos grups albanesos s'alçaren contra les reformes centralitzadores impulsades pel govern otomà i reclamaren més autonomia política.

1908 EC. **Revolució dels Joves Turcs** - Imperi Otomà.
Oficials, intel·lectuals i reformistes del Comitè d'Unió i Progrés obligaren el soldà Abdülhamid II a restaurar la Constitució de 1876. La revolució obrí un període de reformes polítiques i marcà l'inici de la transformació de l'Imperi Otomà. Alhora, afavorí l'aparició de nous moviments nacionals als Balcans i accelerà la descomposició de l'imperi.

1908 EC. **Moviment obrer i republicà portuguès** - Portugal.
Les vagues, manifestacions i accions insurreccionals contra la monarquia s'intensificaren a Lisboa i Porto. La mobilització de republicans, obrers i sectors populars preparà el camí per a la Revolució Republicana de 1910.

1908 EC. **Revoltes camperoles contra els impostos** - Vietnam colonial.
Diverses comunitats rurals s'alçaren contra la fiscalitat imposada per l'administració colonial francesa i contra els abusos dels funcionaris locals. La repressió comportà nombroses execucions i deportacions, però les protestes es convertiren en un precedent del moviment d'alliberament vietnamita.

1908–1911 EC. **Cicle de revoltes rurals prèvies a la Revolució Xinesa** - Xina.
Successives revoltes camperoles s'estengueren pel sud i el centre del país contra la crisi econòmica, la corrupció administrativa i la decadència de la dinastia Qing. La col·laboració creixent entre pagesos, estudiants i intel·lectuals revolucionaris preparà el camí per a la Revolució Xinesa de 1911.

1908–1912 EC. **Primeres mobilitzacions anticolonials** - Índies Orientals Neerlandeses (actual Indonèsia).
L'aparició d'organitzacions com *Budi Utomo* impulsà les primeres mobilitzacions polítiques i culturals contra el domini colonial neerlandès. Paral·lelament, començaren a desenvolupar-se les primeres

organitzacions obreres i sindicals, que es radicalitzarien durant la dècada següent i alimentarien el moviment independentista indonesi.

1909 EC. **Setmana Roja** - Argentina.
Després que la policia obrís foc contra una manifestació obrera de l'1 de maig a Buenos Aires, una vaga general paralitzà la capital. La repressió provocà desenes de morts i consolidà l'anarquisme i el sindicalisme revolucionari argentins.

1909 EC. **Setmana Tràgica** - Estat espanyol.
La mobilització de reservistes per a la guerra del Marroc desencadenà una vaga general i una insurrecció popular a Barcelona. Obrers, dones i joves aixecaren barricades i protagonitzaren una intensa revolta anticlerical contra una Església identificada amb el poder. La repressió militar provocà centenars de víctimes i culminà amb l'afusellament de Francesc Ferrer i Guàrdia, fet que desencadenà una forta protesta internacional. La Setmana Tràgica consolidà Barcelona com un dels principals centres del moviment obrer revolucionari europeu.

1909 EC. **Revoltes camperoles després de la Revolució de 1905** - Imperi Rus.
Malgrat el fracàs de la Revolució de 1905, nombroses comunitats camperoles continuaren ocupant terres i enfrontant-se als grans propietaris i a les autoritats tsaristes. La repressió no aconseguí eliminar el malestar rural, que es mantingué fins a la Revolució de

1917.

1910 EC. **Revolució Mexicana** - Mèxic.
El 20 de novembre de 1910, l'aixecament contra la dictadura de Porfirio Díaz, encapçalat inicialment per Francisco I. Madero, desencadenà una guerra civil que aviat es transformà en una autèntica revolució social. Camperols, miners i obrers es mobilitzaren per posar fi al règim dels grans terratinents i de les empreses estrangeres. Al sud, Emiliano Zapata proclamà el Pla d'Ayala i exigí «terra i llibertat», mentre que al nord Pancho Villa organitzà un exèrcit popular que desafia el govern central. Durant anys, el país visqué immers en la guerra: s'expropiaren terres, es crearen comunitats agràries i es desmantellaren nombroses estructures semifeudals. Milers de dones participaren activament en la revolució, no només com a acompanyants, sinó també com a combatents, infermeres, cuineres o dirigents dins dels exèrcits populars. Conegudes com a *soldaderas* o *adelitas*, contribuïren decisivament a donar a la revolució un profund caràcter popular. Tot i que els governs posteriors —Carranza, Obregón i Calles— institucionalitzaren el procés i en moderaren bona part del potencial transformador, moltes de les seves conquestes socials perduraren. La Revolució Mexicana és considerada la primera gran revolució social del segle XX a l'Amèrica Llatina i un referent de la lluita camperola i antiimperialista.

1910 EC. **Revolució Republicana** - Portugal.
El 3 d'octubre de 1910 esclatà a Lisboa un aixecament militar i civil contra la monarquia de Manuel II. Mariners, soldats, republicans i sectors del moviment obrer ocuparen els carrers i aixecaren barricades. Durant dos dies hi hagué intensos combats, amb bombardejos des del creuer *Adamastor* i enfrontaments als voltants del Palau Reial. El 5 d'octubre, el rei marxà a l'exili i fou proclamada la República Portuguesa. El govern provisional abolí la monarquia, secularitzà l'Estat i impulsà reformes educatives, socials i anticlericals, com la creació d'escoles laiques, la nacionalització de béns eclesiàstics i l'ampliació dels drets civils. Malgrat la inestabilitat política posterior, la revolució marcà la fi de l'Antic Règim i l'inici de la primera república portuguesa.

1910 EC. **Incident d'Alta Traïció** - Japó.
Les autoritats japoneses desencadenaren una dura repressió contra el moviment anarquista després d'acusar diversos militants de conspirar per assassinar l'emperador. Dotzenes de persones foren detingudes i vint-i-sis processades; dotze d'elles, entre les quals destacava Kōtoku Shūsui, foren executades. Aquest episodi marcà l'inici d'una persecució sistemàtica contra l'anarquisme i el socialisme revolucionari al Japó.

1911 EC. **Revolta de Tripolitània** - Líbia.
Quan Itàlia envaí Líbia per arrabassar el territori a l'Imperi Otomà, les confraries senussites organitzaren una resistència armada al desert. Camperols, beduïns i líders religiosos uniren forces contra l'ocupació colonial. Malgrat la superioritat militar italiana, els guerrillers mantingueren el control de diverses zones rurals i prolongaren la lluita durant anys. La repressió fou extremadament dura, amb bombardejos, deportacions i execucions. Aquesta resistència es convertí en un dels principals antecedents de la lluita anticolonial

al Magrib.

1911 EC. **Revolta de Wuchang** - Xina.
El 10 d'octubre de 1911, soldats revolucionaris s'alçaren a Wuchang contra la dinastia Qing. L'èxit de l'aixecament desencadenà revoltes arreu del país i marcà l'inici de la Revolució Xinhai, que posà fi a més de dos mil anys d'imperi.

1911 EC. **Revolució Xinesa (Xinhai)** - Xina.
La Revolució Xinhai posà fi a la dinastia Qing i a més de dos mil anys de sistema imperial, obrint pas a la República de la Xina, presidida inicialment per Sun Yat-sen. El moviment combinà motins militars, revoltes urbanes, vagues i insurreccions regionals contra la corrupció, el despotisme i la dominació estrangera. Hi participaren nacionalistes revolucionaris, obrers, estudiants i diverses xarxes radicals. Tot i proclamar la república, la revolució no transformà profundament l'estructura social ni la propietat de la terra, i el poder acabà en mans de militars i de les elits tradicionals. Aquesta frustració radicalitzà els moviments obrers i intel·lectuals i afavorí el desenvolupament posterior de l'anarquisme, el socialisme i el comunisme xinesos.

1911 EC. **Revolta del Rif** - Marroc.
Diverses tribus amazigues del Rif s'alçaren contra la penetració colonial de l'Estat espanyol i de França al nord del Marroc. Tot i ser reprimides, aquestes primeres resistències reforçaren les xarxes d'organització local i prepararen el camí per a la gran Guerra del Rif (1921–1926), dirigida posteriorment per Abd el-Krim.

1911 EC. Revolta de les dones pel sufragi - Regne Unit.
Les sufragistes de la Women's Social and Political Union intensificaren la campanya de desobediència civil, amb manifestacions, vagues de fam a la presó, sabotatges simbòlics i accions directes per reclamar el dret de vot de les dones. La repressió governamental contribuí a convertir el moviment sufragista en una referència internacional de la lluita pels drets polítics.

1911 EC. **Rebel·lió magonista de Baixa Califòrnia** - Mèxic
Impulsada pel Partido Liberal Mexicano i inspirada per Ricardo Flores Magón, va ser una insurrecció revolucionària de caràcter llibertari desenvolupada en el context de la Revolució Mexicana. Forces magonistes, amb participació de militants mexicans i internacionalistes, van ocupar Mexicali, Tecate i Tijuana, intentant establir un territori revolucionari basat en l'autogestió, la transformació de la propietat de la terra i el principi de «Tierra y Libertad». La insurrecció va ser derrotada el mateix any, però es va convertir en un dels episodis més importants de l'anarquisme revolucionari a Amèrica del Nord.

1912 EC. **Revolta camperola zapatista** - Mèxic
Emiliano Zapata i els seus seguidors van continuar la lluita armada per la restitució de les terres comunals i la reforma agrària. El moviment zapatista va mobilitzar milers de camperols del sud de Mèxic i va establir formes d'autogovern local als territoris sota el seu control. El Pla d'Ayala, proclamat el novembre de 1911, es va convertir en el programa fonamental de la revolució agrària zapatista, amb el lema «Tierra y Libertad».

1913 EC. **Vaga general i repressió obrera** - Barcelona, Catalunya
La CNT va impulsar una important mobilització obrera a Barcelona en un context de creixement de l'organització sindical i de conflictivitat laboral. Les vagues i manifestacions van paralitzar diversos sectors de la ciutat i van provocar enfrontaments amb les forces de l'ordre. La repressió policial va causar ferits i detencions. Aquest cicle de mobilitzacions va contribuir a consolidar Barcelona com un dels principals centres del sindicalisme revolucionari i de l'anarcosindicalisme europeu.

1913 EC. **Lockout de Dublín** - Irlanda
Els empresaris de Dublín van declarar un lockout contra milers de treballadors sindicats en resposta a les vagues convocades per James Larkin i la Irish Transport and General Workers' Union. Durant mesos, els obrers van mantenir la vaga malgrat la repressió policial, la violència dels esquirols i les dificultats econòmiques. El conflicte va acabar amb la derrota dels treballadors, però va consolidar el sindicalisme irlandès i va contribuir a l'aparició d'una tradició obrera radical que tindria un paper important durant l'alçament de 1916.

1913-1916 EC. **Revoltes socials i resistències contra els senyors de la guerra** - Xina
Després de la caiguda de la dinastia Qing, diverses regions de la Xina van quedar sota el control de militars i senyors de la guerra. Camperols, obrers i organitzacions polítiques radicals van protagonitzar resistències locals contra els impostos, les requises, els abusos militars i la concentració de la propietat. Paral·lelament, grups anarquistes van impulsar projectes d'educació popular, cooperatisme i organització obrera. Aquest clima de conflictivitat social va contribuir a la radicalització política que culminaria en els grans moviments socials de les dècades següents.

1915 EC. **Revolta dels sanusites** - Líbia
La confraria sanusita va encapçalar la resistència contra la colonització italiana de Líbia. Les forces dirigides per Sayyid Idris van aprofitar el suport otomà durant la Primera Guerra Mundial per intensificar els atacs contra les posicions italianes. La resistència es va desenvolupar sobretot al desert i va dificultar durant anys la consolidació del domini colonial italià. El moviment es convertiria posteriorment en un dels principals nuclis de la resistència líbia.

1915 EC. **Motí de Singapur** - Singapur, Imperi britànic
El febrer de 1915, soldats indis del 5th Light Infantry de l'exèrcit britànic es van amotinar a Singapur. El descontentament estava relacionat amb les condicions de servei i amb el temor de ser enviats a combatre contra altres musulmans durant la Primera Guerra Mundial. Els amotinats van atacar instal·lacions militars i van alliberar presos, però el moviment va ser ràpidament derrotat per forces britàniques i aliades. Centenars de soldats van ser empresonats i diversos van ser executats. L'episodi constitueix un exemple de resistència dins dels exèrcits colonials britànics.

1915 EC. **Revolta de Tapani** - Taiwan, sota domini japonès
Camperols, comunitats rurals i militants religiosos van protagonitzar una insurrecció contra el domini colonial japonès. El moviment, diri-

git per Yu Qingfang, combinava reivindicacions religioses, socials i anticolonials i va aconseguir mobilitzar milers de persones al sud de Taiwan. Les autoritats japoneses van respondre amb una repressió molt dura, amb detencions, judicis i execucions. La revolta de Tapani va ser un dels principals aixecaments contra el domini colonial japonès a Taiwan durant les primeres dècades del segle XX.

1916 EC. Revolta de Pashtun contra el domini britànic - Índia britànica

Durant la Primera Guerra Mundial, diverses tribus pashtunes de la frontera nord-occidental de l'Índia britànica es van resistir al control colonial i a les incursions de les forces britàniques. Els aixecaments i els enfrontaments fronterers van obligar l'exèrcit britànic a mantenir importants contingents militars a la regió. La resistència tribal va formar part del llarg conflicte entre les comunitats de la frontera i l'administració colonial britànica.

1916 EC. **Insurrecció de Pasqua (Easter Rising)** - Irlanda

El 24 d'abril, nacionalistes republicans i socialistes irlandesos, entre els quals destacaven Patrick Pearse i James Connolly, ocupen diversos edificis públics de Dublín i proclamen la República d'Irlanda. Durant una setmana, els insurrectes resisteixen l'ofensiva britànica amb barricades i combats urbans. L'exèrcit britànic respon amb artilleria i bombardeja diversos sectors del centre de la ciutat. La insurrecció és derrotada i els seus principals dirigents són executats. La repressió contribueix a transformar l'opinió pública irlandesa i afavoreix el creixement del moviment independentista, obrint el camí a la Guerra d'Independència irlandesa.

1916 EC. **Insurrecció anticolonial de Huế** - Vietnam

Militars, camperols i sectors nacionalistes intenten organitzar un aixecament contra el domini colonial francès i l'administració de la Indoxina francesa. La insurrecció, vinculada a moviments nacionalistes i anticolonials, és ràpidament reprimida per les autoritats. Malgrat la derrota, l'episodi forma part del creixement de la resistència vietnamita contra el colonialisme francès.

1917 EC. **Revolució de Febrer** - Rússia

La fam, la guerra i la misèria provoquen una onada de protestes a Petrograd. Les dones treballadores del sector tèxtil surten al carrer per reclamar pa i pau, i les manifestacions es transformen ràpidament en una vaga general. Els soldats es neguen a disparar contra els manifestants i s'uneixen a la revolta. El tsar Nicolau II abdica i s'ensorra l'Imperi Rus. Paral·lelament, es formen soviets d'obrers i soldats, que comparteixen el poder amb el Govern Provisional. La revolució posa fi a la monarquia tsarista i obre un període de profunda mobilització social.

1917 EC. **Revolució d'Octubre** - Rússia

Els soviets d'obrers i soldats, amb una creixent influència bolxevic, derroquen el Govern Provisional a Petrograd. Les forces revolucionàries ocupen els principals punts estratègics de la ciutat i prenen el Palau d'Hivern. El nou govern proclama el poder dels soviets i aprova mesures com la confiscació de les terres dels grans propietaris, el control obrer de les empreses i la retirada de Rússia de la guerra. La revolució desencadena una profunda transformació política i social i es converteix en un referent mundial per als

moviments revolucionaris, obrers i anticolonials. La posterior guerra civil i la centralització del poder soviètic marcaran profundament el desenvolupament de la revolució.

1917 EC. **Revolta de la Flota del Mar Negre** - Rússia i Ucraïna
Mariners i soldats de la Flota del Mar Negre es revolten contra els oficials i les estructures de comandament tradicionals després de la Revolució de Febrer. Els mariners creen comitès i soviets i participen activament en la radicalització revolucionària d'Odessa, Sebastòpol i altres ciutats de la regió. El moviment forma part de l'onada de rebel·lions militars i d'autoorganització obrera i popular que acompanya la Revolució Russa.

1917-1918 EC. **Revolta dels mariners de Naissaar** - Estònia
Durant la Revolució Russa, mariners de la Flota del Bàltic prenen el control de l'illa de Naissaar i estableixen una administració revolucionària pròpia. Els revoltats rebutgen les estructures tradicionals de poder i organitzen la vida de l'illa mitjançant formes d'autogestió. L'experiència és breu i acaba amb l'avenç de les forces militars que intervenen en el context de la guerra civil i de la independència estoniana.

1917-1921 EC. **Revolució ucraïnesa i Makhnovtxina** - Ucraïna
Després de la caiguda del tsarisme, a la regió de Huliaipole, al sud d'Ucraïna, Nèstor Makhno i diversos grups camperols i obrers organitzen una resistència revolucionària contra els terratinents, els exèrcits estrangers i els diferents poders que competeixen pel control del territori. Els makhnovistes creen formes d'autogestió basades en assemblees locals, consells i comunals agràries. L'Exèrcit Insurgent d'Ucraïna combat contra les forces d'ocupació alemanyes, l'Exèrcit Blanc i, finalment, l'Exèrcit Roig. La Makhnovtxina es converteix en una de les experiències més importants de l'anarquisme social i de l'autogestió revolucionària del segle XX. El 1921, les forces soviètiques derroten definitivament el moviment.

1918 EC. **Revolució alemanya** - Kiel i Berlín, Alemanya
A l'octubre, els mariners de Kiel es neguen a participar en una última ofensiva naval considerada suïcida i s'amenen. La rebel·lió s'estén ràpidament i obrers i soldats formen consells revolucionaris per tot el país. El moviment provoca la caiguda de l'Imperi alemany i la proclamació de la República el 9 de novembre. Els espartaquistes, dirigits per Rosa Luxemburg i Karl Liebknecht, intenten impulsar la revolució social, però el govern socialdemòcrata col·labora amb l'exèrcit per restablir l'ordre. La repressió posterior derrota el moviment revolucionari i prepara el naixement de la República de Weimar.

1918 EC. **Revolució austrohongaresa** - Àustria-Hongria
La derrota militar provoca l'ensorrament de l'Imperi Austrohongarès. Soldats, obrers i camperols protagonitzen motins, vagues i ocupacions, mentre es formen consells revolucionaris a Viena, Budapest i altres ciutats. Paral·lelament, diverses nacionalitats proclamen la independència. A Hongria, el procés desemboca el 1919 en la proclamació de la República Soviètica Hongaresa. La revolució combina reivindicacions socials, obreres i nacionals i forma part de l'onada revolucionària que recorre Europa després de la Primera Guerra

Mundial.

1918 EC. **Vaga general revolucionària** - Espanya
La UGT i la CNT impulsen una vaga general en un context de carestia, baixos salaris, crisi econòmica i repressió política. El conflicte paralitza importants zones industrials i urbanes i provoca enfrontaments entre vaguistes i forces de l'ordre. Tot i la derrota del moviment, la vaga mostra la força creixent del moviment obrer i la capacitat de mobilització conjunta del sindicalisme socialista i anarcosindicalista.

1918 EC. **Disturbis de l'arròs** - Japó
L'augment del preu de l'arròs provoca una onada de protestes que comença entre treballadors i comunitats pesqueres i s'estén ràpidament per tot el Japó. Milers de persones participen en manifestacions, vagues, saquejos de magatzems i enfrontaments amb la policia. El moviment, que incorpora una important participació de dones i sectors populars, obliga el govern a dimitir i es converteix en una de les majors mobilitzacions socials del Japó modern.

1918-1919 EC. **Revolució finlandesa** - Finlàndia
Després de la independència de Finlàndia, els treballadors organitzats i sectors camperols radicals, agrupats en la Guàrdia Roja, intenten transformar el nou estat mitjançant una revolució social. Els «rojos» estableixen un govern revolucionari a Helsinki i controlen bona part del sud del país. Els «blancs», dirigits per forces conservadores i amb suport alemany, derroten la revolució després d'una

guerra civil especialment sagnant. La repressió posterior provoca milers de morts, empresonaments i execucions.

1919 EC. **Revolució egípcia** - Egipte
Després de la Primera Guerra Mundial, la negativa britànica a reconèixer la independència d'Egipte provoca una insurrecció nacional de gran abast. El partit Wafd, liderat per Saad Zaghlul, mobilitza estudiants, obrers i camperols en un moviment massiu de vagues, boicots i manifestacions. Les dones també hi participen activament, amb figures com Huda Sha'arawi. Les autoritats britàniques responen amb una repressió violenta, però la mobilització obliga Londres a negociar. El 1922, Egipte obté una independència formal, encara limitada per la presència militar britànica i el control del canal de Suez.

1919 EC. **Moviment del Primer de Març** - Corea
El 1 de març de 1919 comença un gran moviment de protesta contra el domini colonial japonès. Estudiants, comerciants, obrers, camperols i líders religiosos participen en manifestacions i mobilitzacions arreu del país. Les autoritats japoneses responen amb una repressió molt violenta, amb milers de morts i detinguts. El moviment impulsa noves formes d'organització nacional, socialistes, comunistes i anarquistes i es converteix en un punt d'inflexió de la resistència anticolonial coreana.

1919 EC. **Revolució d'Amanullah i independència de l'Afganistan** - Afganistan

Amanullah Khan proclama la independència de l'Afganistan respecte de la Gran Bretanya, fet que desencadena la Tercera Guerra Angloafganesa. Tribes i milícies afganeses participen en la resistència contra les forces britàniques. El conflicte acaba amb el reconeixement de la independència afganesa en matèria de política exterior. Posteriorment, Amanullah impulsarà reformes modernitzadores, però trobarà una forta oposició entre sectors conservadors i tribals.

1919 EC. **Revolució espartaquista** - Alemanya
Els sectors revolucionaris de l'esquerra alemanya intenten reprendre el procés revolucionari iniciat el 1918. Obrers revolucionaris ocupen edificis i protagonitzen manifestacions a Berlín, mentre el govern socialdemòcrata mobilitza l'exèrcit i els Freikorps per restablir l'ordre. La insurrecció és derrotada i Rosa Luxemburg i Karl Liebknecht són assassinats. La repressió posa fi a una de les principals temptatives de transformació revolucionària de l'Alemanya de postguerra.

1919 EC. **República Soviètica de Baviera** - Alemanya
A Munic, després de la revolució alemanya de 1918, obrers, soldats i sectors revolucionaris proclamen una República Soviètica el 1919. El nou poder impulsa formes de democràcia consellista i mesures de transformació social. L'exèrcit alemany i els Freikorps intervenen i recuperen la ciutat després de combats intensos. Centenars de revolucionaris són executats o empresonats.

1919 EC. **Moviment del 4 de Maig** - Xina
El 4 de maig de 1919, milers d'estudiants es manifesten a Pequín

contra l'imperialisme estranger i la transferència al Japó dels antics drets alemanys a Shandong. La protesta s'estén ràpidament a altres ciutats i incorpora comerciants, obrers i altres sectors populars. A Xangai i altres centres industrials es convoquen vagues i boicots. El moviment contribueix a la radicalització política i cultural de la Xina i afavoreix l'expansió del socialisme, el comunisme i l'anarquisme.

1919 EC. **Revolta de l'Índia i massacre d'Amritsar** - Índia britànica
Les protestes contra les lleis repressives imposades pel govern colonial britànic provoquen una onada de mobilitzacions a diverses ciutats índies. El 13 d'abril, les tropes britàniques disparen contra una multitud reunida a Jallianwala Bagh, a Amritsar, provocant centenars de morts. La massacre provoca una profunda indignació i contribueix a radicalitzar el moviment anticolonial, reforçant la posterior campanya de desobediència civil dirigida per Gandhi.

1919-1920 EC. **Bienni roig italià** - Itàlia
Una enorme onada de vagues, ocupacions de fàbriques i mobilitzacions camperoles sacseja Itàlia després de la Primera Guerra Mundial. Els obrers creen consells de fàbrica i, en diversos centres industrials, assumeixen el control de la producció. Al camp, els jornalers i camperols ocupen terres. El moviment arriba al seu punt culminant el 1920, però la divisió entre socialistes i revolucionaris i la resposta de les classes propietàries faciliten l'ascens dels grups feixistes.

1919 EC. **Setmana Tràgica** - Buenos Aires, Argentina
El gener de 1919, una vaga dels obrers metal·lúrgics de Buenos Aires desencadena una gran mobilització obrera i popular. La policia i grups parapolicials vinculats a sectors empresarials ataquen els vaguistes, provocant nombrosos morts i ferits. Durant diversos dies es produeixen vagues, barricades, enfrontaments i una dura repressió. El conflicte es converteix en un dels episodis més importants de la història del moviment obrer argentí.

1919 EC. **Vaga general de Seattle** - Estats Units
Més de 60.000 treballadors de Seattle participen en una vaga general en solidaritat amb els treballadors del metall. Durant diversos dies, comitès obrers assumeixen funcions de coordinació de serveis essencials i mantenen l'ordre a la ciutat. Les autoritats consideren el moviment una amenaça revolucionària i intervenen per acabar amb la vaga. L'episodi es converteix en un dels exemples més importants de mobilització obrera als Estats Units durant la postguerra.

1919-1923 EC. **Guerrilles anticolonials coreanes a Manxúria** - Manxúria
Després del fracàs del moviment del Primer de Març, grups armats coreans estableixen bases a Manxúria i intensifiquen la lluita contra el domini japonès. Les guerrilles combinen nacionalisme anticolonial amb diverses tendències socialistes i anarquistes. Paral·lelament, es desenvolupen xarxes d'educació, cooperativisme i autodefensa entre les comunitats coreanes. La repressió japonesa obliga molts grups a desplaçar-se contínuament i provoca nombroses baixes.

1920-1926 EC. **Revolució del Rif** - Marroc
Les tribus amazigues del Rif, dirigides per Abd el-Krim, s'alcen contra el domini colonial espanyol i, posteriorment, francès. Després de la derrota espanyola d'Annual el 1921, els rebels proclamen la República del Rif i estableixen institucions pròpies. El moviment combina resistència anticolonial, reorganització política i reformes socials. Espanya i França intervenen conjuntament i utilitzen una força militar molt superior, incloent-hi armes químiques. La resistència és derrotada el 1926, però la República del Rif es converteix en un important precedent dels moviments anticolonials del segle XX.

1920-1921 EC. **Revolta camperola de Tambov** - Rússia
Milers de camperols de la regió de Tambov s'aixequen contra les requises obligatòries de gra i les polítiques econòmiques imposades pel govern bolxevic durant la Guerra Civil russa. Els revoltats creen organitzacions armades i controlen àmplies zones rurals. L'Exèrcit Roig reprimeix la insurrecció amb una gran operació militar, deportacions i execucions. La revolta posa de manifest el conflicte entre el poder soviètic i una part important del camperolat.

1920 EC. **Conflicte de Matewan** - Virgínia Occidental, Estats Units
Els miners de les conques carboníferes de Virgínia Occidental intenten sindicar-se i millorar les seves condicions laborals. El 19 de maig, agents de les companyies mineres i sindicalistes armats s'enfronten a Matewan, provocant diverses morts. El conflicte desencadena una escalada de violència que culminarà en la Guerra del Comtat de Logan de 1921. L'episodi es converteix en un símbol de la lluita sindical dels miners nord-americans.

1921. Guerra dels miners de Blair Mountain (EUA)
A l'agost de 1921, més de 10.000 miners del carbó de Virgínia Occidental, farts de l'explotació laboral, les pèssimes condicions de treball i la repressió sindical, s'alçaren contra les companyies mineres i les seves milícies privades. Durant diversos dies es produïren autèntiques batalles a les muntanyes de Blair Mountain. Els miners, organitzats en columnes armades, s'enfrontaren a milícies empresarials i forces de l'Estat. El govern federal va mobilitzar l'exèrcit i fins i tot avions per sufocar la insurrecció. La derrota obligà els miners a rendir-se, i milers d'ells foren detinguts. Tot i el fracàs, la batalla de Blair Mountain es convertí en la major insurrecció obrera de la història dels Estats Units i en un símbol de la lluita pel sindicalisme i els drets laborals.

1921. Revoltes racials i autodefensa comunitària (EUA)
En el context del cicle de violència racial iniciat el 1919, diverses ciutats nord-americanes visqueren atacs contra les comunitats afroamericanes. A Tulsa, Oklahoma, el 1921, una multitud blanca va destruir el districte de Greenwood, conegut com el «Black Wall Street», amb desenes de morts i milers de persones desplaçades. Davant la violència racista i la passivitat de les autoritats, sorgiren formes d'autodefensa comunitària i noves organitzacions de lluita pels drets dels afroamericans. Aquest cicle contribuí a consolidar una nova consciència política negra i a reforçar les formes d'organització comunitària.

1921. **Revolta de Kronstadt** (Rússia)
Al març de 1921, mariners, soldats i obrers de la base naval de

Kronstadt, considerada un dels bastions revolucionaris de 1917, s'alçaren contra el govern bolxevic. Reclamaven la renovació dels soviets, més llibertats polítiques, llibertat de premsa per als partits i grups revolucionaris i una reducció del control estatal sobre l'economia. La revolta expressava el profund malestar provocat per la fam, les requises, la repressió i la creixent centralització del poder soviètic. L'Exèrcit Roig, dirigit per Mijaíl Tukhachevski, atacà la fortalesa després de diversos dies de combats. La derrota de Kronstadt es convertí en un dels grans símbols de la ruptura entre la revolució social de 1917 i la consolidació del poder estatal bolxevic.

1921. Revolució de Mongòlia (Mongòlia)
Després de la dominació manxú i de l'ocupació xinesa, revolucionaris mongols dirigits per Damdin Sükhbaatar s'alçaren contra les forces xineses i les tropes del baró Roman von Ungern-Sternberg. Amb suport de l'Exèrcit Roig, els revolucionaris expulsaren les forces antibolxevics i ocuparen Urga, actual Ulan Bator. La nova administració impulsà reformes contra les estructures feudals i el poder de l'aristocràcia i dels monestirs. El procés culminà amb la proclamació de la República Popular de Mongòlia el 1924. Tot i la seva creixent dependència de la Rússia soviètica, la revolució comportà una profunda transformació social de la societat mongola.

1921–1923. Expansió del moviment anarquista japonès (Japó)
Durant els anys posteriors a la Primera Guerra Mundial, l'anarquisme i l'anarcosindicalisme adquiriren una influència creixent entre els treballadors japonesos. Es formaren sindicats llibertaris, grups d'acció directa i cercles obrers inspirats en Kropotkin i altres pensadors

anarquistes. El moviment defensava la vaga, l'organització sindical autònoma i la transformació revolucionària de la societat. L'Estat intensificà la vigilància i la repressió contra aquests grups, especialment després del terratrèmol de Tòquio de 1923.

1922. Insurreccions camperoles de Hunan i Hubei (Xina)
En un context de fragmentació política i de domini dels senyors de la guerra, camperols de diverses zones de Hunan i Hubei s'alçaren contra els terratinents, els impostos i els abusos de les autoritats locals. Les mobilitzacions inclogueren ocupacions de terres, atacs contra propietats dels terratinents i formes d'organització comunitària. Aquest cicle de conflictes rurals contribuí a l'expansió del moviment camperol i al posterior creixement del Partit Comunista Xinès, que començà a organitzar estructures revolucionàries al camp.

1923. Insurrecció d'Hamburg (Alemanya)
L'octubre de 1923, en plena crisi econòmica i hiperinflació, el Partit Comunista Alemany intentà impulsar una insurrecció obrera a Hamburg. Grups de treballadors armats ocuparen comissaries i aixecaren barricades als barris obrers. La policia i les forces de seguretat reprimiren l'aixecament després de diversos dies de combats. Tot i el fracàs, la insurrecció mostrà la profunditat de la crisi social de la República de Weimar i la força que encara conservava el moviment revolucionari alemany.

1923. Revolta obrera i camperola de setembre (Bulgària)
Després del cop d'estat de juny de 1923 que havia enderrocat el

govern de la Unió Agrària de Aleksandar Stambolijski, comunistes, camperols i sectors obrers organitzaren una insurrecció contra el nou règim autoritari. L'aixecament esclatà especialment a les zones rurals i industrials del país i fou reprimit brutalment per l'exèrcit i les forces governamentals. Milers de persones foren assassinades o empresonades. La derrota consolidà el règim autoritari i convertí Bulgària en un dels principals escenaris de confrontació entre el moviment obrer revolucionari i les forces reaccionàries dels Balcans.

1924–1925. Guerrilla anarquista contra la dictadura de Primo de Rivera (Espanya)
Diversos grups llibertaris intenten combatre la dictadura de Primo de Rivera mitjançant accions clandestines, sabotatges i insurreccions armades. Alguns grups vinculats a la CNT i a sectors anarquistes participen en intents d'aixecament, especialment a Catalunya. Tot i la repressió i el fracàs de les insurreccions, aquestes xarxes mantenen activa l'oposició revolucionària a la dictadura i contribueixen a la reorganització posterior del moviment anarquista i anarcosindicalista.

1925. Moviment del 30 de Maig (Xina)
El 30 de maig de 1925, la policia britànica de Xangai dispara contra manifestants que protestaven contra la repressió colonial i les condicions laborals, provocant diversos morts. La massacre desencadena una onada de vagues, boicots i manifestacions que s'estén per diverses ciutats xineses. Obrers, estudiants i sectors populars participen en un ampli moviment contra l'imperialisme estranger. A Xangai i Canton, les organitzacions obreres adquireixen una força

creixent i impulsen formes d'autoorganització. El moviment es converteix en un dels principals antecedents de la gran mobilització revolucionària de 1925–1927.

1925–1926. Revolta de l'Atles (Marroc)
Diverses comunitats amazigues de l'Atles es rebel·len contra la dominació colonial francesa. La resistència, vinculada al malestar per la pèrdua de terres, els impostos i la imposició de l'autoritat colonial, adopta formes de guerrilla rural. Les forces franceses responen amb operacions militars i bombardejos. La repressió aconsegueix reduir la resistència, però el conflicte manté viva l'oposició al domini colonial al Marroc.

1926. Vaga general britànica (Regne Unit)
El maig de 1926, més d'un milió de treballadors britànics participen en una vaga general convocada en solidaritat amb els miners i contra la reducció salarial i l'empitjorament de les condicions laborals. Durant nou dies, el transport, la indústria, la premsa i altres sectors queden parcialment paralitzats. Es creen comitès de vaga i xarxes d'organització obrera, mentre el govern mobilitza forces policials i voluntaris per mantenir els serveis essencials. La direcció sindical posa fi a la vaga sense aconseguir les seves reivindicacions, però el conflicte es converteix en un dels moments més importants de la història del moviment obrer britànic.

1926. Revolta dels tenentistes (Brasil)
Joves oficials de l'exèrcit brasiler, coneguts com a *tenentes*, es rebel·len contra el sistema oligàrquic de la Primera República i reclamen reformes polítiques, lluita contra la corrupció i una major centralització de l'Estat. El moviment té una important participació de sectors urbans i expressa el malestar davant el domini de les oligarquies regionals. Tot i el seu caràcter principalment polític i militar, el tenentisme contribuirà a la crisi del règim que desembocarà en la Revolució de 1930.

1926–1927. Insurrecció comunista i revoltes obreres (Indonèsia)
El Partit Comunista d'Indonèsia impulsa una sèrie d'insurreccions contra el domini colonial neerlandès, amb participació de treballadors, camperols i sectors populars. Els aixecaments, especialment a Java i Sumatra, són ràpidament derrotats per les autoritats colonials. Centenars de militants són executats o empresonats i milers són deportats. La repressió desarticula temporalment el moviment revolucionari, però reforça el caràcter anticolonial del moviment obrer i camperol indonesi.

1926–1931. Vagues i conflictes obrers sota el domini japonès (Corea)
El moviment obrer coreà protagonitza nombroses vagues i conflictes laborals contra les empreses japoneses i les condicions d'explotació colonial. Les protestes tenen una important participació de treballadors industrials i miners i són influïdes per diverses corrents socialistes, comunistes i anarquistes. Les autoritats japoneses responen amb detencions, censura i repressió policial. El conflicte contribueix al desenvolupament d'un moviment obrer coreà vinculat a la lluita anticolonial.

1927. Insurrecció de Xangai (Xina)

El març de 1927, una vaga general i una insurrecció obrera permeten als treballadors i als militants comunistes prendre el control de bona part de Xangai. Els obrers organitzen milícies i estructures de poder pròpies mentre les forces del Kuomintang avancen cap a la ciutat. Chiang Kai-shek trenca amb els comunistes i ordena la repressió del moviment. Milers de militants i treballadors són assassinats durant la massacre de Xangai. La derrota posa fi a l'aliança entre comunistes i nacionalistes i obre una nova etapa de guerra civil.

1927. Insurrecció de Nanchang (Xina)

El Partit Comunista Xinès organitza una insurrecció armada a Nanchang contra el govern del Kuomintang. Les forces rebels, dirigides entre d'altres per Zhou Enlai, Zhu De i He Long, intenten establir una base revolucionària pròpia. Tot i que l'aixecament és derrotat, es considera un dels moments fundacionals de l'Exèrcit Roig i de la posterior guerra revolucionària comunista.

1927. Insurrecció obrera de Viena (Àustria)

El juliol de 1927, una protesta obrera provocada per l'absolució d'uns militants de dreta acusats d'haver assassinat treballadors es converteix en una insurrecció a Viena. Milers de manifestants ocupen els carrers i incendien el Palau de Justícia. La policia obre foc contra la multitud i causa desenes de morts. Els fets revelen la profunda fractura social i política de la Primera República Austríaca i anticipen els enfrontaments entre socialistes i forces autoritàries dels anys següents.

1927–1931. Vagues obreres sota el domini japonès (Corea)

Durant aquests anys es multipliquen les vagues, les protestes i els conflictes laborals en mines, fàbriques i plantacions sota control japonès. Els treballadors denuncien els baixos salaris, la discriminació colonial i les pèssimes condicions de treball. Les organitzacions obreres estan influïdes per corrents socialistes, comunistes i anarquistes. La repressió japonesa impedeix la consolidació d'un moviment sindical legal, però les vagues contribueixen a vincular la lluita laboral amb la resistència anticolonial.

1927–1934. Guerra de guerrilles de Sandino (Nicaragua)

Augusto César Sandino, d'origen camperol, inicia el 1927 una guerra de guerrilles contra l'ocupació nord-americana de Nicaragua i contra el govern que compta amb el suport dels Estats Units. Des de les muntanyes de Las Segovias, organitza un exèrcit format principalment per camperols que manté durant anys la resistència contra els marines nord-americans. Sandino defensa la sobirania nacional, la retirada de les forces estrangeres i la propietat de la terra per als camperols. La seva lluita es converteix en un dels grans símbols de la resistència antiimperialista llatinoamericana i influirà posteriorment en diversos moviments revolucionaris de la regió.

1928. Vaga de les plantacions de la United Fruit Company (Colòmbia)

Els treballadors de les plantacions bananeres de la United Fruit Company es declaren en vaga per reclamar contractes laborals, salaris i millors condicions de treball. El govern colombià envia l'exèrcit per posar fi al conflicte i, el desembre de 1928, les tropes disparen

contra una concentració de vaguistes a Ciénaga. El nombre exacte de morts continua sent objecte de debat, però la repressió causa un fort impacte social i polític. La massacre es converteix en un símbol de la repressió del moviment obrer i de la dependència econòmica respecte de les grans empreses estrangeres.

1929. Disturbis del Mur de les Lamentacions i revolta palestina (Palestina)
L'agost de 1929, les tensions al voltant del Mur de les Lamentacions de Jerusalem desencadenen una onada de violència que s'estén per diverses ciutats i zones rurals de Palestina sota mandat britànic. Els enfrontaments entre àrabs palestins i jueus provoquen centenars de morts i ferits, i inclouen massacres de civils, especialment a Hebron i Safed. Les autoritats britàniques reprimeixen la revolta i imposen nombroses detencions i condemnes. Els fets reflecteixen tant les tensions creixents entre les dues comunitats com l'oposició àrab palestina a la política britànica i al creixement del moviment sionista. Constitueixen un episodi important en la formació del nacionalisme palestí i en la conflictivitat anticolonial de l'època.

1929. Crisi econòmica i radicalització social mundial
El crac de Wall Street de l'octubre de 1929 inicia una profunda crisi econòmica internacional que provoca atur massiu, pobresa i conflictivitat social durant els anys següents. La crisi afavoreix vagues, protestes obreres, revoltes camperoles i mobilitzacions populars en diversos països, alhora que contribueix a l'expansió de moviments revolucionaris, autoritaris i feixistes. La Gran Depressió transforma profundament les relacions socials i polítiques de l'època.

1929–1932. Experiència anarquista de Shinmin (Manxúria)
Militants de la Federació Anarquista Coreana, molts exiliats per la repressió japonesa, participen en la creació d'una zona autònoma a la regió de Shinmin, a Manxúria. El projecte combina la resistència anticolonial amb formes d'organització llibertària basades en assemblees locals, cooperatives, educació popular i ajuda mútua. També compta amb milícies encarregades de defensar les comunitats davant les forces japoneses i els senyors de la guerra. L'experiència és destruïda arran de l'expansió japonesa a Manxúria i de la repressió posterior. Constitueix un dels principals exemples d'organització social anarquista vinculada a una lluita anticolonial a l'Àsia del segle XX.

1929–1931. Revoltes comunistes de Java i Sumatra (Indonèsia)
Sota el domini colonial neerlandès, el Partit Comunista Indonesi impulsa vagues i aixecaments contra l'explotació colonial, els impostos i les condicions de treball. Hi participen treballadors de les plantacions, ferroviaris i sectors camperols. Les autoritats neerlandeses responen amb una forta repressió, amb execucions, empresonaments i deportacions. Tot i la derrota, els aixecaments contribueixen a l'articulació del moviment obrer i anticolonial indonesi.

1930. Marxa de la Sal (Índia)
Mahatma Gandhi inicia una marxa de més de 300 quilòmetres fins a la costa de Dandi per desafiar el monopoli britànic de la sal. La protesta s'emmarca en una campanya més àmplia de desobediència civil contra el domini colonial, que mobilitza milers de persones arreu de l'Índia. Vagues, boicots, ocupacions i actes de desobedièn-

cia s'estenen pel país. La repressió britànica és intensa, però el moviment converteix la desobediència civil en una poderosa forma de lluita anticolonial de masses.

1930. **Rebel·lió d'Ararat** (Kurdistan, Turquia)
Organitzacions nacionalistes kurdes protagonitzen una insurrecció armada contra l'Estat turc a la regió del mont Ararat. El moviment s'oposa a les polítiques d'assimilació i centralització impulsades pel règim kemalista i reivindica l'autonomia o la independència kurda. L'exèrcit turc respon amb una important ofensiva militar i bombardejos aeris. La derrota de la rebel·lió va seguida d'una intensa repressió i de noves mesures contra la població kurda.

1930. Revolta indígena de Wushe (Taiwan)
El poble indígena Seediq s'aixeca contra el domini colonial japonès a Taiwan. Els rebels ataquen instal·lacions i funcionaris japonesos en una insurrecció que combina la defensa del territori, la resistència a l'autoritat colonial i la reivindicació de la seva autonomia comunitària. Les forces japoneses responen amb una campanya militar molt dura, que inclou bombardejos i represàlies contra la població. La revolta és derrotada, però es converteix en un dels episodis més importants de la resistència indígena al colonialisme japonès a Taiwan.

1930. Caiguda de Primo de Rivera i reactivació del moviment obrer (Espanya)
La caiguda de la dictadura de Primo de Rivera obre un període d'in-

tensa mobilització política i social. La CNT, encara sotmesa a períodes de clandestinitat i repressió, recupera progressivament la seva capacitat d'organització, mentre augmenten les vagues i les mobilitzacions obreres. La crisi de la dictadura i el creixement de l'oposició social contribueixen al desprestigi de la monarquia i preparen el terreny per a la proclamació de la Segona República el 1931.

1931–1932. Revoltes kurdes de Barzan (Iraq)
Alçaments armats kurds contra l'Estat iraquià i la intervenció britànica, liderats pel xeic Ahmed Barzani. Les comunitats de la regió de Barzan defensaven la seva autonomia territorial i política davant la centralització de l'Estat. Les forces iraquianes, amb suport britànic, van reprimir militarment les revoltes, però la resistència va consolidar Barzan com un dels nuclis del moviment kurd a l'Iraq.

1932. **Revolta de l'Alt Llobregat** (Catalunya, Espanya)
La revolta de l'Alt Llobregat va ser una insurrecció obrera protagonitzada principalment per miners i treballadors de les conques del Berguedà i el Bages, vinculats a la CNT i a sectors de la FAI. Els revoltats van ocupar diversos municipis i van proclamar el comunisme llibertari. La insurrecció va ser ràpidament reprimida per les forces de l'Estat, amb nombroses detencions i deportacions de militants. Fou el primer gran aixecament insurreccional anarcosindicalista contra la Segona República.

1932. Revoltes camperoles de Nghệ An i Hà Tĩnh (Indoxina francesa, Vietnam)

Pagesos i treballadors de les províncies de Nghệ An i Hà Tĩnh es van mobilitzar contra els impostos, l'explotació colonial i les pèssimes condicions de vida. El Partit Comunista Indoxinès va tenir un paper important en l'organització de les protestes, que en diversos indrets van donar lloc a consells locals coneguts com els *soviets de Nghệ-Tĩnh*. Les autoritats franceses van respondre amb una repressió militar molt dura. El moviment es convertí en un precedent important de la lluita anticolonial vietnamita.

1932. Insurrecció camperola d'El Salvador

El gener de 1932, una insurrecció camperola, amb una important participació indígena i vinculada al Partit Comunista de El Salvador, va esclatar en diverses zones de l'oest del país. La rebel·lió estava relacionada amb la pobresa rural, la concentració de la terra, l'explotació dels treballadors agrícoles i la repressió política. L'exèrcit va respondre amb una matança massiva de la població, coneguda com *La Matanza*, amb milers de morts. La repressió va destruir bona part de l'organització camperola i comunista, però l'episodi es convertí en un símbol de la lluita social i indígena salvadorenca.

1933. Revolta obrera a Cuba

Després de la caiguda del dictador Gerardo Machado, Cuba viu una intensa crisi política i social. Vagues, mobilitzacions obreres i protestes estudiantils paralitzen nombrosos sectors, mentre les organitzacions sindicals i revolucionàries qüestionen l'ordre polític existent. La crisi culmina amb la Revolució de 1933 i l'enderrocament del govern de Machado. Tot i la posterior consolidació del poder militar, el moviment expressa una important radicalització obrera i estudiantil.

1933. Insurrecció anarquista de gener (Espanya)

La CNT-FAI impulsa el gener de 1933 una insurrecció en diversos punts de Catalunya, Aragó, el País Valencià i Andalusia. En alguns municipis els revoltats proclamen el comunisme llibertari i intenten ocupar edificis públics i infraestructures. La resposta de les forces de l'ordre provoca morts, detencions i empresonaments. A Casas Viejas, camperols vinculats a la CNT proclamen el comunisme llibertari i es produeixen combats amb les forces de l'ordre. La repressió culmina amb la mort de diversos habitants, entre ells militants refugiats a la casa de Francisco Cruz, *Seisdedos*. Els fets provoquen un enorme escàndol polític i contribueixen al deteriorament de les relacions entre el moviment anarquista i la República.

1934. Insurrecció d'Octubre a Astúries (Espanya)

La insurrecció obrera d'octubre de 1934 esclata després de l'entrada de la CEDA al govern de la República. A Astúries, socialistes, comunistes i anarcosindicalistes protagonitzen una insurrecció coordinada. Els miners ocupen pobles i instal·lacions, prenen armes i explosius i estableixen formes de poder obrer. Durant unes dues setmanes, bona part de la conca minera queda sota control dels insurrectes.

1934. Revolta de Viena (Àustria)

El febrer de 1934, els socialistes austríacs i les seves milícies, la *Schutzbund*, s'enfronten al govern autoritari d'Engelbert Dollfuss. L'aixecament comença a Linz i s'estén a Viena i altres centres industrials. Els treballadors organitzen barricades i resisteixen durant diversos dies davant l'exèrcit i les forces paramilitars. La derrota del

moviment permet la consolidació de l'austrofeixisme i la destrucció de les principals organitzacions obreres austríaques.

1935. Revolta Sakdal (Filipines)
El moviment Sakdal, format principalment per camperols i petits propietaris, protagonitza el maig de 1935 una insurrecció contra el domini colonial nord-americà i l'estructura oligàrquica de la propietat agrària. Els rebels ocupen diversos municipis, però l'exèrcit reprimeix ràpidament l'aixecament. El moviment posa de manifest la profunditat del malestar camperol i la connexió entre la reivindicació social i la independència filipina.

1935–1936. Resistència etíop contra la invasió italiana (Etiòpia)
Després de la invasió italiana d'Etiòpia, iniciada el 1935, les forces etíops i nombrosos grups locals resisteixen l'ocupació. La guerra colonial italiana es caracteritza per una violència extrema, inclòs l'ús d'armes químiques contra la població. Després de l'ocupació italiana el 1936, la resistència armada continua durant anys. La causa etíop es converteix en un important símbol internacional de resistència al colonialisme i al feixisme, especialment entre els moviments panafricanistes i anticolonials.

1936. **Guerra Civil a Espanya** i revolució social
El cop militar de Franco del juliol de 1936 desencadena una resposta popular immediata: obrers, camperols i milicians prenen armes i poder allà on el cop fracassa. A Catalunya, Aragó, el País Valencià i moltes zones rurals, el vell ordre s'ensorra. Fàbriques i terres són

col·lectivitzades, s'organitzen comitès obrers i consells de defensa, i neix una nova economia basada en la solidaritat i l'autogestió. La revolució combina elements llibertaris, socialistes i comunistes, amb una efervescència cultural i política sense precedents. Però el procés s'enfronta a la guerra, a les divisions internes i a la intervenció feixista italiana i alemanya. Malgrat la derrota final, l'experiència del 1936 resta com un dels moments més profunds i intensos de transformació social del segle XX.

A Barcelona i en amplis territoris rurals, la CNT i la UGT organitzen consells obrers que gestionen empreses, transports i terres. L'ordre burgès es dissol i neix una nova economia social. Tot i els conflictes amb els partits comunistes, durant mesos la col·lectivització anarquista mostra una alternativa viable al capitalisme.

1937. Resistència antijaponesa a la Xina
Amb la invasió de l'exèrcit nipó, s'organitzen fronts units i guerrilles comunistes. Es creen zones alliberades amb reformes agràries i escoles populars.

1937. Vagues generals i repressió a França
El Front Popular arriba al poder amb suport obrer. Milions de treballadors ocupen fàbriques exigint millores laborals i autogestió. El govern concedeix les 40 hores i vacances pagades, però la burgesia reacciona i la tensió augmenta. L'efervescència obrera francesa és un dels últims grans esclats europeus abans de la guerra mundial.

1937–1938. Rebel·lió de Dêrsim (regió alevi kurda, Turquia)
Alçament armat de la població kurda alevita de Dêrsim contra la centralització forçada i la repressió de l'Estat turc kemalista. Dirigida per Seyit Riza, la rebel·lió defensava l'autonomia local, les estructures comunitàries tradicionals i la resistència a l'assimilació nacional i religiosa. L'exèrcit turc va respondre amb una operació militar massiva, bombardejos i deportacions. El resultat fou una massacre amb desenes de milers de morts i la destrucció de l'ordre social de la regió.

1938. Revolució de Cárdenas (Mèxic)
El president Lázaro Cárdenas porta a terme una revolució des de l'Estat: nacionalitza el petroli, reparteix terres i enforteix els sindicats. La seva política combina nacionalisme, socialisme i justícia agrària. Mèxic esdevé un referent mundial de sobirania econòmica i transformació social en plena era del feixisme.

1939. Revolta d'Arusha (Tanzània)
Pagesos i treballadors africans s'alcen contra els impostos colonials britànics. Tot i la seva rapidesa, la revolta anuncia el despertar anti-colonial a l'Àfrica oriental. Molts dels seus líders seran referents del nacionalisme posterior a la Segona Guerra Mundial.

1940. Insurrecció obrera i comunista a Cochinchina (Vietnam)
A l'octubre, el Partit Comunista Indoxinès organitza una revolta camperola contra el domini francès i japonès. Hi ha atacs a guarnicions, confiscacions de terres i establiment de comitès locals. França respon amb massacres: milers de morts i deportacions. És el primer gran precedent de la futura revolució vietnamita.

1941. Revolta antinazi a Iugoslàvia
A l'abril de 1941, després de la invasió alemanya i la desintegració del regne de Iugoslàvia, el Partit Comunista encapçalat per Josip Broz "Tito" organitza una insurrecció armada que aviat s'estén per tot el país. Camperols, miners i obrers s'uneixen als partisans, que lluiten no només per l'alliberament nacional, sinó també per una transformació social revolucionària. La guerrilla crea zones alliberades amb comitès populars, escoles i hospitals autogestionats, i arriba a reunir més de 300.000 combatents. Els alemanys i els col·laboradors croats i serbis responen amb massacres, però el moviment resisteix i s'expandeix. El 1945, els partisans alliberen Belgrad sense ajuda aliada i funden una Iugoslàvia socialista federal, autònoma respecte a Moscou i basada en la lluita popular.

1941. Revolta comunista de Zhdanov i sabotatges a Lituània
Amb l'entrada de l'Exèrcit Roig, grups comunistes i obrers locals es revolten contra l'ocupació alemanya i les autoritats col·laboracionistes. Es produeixen combats i sabotatges ferroviaris.

1942. Rebel·lió del gueto de Varsòvia (Polònia)
El juliol, jueus resistents organitzen una insurrecció armada contra les deportacions nazis. Amb armes mínimes, lluiten durant setmanes contra tancs i artilleria. Tot i ser derrotats, es converteix en un símbol universal de resistència davant l'extermini.

1942. Insurrecció anticolonial a Birmània
Durant la Segona Guerra Mundial, els nacionalistes birmans liderats per Aung San col·laboren inicialment amb el Japó per expulsar els britànics. Però davant l'ocupació i explotació japonesa, el moviment gira de bàndol i impulsa una revolta general el març de 1945. Guerrillers i camperols ataquen guarnicions japoneses i organitzen exèrcits populars a les zones rurals. Aquest aixecament marca l'inici de la independència birmana, que s'aconseguirà el 1948.

1942. Moviment "Quit India" a l'Índia
L'agost de 1942, el Congrés Nacional Indi i Gandhi llancen la campanya "Quit India", exigint la retirada immediata dels britànics. A tot el país esclaten vagues, sabotatges de vies fèrries i atacs a edificis colonials. Les autoritats responen amb una repressió massiva: més de 60.000 detencions i milers de morts. Malgrat la derrota, aquest moviment reforça el caràcter popular i irreversible de la lluita per la independència.

1942–1945. Guerrilla antijaponesa i resistència popular (Malàisia)
Resistència armada contra l'ocupació japonesa durant la Segona Guerra Mundial. Direcció comunista amb fort suport camperol i obrer. Creació de xarxes d'autodefensa. Base de la insurrecció posterior.

1943. Revolta de Treblinka (Polònia)
Presoners del camp d'extermini maten guàrdies i fugen; 300 escapen, tot i que la majoria són caçats després. És un dels alçaments més destacats de l'Holocaust.

1943. Revolta de les dones a Berlín (Rosenstraße)
Esposes d'homes jueus detinguts es manifesten durant dies davant la Gestapo exigint la seva llibertat. La pressió popular aconsegueix alliberar-ne centenars. És un acte de resistència civil dins el cor del Reich.

1943. Resistència antifranquista i accions dels maquis a Espanya
Durant 1943, els maquis republicans intensifiquen la lluita armada contra la dictadura franquista, operant des de els Pirineus, el Maestrat i la serralada cantàbrica. A Catalunya i Aragó, grups guerrillers travessen la frontera des de França i ataquen casernes de la Guàrdia Civil, línies ferroviàries i centres administratius locals. A Astúries, antics miners de la resistència organitzen emboscades i sabotatges a la infraestructura elèctrica i minera. La repressió és ferotge: centenars de morts, afusellaments i deportacions a presons. Tot i la seva debilitat, aquests grups mantenen viva la flama de la resistència republicana i enllacen amb la lluita europea contra el feixisme.

1943–1945. Rebel·lions kurdes (nord de l'Iraq)
Insurrecció armada contra l'Estat iraquià i la influència colonial britànica, dirigida per Mullah Mustafa Barzanî. Guerrilla rural amb fort suport comunitari i control temporal del territori. Tot i la derrota, estableix el lideratge polític i militar de Barzanî en el kurdistan modern.

1944. Insurrecció de Varsòvia
A l'agost, l'Exèrcit Domèstic polonès llança una revolta massiva contra els nazis. Durant 63 dies, civils i combatents mantenen la ciutat

fins a la seva destrucció total. Més de 200.000 morts.

1944. Revolta comunista grega (ELAS)
El moviment de resistència ELAS, controlat pels comunistes, allibera gran part del país dels nazis. En acabar la guerra, esclata una guerra civil (1946–49) entre partisans i monàrquics amb suport britànic.

1944. Insurrecció anti-nazi a Eslovàquia
El 29 d'agost, partisans i soldats s'aixequen contra el règim feixista eslovac. Els alemanys reprimeixen brutalment, però el moviment uneix comunistes, nacionalistes i camperols.

1944. Revolta de l'illa de Guam (Pacífic)
La població chamorra es rebel·la contra l'ocupació japonesa abans del desembarcament nord-americà.

1945. Revolució d'agost al Vietnam
Després del poder colonial japonès i de la rendició japonesa al final de la Segona Guerra Mundial, el Viet Minh ocupa Hànoi i Saigon, proclamant la independència per forces revolucionàries amb suport popular massiu. Hi ha enfrontaments amb francesos i britànics, i s'inicia la llarga guerra anti-colonial d'Indoxina.

1945. Revoltes i vagues post-bèl·liques a Europa
Amb la fi de la Segona Guerra Mundial, el continent viu una onada

de mobilitzacions obreres i populars. A França, Bèlgica i Holanda, els treballadors ocupen fàbriques i administracions exigint nacionalitzacions i càstigs per als col·laboradors nazis. Els sindicats i partits comunistes guanyen força, mentre es formen comitès de resistència que gestionen ciutats i empreses.

1945. **Caiguda i execució de Mussolini** a Itàlia
A l'abril de 1945, la Resistència italiana, formada per comunistes, socialistes i partisans catòlics, llança una insurrecció general contra el feixisme a les ciutats del nord. Milà, Torí i Gènova són alliberades pels propis partisans abans de l'arribada dels aliats. Benito Mussolini, intentant fugir cap a Suïssa, és capturat el 27 d'abril prop del llac de Como i executat sumàriament l'endemà. El seu cos és exposat públicament a Milà com a símbol del final del règim. La victòria de la resistència no només tomba el feixisme italià, sinó que també obre pas a la república i a un ampli moviment obrer i popular, que reclamarà reformes socials i el reconeixement del paper dels partisans en la nova Itàlia.

1945. Revolució de la Independència a Indonèsia
El 17 d'agost, Sukarno proclama la independència després de la retirada japonesa. Els Països Baixos intenten recuperar el control, però les guerrilles i la mobilització popular resisteixen fins al 1949 amb el naixement de l'Estat indonesi.

1945. Aixecaments i ocupacions a Corea
Amb la fi de l'ocupació japonesa, camperols i obrers creen comitès

populars a tot el país. La divisió imposada per EUA i URSS reprimeix aquests intents autònoms, i s'inicia el camí cap a la guerra civil.

1945–1947. Reaparició del moviment anarquista postrendició (Japó)
Del 1931 al 1945 la resistència antimilitarista i anarquista es veu durament reprimida sota el feixisme japonès. Activitat clandestina contra la guerra i l'imperialisme. L'oposició interna al règim és pràcticament anihilada. Amb la derrota japonesa, l'any 1945, reapareixen sindicats i col·lectius llibertaris. Hi ha vagues massives i ocupacions sota l'ocupació nord-americana. Esperances revolucionàries breus que aviat seran contingudes per reformes controlades.

1946. Guerra civil grega
La resistència comunista, derrotada per la intervenció britànica i nord-americana, continua la lluita armada. Hi ha bombardejos, deportacions i desenes de milers de morts.

1946. Insurrecció camperola a Tailàndia (Issan)
Pagesos i ex-guerrillers anti-japonesos s'aixequen per la terra i contra els impostos. L'exèrcit els reprimeix amb violència; centenars d'executats.

1946. Revolta d'Haiphong (Vietnam)
El novembre de 1946, després d'un enfrontament entre el Viet Minh i les forces colonials franceses, l'exèrcit francès bombardeja la ciutat portuària de Haiphong, causant milers de morts civils. En resposta,

el Viet Minh crida a la insurrecció general a tot el país, marcant l'inici de la Primera Guerra d'Indoxina i de la lluita per la independència vietnamita contra França. Guerra prolongada amb fort component camperol i mobilització social. Autoorganització local, reformes agràries i control territorial. Direcció comunista hegemònica. Derrota definitiva del colonialisme francès l'any 1954.

1946. Moviment camperol Tebhaga (Bengala, Índia)
A finals de 1946, centenars de milers de pagesos i jornalers bengalís s'aixequen exigint "tebhaga", és a dir, conservar dues terceres parts de la collita en lloc de lliurar-ne la meitat als terratinents. Organitzats per la Federació Camperola i el Partit Comunista Indi, ocupen terres i rebutgen pagar rendes. Les autoritats colonials britàniques responen amb violència i tirotejos, causant nombroses víctimes. Tot i la repressió, el moviment Tebhaga esdevé símbol de la lluita agrària i anti-colonial al subcontinent indi.

1946. República de Mahabad (Iran)
Amb suport soviètic, els kurds funden la República de Mahabad al nord-oest de l'Iran, amb capital a Mahabad. És el primer estat kurd modern, dirigit per Qazi Muhammad i amb la participació del cap tribal Mustafa Barzani. Dura menys d'un any: l'exèrcit iranià la destrueix el desembre de 1946. Tot i breu, es converteix en mite fundacional del nacionalisme kurd.

1946–1954. Insurrecció camperola Hukbalahap (Filipines)
Alçament armat camperol contra l'Estat postcolonial i el domini te-

rratinent. Continuació directa de la guerrilla antijaponesa. Programa de reforma agrària i justícia social. Derrota militar però persistència del conflicte rural.

1947. **Revolució de Madagascar**
El març de 1947, el Moviment Democràtic de la Renovació Malgaix (MDRM) organitza una gran insurrecció anti-colonial contra el domini francès. Camperols i antics soldats malgaixos s'aixequen al centre i est de l'illa, assalten plantacions, guarnicions i oficines colonials, exigint la independència i el final de l'explotació. França respon amb una repressió ferotge: bombardejos aeris, massacres de pobles sencers i camps de concentració. En menys d'un any, moren entre 80.000 i 100.000 persones, sobretot civils. El moviment és derrotat, però la revolta revela l'abast del malestar colonial africà i anticipa les futures lluites d'alliberament de la dècada de 1950.

1947. Violència i partició de l'Índia
Després de dècades de mobilitzacions anti-colonials i desobediència civil liderades pel Congrés Nacional Indi (Gandhi, Nehru) i la Lliga Musulmana (Jinnah), el Regne Unit concedeix la independència, però imposa la divisió del subcontinent en dues nacions religiosament definides: Índia i Pakistan. Aquesta decisió abrupta genera el col·lapse administratiu i social d'un territori immens, i amb ell, una onada de massacres comunitàries, violacions i desplaçaments forçats que afecten uns 15 milions de persones.

No és una revolució en el sentit transformador, ni tampoc una revolta organitzada, sinó una tragèdia popular derivada d'un procés d'alli-

berament nacional incomplet i manipulat per les potències colonials.

1947. "Direct Action Day" (Calcuta)
El 16 d'agost de 1947, el partit Muslim League convoca una jornada de "acció directa" per exigir la partició de l'Índia. Les manifestacions deriven en greus disturbis comunitaris entre hindús i musulmans, amb milers de morts als carrers de Calcuta. L'esclat anuncia la tragèdia de la partició i la violència que acompanyarà el naixement de l'Índia i el Pakistan.

1947. Incident del 28 de febrer (Taiwan)
Revolta popular urbana i rural contra la corrupció, l'arbitrarietat i l'autoritarisme del Kuomintang després de la seva arribada a l'illa. Manifestacions massives, comitès locals i intents d'autogovern van estendre's ràpidament. La resposta de l'Estat fou una repressió militar sistemàtica amb desenes de milers de morts, intel·lectuals i líders socials executats. Aquest episodi inaugura dècades de Terror Blanc i silenci forçat. Es considera el trauma polític fundacional modern perquè trenca la confiança entre societat i Estat i marca la memòria col·lectiva taiwanesa. Fins avui condiciona la identitat política, la demanda de democràcia i la relació amb el poder xinès. Al 1950 fins al 1960 comença un episodi de repressió sistemàtica del règim del Kuomintang contra oposició social i política. Activitat clandestina socialista i comunista. Empresonaments, execucions i censura total. Silenciament de qualsevol dissidència.

1947. Vaga general i disturbis a França i Itàlia
El moviment obrer, frustrat per la crisi i les polítiques d'austeritat, convoca vagues generals. Hi ha enfrontaments amb la policia i ocupacions de fàbriques.

1948. Insurrecció camperola a Malàisia
S'inicia la Emergència Malàisia, guerra de guerrilles comunistes contra el domini britànic i les elits locals. El conflicte durarà fins al 1960, amb desenes de milers de morts.

1948. Nakba — expulsió del **poble palestí**
Durant la guerra de creació d'Israel, 700.000 palestins són expulsats o fugen, i desenes de pobles són destruïts. Milícies sionistes i àrabs cometen massacres. És l'origen del conflicte palestí modern.

1948. Insurrecció de Jeju (Corea del Sud)
A l'abril, camperols i comunistes s'alcen contra el govern proamericà, la repressió anticomunista i l'autoritarisme estatal. L'exèrcit reprimeix amb brutalitat: més de 30.000 morts. Un episodi clau i silenciat de la Guerra Freda asiàtica.

1948. Motí de Yeosu–Suncheon (Corea del Sud)
Amotinament de soldats que es negaren a reprimir Jeju. L'aixecament va incloure combats armats i suport civil. Va ser esclafat per l'exèrcit amb execucions massives.

1948. El "Bogotazo" (Colòmbia)
El 9 d'abril de 1948, l'assassinat del líder popular Jorge Eliécer Gaitán desencadena una explosió de ràbia a Bogotà. La ciutat és presa per multituds obreres i estudiantils, que incendien edificis i enfronten la policia. L'aixecament, amb centenars de morts, marca l'inici del període de violència política conegut com *La Violencia*.

1949. **Revolució xinesa i proclamació de la República Popular de la Xina (Xina)**
La Revolució Xinesa culmina el 1 d'octubre de 1949, quan Mao Zedong (Mao Tse-tung) proclama la República Popular de la Xina a Pequín. Però el procés s'havia iniciat abans, amb la fundació del Partit Comunista Xinès el 1921 i la seva aliança i ruptura amb el Kuomintang (KMT). Després de la Marxa Llarga (1934–35) i de la resistència contra la invasió japonesa, els comunistes, arrelats entre els camperols, es converteixen en una força nacional. Entre 1946 i 1949, l'Exèrcit Popular d'Alliberament derrota el KMT, recolzat pels Estats Units. El triomf consolida una revolució social de masses: reforma agrària, nacionalitzacions, educació universal i igualtat de gènere. Al mateix temps, elimina tota oposició política i corrents revolucionaris no alineats.

1949. Revolució comunista a Iemen del Nord
El febrer, oficials i tribus derroquen l'imam Yahya, però el règim es reorganitza i reprèn el control. El país entra en una espiral d'aixecaments i cops d'estat.

1949. Revolta de Costa Rica i abolició de l'exèrcit
Una guerra civil breu i intensa enfronta forces reformistes i conservadores. Després de la victòria dels rebels de Figueres, s'aboleix l'exèrcit i s'inicien reformes socials.

1949. Revolta comunista a Birmània
El Partit Comunista Birmà i grups ètnics s'alcen contra el govern central. Hi ha combats i zones alliberades al nord i l'est. La insurrecció durarà dècades.

1949. Guerrilla d'Exèrcit Popular a Colòmbia ("La Violencia")
El conflicte entre liberals i conservadors degenera en guerra rural. Camperols armats ocupen regions senceres; hi ha centenars de milers de morts. Aquest període donarà origen a les guerrilles comunistes dels anys seixanta.

1950. Revolta camperola a Telangana (Índia)
Insurrecció comunista i camperola a l'estat d'Hyderabad contra els terratinents i l'explotació feudal. Milers de pagesos s'organitzen en guerrilles; el govern indi respon amb repressió militar i assassinats massius. Tot i la derrota, el moviment deixa un llegat de lluita agrària i influència maoista duradora.

1951. Insurrecció dels camperols a Puerto Montt (Xile)
A finals d'hivern, camperols i treballadors rurals del sud de Xile s'alcen contra les condicions de misèria i els abusos dels grans propietaris. Hi ha bloquejos de carreteres i enfrontaments amb la policia; diversos morts i desenes de detinguts. Aquest episodi és considerat un precedent de la mobilització camperola xilena dels anys seixanta.

1951. Revolta comunista a Filipines (Hukbalahap)
Els Huks, guerrillers comunistes sorgits de la resistència antijaponesa, tornen a aixecar-se a les zones rurals de Luzón contra el govern i l'exèrcit nord-americà. Hi ha combats, execucions i desplaçaments massius. La insurrecció és derrotada militarment el 1954, però inspira moviments camperols posteriors.

1952. Revolució nacional a Bolívia
A l'abril de 1952, després d'anys de desigualtat extrema i domini de l'oligarquia minera, esclata una insurrecció obrera i popular liderada pel Moviment Nacionalista Revolucionari (MNR). Els combats comencen a La Paz i Oruro, on miners armats, sindicats i milícies urbanes derrotaren l'exèrcit i prengueren el control de les ciutats. La revolució aboleix el vell règim feudal i impulsa una reforma agrària massiva que reparteix terres entre camperols indígenes. El govern del MNR nacionalitza les mines d'estany, crea una milícia obrera i estableix el sufragi universal, incloent dones i pobles indígenes per primera vegada. Tot i la seva evolució posterior cap a posicions més moderades, el moviment conserva un caràcter profundament social: una revolució de classe, indígena i nacional que trenca l'ordre colonial.

1952. **Revolta d'Egipte** (Revolució dels Oficials Lliures)
El 23 de juliol de 1952, un grup d'oficials joves coneguts com els Oficials Lliures, liderats per Gamal Abdel Nasser i formalment encapçalats per Muhammad Naguib, van enderrocar la monarquia de Faruq I, acusada de corrupció, submissió colonial i incompetència militar. El moviment, amb suport popular urbà i simpatia de sectors obrers, va abolir la monarquia i proclamà la República d'Egipte. El nou govern va impulsar una profunda reforma agrària, la nacionalització de sectors estratègics i una política exterior antiimperialista que culminaria amb la nacionalització del Canal de Suez el 1956. La revolució consolidà Nasser com a líder del panarabisme i transformà Egipte en un referent per als moviments anticolonials d'Àsia i Àfrica. Tot i el control militar del poder, el moviment va ser percebut com una revolució nacional de masses contra el vell ordre colonial.

1953. Revolta d'Iran i cop d'Estat contra Mossadegh
El primer ministre Mohammad Mossadegh, que havia nacionalitzat el petroli, és enderrocat per un cop militar organitzat per la CIA i el MI6. És una revolta fabricada per restablir l'ordre imperial i capitalista, que posa fi a un projecte sobirà i socialment avançat. Milers de treballadors, estudiants i militants del Partit Tudeh (comunista) van sortir als carrers de Teheran, Tabriz i Abadan per defensar el govern de Mossadegh i la nacionalització del petroli. Es van organitzar barricades i columnes obreres armades amb eines i armes improvisades per intentar frenar les tropes lleials al xa. Els enfrontaments van durar dos o tres dies i van deixar centenars de morts i ferits. A les zones industrials i petrolieres hi va haver sabotatges i intents d'ocupar refineries per evitar-ne la restitució a mans britàniques. Sindicalistes, comunistes i estudiants foren empresonats, torturats o executats, i els partits d'esquerra van ser prohibits. La monarquia del xa torna al poder i comença una llarga etapa de dictadura i oposició clandestina. La veritable resistència popular vindrà després, amb la repressió del Tudeh i els moviments clandestins que prepararan, dècades més tard, la revolució de 1979.

1953. **Insurrecció obrera a Berlín Est** (Alemanya)
El 16–17 de juny, milers d'obrers de l'Alemanya oriental s'aixequen contra el règim comunista exigint millors condicions laborals i llibertats polítiques. L'exèrcit soviètic reprimeix les protestes amb tancs i foc real: més de 100 morts i milers de detinguts. És la primera gran revolta dins el bloc socialista.

1954. Inici de la guerra d'independència d'Algèria
El Front d'Alliberament Nacional (FLN) llança una sèrie d'atacs coordinats l'1 de novembre contra objectius francesos. França respon amb una guerra total: bombardejos, tortures i massacres. El conflicte s'allargarà fins al 1962 i deixarà més d'un milió de morts.

1954. Revolta i repressió al Brasil (crisi de Vargas)
A l'agost, la mort del president Getúlio Vargas després d'una crisi política provoca avalots populars a Rio de Janeiro i São Paulo. Milers de treballadors surten als carrers i s'enfronten a la policia en defensa del llegat laborista.

1954–1975. Guerra de resistència contra els Estats Units i unificació nacional (Vietnam)
Allò que des de l'hegemonia dels EUA es coneix com la Guerra de Vietnam, pel poble vietnamita, aquest conflicte és la continuació natural de la lluita anticolonial iniciada contra França i el Japó. Després dels acords de Ginebra de 1954, el país queda dividit artificialment i el sud passa a estar sostingut pels Estats Units. La guerra combina lluita d'alliberament nacional i transformació social profunda, amb una mobilització massiva del camperolat, reformes agràries i xarxes de resistència popular. El Front Nacional d'Alliberament i Vietnam del Nord lluiten contra un règim percebut com a imposat des de l'exterior. Malgrat una devastació extrema, el moviment resistent aconsegueix derrotar els EUA i els seus aliats. El 1975 el país s'unifica, tancant el cicle de guerra i obrint una nova etapa sota un Estat socialista centralitzat.

1955. Moviment per la independència del Marroc i Tunísia
A tot el Magrib esclaten manifestacions, sabotatges i enfrontaments armats contra el domini francès. A Tunísia, la repressió deixa centenars de morts; al Marroc, la guerrilla rural força les negociacions que conduiran a la independència (1956).

1955. Moviment pels Drets Civils (EUA) — boicot de Montgomery
Després de la detenció de Rosa Parks, la comunitat negra organitza un boicot massiu als autobusos a Alabama. Hi ha amenaces, atacs i detencions, però el boicot triomfa després d'un any de resistència. Aquest acte marca l'inici de la nova onada antiracista i desobediència civil.

1956. **Insurreccions de Poznań i Revolta d'Hongria** (Bloc de l'Est)
A Poznań (Polònia), el juny de 1956, una vaga obrera per salaris i condicions de treball es va convertir en una insurrecció massiva contra el règim comunista, reprimida amb tancs i desenes de morts. Pocs mesos després, a Hongria, una manifestació estudiantil per reformes democràtiques va encendre una revolució nacional contra el domini soviètic. Els rebels van ocupar ràdio, casernes i edificis governamentals, i el primer ministre Imre Nagy va anunciar la sortida del Pacte de Varsòvia. La URSS va respondre amb una invasió massiva que deixà milers de morts i restaurà un govern fidel a Moscou. Aquestes insurreccions van anticipar les futures crisis del bloc comunista.

1956. Crisi de Suez (Egipte)
Després de la nacionalització del canal per Nasser, França, el Regne Unit i Israel llancen una invasió militar. La resistència egípcia i la pressió internacional provoquen la retirada. És una victòria simbòlica del món àrab i anti-colonial davant les potències imperials.

1957. Revolta dels Mau Mau (Kènia)
Encara activa des del 1952, l'insurrecció dels Mau Mau contra l'imperi britànic arriba al seu punt més alt. Guerrillers kikuya combaten a les muntanyes; el colonialisme respon amb camps de concentració i massacres. El moviment és derrotat però força la independència (1963).

1957. Revolta urbana d'Alexandria (Egipte)
A l'estiu de 1957, treballadors i joves d'Alexandria s'alcen contra els últims enclavaments colonials britànics i les desigualtats socials. L'exèrcit de Nasser reprimeix durament els disturbis, tot consolidant el seu control sobre la revolució egípcia.

1957. Disturbis anticolonials de Tunís (Tunísia)
Després de la independència parcial, milers de tunisians exigeixen la retirada total de les tropes franceses. Els enfrontaments al centre de Tunís són reprimits amb foc real, però acceleren la sobirania completa del país l'any següent.

1957. Revoltes urbanes de Casablanca (Marroc)
En un clima de misèria i desil·lusió després de la independència, esclaten avalots contra la presència francesa i espanyola. El nou règim marroquí i les tropes colonials responen amb repressió i centenars de detencions.

1958. Revolta de gener a Veneçuela
Després d'anys de dictadura militar, el règim de Marcos Pérez Jiménez s'enfronta a una onada creixent de protestes. Les mobilitzacions estudiantils i obreres iniciades el novembre de 1957 desemboquen, al gener de 1958, en una vaga general i insurrecció urbana a Caracas i altres ciutats. Part de l'exèrcit es nega a reprimir i s'uneix als revoltats. El 23 de gener, Pérez Jiménez fuig del país, i es forma una Junta Cívico-Militar que restableix les llibertats i convoca eleccions. La revolta, àmpliament popular, posa fi a una dècada d'autoritarisme

i obre una nova etapa democràtica a Veneçuela.

1958. Revolució d'Iraq
El 14 de juliol, oficials nacionalistes derroquen la monarquia i proclamen la república. La família reial és executada i el règim s'alinea amb el panarabisme de Nasser. És una revolta militar amb fort suport popular, que sacseja l'equilibri del Pròxim Orient.

1959. Revolució cubana
Després de sis anys de lluita armada contra la dictadura de Fulgencio Batista, les forces guerrilleres dirigides per Fidel Castro, Ernesto "Che" Guevara i Camilo Cienfuegos triomfen a principis de gener de 1959. El moviment, sorgit del Movimiento 26 de Julio, havia passat de petits grups emboscats a la Sierra Maestra a un exèrcit popular sostingut per camperols, obrers i estudiants. Les ciutats es mobilitzen amb vagues generals i sabotatges, mentre l'exèrcit governamental s'enfonsa. Batista fuig el 1 de gener, i l'entrada dels rebels a l'Havana marca l'inici de la revolució social. Es dissol l'exèrcit tradicional, s'expropien terres i empreses nord-americanes, i s'impulsen reformes agràries, educatives i sanitàries. L'enfrontament amb els Estats Units i la radicalització socialista converteixen Cuba en un referents per a moviments guerrillers a Veneçuela, Bolívia, Angola, Moçambic, etc.

1959. Revolta tibetana contra la Xina
El març, Lhasa s'aixeca contra el domini xinès. Les tropes de l'Exèrcit Popular d'Alliberament reprimeixen la revolta amb extrema

violència: milers de morts i l'exili del Dalai Lama. El Tibet queda completament sotmès al control de Pequín.

1959. Insurrecció i disturbis al Camerun
El UPC (Union des Populations du Cameroun) lidera una lluita anti-colonial contra França i el nou govern prooccidental. Hi ha combats rurals, repressió i massacres. El conflicte és silenciat i deixa desenes de milers de morts.

1960. Matança de Sharpeville (Sud-àfrica)
El 21 de març, milers d'afro-descendents es manifesten contra les lleis de passes de l'apartheid a Sharpeville. La policia obre foc contra la multitud desarmada: 69 morts i més de 180 ferits. L'esdeveniment provoca una onada d'indignació internacional i radicalitza el moviment antiapartheid, que passa de la protesta pacífica a la resistència armada.

1960. Crisi del Congo i assassinat de Patrice Lumumba
Després de la independència del 30 de juny, el nou estat congolès esclata en el caos: amotinaments de l'exèrcit, intervenció belga i secessió de Katanga. El primer ministre Patrice Lumumba és empresonat i assassinat el gener de 1961 amb suport occidental. El Congo es converteix en símbol de la neo-colonialitat i la lluita anti-mperialista africana.

1960. Revoltes i vagues anti-colonials a l'Àfrica occidental
A Nigèria, Senegal, Mali i Costa d'Ivori, la descolonització genera esperances i conflictes. Hi ha vagues obreres, manifestacions i disturbis locals per salaris, terra i control econòmic. En alguns casos, les protestes deriven en enfrontaments amb la policia colonial o amb governs recents.

1960. Revoltes obreres i estudiantils a Madagascar
A l'illa encara sota fort control francès, obrers i estudiants es mobilitzen per la independència efectiva i millores socials. Hi ha avalots i repressió, especialment a Antananarivo. Aquest moviment marca el pas de l'agitació anti-colonial a les primeres lluites post-independència.

1960. Protestes i disturbis a Kènia
Els antics combatents Mau Mau i camperols s'aixequen contra la repressió i la concentració de terres després de la fi oficial de l'emergència colonial. Hi ha enfrontaments i detencions massives.

1960. Protestes de desembre 1960 a Alger
Manifestacions massives i disturbis a Alger de l'11 al 20 de desembre arran de la visita del president francès de Gaulle; centenars de morts i repressió colonial brutal.

1960. Revolució d'Abril (Corea del Sud)
Estudiants i pobles en protesta contra frau electoral i autoritarisme

fan massa manifestacions que derroquen el president Syngman Rhee.

1960. Revolta contra el Tractat de Seguretat EUA-Japó (Anpo)
Mobilització massiva contra la militarització i l'imperialisme nord-americà. Enfrontaments violents amb la policia. Participació d'estudiants, obrers i corrents llibertàries. Un dels majors aixecaments del Japó contemporani.

1961. Disturbis a El Caire (Egipte)
Protestes i aldarulls pel suport a Llumumba i per solidaritat amb el Congo; multituds prenen carrers.

1961. Aldarulls d'Oran (Algèria)
A la ciutat d'Oran, en plena guerra d'independència, esclata una onada de violència intercomunitària entre colons europeus i població musulmana. Barris sencers són saquejats i incendiats, hi ha desenes de morts i centenars de ferits. Els fets reflecteixen l'enfonsament de l'ordre colonial i la radicalització dels dos bàndols abans de la independència.

1961. Protestes de Cape Town (Sud-àfrica)
En el marc de la Campanya Passbook, milers de membres del Congrés Pan-Africà i del Congrés Nacional Africà (ANC) surten als carrers de Cape Town i altres ciutats per cremar els seus "passbooks", documents obligatoris per als negres sota l'apartheid. La

policia dispara contra els manifestants i hi ha diversos morts. Aquest moviment inaugura una nova etapa de desobediència civil massiva i confrontació directa amb el règim.

1961. Insurrecció de març a Angola
El 15 de març, camperols i militants de l'UPA/FNLA ataquen plantacions de cotó i infraestructures colonials portugueses al nord del país. Lisboa respon amb una repressió devastadora: milers de morts i pobles cremats. Aquest alçament marca l'inici de la guerra d'independència angolesa i obre un llarg cicle de lluita al món lusòfon.

1961. Invasió de Bahía de Cochinos (Cuba)
A l'abril, exiliats cubans entrenenats per la CIA intenten envair Cuba per derrocar el govern revolucionari de Fidel Castro. La població s'organitza, aixeca barricades i derrota l'intent en tres dies. És la primera victòria popular davant d'una ofensiva imperial nord-americana i consolida el règim revolucionari.

1961. Revoltes i tensions socials al Congo post-Lumumba
Després de l'assassinat de Lumumba, esclaten motins, execucions i enfrontaments armats entre faccions nacionalistes i tropes de l'ONU. El país entra en un estat de guerra civil i es converteix en escenari d'intervencions estrangeres i de resistència antiimperialista.

1961–1975. Guerres kurdes a l'Iraq
El líder Mustafa Barzani reprèn la lluita armada contra el règim ira-

quià per obtenir autonomia. Durant anys, **les guerrilles kurdes** controlen zones muntanyoses del nord. L'acord d'Alger (1975) entre l'Iraq i l'Iran trenca el suport iranià als kurds i causa la seva derrota temporal. Milers fugen a l'exili, però el moviment no desapareix.

1961–1991. Lluita d'alliberament d'Eritrea (Banya d'Àfrica)
Guerra prolongada contra el domini etíop després de l'annexió forçada del territori. Mobilització popular, guerrilla rural i autoorganització social. Un dels conflictes d'alliberament més llargs del segle XX. La victòria culmina amb la independència formal el 1993.

1962. Protestes obreres de Novocherkassk (URSS)
Vaga i manifestacions d'obrers contra l'escassetat d'aliments i la pujada de preus; repressió militar i desenes de morts.

1962. Protestes estudiantils de Rangoon (Birmània/Myanmar)
Oposició al règim militar de Ne Win; estudiants reprimits amb foc real; centenars de morts i destrucció del centre universitari.

1962. Mobilitzacions independentistes a Algèria (final de la guerra)
Aixecaments populars i enfrontaments entre civils i colons pieds-noirs a Alger i Orà; proclamació de la independència el juliol.

1962. Moviments anticolonials a l'Àfrica Occidental (Ghana, Senegal, Mali, Nigèria)

Vagues i disturbis per condicions laborals i per l'autonomia política dins dels nous estats independents.

1962. Protestes antiimperialistes i en suport a Lumumba (Egipte, Ghana, Guinea)
Mobilitzacions de masses contra la ingerència europea i pels drets africans; aldarulls a El Caire i Accra.

1962. Disturbis laborals i vagues a França (minaires, sectors portuaris i industrials)
Acció directa de sindicats comunistes i socialistes en un context de postguerra colonial; xocs amb la policia.

1962. Moviment pels drets civils als EUA (Southern Campaigns)
Marxes i protestes a Mississipí, Geòrgia i Louisiana; repressió i violència policial; preludi de Birmingham 1963.

1962. Protestes universitàries a Ghana i Nigèria
Enfrontaments d'estudiants amb la policia per reformes educatives i democràcia universitària.

1962. Mobilitzacions camperoles al Brasil (Ligas Camponesas)
Ocupacions de terres i enfrontaments amb policies i propietaris; repressió forta al nord-est.

1962. Revolta de Nyasaland (Malawi)
Durant els últims anys del domini britànic, camperols i obrers s'alcen contra les taxes colonials i la repressió. Les manifestacions deriven en avalots i atacs a edificis administratius. L'exèrcit colonial respon amb foc real i centenars de morts. Aquest episodi accelera la independència del país i la fi de la Federació de Rhodèsia i Nyasaland.

1963. Campanya de Birmingham (Alabama)
Manifestacions, boicots i accions de desobediència civil; repressió amb gossos i mànegues d'aigua; centenars de detencions.

1963. Protesta d'estudiants africans a Moscou (Unió Soviètica)
Manifestació de centenars d'estudiants de Ghana, Nigèria i altres països africans davant la mort d'un estudiant congolès; denúncia del racisme i de la hipocresia soviètica; enfrontaments amb la policia i detencions.

1963. Revoltes postcolonials a Kenya
Després de la independència, antics combatents Mau Mau i camperols desplaçats exigeixen terres confiscades durant l'ocupació britànica. Hi ha enfrontaments armats amb la policia i assassinats de líders radicals. El nou govern reprimeix durament el moviment, consolidant una oligarquia agrària fidel a Occident.

1963. Mobilitzacions anticolonials al Congo i Guinea-Bissau
Guerrilles i accions populars contra el domini portuguès; sabotatges

i accions de suport a l'independentisme africà.

1963. Protestes i vagues a Corea del Sud
Manifestacions d'estudiants i treballadors contra el règim autoritari de Park Chung-hee; enfrontaments amb l'exèrcit i diversos morts.

1963. Moviments obrers a Itàlia i França
Vagues generals i manifestacions per la jornada laboral i millores salarials; alguns episodis d'enfrontaments amb la policia, sobretot a Torí i Lió.

1963. Disturbis de Cambridge (Maryland)
Enfrontaments racials arran de protestes pels drets civils; intervenció de la Guàrdia Nacional.

1964. Disturbis de Harlem (Nova York)
Després que la policia matés un adolescent afroamericà, es van desencadenar sis dies d'avalots i enfrontaments. Els barris negres van aixecar barricades i atacar la policia; símbol de la ràbia contra la brutalitat racial.

1964. Disturbis de Rochester (Nova York)
Manifestacions contra la segregació i la pobresa que van esdevenir un autèntic aixecament urbà. La policia i la Guàrdia Nacional van reprimir durament, deixant desenes de ferits i detinguts.

1964. Disturbis de Jersey City i Filadèlfia
La comunitat afroamericana es va revoltar contra la segregació i la pobresa urbana. La repressió policial va ser immediata, amb nombrosos arrestos i agressions.

1964 · "Freedom Summer" (Mississippi, EUA)
Campanya per registrar votants negres i promoure l'educació política; centenars de joves activistes van ser atacats, empresonats o assassinats per grups racistes. La resistència civil va derivar en disturbis locals i accions de defensa.

1964. Revolució de Zanzíbar (Tanzània)
El gener, l'arxipèleg de Zanzíbar, formalment independent però controlat per una elit àrab privilegiada, esclata en una revolució liderada per treballadors pobres, camperols africans i joves desocupats que feia dècades que patien discriminació política i econòmica. El moviment, encapçalat pel Afro-Shirazi Party i milícies populars com les d'John Okello, avança ràpidament: es prenen comissaries, es desborden les forces del sultà i s'assalta la capital. La presa de la ràdio és decisiva, des d'allà s'anuncia la caiguda del govern i es crida la població a ocupar edificis administratius i palaus. Els combats, intensos i irregulars, provoquen centenars de morts, especialment entre les forces vinculades a l'antic règim. En pocs dies, el sultà és enderrocat i s'estableix un govern revolucionari que impulsa reformes agràries, nacionalitzacions i una profunda redistribució del poder. Mesos després, el nou estat s'uneix amb Tanganika per formar la República Unida de Tanzània, una de les transformacions polítiques més significatives de l'Àfrica post-colonial.

1964 · Insurrecció de Simba (Congo-Léopoldville)
Revolta anticolonial i revolucionària liderada per moviments marxistes al centre i est del país. Camperols i antics combatents van prendre ciutats i van ser reprimits brutalment per forces mercenàries prooccidentals.

1964 · Revolta de Panamà (Zona del Canal)
Estudiants panamenys es van manifestar per reclamar sobirania sobre la Zona del Canal controlada pels EUA. Les protestes van ser reprimides amb trets i deixaren més de vint morts.

1964 · Protestes i vaga general al Brasil
Vagues obreres i mobilitzacions camperoles van sacsejar el país just abans del cop militar. La repressió de l'exèrcit va posar fi al moviment popular, però va inspirar la resistència posterior.

1964 · Revolta universitària al Japó (Tòquio)
Estudiants i sindicats es van mobilitzar contra el tractat de seguretat amb els EUA i les reformes neoliberals. Enfrontaments amb la policia, ocupacions d'universitats i detencions massives.

1964. Protestes antiimperialistes a Bolívia
Moviment estudiantil i obrer contra la presència nord-americana i la tutela econòmica del govern militar bolivià. Les protestes van esclatar a La Paz i Cochabamba, amb manifestacions, ocupacions i enfrontaments amb la policia. La repressió va deixar morts i detinguts,

i diverses universitats van ser tancades temporalment.

1964. Protestes antiimperialistes a Xile
Estudiants i treballadors xilens van sortir al carrer per denunciar la influència dels Estats Units i les reformes liberals del govern de Frei Montalva. Les protestes van derivar en xocs amb les forces de seguretat, barricades i tancaments d'universitats. Aquest cicle de mobilitzacions anticipa la radicalització social que portarà cap al moviment de 1968–70.

1964 · Revolta dels estudiants a Corea del Sud
Mobilitzacions massives contra la corrupció i la dictadura de Park Chung-hee; repressió violenta amb nombrosos morts i detencions.

1964–1974. Lluita d'alliberament nacional a Moçambic (Àfrica oriental)
Guerra d'alliberament contra el colonialisme portuguès dirigida pel FRELIMO. Mobilització camperola, guerrilla rural i construcció de zones alliberades. El conflicte combina alliberament nacional i transformació social. La independència arriba després de la Revolució dels Clavells a Portugal.

1964 · Protestes de masses a Ghana
Les manifestacions estudiantils contra el règim de Kwame Nkrumah van derivar en aldarulls i enfrontaments amb la policia. Els estudiants exigien llibertats polítiques i denunciaven la corrupció; el govern va

respondre amb tancaments d'universitats i empresonaments.

1964 · Protestes estudiantils a Nigèria
A Lagos i Ibadan, estudiants universitaris es van mobilitzar contra la repressió, la corrupció política i la manca de democràcia en el nou estat independent. Hi va haver càrregues policials, detencions i expulsions massives; les universitats van esdevenir focus de crítica i resistència al poder postcolonial.

1965. "Bloody Sunday" a Selma (Alabama)
El 7 de març de 1965, centenars d'activistes afroamericans van marxar des de Selma cap a Montgomery per exigir el dret al vot, negat sistemàticament al sud dels Estats Units. La manifestació, organitzada per la Southern Christian Leadership Conference (SCLC) i el Student Nonviolent Coordinating Committee (SNCC), volia denunciar la violència policial i el racisme institucional.

Quan els manifestants van creuar el pont Edmund Pettus, la policia estatal i tropes muntades van bloquejar el pas i van carregar amb gasos lacrimògens, porres i cavalls contra els participants desarmats. L'atac va deixar més d'un centenar de ferits, entre ells figures destacades com John Lewis. Les imatges van ser retransmeses per televisió i van commocionar el país, mostrant el caràcter brutal del sistema segregacionista del sud. En els dies següents es van organitzar noves marxes, amb milers de participants d'arreu dels EUA, inclosos religiosos, sindicalistes i estudiants. Finalment, sota la pressió social, el president Lyndon B. Johnson va impulsar la Voting Rights Act (Llei de Drets de Vot), aprovada el 6 d'agost de 1965,

que prohibia la discriminació electoral.

1965. **Disturbis de Watts** (Los Angeles)
El 11 d'agost de 1965, al barri afroamericà de Watts, a Los Angeles, una simple detenció de trànsit va desencadenar una de les revoltes urbanes més grans de la història dels EUA. Un jove negre, Marquette Frye, va ser arrestat violentament per un agent blanc; la seva mare i el seu germà també van ser colpejats davant dels veïns, encenent la ràbia acumulada. En poques hores, milers de residents van sortir al carrer. Durant sis dies, el barri es va transformar en un espai insurrecte: barricades, saquejos, incendis i enfrontaments amb la policia i la Guàrdia Nacional. Els disturbis van causar 34 morts, més de 1.000 ferits i 4.000 arrestos, amb danys materials enormes.

La revolta de Watts no va ser un esclat aïllat, sinó la conseqüència d'anys de racisme estructural, pobresa i brutalitat policial. Una reacció contra un sistema que havia convertit els guetos en presons invisibles. Watts va marcar l'inici d'un nou cicle de revoltes urbanes als EUA i va alimentar el naixement del moviment Black Power, que reclamaria dignitat, autodefensa i poder comunitari.

1965. Vagues i disturbis obrers a Itàlia
A Torí, Milà i altres ciutats industrials, els treballadors de la FIAT i d'altres fàbriques van iniciar vagues salvatges per millores salarials i condicions de treball. La policia va reprimir durament les marxes i ocupacions, però el moviment va consolidar l'autonomia obrera.

1965. Revolta de Beni i Bukavu (Congo-Léopoldville)
A l'est del Congo, campesins i guerrillers Simba es van alçar de nou contra el govern central i les tropes belgues. Les accions van incloure atacs a guarnicions i presons; la repressió internacional va ser ferotge, amb bombardejos i milers de morts.

1965. Moviments anticolonials a Moçambic
El FRELIMO va intensificar la lluita per la independència amb sabotatges i atacs a infraestructures portugueses. Les represàlies inclogueren massacres de població rural, però el moviment es va estendre per tot el nord del país.

1965. Revolta camperola a la República Dominicana
El 24 d'abril de 1965, civils, estudiants i sectors de l'exèrcit es van aixecar a Santo Domingo per restaurar el govern democràtic de Juan Bosch, enderrocat dos anys abans per un cop militar dretà. L'alçament, conegut com la Revolució d'Abril, va començar amb la presa de ràdios i casernes, i va rebre ràpidament el suport popular. Durant diversos dies, barris sencers es van mobilitzar, s'aixecaren barricades i els insurgents van distribuir armes entre la població. La ciutat es va dividir en dues zones: la "ciutat rebel", controlada pels constitucionalistes, i la zona del govern militar, recolzada pels EUA.

El 28 d'abril, el president nord-americà Lyndon B. Johnson va ordenar la invasió de 42.000 marines sota el pretext d'"evitar un nou Cuba". Les tropes van ocupar Santo Domingo i van reprimir durament el moviment, amb milers de morts civils.

Malgrat la derrota militar, la revolta va tenir un enorme significat simbòlic: va ser una de les primeres insurreccions populars llatinoamericanes contra una dictadura pro-imperialista després de la Revolució Cubana. Va demostrar la capacitat d'autoorganització obrera i estudiantil i va marcar un precedent per a les resistències urbanes posteriors del continent.

1965. Revolta estudiantil i obrera a Corea del Sud
Estudiants i sindicats es van manifestar contra l'autoritarisme del president Park Chung-hee i l'acord de normalització amb el Japó. Les marxes van acabar en violents enfrontaments amb la policia i en centenars de detencions.

1965. Protestes estudiantils a Indonèsia
Les universitats van viure un cicle de manifestacions i vagues contra la corrupció i la crisi econòmica del règim de Sukarno. Després del presumpte "cop comunista" al setembre, milions de militants d'esquerres van ser assassinats en la repressió militar.

1965. Revolta de Bahr el Ghazal (Sudan)
Comunitats del sud del país es van alçar contra la marginació i el domini del nord àrab-musulmà. Hi va haver enfrontaments armats i massacres, preludi de la primera guerra civil sudanesa.

1965. Revolta de Brunei i Sarawak (Malàisia)
Moviment anticolonial i popular contra la integració forçada a la federació de Malàisia. Camperols i obrers es van aixecar en armes; les forces britàniques van intervenir i van restablir el control amb centenars de morts.

1965. Moviments d'alliberament a Angola i Guinea-Bissau
Les guerrilles de l'MPLA i el PAIGC van intensificar la lluita contra Portugal, amb emboscades i sabotatges. La resposta colonial va ser d'una gran brutalitat, amb bombardejos sobre població civil.

1965. Revolta estudiantil de Tòquio (Japó)
El moviment Zengakuren va ocupar universitats i carrers per oposar-se al suport japonès a la guerra del Vietnam. Els estudiants es van enfrontar a la policia amb bastons, pedres i cascs improvisats, donant forma a una nova cultura radical juvenil.

1966. Disturbis de Berkeley (Califòrnia, EUA)
L'any 1966, la ciutat universitària de Berkeley, a Califòrnia, va tornar a ser l'epicentre del moviment contra la guerra del Vietnam. Després de d'anys de tensions, les autoritats van prohibir les assemblees polítiques al campus, cosa que va desencadenar noves protestes i ocupacions. El Free Speech Movement, format per estudiants, professors i sindicalistes, va organitzar concentracions massives i bloquejos dels edificis universitaris. La policia va respondre amb càrregues i detencions violentes, especialment durant les nits del març i l'abril. Els enfrontaments van deixar centenars de ferits i més de 700 arrestos, i van convertir Berkeley en un símbol mundial de resistència juvenil i llibertat política. L'experiència va marcar el naixement

d'una nova cultura contestatària, antiimperialista i radical que inspiraria els moviments de 1968 arreu del món.

1966. Revolta estudiantil de Roma (Itàlia)
El 1966, la Universitat La Sapienza de Roma va ser ocupada pels estudiants en protesta contra la rigidesa del sistema universitari i la manca de futur laboral. El moviment va reclamar autonomia, democràcia i accés igualitari a l'educació, connectant-se amb les lluites obreres. La policia va desallotjar violentament els campus amb càrregues i detencions, provocant una onada d'indignació a tot el país. Aquesta revolta va marcar el començament del cicle estudiantil italià, que s'estendria a Pisa, Trento i Torí, preludi del 1968.

1966. Manifestacions obreres a Torí i Milà (Itàlia)
Treballadors de la FIAT i altres fàbriques van protestar per millores salarials i contra la precarietat. Els enfrontaments amb la policia van ser durs, amb vagues salvatges i talls de transport; preludi del "Autunno caldo" de 1969.

1966. Revolta estudiantil de Berlín (Alemanya Occidental)
A l'estiu de 1966, els estudiants de Berlín Occidental, organitzats al SDS (Sozialistischer Deutscher Studentenbund), van protestar contra la guerra del Vietnam i la premsa conservadora alemanya, acusada de manipular l'opinió pública. Les mobilitzacions davant l'ambaixada dels EUA i la seu del diari Springer van acabar amb durs enfrontaments amb la policia, que va carregar amb porres i gasos. L'esclat de Berlín va forjar una nova generació de militants

d'esquerra i va donar forma al moviment estudiantil radical europeu.

1966. Revolta estudiantil de París-Nanterre (França)
Els estudiants van ocupar la universitat de Nanterre per exigir reformes democràtiques i igualtat d'accés. Els xocs amb la policia i la prohibició d'assemblees van alimentar el clima de tensió que desembocaria en el Maig del 68.

1966. "Free Speech Movement" a Califòrnia (EUA)
Tot i començar el 1964, va revifar amb força a Berkeley el 1966, amb noves ocupacions i càrregues policials. Els estudiants exigien llibertat política i de reunió dins dels campus; desenes de detinguts i fortes condemnes judicials.

1966. Protestes anti-Vietnam als EUA
Milers de joves, estudiants i veterans van manifestar-se a Nova York, Washington i San Francisco contra l'escalada militar. La policia va reprimir durament les marxes i va haver-hi centenars de ferits; creix el sentiment antimilitarista.

1966. Moviment estudiantil de Tokyo (Japó)
Les faccions del Zengakuren i grups marxistes es van enfrontar amb la policia durant les protestes contra la guerra del Vietnam i el control nord-americà. Hi hagué batalles campals als carrers i ocupacions universitàries de llarga durada.

1966. Revolta estudiantil i obrera de Mèxic (Ciutat de Mèxic)
Protestes contra la repressió policial i el cost de la vida; estudiants i treballadors van aixecar barricades i es van enfrontar a la policia. El govern va declarar l'estat d'emergència i va militaritzar els campus.

1966. Moviment anticolonial i antiimperialista a Moçambic
El FRELIMO va ampliar la seva lluita armada amb emboscades i sabotatges contra posicions portugueses. L'exèrcit colonial va respondre amb massacres de població civil i bombardejos de pobles.

1966. Inici de la Revolució Cultural (Xina)
Milions de joves "guardes rojos" van atacar institucions, autoritats locals i símbols de la burocràcia del Partit. Tot i el seu caràcter complex, va començar com un moviment d'igualitarisme radical i acció directa, amb violència massiva i purgues.

1966. Manifestacions anticolonials a Guinea-Bissau i Angola
Guerrilles del PAIGC i de l'MPLA van intensificar accions armades i sabotatges contra les forces portugueses. La repressió colonial va ser brutal, amb massacres i desplaçaments massius de població.

1966. Revolta obrera i estudiantil a Buenos Aires (Argentina)
Enfrontaments entre estudiants i la policia a la Universitat de Buenos Aires, arran de la dictadura d'Onganía. L'assalt a la "Noche de los Bastones Largos" va deixar desenes de ferits i un exili massiu d'intel·lectuals.

1966. Manifestacions de miners i treballadors a Bolívia
Protestes contra el règim de Barrientos i les condicions laborals mineres. La repressió militar va deixar desenes de morts i empresonaments; símbol de la resistència obrera andina.

1966. Revolta camperola i antifeudal a Nepal
Pagesos del districte de Jhapa es van alçar contra els terratinents i les exaccions fiscals. L'exèrcit va respondre amb execucions sumàries, però el moviment va inspirar els futurs grups maoistes nepalesos.

1966. Moviment ecologista i antinuclear a Escòcia (Regne Unit)
Protestes i bloquejos contra la base nuclear de Holy Loch, on s'emmagatzemaven submarins nord-americans Polaris. Els manifestants van ser dispersats violentament per la policia; naixement del moviment ecologista britànic modern.

1966. Insurrecció de Buganda (Uganda)
El govern central de Milton Obote aboleix el regne tradicional de Buganda. Les tropes assalten el palau reial i hi ha combats als carrers de Kampala. La repressió consolida el poder militar i destrueix l'estructura tradicional, provocant una onada de resistència.

1966. Revolta estudiantil i obrera a Ghana
Després del cop d'estat que enderroca Nkrumah, estudiants i treballadors organitzen protestes i ocupacions exigint el retorn del líder

deposat. L'exèrcit obre foc i deté centenars de persones. Aquest és el primer gran esclat popular contra la contrarevolució militar a l'Àfrica occidental.

1967. Revolta de Berlín (Alemanya Occidental)
El 2 de juny de 1967, milers d'estudiants van protestar a Berlín contra la visita del Xa de l'Iran, símbol del despotisme recolzat per Occident. La policia va carregar brutalment i va assassinar Benno Ohnesorg, un estudiant desarmat. L'assassinat va provocar setmanes de mobilitzacions, ocupacions universitàries i atacs a seus de premsa i institucions. Berlín es va convertir en el bressol de la nova esquerra radical alemanya, que denunciava el silenci sobre el passat nazi i l'aliança amb els EUA. D'aquella generació sorgiren col·lectius revolucionaris com Kommune 1, el Moviment del 2 de juny i, més endavant, la RAF.

1967. "Summer of Love" i protestes universitàries (EUA)
Les manifestacions pacifistes i antimilitaristes al barri de Haight-Ashbury van acabar en enfrontaments violents amb la policia. L'espai contracultural es va convertir en un laboratori de resistència i autogestió.

1967. Disturbis de Detroit (EUA)
El 23 de juliol de 1967, una batuda policial a un bar sense llicència al barri negre de Detroit va desencadenar una insurrecció massiva. Durant cinc dies, milers de persones van ocupar els carrers, van aixecar barricades, incendiar comerços i atacar la policia. El govern

va desplegar tanques i 12.000 soldats, que van disparar contra la població. El balanç: 43 morts, més de 1.000 ferits i 7.000 arrestos. La revolta va exposar el racisme estructural, la pobresa i la segregació dels guetos industrials del nord. Després de Detroit, el moviment pels drets civils va virar cap a l'autodefensa i el Black Power, amb figures com Malcolm X o els Panteres Negres.

1967. Revolta de Newark (EUA)
Del 12 al 17 de juliol de 1967, la ciutat industrial de Newark (Nova Jersey) va esclatar després que la policia detingués i agredís brutalment un taxista afroamericà. Durant cinc dies, milers d'habitants dels barris negres van sortir al carrer, van aixecar barricades i van atacar comissaries i comerços. La Guàrdia Nacional i la policia estatal van reprimir l'aixecament amb trets i tancs; el balanç va ser de 26 morts i més de 1.000 ferits. La revolta de Newark va revelar la profunditat del racisme, la pobresa urbana i la violència policial al nord dels Estats Units, preludi del moviment Black Power i de noves formes d'autodefensa comunitària.

1967. Revolta de Cambridge i Buffalo (EUA)
Nous esclats racials en ciutats del nord; protestes per la brutalitat policial i l'exclusió social; incendis i saquejos com a resposta col·lectiva al racisme.

1967. Moviment estudiantil de Torí i Milà (Itàlia)
Ocupacions universitàries i col·lisions amb els carabinieri; preludi del Maig del 68.

1967. “Free Speech Movement” a París-Nanterre (França)
A la universitat de Nanterre, a la perifèria de París, els estudiants van iniciar protestes per la llibertat sexual, les reformes educatives i contra la guerra del Vietnam. Les assemblees i ocupacions es van multiplicar al llarg del curs 1966–67. Les autoritats van tancar el campus i van fer detencions, provocant una onada de solidaritat a tot França. La revolta de Nanterre va ser el laboratori del Maig del 68: un espai d’autogestió, crítica a la burocràcia i ruptura cultural. El moviment va posar les bases d’una nova esquerra llibertària i va unir el malestar estudiantil amb el descontent obrer que esclataria l’any següent.

1967. Revoltes de Hong Kong
Inspirada per la Revolució Cultural de la Xina continental, la revolta de 1967 va començar com una vaga obrera contra l’administració colonial britànica. En poques setmanes, es va estendre a tot Hong Kong amb manifestacions, sabotatges i atacs a la policia. Els disturbis van durar més de mig any i van deixar més de 50 morts i centenars de ferits. Els insurgents van utilitzar explosius artesanals i tàctiques de guerrilla urbana, mentre el govern britànic imposava el toc de queda i detenia milers de persones. Tot i ser derrotada, la revolta va sacsejar el poder colonial i va consolidar la consciència obrera i anticolonial xinesa a la ciutat.

1967. Revolta de Caracas (Veneçuela)
Moviment estudiantil i obrer contra la repressió governamental; enfrontaments amb la policia i atacs a edificis públics. Va consolidar els grups d’esquerra armada llatinoamericana.

1967. Vagues i disturbis obrers a Córdoba i Rosario (Argentina)
A les ciutats industrials de Córdoba i Rosario, obrers metal·lúrgics i estudiants van protagonitzar vagues i enfrontaments contra la dictadura d’Onganía. Les manifestacions, reprimides amb bales, van deixar morts i centenars de detinguts. Aquestes revoltes van consolidar la unitat entre moviment obrer i estudiantil, donant lloc a una xarxa d’assemblees i sindicats combatius. El record d’aquests episodis seria el germen del “Cordobazo” de 1969, una de les majors insurreccions urbanes d’Amèrica Llatina.

1967. Revolta de Montevideo (Uruguai)
Estudiants i obrers van sortir al carrer contra la crisi i l’autoritarisme; combats amb la policia i ocupacions d’universitats i fàbriques. Naixement del moviment Tupamaro.

1967. Revolta anticolonial a Angola i Guinea-Bissau
Intensificació de la guerra d’alliberament contra Portugal; accions armades, sabotatges i repressió massiva sobre la població rural.

1967. Moviment contra el FMI a Corea del Sud
Estudiants i treballadors es van aixecar contra les polítiques econòmiques del règim i la dependència del Fons Monetari Internacional. Forta repressió i desenes de morts.

1967. Moviment estudiantil de Tòquio (Japó)
El Zengakuren i grups marxistes van ocupar facultats i estacions;

enfrontaments amb la policia amb bastons i cascs; icona de la revolta estudiantil asiàtica.

1967. Revolta de São Paulo (Brasil)
Estudiants i treballadors van desafiar la dictadura militar amb manifestacions i sabotatges. La repressió policial i militar va ser brutal, amb morts i empresonaments.

1967. Protestes i disturbis anticolonials al Congo (Kinshasa)
El 1967, el règim de Mobutu Sese Seko s'enfrontà a vagues, aixecaments i disturbis a diverses ciutats, especialment a Kisangani i Stanleyville. Els treballadors i estudiants denunciaven la corrupció, la repressió i la dependència econòmica dels antics poders colonials. Molts excombatents de les guerrilles "simbas" es van unir a les protestes, que el govern va respondre amb execucions públiques, detencions massives i la censura.

1967. Protestes i disturbis anticolonials a Zàmbia
A Zàmbia, recentment independent (1964), es van produir manifestacions i vagues contra les empreses mineres britàniques i la seva explotació del coure. Els treballadors exigien millores salarials, nacionalitzacions i control local de la riquesa minera. Les protestes es van estendre a la Copperbelt i van derivar en xocs violents amb la policia i diversos morts. El govern de Kenneth Kaunda, sota pressió, va iniciar reformes i va reforçar el discurs del socialisme africà, tot intentant equilibrar la revolta popular amb la seva pròpia autoritat.

1967. Revolta camperola a Bolívia
Entre març i octubre, un petit grup de guerrillers dirigits per Ernesto "Che" Guevara va intentar encendre la revolució al cor de Bolívia. El moviment va establir una base rural i va rebre el suport de camperols i miners locals. Malgrat la seva dimensió limitada, l'acció del Che va inspirar una generació de moviments armats llatinoamericans. El govern bolivià, amb suport nord-americà, va desplegar milers de soldats; el Che va ser capturat i executat el 9 d'octubre de 1967. La seva mort va convertir-lo en símbol universal de la resistència revolucionària i de la lluita anticapitalista global.

1967 · Algèria (Alger i Orà)
Veteranes de la guerra d'independència van participar en protestes contra el règim autoritari de Boumédiène. Van denunciar la marginació de les dones en la política i la repressió dels antics combatents. Moltes van ser arrestades i empresonades per "agitació" i "incitació contra l'Estat".

1967. Revolta de Naxalbari (Índia)
Al poble de Naxalbari, a Bengala Occidental, camperols pobres i treballadors agrícoles, dirigits per militants comunistes d'orientació maoista, s'aixequen contra els terratinents i l'Estat. Les confiscacions de terres, l'autodefensa armada i els tribunals populars donen pas a una insurrecció que s'estén ràpidament per zones rurals veïnes. L'exèrcit i la policia la reprimeixen amb extrema violència, però el seu impacte és enorme: neix així el moviment naxalita, que durant dècades mantindrà viva la lluita per la terra a l'Índia i inspirarà altres moviments camperols arreu del Sud Global.

1968. **Maig francès** (França)
El Maig del 68 va començar amb protestes estudiantils a la Universitat de Nanterre i la Sorbona contra l'autoritarisme, la guerra del Vietnam i la societat de consum. Les càrregues policials van encendre tot el país: París es va omplir de barricades, còctels molotov i vagues espontànies. En pocs dies, més de 10 milions de treballadors es van sumar a la vaga general més gran de la història francesa, ocupant fàbriques, escoles i mitjans de comunicació. Les consignes —"Sota les llambordes, la platja"— expressaven una revolució existencial i política. El govern de De Gaulle va mobilitzar l'exèrcit i va convocar eleccions anticipades, que van restablir l'ordre, però el Maig del 68 va canviar per sempre la cultura política d'Europa: va trencar amb l'autoritat, va renovar l'esquerra i va obrir camins feministes, ecologistes i llibertaris.

Dones estudiants i treballadores van ocupar facultats i fàbriques durant el Maig del 68. En diversos campus, van ser agredides o expulsades per voler organitzar assemblees autònomes. Aquestes experiències van donar origen al Mouvement de Libération des Femmes (MLF) i a les primeres accions feministes de carrer.

1968. Moviment estudiantil i massacre de Tlatelolco (Mèxic)
A l'estiu de 1968, estudiants, mestres i obrers es van mobilitzar a Ciutat de Mèxic per llibertat política, fi de la repressió i democràcia real, en plena preparació dels Jocs Olímpics. El 2 d'octubre, milers de persones concentrades a la plaça de les Tres Cultures (Tlatelolco) van ser envoltades per l'exèrcit i la policia. Sense advertència, els militars van obrir foc sobre la multitud, assassinant entre 300 i 400 manifestants. El govern va ocultar els fets, però el món sencer

va conèixer la massacre a través de testimonis i fotografies. Aquest crim d'Estat va marcar el final de la il·lusió reformista a Mèxic i va donar origen a una nova generació antiautoritària, guerrillera i socialista.

Dones estudiants, professores i mares van tenir un paper central en les marxes del moviment estudiantil. Durant la massacre de Tlatelolco, moltes van auxiliar ferits sota el foc militar i algunes van ser assassinades o desaparegudes. Les supervivents van fundar les primeres xarxes de "madres contra la represión", origen del feminisme mexicà militant.

1968. Primavera de Praga (Txecoslovàquia)
Entre gener i agost de 1968, el govern d'Alexander Dubček va intentar impulsar un "socialisme amb rostre humà", obrint la premsa i legalitzant la discussió política dins del bloc soviètic. Les assemblees d'estudiants i obrers van exigir autogestió, pluralisme i democràcia socialista. El 21 d'agost, els tancs del Pacte de Varsòvia van envair Txecoslovàquia, reprimint la revolució sense disparar un sol tret massiu però amb una enorme violència simbòlica i política. La Primavera de Praga es va convertir en el símbol de la lluita per la llibertat dins del socialisme i va inspirar moviments dissidents a tot l'Est d'Europa.

1968. Revolta de Chicago (Estats Units)
A l'agost, durant la Convenció Demòcrata de Chicago, milers d'estudiants, sindicalistes i pacifistes es van concentrar per protestar contra la guerra del Vietnam i la repressió interna. La policia va respon-

dre amb una violència brutal retransmesa per televisió: cops, gasos lacrimògens i detencions massives. La imatge dels carrers plens de sang i consignes va simbolitzar la ruptura entre el poder polític i la joventut dels EUA, consolidant la radicalització dels moviments Black Power i antiimperialistes.

Durant la Convenció Demòcrata, dones pacifistes i feministes van formar cadenes humanes per protegir manifestants contra la guerra del Vietnam. La policia les va gasejar i apallissar al costat dels activistes estudiantils. Aquest episodi va portar a la creació dels primeres grups d'autodefensa femenina.

1968. Revolta obrera i estudiantil d'Itàlia
A universitats com Trento i Torí, estudiants i obrers van protagonitzar vagues i ocupacions contra l'explotació laboral i el capitalisme industrial. Les protestes es van estendre a fàbriques i carrers amb forts enfrontaments amb la policia. Aquest cicle va crear un nou front obrer-estudiantil i preparà el terreny per l'"Autunno Caldo" (1969), una de les onades de lluita més potents de l'Europa del sud.

El Collettivo Femminista Romano va sorgir durant les ocupacions universitàries i vagues obreres. Les militants van participar en barricades i enfrontaments amb la policia; algunes van ser detingudes. Van denunciar la doble explotació de les dones en la fàbrica i a la llar.

1968. Moviment estudiantil de Varsòvia (Polònia)
A la primavera, la censura d'una obra teatral va provocar una onada

d'ocupacions universitàries i manifestacions contra el règim comunista. La repressió policial i la purga d'intel·lectuals jueus van revelar el caràcter autoritari del sistema. Tot i ser derrotat, el moviment va ser el primer senyal de resistència oberta dins del bloc de l'Est.

1968. Revolta estudiantil i obrera de Tòquio (Japó)
El moviment Zengakuren va ocupar universitats, aeroports i ministeris per protestar contra la guerra del Vietnam i l'aliança amb els EUA. Els estudiants, equipats amb cascos i bastons, es van enfrontar a la policia en batalles campals. El moviment va combinar marxisme, pacifisme i radicalitat juvenil, inspirant altres revoltes a Corea i Taiwan.

Dones del moviment Zengakuren van participar en ocupacions universitàries i batalles campals amb la policia. Aquestes experiències van donar lloc al feminisme radical japonès dels anys 70.

1968. Moviment de Belgrad (Iugoslàvia)
El juny, estudiants i obrers es van unir per protestar contra la desigualtat i la burocratització del socialisme iugoslau. La universitat va ser ocupada durant una setmana, amb consignes com "Som fills del socialisme, però no els seus esclaus!". El règim de Tito va reprimir les protestes, però va reconèixer parcialment les seves demandes.

1968. Moviment pels drets civils i contra la guerra del Vietnam (EUA)
Després de l'assassinat de Martin Luther King Jr., el país va viure més de 100 revoltes urbanes.

Les marxes per la pau van derivar en enfrontaments amb la policia i la Guàrdia Nacional. La guerra del Vietnam i la repressió interna van radicalitzar amplis sectors de la societat nord-americana.

1968. Revolta de Dakar (Senegal)
Estudiants i treballadors es van aixecar contra el règim de Senghor per la carestia i la dependència econòmica de França. Les protestes van ser reprimides amb foc real; centenars de ferits i arrestos.

1968. Revolta estudiantil de Roma i Pisa (Itàlia)
Ocupacions universitàries, enfrontaments amb la policia i solidaritat obrera. Naixement del moviment de base que definiria la nova esquerra italiana.

1968. Protestes estudiantils i vagues a Madrid i Barcelona (Espanya)
Malgrat la dictadura franquista, estudiants i obrers van protagonitzar manifestacions i enfrontaments amb la policia. Detencions, tancaments d'universitats i clandestinitat sindical.

1968. Revolta obrera i estudiantil de Praga (Txecoslovàquia, rere la invasió)
Després de l'ocupació soviètica, es van produir manifestacions espontànies i sabotatges. Molts joves es van immolar en protesta, com Jan Palach l'any següent, símbol del sacrifici polític.

1968. Revolta de Kingston (Jamaica)
Disturbis urbans per la pobresa i la desigualtat; enfrontaments amb la policia i saquejos.
Inici d'una consciència política afrocaribenya que alimentaria el rastafarisme i el reggae militant.
1969 – "Cordobazo" (Argentina): insurrecció obrera i estudiantil; repressió i caiguda del govern.

1968. Berlín (Alemanya Occidental)
En un congrés del moviment estudiantil SDS, activistes feministes van interrompre l'acte llançant tomàquets i fum contra els líders homes. Repressió policial i forta cobertura mediàtica: l'acció va marcar el naixement del feminisme autònom alemany.

1968. Atlantic City (EUA)
Durant el concurs de Miss America, activistes del Women's Liberation Front i Redstockings van fer una acció simbòlica llançant sostens, planxes i maquillatge a una paperera de la llibertat. La policia va colpejar i arrestar diverses manifestants; va ser una de les primeres accions directes feministes massives als EUA.

1968. Madrid i Barcelona (Espanya)
Sota el franquisme, dones universitàries i obreres van participar en manifestacions clandestines i tancaments d'esglésies. La policia secreta va detenir i torturar desenes d'activistes. Aquestes accions van obrir el camí al feminisme antifranquista dels anys 70.

1968. Dakar (Senegal)
Dones estudiants i venedores de mercat van participar en les protestes contra la carestia i la dependència econòmica de França. Van llençar pedres i cremar edificis públics, i la policia va respondre amb foc real. Centenars de ferides i arrestades; moltes van ser empresonades sense judici.

1968. Insurreccions a Dahomey i Níger
Protestes estudiantils i vagues generals contra la corrupció i la carestia acaben amb càrregues i empresonaments massius. Els governs militars responen amb cops i execucions. La tensió social es manté durant anys i alimenta revoltes camperoles locals.

1969 EC. **Autunno Caldo i revolta obrera** - Milà, Torí i nord d'Itàlia.
Durant 1969, Itàlia va viure un dels cicles de conflictivitat obrera més importants de la seva història contemporània. Centenars de milers de treballadors van protagonitzar vagues, piquets, manifestacions i formes de conflicte directe a les grans fàbriques del nord, especialment a FIAT, Pirelli i Alfa Romeo. Les assemblees obreres van qüestionar les jerarquies empresarials i, en alguns casos, també les estructures sindicals tradicionals. La mobilització va aconseguir importants conquestes salarials i laborals i va contribuir al desenvolupament de l'autonomia obrera italiana. El cicle de lluites continuaria durant els anys setanta i es convertiria en un dels principals focus de la conflictivitat social europea.

1969 EC. **Cordobazo** - Córdoba, Argentina.
El 29 i 30 de maig de 1969, treballadors i estudiants es van aixecar contra la dictadura del general Juan Carlos Onganía i contra les mesures econòmiques que deterioraven les condicions de vida i de treball. Les fàbriques van aturar-se i, en aliança amb els estudiants i altres sectors populars, els manifestants van aixecar barricades i van ocupar bona part de la ciutat. L'exèrcit va intervenir i va recuperar el control després de dos dies d'enfrontaments. El Cordobazo es va convertir en un símbol de la resistència obrera i popular contra la dictadura i va obrir un cicle de mobilitzacions que s'estendria per l'Argentina durant els anys següents.

1969 EC. **Rosariazo** - Rosario, Argentina.
El maig i el setembre de 1969, Rosario va ser escenari de dues grans onades de mobilització obrera i estudiantil. Les protestes van començar com a resposta a la repressió policial i als conflictes laborals i van evolucionar cap a grans mobilitzacions urbanes amb barricades i enfrontaments amb les forces de seguretat. El Rosariazo, juntament amb el Cordobazo, va convertir-se en un dels principals símbols de la resistència obrera i estudiantil contra la dictadura argentina i va contribuir a estendre la conflictivitat social a altres ciutats del país.

1969 EC. **Revolta de Stonewall** - Nova York, Estats Units.
La matinada del 28 de juny de 1969, la policia de Nova York va efectuar una batuda al Stonewall Inn, un local freqüentat per persones LGTBIQ+. En lloc d'acceptar passivament la intervenció policial, les persones presents van resistir i van desencadenar diversos

dies d'enfrontaments als carrers de Greenwich Village. La revolta va esdevenir un punt d'inflexió en la història dels moviments d'alliberament sexual i va afavorir la creació del *Gay Liberation Front* i d'altres organitzacions radicals. Stonewall es convertiria en un símbol internacional de resistència contra la repressió i la discriminació.

1969 EC. **Revolta de Battipaglia** - Battipaglia, Itàlia.
Els dies 9 i 10 d'abril de 1969, treballadors, aturats i altres sectors populars de Battipaglia es van mobilitzar contra el tancament d'una fàbrica de tabac i davant la crisi econòmica i laboral de la zona. Els enfrontaments amb la policia es van transformar en una autèntica revolta urbana, amb barricades, ocupacions d'edificis i atacs contra instal·lacions públiques. La policia va obrir foc i dues persones van morir. La revolta va mostrar la profunditat de la conflictivitat social al sud d'Itàlia.

1969 EC. **Mobilitzacions obreres, estudiantils i feministes** - França.
Després del Maig de 1968, França va continuar vivint un període de forta conflictivitat social. Durant 1969 es van produir vagues, ocupacions i mobilitzacions en diversos sectors industrials i universitaris. Paral·lelament, començaven a consolidar-se els nous moviments feministes, que qüestionaven les estructures patriarcals tant dins de la societat com dins de l'esquerra tradicional. Aquest conjunt de lluites va contribuir a la consolidació de nous corrents de l'esquerra radical i de formes d'organització autònoma.

1969 EC. **Revolta de Derry i Belfast** - Irlanda del Nord.
L'agost de 1969, les tensions entre la comunitat catòlica/nacionalista i la comunitat protestant/unionista van desembocar en grans enfrontaments a Derry i Belfast. A Derry, els barris nacionalistes van aixecar barricades i van resistir durant diversos dies la intervenció policial. La violència es va estendre a Belfast, on nombroses cases i establiments catòlics van ser incendiats. La crisi va portar el govern britànic a desplegar l'exèrcit als carrers. Aquests esdeveniments són considerats l'inici de la fase més intensa de The Troubles.

1969 EC. **Moratòria contra la guerra del Vietnam** - Estats Units.
El 15 de novembre de 1969, més de mig milió de persones van participar a Washington en la Moratorium March contra la guerra del Vietnam. La mobilització formava part d'un moviment antimilitarista cada vegada més ampli, integrat per estudiants, veterans, treballadors i altres sectors socials. Les protestes van convertir l'oposició a la guerra en un dels principals fronts de mobilització de la societat nord-americana.

1969 EC. **Revolta estudiantil de Tòquio** - Japó.
Durant 1969, el moviment estudiantil japonès va mantenir una intensa conflictivitat contra les autoritats universitàries, el govern i l'aliança militar amb els Estats Units. Diverses universitats van ser ocupades i es van produir forts enfrontaments amb la policia. La repressió i la radicalització de part del moviment van afavorir el desenvolupament de grups clandestins i de tendències favorables a la lluita armada.

1969 EC. **Conflictivitat obrera i estudiantil antifranquista** - Madrid i altres ciutats, Espanya.
Durant 1969, treballadors i estudiants van continuar desenvolupant vagues, manifestacions, assemblees clandestines i altres formes de protesta contra la dictadura franquista. Les Comissions Obreres van ampliar la seva implantació i el moviment estudiantil va mantenir una intensa activitat política malgrat la repressió policial. Les mobilitzacions van contribuir a l'enfortiment de la resistència antifranquista dels darrers anys de la dictadura.

1969 EC. **Moviment Black Panther i repressió de COINTELPRO** - Estats Units.
Durant 1969, el Partit dels Panteres Negres va combinar la mobilització contra la violència policial amb programes comunitaris, com els esmorzars gratuïts per a infants, les clíniques de salut i diverses iniciatives educatives. Paral·lelament, l'FBI va intensificar la seva campanya COINTELPRO contra l'organització, mitjançant infiltracions, espionatge, provocacions i operacions policials. Diversos militants van morir en enfrontaments amb les forces de seguretat. La repressió va convertir 1969 en un dels anys més durs per al moviment.

1969 EC. **Assassinat de Fred Hampton** - Chicago, Estats Units.
El 4 de desembre de 1969, Fred Hampton, dirigent dels Panteres Negres de Chicago, va ser assassinat durant una incursió policial al seu apartament. També va morir el militant Mark Clark. L'operació havia estat preparada amb informació proporcionada per un infiltrat de l'FBI. Posteriorment, les investigacions van mostrar que la versió policial inicial sobre un suposat tiroteig havia estat fortament qüestionada per les proves balístiques. L'assassinat de Hampton es va convertir en un símbol de la repressió estatal contra els moviments negres radicals.

1969 EC. **Revolta del People's Park** - Berkeley, Califòrnia, Estats Units.
El maig de 1969, activistes i residents de Berkeley van ocupar un solar abandonat propietat de la Universitat de Califòrnia i el van transformar en un parc comunitari. El governador Ronald Reagan va ordenar la seva recuperació i va desplegar la Guàrdia Nacional. Els enfrontaments van provocar la mort d'un manifestant, James Rector, i nombrosos ferits. La lluita pel People's Park va unir reivindicacions comunitàries, estudiantils i llibertàries i es va convertir en un símbol de la resistència contra el control estatal de l'espai urbà.

1969 EC. **Protestes contra la repressió de la Primavera de Praga** - Praga i Bratislava, Txecoslovàquia.
L'agost de 1969, coincidint amb el primer aniversari de la invasió soviètica de 1968, es van produir manifestacions contra l'ocupació i contra la consolidació del procés de normalització política. Les forces de seguretat van reprimir les protestes amb violència i es van produir nombroses detencions. La mobilització va ser una de les darreres grans expressions públiques de resistència abans de la consolidació del règim de normalització.

1969 EC. **Ocupació d'Alcatraz** - Califòrnia, Estats Units.
El 9 de novembre de 1969, un primer grup d'activistes indígenes va

desembarcar simbòlicament a l'illa d'Alcatraz. El 20 de novembre, un grup molt més nombrós va iniciar l'ocupació permanent sota el nom Indians of All Tribes. Els ocupants van reivindicar l'illa com a territori indígena i van crear una comunitat autogestionada amb escola, cuina col·lectiva, serveis sanitaris i emissora de ràdio. L'ocupació es va mantenir fins al juny de 1971 i es va convertir en un dels episodis fundacionals del moviment *Red Power* i del renaixement dels moviments indígenes nord-americans.

1969 EC. **Resistència obrera i estudiantil contra la dictadura** - Brasil.
La dictadura militar brasilera va continuar reprimint les organitzacions obreres, estudiantils i polítiques d'esquerra. Durant 1969, les protestes legals van conviure amb l'activitat clandestina de diversos grups revolucionaris, mentre la repressió estatal s'intensificava amb detencions, tortures i desaparicions. La derrota de les mobilitzacions obertes va empènyer una part de l'oposició cap a la clandestinitat i la lluita armada.

1969 EC. **Insurgència comunista** - Filipines.
El 1969 es va consolidar el Nou Exèrcit del Poble (New People's Army, NPA), creat el desembre de 1968 com a braç armat del Partit Comunista de les Filipines. La guerrilla va començar a establir-se en zones rurals, especialment entre sectors camperols pobres, i va combinar la lluita armada amb organització política i mobilització comunitària. El conflicte es prolongaria durant dècades i es convertiria en una de les insurgències armades més llargues del món contemporani.

1970 EC. **Ocupació indígena d'Alcatraz** - Califòrnia, Estats Units.
El novembre de 1969, activistes indígenes van ocupar l'illa d'Alcatraz, reivindicant-la com a territori indígena i denunciant la política d'assimilació i despossessió dels pobles originaris dels Estats Units. Durant 1970, l'ocupació es va convertir en una comunitat política i cultural amb assemblees, activitats educatives, cerimònies i projectes col·lectius. El govern federal va intentar debilitar-la tallant l'aigua, l'electricitat i altres serveis. Malgrat la pressió, els ocupants van mantenir la resistència fins al desallotjament final, l'11 de juny de 1971. Els dinou mesos d'ocupació van convertir Alcatraz en un símbol del renaixement del moviment indígena nord-americà.

1970 EC. **Revolta de Kent State** - Ohio, Estats Units.
El 4 de maig de 1970, estudiants de la Universitat Estatal de Kent es van manifestar contra la guerra del Vietnam i la invasió nord-americana de Cambodja. La Guàrdia Nacional d'Ohio va obrir foc contra els manifestants, causant quatre morts i nou ferits. La massacre va provocar una onada de protestes i vagues estudiantils a tot el país i va convertir Kent State en un dels símbols més importants de la repressió estatal contra el moviment juvenil i contra la guerra.

1970 EC. **Protestes contra la guerra del Vietnam i la invasió de Cambodja** - Estats Units.
La decisió del govern de Richard Nixon d'ampliar la guerra a Cambodja va desencadenar una nova onada de mobilitzacions. Milions d'estudiants, veterans, treballadors i altres sectors socials van participar en manifestacions, vagues i actes de desobediència civil. La repressió de les protestes, especialment després de Kent State, va

provocar una mobilització encara més gran als campus universitaris i va reforçar l'oposició a la guerra.

1970 EC. **Revolta de Jackson State** - Mississipi, Estats Units.
La nit de l'11 al 12 de maig de 1970, la policia va obrir foc contra estudiants negres de la Jackson State University durant les protestes que seguien la invasió de Cambodja. Dos estudiants, Phillip Gibbs i James Green, van morir i diversos més van resultar ferits. L'episodi va evidenciar la combinació de repressió política i violència racial que patien els moviments estudiantils negres als Estats Units.

1970 EC. **Autunno caldo i autonomia obrera** - Itàlia.
El gran cicle de conflictivitat obrera iniciat el 1969 va continuar durant 1970, especialment a les grans fàbriques del nord d'Itàlia. A FIAT, Pirelli i altres empreses es van desenvolupar vagues, assemblees, piquets i formes d'autoorganització que qüestionaven tant les direccions empresarials com les estructures sindicals tradicionals. La mobilització va aconseguir importants millores salarials i laborals i va contribuir al desenvolupament de l'obrerisme i de l'autonomia obrera italiana.

1970 EC. **Revolta obrera de la costa bàltica** - Gdańsk, Gdynia, Szczecin i Elbląg, Polònia.
El desembre de 1970, l'augment sobtat dels preus dels aliments va provocar una revolta obrera a diverses ciutats industrials de la costa bàltica. Els treballadors van declarar vagues i van ocupar carrers i edificis, mentre els enfrontaments amb la policia i l'exèrcit provocaven desenes de morts. A Gdynia, les forces de seguretat van disparar contra treballadors que acudien a les fàbriques. La revolta va provocar la caiguda de Władysław Gomułka i la seva substitució per Edward Gierek. El moviment de 1970 es convertiria en un precedent fonamental de les grans mobilitzacions obreres poloneses que culminarien amb Solidarność el 1980.

1970 EC. **Moviment feminista i autonomia de les dones** - Itàlia.
Durant 1970 es van consolidar diversos grups del nou feminisme italià, que qüestionaven la família patriarcal, la subordinació de les dones, la discriminació laboral i la prohibició de l'avortament. Els grups d'autoconsciència i els col·lectius feministes van començar a desenvolupar formes pròpies d'organització, separades dels partits i de les organitzacions tradicionals de l'esquerra. El moviment s'estendria ràpidament durant la primera meitat de la dècada.

1970 EC. **Conflictivitat obrera i estudiantil** - França.
Després del Maig del 1968, França va continuar vivint un període de forta conflictivitat social. Durant 1970 es van produir vagues i conflictes laborals en grans empreses industrials, mentre els estudiants i els grups de l'esquerra radical mantenien una intensa activitat política. Renault i altres empreses van ser escenaris de vagues, piquets i mobilitzacions, sovint amb la participació conjunta de treballadors i estudiants.

1970 EC. **Moviment obrer i estudiantil antifranquista** - Madrid i Barcelona, Espanya.

La conflictivitat obrera i estudiantil va continuar creixent malgrat la repressió franquista. Les Comissions Obreres van ampliar la seva implantació i van impulsar vagues, assemblees i mobilitzacions, mentre estudiants i sectors veïnals desenvolupaven noves formes de protesta. La repressió policial, les detencions i els processos polítics van continuar essent una constant de la dictadura.

1970 EC. **Moviment estudiantil i nova esquerra** - Japó.
Durant 1970 van continuar les mobilitzacions de diversos sectors de la nova esquerra japonesa, especialment en universitats i grans ciutats. El moviment estava fortament fragmentat entre diferents organitzacions, entre elles el Zengakuren i diverses tendències de l'esquerra radical. La radicalització política i la repressió policial van afavorir el pas d'una part de la militància cap a formes de clandestinitat i lluita armada, procés que culminaria amb l'aparició de l'Exèrcit Roig Japonès.

1970 EC. **Revolta contra el cop d'estat i guerra civil** - Cambodja.
El cop d'estat del general Lon Nol contra Norodom Sihanouk, el març de 1970, va desencadenar una profunda crisi política. Les protestes contra el nou règim es van estendre per diverses zones del país, mentre les forces que donaven suport a Sihanouk i els khmers rojos ampliaven la seva influència. L'extensió de la guerra i la intervenció militar dels Estats Units i Vietnam del Sud van transformar el conflicte en una guerra civil a gran escala.

1970 EC. **Moviment estudiantil contra la dictadura** - Tailàndia.
Durant 1970 van continuar les activitats de diversos grups estudiantils i democràtics contra el règim militar de Thanom Kittikachorn. Les organitzacions estudiantils van desenvolupar campanyes, publicacions i mobilitzacions que contribuirien a crear una xarxa d'oposició més àmplia. El gran aixecament estudiantil contra la dictadura, però, tindria lloc el 1973.

1970 EC. **Resistència minera i obrera** - Bolívia.
Després del cop d'estat del general Alfredo Ovando el 1969 i en el context d'una forta inestabilitat política, els miners bolivians van continuar protagonitzant conflictes laborals i polítics. Les organitzacions mineres defensaven l'autonomia sindical i s'oposaven a la repressió militar. El moviment obrer miner continuaria essent un dels principals focus de resistència durant les dictadures de la dècada.

1970 EC. **Resistència obrera i estudiantil contra la dictadura** - Brasil.
La dictadura militar brasilera va continuar reprimint durament les organitzacions obreres, estudiantils i d'esquerra. Paral·lelament a la resistència clandestina, diverses organitzacions de la guerrilla urbana, com l'ALN i altres grups, van desenvolupar segrestos, expropiacions i accions armades. La resposta estatal va incloure tortures, detencions i desaparicions. Al mateix temps, començaven a reconstruir-se xarxes obreres i estudiantils que adquiririen més força durant la segona meitat de la dècada.

1970 EC. **Victòria electoral de la Unitat Popular i procés de transformació social** - Xile.
El 4 de setembre de 1970, Salvador Allende va obtenir la primera majoria relativa en les eleccions presidencials al capdavant de la Unidad Popular i va assumir la presidència el 3 de novembre. El seu govern va iniciar un procés de transformació socialista per vies institucionals, amb la nacionalització del coure, la reforma agrària i l'ampliació de la propietat estatal en sectors estratègics. Paral·lelament, sectors obrers i populars van desenvolupar formes d'autoorganització que adquiririen una importància creixent durant els anys següents. El procés xilè acabaria violentament amb el cop d'estat de l'11 de setembre de 1973.

1970 EC. **Vagues obreres contra l'apartheid** - Durban, Sud-àfrica.
El gener de 1970 es va produir una important onada de vagues entre treballadors negres de Durban i altres zones industrials, en un context de prohibició de les organitzacions sindicals independents i de forta discriminació racial. Aquestes mobilitzacions van contribuir a la reconstrucció del moviment obrer negre sud-africà i prepararien el desenvolupament de noves formes d'organització sindical durant la dècada.

1970 EC. **Moviment ecologista i antinuclear** - Europa i Estats Units.
Durant els primers anys de la dècada de 1970 es va consolidar el nou moviment ecologista, vinculat a les lluites contra la contaminació, les armes nuclears, la destrucció del territori i els grans projectes industrials. Manifestacions, campanyes, ocupacions i formes de

desobediència civil van començar a connectar les reivindicacions ambientals amb els moviments socials i pacifistes.

1970 EC. **Moviment estudiantil i obrer contra la burocràcia** - Belgrad, Iugoslàvia.
La gran revolta estudiantil de Belgrad havia tingut lloc el juny de 1968. Durant 1970, però, continuaven les tensions entre sectors estudiantils i intel·lectuals i les autoritats iugoslaves al voltant de la burocratització, les desigualtats socials i el funcionament del sistema d'autogestió.

1970 EC. **Moviment d'alliberament de les dones** - Estats Units, França i Itàlia.
El feminisme de la segona onada va experimentar una ràpida expansió durant 1970. A França, Itàlia i els Estats Units es van multiplicar els grups d'autoconsciència, les assemblees i les accions directes contra la discriminació, la prohibició de l'avortament i la violència patriarcal. El moviment va començar a qüestionar no només les lleis discriminatòries, sinó també les relacions de poder presents en la família, la sexualitat, el treball i les organitzacions polítiques.

1970 EC. **Lluites camperoles i indígenes per la terra** - Equador.
Durant els primers anys de la dècada de 1970 es van produir conflictes camperols i indígenes relacionats amb la terra, la reforma agrària i la persistència de les estructures latifundistes. Aquest procés va contribuir a la reorganització del moviment indígena equatorià, però no és convenient presentar-lo com una única «revolta indígena de

1970». Les grans organitzacions indígenes de caràcter nacional es consolidarien posteriorment.

1970 EC. **Moviment autonomista bengalí** - Pakistan Oriental.
Les eleccions de desembre de 1970 van donar una victòria aclaparadora a la Lliga Awami de Sheikh Mujibur Rahman al Pakistan Oriental. La negativa de les autoritats pakistaneses a transferir el poder va desencadenar una mobilització popular massiva a favor de l'autonomia. Durant els mesos següents es van produir vagues, manifestacions, boicots i formes de desobediència civil. El conflicte desembocaria en la guerra d'independència de 1971.

1970 EC. **Resistència a la marginació i guerra civil** - Sudan del Sud.
La primera guerra civil sudanesa havia començat el 1955 i va continuar fins a l'acord d'Addis Abeba de 1972. Durant 1970, diversos grups armats del sud van continuar combatent el govern de Khartum, reivindicant autonomia política i drets per a les poblacions del sud. El conflicte no s'hauria de definir simplement com una «revolta camperola», sinó com una guerra política i territorial amb una important dimensió anticolonial i de resistència a la centralització estatal.

1970 EC. **Moviment obrer després de l'autoimmolació de Jeon Tae-il** - Seül, Corea del Sud.
El 13 de novembre de 1970, el jove treballador Jeon Tae-il es va immolar en protesta contra les pèssimes condicions laborals dels tallers tèxtils de Seül i per exigir el compliment de la legislació laboral.

La seva mort va provocar una forta commoció i va convertir-se en un símbol del moviment obrer sud-coreà. Durant els anys següents, estudiants, treballadors i activistes democràtics van construir noves xarxes de resistència contra la dictadura.

1970–1980 EC. **Moviments estudiantils i democràtics** - Taiwan.
Durant les dècades de 1970 i 1980 es van desenvolupar diverses mobilitzacions estudiantils i socials contra l'autoritarisme del Kuomintang i a favor de les llibertats civils i la democratització. Les protestes, les campanyes per la llibertat d'expressió i la creació de noves organitzacions socials van contribuir a l'emergència d'un nou subjecte polític. Aquest procés culminaria amb el moviment estudiantil dels Lliris Silvestres de 1990 i amb la posterior democratització de Taiwan.

1971 EC. **Guerra revolucionària i resistència camperola** - Laos.
En el context de la guerra del Vietnam, el Pathet Lao i les forces que li donaven suport van continuar la lluita contra la monarquia de Laos i els seus aliats nord-americans. Àmplies zones rurals van quedar sota control revolucionari i es van desenvolupar estructures polítiques i socials pròpies. La guerra va continuar fins a la victòria del Pathet Lao el 1975, quan es va proclamar la República Democràtica Popular Lao.

1971 EC. **Guerra d'alliberament de Bangladesh** - Pakistan Oriental / Bangladesh.
El 25 de març de 1971, l'exèrcit pakistanès va iniciar l'operació Sear-

chlight contra el moviment independentista bengalí, desencadenant una repressió massiva contra la població. La resistència, articulada al voltant de la Lliga Awami i posteriorment de la guerrilla Mukti Bahini, va incorporar estudiants, treballadors, camperols i amplis sectors de la població. Milions de persones van fugir cap a l'Índia. La guerra va acabar el desembre de 1971 amb la derrota de les forces pakistaneses i la independència de Bangladesh.

1971 EC. **Revolta de la presó d'Attica** - Nova York, Estats Units.
El 9 de setembre de 1971, uns 1.200 presos es van amotinar a la presó d'Attica per exigir millors condicions de vida, drets polítics i humans i la fi dels abusos penitenciaris. Durant quatre dies van controlar una part important del centre i van negociar amb les autoritats amb la participació d'advocats, periodistes i activistes. El 13 de setembre, la policia estatal va assaltar la presó amb armes de foc. Van morir 43 persones, entre presos i agents. La repressió d'Attica es va convertir en un símbol internacional de la lluita contra la violència penitenciària i per la dignitat dels presos.

1971 EC. **Protestes contra la guerra del Vietnam** - Estats Units.
Durant 1971 el moviment contra la guerra del Vietnam va protagonitzar algunes de les mobilitzacions més importants de tota la guerra. Veterans, estudiants i altres sectors de la societat van participar en manifestacions, bloquejos i actes de desobediència civil. A l'abril, milers de veterans van participar en la protesta *Dewey Canyon III* a Washington i alguns van retornar simbòlicament les seves medalles de guerra en protesta contra el conflicte.

1971 EC. **Conflictivitat obrera i autonomia** - Itàlia.
El cicle de lluites obreres iniciat amb l'«Autunno caldo» de 1969 va continuar durant 1971, especialment a les grans fàbriques del nord d'Itàlia. Vagues, assemblees, piquets i ocupacions van anar acompanyats de formes d'autoorganització obrera i de confrontació amb les direccions empresarials i sindicals. Paral·lelament, sectors de l'esquerra extraparlamentària van començar a desenvolupar estructures d'autonomia obrera.

1971 EC. **Brigate Rosse (Brigades Roges)** - Itàlia.
Fundades el 1970 per Renato Curcio, Margherita Cagol i Alberto Franceschini, les Brigate Rosse van sorgir en l'entorn de la conflictivitat obrera i estudiantil del nord d'Itàlia. Durant els seus primers anys van desenvolupar una estratègia de «propaganda armada», basada en sabotatges, segrestos breus i accions contra empreses i directius. La seva activitat armada s'intensificaria durant els anys posteriors i culminaria amb el segrest i assassinat d'Aldo Moro el 1978.

1971 EC. **Potere Operaio i autonomia obrera** - Itàlia.
Potere Operaio, fundat el 1967 i reconstituït posteriorment en diverses formes, va ser una de les principals expressions de l'obrerisme italià. No era una organització armada, però defensava l'autonomia política de la classe treballadora respecte dels partits i sindicats tradicionals. La seva activitat a les fàbriques i als barris va contribuir al desenvolupament del moviment autonomista que adquiriria una gran força durant els anys següents.

1971 EC. **Lotta Continua** - Itàlia.
Lotta Continua, sorgida del cicle de mobilitzacions de 1969, va tenir una important implantació entre estudiants i treballadors, especialment a Torí. El moviment combinava assemblees, piquets, manifestacions i accions directes contra empreses i institucions. Tot i la seva radicalitat, no era una organització armada.

1971 EC. **Gruppi d'Azione Partigiana (GAP)** - Itàlia.
Els Gruppi d'Azione Partigiana, vinculats a Giangiacomo Feltrinelli, havien començat a actuar el 1970 amb accions de sabotatge contra infraestructures i instal·lacions industrials. Inspirats simbòlicament en la resistència partisana, van constituir un dels primers intents de crear una organització armada revolucionària a Itàlia després de la Segona Guerra Mundial. La seva activitat, però, va ser molt limitada i l'organització es va dissoldre després de la mort de Feltrinelli el 1972.

1971 EC. **Revolta dels barris catòlics contra l'internament** - Belfast i Derry, Irlanda del Nord.
L'agost de 1971, el govern britànic va introduir l'internament sense judici de persones sospitoses de pertànyer a l'IRA. L'operació va desencadenar una forta insurrecció als barris catòlics de Belfast, Derry i altres localitats, amb barricades, disturbis i enfrontaments amb l'exèrcit britànic. Centenars de persones van ser detingudes. La repressió i l'internament van contribuir a incrementar enormement el suport a l'IRA Provisional.

1971 EC. **Resistència del moviment Black Panther** - Estats Units.
El Black Panther Party va continuar desenvolupant durant 1971 els seus programes comunitaris, com els menjadors populars, les clíniques i els projectes educatius, alhora que mantenia la seva crítica revolucionària del racisme i de l'Estat. La repressió de l'FBI i de les forces policials, especialment mitjançant el programa COINTELPRO, va provocar nombroses detencions i empresonaments i va contribuir al debilitament progressiu de l'organització.

1971 EC. **Moviment feminista i lluita per l'avortament** - Itàlia.
Durant 1971 es van consolidar diversos grups feministes que qüestionaven la subordinació de les dones, la família patriarcal i la prohibició de l'avortament. Les mobilitzacions van començar a connectar les reivindicacions per l'autonomia corporal amb la crítica de les institucions mèdiques, jurídiques i religioses. El moviment s'ampliaria ràpidament durant els anys següents.

1971 EC. **Repressió i resistència a Bangladesh** - Dacca, Pakistan Oriental.
Durant la guerra d'alliberament, Dacca i altres ciutats van patir una forta repressió de l'exèrcit pakistanès. Universitaris, intel·lectuals, activistes polítics i altres sectors de la població van ser perseguits i assassinats. La repressió va alimentar encara més la resistència independentista i la incorporació de milers de persones a la guerrilla.

1971 EC. **Vagues i resistència contra l'apartheid** - Sud-àfrica.
Malgrat la repressió, treballadors, estudiants i organitzacions clan-

destines van continuar desenvolupant formes de resistència contra l'apartheid. El Black Consciousness Movement va ampliar la seva influència entre els joves i els estudiants, mentre les organitzacions sindicals i comunitàries començaven a reconstruir les seves xarxes. Aquest procés prepararia les grans mobilitzacions de la dècada següent.

1971 EC. **Accions de la Weather Underground** - Estats Units.
L'1 de març de 1971, la Weather Underground va col·locar una bomba al Capitoli dels Estats Units, a Washington D. C. L'explosió no va causar víctimes i l'organització va presentar l'acció com una protesta contra la guerra del Vietnam i els bombardejos nord-americans. La Weather Underground havia passat a la clandestinitat després de la radicalització de sectors del moviment estudiantil i antiimperialista.

1971 EC. **Conflictivitat obrera i estudiantil** - França.
Durant 1971 van continuar les mobilitzacions obreres i estudiantils iniciades després del Maig del 1968. Vagues, manifestacions i conflictes laborals van conviure amb el desenvolupament de grups de l'esquerra radical i moviments autònoms. Les lluites per les condicions laborals i contra l'autoritarisme institucional van mantenir viva la conflictivitat social.

1971 EC. **Lluites camperoles i indígenes** - Bolívia.
Després del cop d'estat d'Hugo Banzer de 1971, les comunitats camperoles i indígenes van patir una forta repressió política i sindical. Al mateix temps, les reivindicacions per la terra i contra la

subordinació de les comunitats indígenes van continuar desenvolupant-se. Aquest procés contribuiria posteriorment a la reorganització del moviment camperol i indígena, especialment aymara i quítxua.

1971 EC. **Lluites camperoles per la terra** - Perú.
La reforma agrària impulsada pel govern de Juan Velasco Alvarado va transformar profundament les relacions de propietat al camp peruà. Paral·lelament, diversos sectors camperols van impulsar ocupacions i pressions per accelerar la redistribució de terres i garantir el control comunitari. Aquest procés va generar una important mobilització rural, encara que no és convenient presentar-lo com una única «revolta camperola de 1971».

1971 EC. **Revolta estudiantil de Shinjuku** - Tòquio, Japó.
El moviment estudiantil radical japonès va continuar protagonitzant mobilitzacions i enfrontaments amb la policia. El barri de Shinjuku va ser escenari de greus disturbis el 1970, però durant 1971 la repressió i la clandestinitat van contribuir a la radicalització de diversos sectors de l'esquerra estudiantil. Una part d'aquest moviment acabaria vinculant-se a organitzacions armades com l'Exèrcit Roig Japonès.

1971 EC. **Accions del Moviment d'Alliberament de les Dones** - França.
El moviment feminista francès va continuar desenvolupant accions de protesta contra la discriminació i la prohibició de l'avortament. El 1971, el *Manifest de les 343*, signat per dones que declaraven haver

avortat, es va convertir en una de les accions més importants del moviment feminista europeu i va contribuir a convertir l'avortament en una qüestió política central.

1971 EC. **Moviment estudiantil contra la dictadura** - Tailàndia.
Durant 1971 la dictadura militar de Thanom Kittikachorn va mantenir el control polític del país, mentre diversos sectors estudiantils i socials començaven a articular una oposició creixent. No obstant això, la gran revolta estudiantil contra la dictadura es produiria el 1973, amb les mobilitzacions d'octubre que provocarien la caiguda del règim.

1971 EC. **Guerrilla de l'ERP i Montoneros** - Argentina.
L'ERP i els Montoneros van intensificar durant 1971 les seves activitats armades contra la dictadura militar argentina. Es van produir assalts, segrestos, accions de propaganda i atacs contra instal·lacions militars i empreses. La resposta estatal va incloure detencions, tortures i persecució política, en un procés que conduiria a una escalada de la violència durant els anys següents.

1971 EC. **Revoltes carceràries** - Itàlia.
Durant els primers anys de la dècada de 1970 es van multiplicar les protestes i revoltes als centres penitenciaris italians. Els presos denunciaven l'amuntegament, les condicions de vida, la violència institucional i la manca de drets. Aquestes mobilitzacions van contribuir a l'aparició d'un moviment de presos i d'un discurs anticarcerari vinculat a sectors de l'esquerra radical.

1971 EC. **Moviment ecologista i antinuclear** - Europa i Estats Units.
Durant els primers anys de la dècada de 1970 es van multiplicar les mobilitzacions contra la contaminació, les armes nuclears i els projectes d'energia nuclear. Manifestacions, ocupacions i accions de desobediència van contribuir a la formació del moviment ecologista contemporani. La seva força augmentaria especialment durant la segona meitat de la dècada.

1971 EC. **Resistència obrera a la costa bàltica** - Polònia.
Després de la revolta obrera de desembre de 1970, la repressió i els acomiadaments van provocar una situació de tensió continuada als centres industrials de la costa bàltica. A Gdańsk, Gdynia i Szczecin, els treballadors van mantenir formes de protesta i organització clandestina. La mobilització obrera tornaria a esclatar amb força el 1976 i, sobretot, amb el naixement de Solidarność el 1980.

1971 EC. **Moviments feministes i de dones** - Itàlia i França.
El feminisme de la segona onada va experimentar una ràpida expansió a Itàlia i França. Les dones van crear grups d'autoconsciència, col·lectius autònoms i xarxes de suport, i van impulsar mobilitzacions pel dret a l'avortament, la llibertat sexual i l'autonomia sobre el propi cos. Aquest procés convertiria el moviment feminista en un dels grans moviments socials de la dècada de 1970.

1972 EC. **Bloody Sunday (Diumenge Sagnant)** - Derry, Irlanda del Nord.
El 30 de gener de 1972, milers de persones van participar en una manifestació pels drets civils i contra l'internament sense judici. Paracaigudistes de l'exèrcit britànic van obrir foc contra els manifestants, causant 14 morts, tots civils i desarmats. La massacre va provocar una enorme indignació a Irlanda i internacionalment, va afavorir un fort creixement del suport a l'IRA Provisional i va contribuir a l'escalada del conflicte nord-irlandès.

1972 EC. **Protestes contra la guerra del Vietnam** - Estats Units.
Durant 1972 es van produir nombroses manifestacions contra la guerra del Vietnam, especialment en universitats i grans ciutats. El moviment pacifista va combinar manifestacions, ocupacions, bloquejos i actes de desobediència civil. Diversos grups de l'esquerra radical també van dur a terme accions de sabotatge i atacs contra instal·lacions vinculades a l'Estat i a la guerra. La intensificació dels bombardejos nord-americans sobre Vietnam va provocar noves mobilitzacions.

1972 EC. **Autonomia obrera i conflicte social** - Itàlia.
A Milà, Torí i altres ciutats, sectors de l'esquerra extraparlamentària i de l'autonomia obrera van impulsar formes d'acció directa i autoorganització dins i fora de les fàbriques. Paral·lelament, les Brigate Rosse començaven a desenvolupar una estratègia de lluita armada, però aquesta no s'ha de confondre amb el conjunt del moviment obrer i autònom.

1972 EC. **Vagues i conflictes obrers** - França.
Durant 1972 es van produir nombrosos conflictes obrers, alguns dels quals van combinar vagues, ocupacions i formes d'autogestió. Entre els casos més significatius hi ha diversos conflictes en grans empreses industrials, en un període caracteritzat per l'extensió de les reivindicacions salarials i per una creixent conflictivitat dins les fàbriques.

1972 EC. **Moviment estudiantil i lluita armada** - Japó.
El moviment estudiantil japonès, especialment les diverses tendències del Zengakuren i altres organitzacions de l'esquerra radical, va continuar protagonitzant enfrontaments amb la policia i ocupacions d'espais universitaris. El febrer de 1972, membres de l'Exèrcit Roig Japonès es van atrinxerar al complex d'Asama-Sansō, on van mantenir com a ostatge una treballadora durant deu dies abans de ser reduïts per la policia. El setge va acabar amb cinc morts, entre els quals hi havia dos policies.

1972 EC. **Protestes contra l'apartheid i moviment de la Consciència Negra** - Sud-àfrica.
El moviment contra l'apartheid va continuar desenvolupant formes de resistència política, sindical i estudiantil, malgrat la prohibició de nombroses organitzacions i la repressió estatal. El Black Consciousness Movement, associat especialment a Steve Biko i a la South African Students' Organisation, va continuar ampliant la seva influència entre els estudiants i altres sectors de la població negra. Aquest procés desembocaria en la gran revolta de Soweto de 1976.

1972 EC. **Moviment obrer, estudiantil i veïnal antifranquista** - Espanya.
El moviment obrer i estudiantil va continuar desenvolupant vagues, assemblees, manifestacions i xarxes clandestines contra la dictadura franquista. Madrid, Barcelona i altres ciutats van ser escenaris de nombrosos conflictes laborals i mobilitzacions. Paral·lelament, el moviment veïnal començava a adquirir una importància creixent, mentre la policia política reprimia les organitzacions opositores amb detencions, interrogatoris i empresonaments.

1972 EC. **Conflictivitat obrera i minera** - Bolívia.
Els treballadors miners, un dels sectors més combatius de la classe obrera boliviana, van continuar protagonitzant vagues i mobilitzacions contra la dictadura d'Hugo Banzer, instaurada el 1971. Les organitzacions sindicals van patir una forta repressió, però els centres miners van continuar essent espais de resistència obrera.

1972 EC. **Mobilització obrera i popular** - Xile.
Durant 1972 es va intensificar la mobilització obrera i popular davant la crisi econòmica, els conflictes polítics i els intents de desestabilització del govern de Salvador Allende. Els cordons industrials, formats inicialment el 1972, van coordinar treballadors de diverses fàbriques i van desenvolupar formes d'autoorganització territorial i obrera. Durant l'octubre de 1972, davant la vaga patronal del transport i d'altres sectors, els treballadors van ocupar fàbriques i van contribuir a mantenir la producció i la distribució. Aquest procés d'autoorganització s'intensificaria durant 1973.

1972 EC. **Moviment feminista i lluita pel dret a l'avortament** - Europa i Estats Units.
El moviment feminista de la segona onada va continuar ampliant les mobilitzacions pel dret a l'avortament, la igualtat laboral, la llibertat sexual i l'autonomia reproductiva. A França, el procés judicial de Bobigny, iniciat el 1972 contra una menor que havia avortat després de ser violada, es va convertir en un símbol de la lluita pel dret a l'avortament. Als Estats Units, el moviment feminista va continuar pressionant per la despenalització de l'avortament, que arribaria amb la sentència *Roe v. Wade* el 1973.

1972 EC. **Guerrilla urbana i lluita armada** - Argentina.
L'Ejército Revolucionario del Pueblo (ERP) i els Montoneros van intensificar durant 1972 les seves accions armades contra institucions estatals, forces de seguretat i empreses. El 22 d'agost, la massacre de Trelew, en què 16 militants presos van ser executats per membres de la Marina després d'un intent de fugida, va provocar una enorme commoció i va convertir els presos polítics en un símbol de la resistència contra la dictadura.

1972 EC. **Resistència estudiantil i obrera contra la dictadura** - Brasil.
Malgrat la intensa repressió de la dictadura militar, estudiants, treballadors i sectors de l'oposició van mantenir diverses formes de resistència clandestina. Les mobilitzacions estudiantils i les vagues obreres es van combinar amb la reorganització de les forces d'oposició, mentre la policia política continuava utilitzant detencions, tortures i empresonaments contra els opositors.

1972 EC. **Ofensiva de la Fracció de l'Exèrcit Roig (RAF)** - Alemanya Occidental.
La Rote Armee Fraktion (RAF), fundada el 1970, va iniciar el maig de 1972 una important campanya d'atemptats contra instal·lacions militars nord-americanes, institucions estatals, empreses i forces policials. Diversos atacs van provocar morts i ferits. L'Estat alemany va respondre amb una gran operació policial que va culminar amb la detenció de bona part dels principals militants de la primera generació de la RAF.

1972 EC. **Acció directa i lluita armada del Moviment 2 de Juny** - Berlín Occidental, Alemanya Occidental.
El Moviment 2 de Juny (*Bewegung 2. Juni*), sorgit de sectors de l'esquerra radical, l'autonomia i el moviment llibertari de Berlín Occidental, va combinar accions de propaganda armada, expropiacions i segrestos amb una cultura política més descentralitzada que la RAF. El seu nom feia referència a la mort de l'estudiant Benno Ohnesorg, assassinat per un policia durant una manifestació a Berlín el 2 de juny de 1967.

1972 EC. **Moviment ecologista i antinuclear** - Europa i Estats Units.
Durant els primers anys de la dècada de 1970 es va consolidar un ampli moviment contra l'energia nuclear, vinculat a la defensa del territori, l'ecologisme i les lluites veïnals. A França, Alemanya Occidental i els Estats Units es van produir manifestacions, ocupacions, bloquejos i actes de desobediència contra projectes nuclears. Aquest moviment adquiriria una dimensió especialment important

durant la segona meitat de la dècada.

1972 EC. **Lluites camperoles i indígenes** - Bolívia.
Les comunitats indígenes bolivianes continuaven patint la repressió de la dictadura d'Hugo Banzer i els efectes de la concentració de la terra. Les mobilitzacions indígenes i camperoles es desenvoluparen de manera dispersa i es vincularen progressivament amb la reorganització del moviment camperol i amb la recuperació de les identitats i reivindicacions indígenes.

1972 EC. **Organització i resistència indígena** - Equador.
Durant els primers anys de la dècada de 1970 es van produir nombrosos conflictes camperols i indígenes relacionats amb la terra i la reforma agrària. Aquest procés va contribuir a la reorganització del moviment indígena equatorià, que posteriorment donaria lloc a organitzacions de caràcter nacional.

1972 EC. **Conflictivitat obrera i vagues** - Itàlia.
El moviment obrer italià va continuar el fort cicle de mobilització iniciat amb l'«Autunno caldo» de 1969. Les vagues, assemblees, piquets i ocupacions de fàbriques van ser habituals, especialment en els grans centres industrials del nord. Les reivindicacions salarials i laborals es van combinar amb formes d'autoorganització obrera i amb una creixent crítica de les estructures sindicals tradicionals.

1972 EC. **Revoltes carceràries** - Itàlia.
Durant els primers anys de la dècada de 1970 es van multiplicar les revoltes als centres penitenciaris italians. Els presos denunciaven les condicions de vida, la violència institucional, l'amuntegament i la manca de drets. Aquestes mobilitzacions van contribuir a l'aparició d'un moviment de presos i d'un discurs anticarcerari que connectaria amb sectors de l'esquerra radical i dels moviments socials.

1972 EC. **Guerra d'alliberament contra el colonialisme portuguès** - Moçambic.
El FRELIMO (Front d'Alliberament de Moçambic) va continuar la guerra contra el colonialisme portuguès, iniciada el 1964. La guerrilla va ampliar les zones sota el seu control, especialment al nord del país, mentre organitzava estructures polítiques, sanitàries i educatives als territoris sota la seva influència. La guerra contribuiria decisivament al desgast del colonialisme portuguès, que acabaria amb la Revolució dels Clavells de 1974.

1972 EC. **Guerra d'alliberament de Guinea-Bissau** - Guinea-Bissau.
El PAIGC (Partit Africà per a la Independència de Guinea i Cap Verd) havia aconseguit establir un important control sobre les zones rurals del país i va continuar la lluita armada contra Portugal. Sota el lideratge d'Amílcar Cabral fins al seu assassinat el gener de 1973, el moviment havia creat estructures administratives, sanitàries i educatives als territoris sota el seu control. El 1972, les Nacions Unides van reconèixer el dret del poble de Guinea-Bissau a la independència.

1972 EC. **Resistència minera i sindical contra la dictadura** - Bolívia.
La dictadura d'Hugo Banzer, instaurada el 1971, va intensificar la repressió contra sindicats, estudiants i organitzacions d'esquerra. Els miners i les seves organitzacions sindicals van continuar essent un dels principals focus de resistència. La repressió dels centres miners i la clandestinitat van obligar el moviment obrer a reorganitzar-se, en un procés que conduiria a una nova fase de mobilització contra la dictadura.

1972 EC. **Mendozazo** - Mendoza, Argentina.
El Mendozazo va esclatar el 4 d'abril de 1972 com a resposta a l'augment de les tarifes elèctriques i a la crisi econòmica i social existent sota la dictadura d'Alejandro Agustín Lanusse. La protesta, iniciada en sectors populars i veïnals, es va estendre ràpidament i va incorporar treballadors, estudiants i altres sectors socials. Les manifestacions van derivar en enfrontaments amb les forces de seguretat, barricades i nombrosos actes de desobediència i violència de carrer. La repressió va provocar diversos morts i centenars de ferits. El Mendozazo va formar part del cicle d'insurreccions populars iniciat amb el Cordobazo de 1969 i va contribuir al desgast de la dictadura militar argentina.

1973. Revolta de l'Helenisme: Revolta de l'Escola Politecnica d'Atenes
El 17 i 18 de novembre de 1973, estudiants i treballadors van ocupar la Universitat Politècnica d'Atenes contra la junta militar (regnat pels coronels). Després de dies d'ocupació i resistència no violenta,

els tancs van entrar a la universitat i les forces militars van carregar amb gran violència; hi va haver centenars de ferits i desenes de morts. L'aixecament va sacsejar la legitimitat de la dictadura i encendre la dissidència popular en tot el país; va esdevenir símbol de la lluita contra els règims autoritaris a la Mediterrània. La resistència estudiantil i el suport obrer van demostrar la capacitat d'unitat entre joventut i classe treballadora davant la repressió estatal.

1973. Ocupació de Wounded Knee (EUA)
El 27 de febrer, militants de l'American Indian Movement i activistes lakota van ocupar Wounded Knee (Dakota del Sud), lloc simbòlic de la massacre de 1890. L'ocupació va durar 77 dies, amb tiroteigs, setges i negociacions amb el govern federal; hi va haver morts i ferits. Demostraven contra la corrupció dels líders tribals, la injustícia federal i reclamaven sobirania indígena, llibertats polítiques i justícia per antigues agressions.

1973. Intensificació de la lluita armada i accions de les Brigate Rosse (Itàlia)
Les Brigate Rosse i altres organitzacions marxistes van començar a intensificar segrestos, atacs a seus empresarials i saboteig polític. Van aparèixer cèl·lules urbanes que combinaven propaganda, robatoris per finançament i accions contra símbols de l'estat i del gran capital.

Això va provocar una resposta repressiva creixent (batudes policials, detencions, lleis especials) i un clima d'escalada entre clandestinitat i repressions. L'any 1973 marca el pas d'alguns sectors de

la nova esquerra italiana cap a la lluita armada com a estratègia, fet que determinaria la política italiana durant la dècada.

1973. Belfast i Derry. Continuïtat de la insurrecció nord-irlandesa (The Troubles)
El conflicte comunitari i armat va continuar durant 1973 amb barricades, atacs i accions de l'IRA i enfrontaments constants amb les forces britàniques. Els barris catòlics van mantenir mecanismes d'autodefensa; hi va haver nombrosos incidents armats, morts i deportacions. 1973 també va veure intents de negociació (Sunningdale) que toparien amb la violència social i la resistència paramilitant.

1973. Moviments obrers i estudiantils a Xile: mobilitzacions pro-Allende (abans del cop)
Abans del cop d'estat (que és un esdeveniment reaccionari), va ser any de mobilitzacions massives de treballadors i pobles en defensa de les reformes d'Allende: ocupacions de fàbriques, controls populars i vagues generals de suport. Aquestes accions eren part del projecte d'unidad popular i van implicar organització directa, comitès de fàbrica i control obrer. (El cop militar del 11 de setembre va desfer brutalment aquestes experiències)

1973. Moviments obrers a França (vagues i ocupacions)
Treballadors van fer vagues intermitents, ocupacions parcials de fàbriques i piquets que van provocar enfrontaments amb la policia.

1973. Revoltes mineres i camperoles a Potosí i Oruro (Bolívia)
Miners i pagesos van ocupar carreteres i pous miners exigint millores salarials i terres. L'exèrcit va respondre amb foc real: desenes de morts i centenars de detinguts. Aquestes accions van reforçar l'aliança entre sindicats miners i moviments camperols.

1973. Insurreccions agràries i ocupacions de terres a Ayacucho (Perú)
Campesins quechues i comunitats andines van ocupar latifundis, cremant documents de propietat. La repressió policial va ser violenta, amb morts i arrestos massius. Aquestes lluites seran el precedent del futur moviment armat de Sendero Luminoso.

1973. Guerrilla de l'Araguaia, Brasil
Militants comunistes i camperols organitzats pel Partit Comunista del Brasil (PCdoB) van iniciar accions armades a la selva de l'Araguaia. L'exèrcit va desplegar una campanya de contrainsurgència brutal, amb execucions i desaparicions. La resistència va durar fins al 1974, convertint-se en símbol de la lluita contra la dictadura militar.

1973. Guerrilles de l'ELN i les FARC (Colòmbia)
El Ejército de Liberación Nacional (ELN) i les FARC van intensificar accions militars al camp: emboscades, sabotatges i ocupacions. Les comunitats camperoles van donar suport logístic i alimentari. El govern va respondre amb operacions militars i assassinats selectius.

1973. Insurreccions camperoles a l'Altiplà maia (Guatemala)
Pobles maies i pagesos van ocupar terres i es van enfrontar a l'exèrcit. Hi va haver morts i desaparicions, preludi del genocidi indígena dels anys vuitanta. Aquestes accions van assentar les bases de la guerrilla de l'Ejército Guerrillero de los Pobres (EGP).

1973. Comitès camperols i cordons industrials a Xile (previs al cop)
En el context d'Allende, camperols i obrers van impulsar ocupacions de terres i fàbriques, gestionades col·lectivament. Els terratinents i la dreta van respondre amb violència armada i sabotatges, amb suport dels EUA. Aquestes experiències d'autogestió popular serien brutalment desmantellades després del cop de setembre.

1973. Guerrilles rurals i ocupacions camperoles al nord del país a Argentina
Grups com l'Ejército Revolucionario del Pueblo (ERP) van intentar establir focus rurals a Tucumán i Salta. La repressió va ser immediata, amb detencions, execucions i desaparicions. Aquestes experiències van anticipar la militarització de la lluita revolucionària argentina.

1973. Accions del Frente Sandinista de Liberación Nacional (FSLN), Nicaragua
El FSLN va dur a terme assalts armats, sabotatges i ocupacions a zones rurals contra la dictadura de Somoza. Encara minoritari, el moviment va començar a guanyar suport entre camperols i estudiants. Aquests primers combats van preparar el camí per a la

insurrecció sandinista de 1978–79.

1973. Guerrilla urbana i rural en formació, El Salvador
Organitzacions marxistes (ERP, FPL, UDN) van iniciar petites accions armades i segrestos polítics. La repressió militar va ser immediata, però el moviment va créixer entre joves i treballadors del camp. Aquest any marca els orígens de la guerra civil salvadorenca.

1973. Resistència camperola clandestina a Paraguai
Malgrat la dictadura de Stroessner, petits grups de pagesos i militants catòlics van crear xarxes d'ajuda i autodefensa. Es van produir detencions i tortures, però també organització soterrada en comunitats rurals.

1973. Accions i resistència al Brasil sota la dictadura
Organitzacions armades (ALN, VAR, etc.) van realitzar assalts a bancs, segrestos i sabotatges contra interessos militars i empresarials. La dictadura militar va respondre amb detencions massives, tortures i desaparicions; les xarxes clandestines es van fragmentar. Els moviments obrers i estudiantils van mantenir protestes clandestines i sabotatges menors.

1973. Ocupacions i desobediència feminista a París (França)
El Moviment de Liberació de les Dones (MLF) va ocupar clíniques, hospitals i mitjans de comunicació per denunciar la penalització de l'avortament. La policia va desallotjar diversos centres i va detenir

activistes; moltes van declarar-se públicament avortades ("Manifeste des 343").

1973. Mobilitzacions pel dret a l'avortament i contra la violència sexual a Roma (Itàlia)
Grups del Movimento Femminista Romano van ocupar hospitals i seus judicials exigint l'avortament lliure i gratuït. Es van produir enfrontaments amb la policia i nombroses detencions; s'organitzaren assemblees mixtes d'obreres i estudiants.

1973. Accions de carrer i sabotatges simbòlics a Milà (Italia)
Activistes feministes van bloquejar cinemes, esglésies i tribunals per denunciar la moral catòlica i la violència institucional. Hi va haver represàlies policials i agressions.

1973. Accions pel dret a l'avortament i la igualtat laboral, Nova York (EUA)
Després de la sentència Roe v. Wade (gener 1973), grups radicals com Redstockings i WITCH van celebrar i defensar el dret a decidir amb manifestacions i accions performatives. Algunes protestes davant d'hospitals i jutjats van acabar amb detencions i càrregues policials.

1973. Protestes contra la violència de gènere i el racisme institucional, Los Angeles (EUA)
Col·lectius de dones negres i llatines van ocupar dependències mu-

nicipals i comissaries per denunciar assassinats i abusos policials. Hi va haver enfrontaments i repressió, però aquestes accions van vincular el feminisme amb la lluita antiracista.

1973. Feminisme radical i acció directa, Berlín (Alemanya Occidental)
Col·lectius feministes autònoms van ocupar espais socials i cases per convertir-los en centres de dones. La policia va desallotjar-ne diversos; es van produir càrregues i arrestos, i l'experiència va inspirar altres ocupacions a Europa.

1973. Protestes per l'avortament i l'esterilització forçada, Estocolm (Suècia)
Dones van manifestar-se contra les polítiques d'esterilització obligatòria a dones pobres i migrants. Els disturbis davant del Parlament van acabar amb una vintena de detencions.

1973. Wounded Knee (Dakota del Sud, EUA)
El 27 de febrer, militants de l'American Indian Movement (AIM) i comunitats lakota van ocupar el poble de Wounded Knee, lloc de la massacre de 1890. L'ocupació va durar 77 dies, amb tiroteigs i setge de l'FBI i la policia federal. Hi van morir almenys dues persones, i més de cent van resultar ferides. Va esdevenir un símbol mundial de resistència indígena i de sobirania espiritual i política.

1973. Pine Ridge (Dakota del Sud, EUA)
En paral·lel a Wounded Knee, comunitats lakota van bloquejar carreteres i oficines de l'administració tribal, acusant el govern local d'autoritarisme i corrupció. Els enfrontaments amb forces federals i paramilitars van deixar diversos ferits. Aquests bloquejos van consolidar el moviment AIM com a força d'autodefensa indígena.

1973. Alcatraz (Califòrnia, EUA)
Encara que l'ocupació principal va ser del 1969–71, encara persistien accions i manifestacions a San Francisco i Oakland el 1973, reclamant la propietat indígena de l'illa. Grups d'activistes van intentar reocupar breument el lloc i van patir desallotjaments i detencions. Aquestes accions intentaven mantenir viva la revindicació panamericana de terres robades.

1973. Seattle i Portland (EUA)
Col·lectius de nacions Salish i Yakama van ocupar edificis públics i terres tradicionals per exigir autonomia cultural i reconeixement de tractats. La policia va intervenir amb violència i arrestos.

1973. Winnipeg (Canadà)
Activistes Cree i Métis van bloquejar carreteres i línies de tren per denunciar la contaminació i l'espoli de terres per projectes hidroelèctrics. El govern va respondre amb arrestos, però va haver de negociar compensacions.

1973. Resistència indígena contra l'expropiació i la violència militar, Amazònia brasilera
Diverses comunitats (Xavante, Kayapó, Yanomami) van bloquejar pistes, ponts i projectes d'extracció minera en territoris amazònics. L'exèrcit i empreses van respondre amb violència, destruint poblats i causant morts.

1973. Ocupacions de terres quítxua i bloquejos de carreteres, Equador
Comunitats quítxua de la Sierra van ocupar haciendas i finques per reclamar terres usurpades. La repressió va ser dura, però es van aconseguir cedències parcials de terres comunals. Aquest moviment va desembocar en la fundació de la CONFENIAE (1974), primera organització indígena equatoriana.

1973. Revoltes aymara per l'aigua i les terres, Bolívia
Comunitats aymara de La Paz i Oruro van bloquejar carreteres i canals de reg contra l'explotació minera i la privatització de fonts d'aigua. La repressió militar va causar desenes de ferits i detinguts.

1973. Revoltes maies a l'Altiplà, Guatemala
Pobles k'iche' i q'eqchi' van realitzar ocupacions de terres i talls de camins per exigir reformes agràries. La resposta de l'exèrcit va ser immediata: massacres locals i desaparicions. Aquest any marca l'inici de la fase genocida del conflicte guatemalenc.

1973. Comitès maputxes i recuperació de terres, Xile
Durant els mesos previs al cop, comunitats maputxes van ocupar latifundis i terres ancestrals al sud del país. Els terratinents van respondre amb armes, amb suport de carabiners. Després del cop de setembre, molts líders maputxes van ser assassinats o empresonats.

1973. Comunitats amazòniques en rebel·lió (Ucayali i Loreto), Perú
Pobles shipibo i asháninka van expulsar empreses forestals i ocupar estacions de petroli. El govern militar va enviar tropes, amb diversos morts i detencions. Aquestes accions van portar a la creació de federacions amazòniques i moviments ecològics indígenes.

1973. Organització maputxe i accions de visibilització, Argentina
Comunitats maputxes de Neuquén i Río Negro van organitzar ocupacions simbòliques de terres i centres administratius. Les forces de seguretat van desallotjar amb violència. Aquestes accions van impulsar la reorganització del moviment maputxe argentí.

1973. Insurrecció de Gafsa (Tunísia)
Un grup d'exiliats i militants d'esquerra entren armats al sud del país, esperant aixecaments populars. Tot i el suport inicial de miners i estudiants, l'exèrcit recupera la ciutat i executa els insurgents. És una de les primeres insurreccions urbanes anti-autoritàries del Magrib.

1973. Revoltes camperoles al Senegal
La crisi agrícola i la corrupció del règim desencadenen protestes i ocupacions de terres a Casamance i Diourbel. Les forces estatals disparen contra els manifestants i empresonen dirigents rurals. Aquest moviment serà el precedent de la futura resistència independentista de Casamance.

1974. **Revolució dels Clavells** (Portugal)
El 25 d'abril de 1974, un sector de les forces armades (MFA) va enderrocar la dictadura salazarista, amb suport popular immediat. Soldats i civils van ocupar casernes, emissores i carrers de Lisboa i Porto, col·locant clavells vermells als fusells com a símbol. La revolució va provocar la fugida dels caps del règim, l'alliberament de presos polítics i l'inici d'un procés d'autogestió obrera i reforma agrària. Es van ocupar fàbriques, terres i cases, amb la participació massiva de treballadors i soldats. Aquest esdeveniment va inspirar revoltes arreu del món i va desencadenar l'alliberament de les colònies africanes de Portugal.

Maig–Juliol de 1974 · Revolució i agitació social a Portugal (fase postclavells)
Després del cop inicial, obrers i camperols van ocupar empreses, mitjans de comunicació i finques a tot el país. Es van formar consells obrers i comitès de barri, i hi va haver afrontaments entre sectors revolucionaris i militars conservadors. Aquest període va consolidar la Revolució dels Clavells com a procés social i popular, no només militar.

1974. Disturbis i ocupacions obreres a Itàlia
Les Brigate Rosse van incrementar les seves accions: sabotatges, segrests de directius i enfrontaments amb la policia. El maig de 1974, una bomba feixista va esclatar a la plaça della Loggia (Brescia) durant una manifestació sindical, causant 8 morts. El moviment obrer va respondre amb vaga general i manifestacions massives. L'any es va caracteritzar per un clima insurreccional de carrer i repressió creixent.

1974. Vagues i manifestacions obreres a França
A Marsella, Tolosa i París, treballadors de sectors metal·lúrgic i sanitari van protagonitzar vagues i ocupacions contra la crisi i l'atur. Es van registrar enfrontaments amb la policia i detencions massives. El moviment autònom post-68 continuava actiu als barris populars.

1974. Vagues miners i obreres al Regne Unit
Els miners britànics van declarar una vaga general prolongada contra el govern conservador d'Edward Heath. La crisi energètica va paralitzar el país i va provocar afrontaments amb la policia i talls massius de subministrament elèctric. Aquest conflicte va precipitar la caiguda del govern i un canvi polític profund.

1974. Moviment de drets civils i revolta carcerària als EUA
Presos de diverses presons (Attica, Soledad, San Quentin) van protagonitzar rebel·lions, vagues de fam i disturbis. Les demandes eren condicions humanes, fi de la violència policial i llibertat política. Aquesta onada s'enllaçava amb el moviment Black Power i les llui-

tes antiracistes.

1974. Moviment indígena i accions simbòliques als EUA
Després de Wounded Knee (1973), l'American Indian Movement (AIM) va mantenir bloquejos, protestes i ocupacions a Dakota, Montana i Washington. Les forces federals van respondre amb arests i violència, però el moviment es va consolidar a escala nacional.

1974. Revolta estudiantil a Tailàndia (Bangkok)
El 14 d'octubre de 1974, desenes de milers d'estudiants i obrers van manifestar-se contra el règim militar. L'exèrcit va obrir foc, causant més de 70 morts i centenars de ferits. Tot i la repressió, la mobilització va forçar la caiguda del dictador Thanom Kittikachorn i l'inici d'un breu període democràtic.

1974. Revolta d'Etiòpia. Caiguda de Haile Selassie
Protestes massives de soldats, obrers i estudiants van esclatar a Addis Abeba per la fam, la corrupció i la repressió. El moviment militar conegut com Derg va prendre el poder a l'agost. Hi va haver manifestacions violentes i enfrontaments armats; la revolta va acabar amb l'enderrocament de l'emperador i el naixement d'un règim socialista.

1974. Alliberament de Guinea-Bissau (lluita anticolonial)
Després d'anys de guerra, el moviment PAIGC va aconseguir el reconeixement de la independència el setembre de 1974, després de

la revolució portuguesa. L'any va estar marcat per enfrontaments finals amb tropes portugueses i ocupació de ciutats per part de guerrillers.

1974. Moçambic. Fi de la guerra d'alliberament
El moviment FRELIMO va intensificar les seves ofensives militars; després del 25 d'abril, les tropes portugueses es van rendir. Les forces locals van ocupar administracions colonials i infraestructures. Moçambic va assolir la independència formal el 1975, però la revolució social va començar aquell any.

1974. Angola. Insurrecció i fi del domini portuguès
Les guerrilles del MPLA, FNLA i UNITA van aprofitar la revolució de Lisboa per prendre ciutats i casernes. Hi va haver combat intens i repressió fins al cessament del foc. L'any 1974 marca el final de 13 anys de guerra anticolonial.

1974. Vagues i disturbis obrers a Espanya (final del franquisme)
A Madrid, Barcelona, Vitòria i Sevilla, es van succeir vagues generals, manifestacions i enfrontaments amb la policia. Hi va haver morts, ferits i centenars de detencions.

1974. Mobilitzacions feministes i d'avortament a França
A París, el moviment MLF va organitzar manifestacions massives per legalitzar l'avortament (llei Veil aprovada el 1975).

1974. Mobilitzacions feministes i d'avortament a Itàlia
A Roma i Milà, col·lectius feministes van ocupar clíniques i hospitals exigint autodeterminació sexual; es van produir càrregues i detencions.

1974. Protestes ecològiques i antinuclears a Alemanya i Suïssa
Militants ecologistes i camperols van bloquejar obres de centrals nuclears a Wyhl i Kaiseraugst. Les càrregues policials i detencions no van aturar les ocupacions.

1974. Repressió i vagues a Xile (sota Pinochet)
Malgrat la dictadura recent, es van produir vagues i sabotatges clandestins en suport als treballadors represaliats. Molts sindicalistes van ser detinguts, torturats o desapareguts.

1974. Revoltes estudiantils i vagues generals a Corea del Sud
Estudiants i obrers van manifestar-se contra el règim autoritari de Park Chung-hee. Hi va haver enfrontaments i centenars de detencions.

1974. Revolta obrera i estudiantil al Japó
Vagues i protestes contra la crisi econòmica i la contaminació industrial. Sindicats radicals i estudiants del Zengakuren van organitzar bloquejos ferroviaris i combats amb la policia.

1974. Moviments camperols i ocupacions de terres al Brasil
Comunitats rurals i colons van ocupar latifundis al nord i nord-est, enfrontant-se amb policies i milícies. Hi va haver diversos morts i represàlies.

1974. Avalots de fam al Sahel (Níger, Txad, Mali)
Una greu fam i sequera van provocar disturbis i assalts a magatzems de cereals. En ciutats com Niamey i N'Djamena, la població va bloquejar carreteres, atacar mercats i seus governamentals per exigir menjar. Les autoritats van respondre amb repressió i estat d'emergència.

1974. Revoltes camperoles a Etiòpia (Oromia i Tigray)
Abans i després de la caiguda de Haile Selassie, comunitats pageses van ocupar terres i atacar propietats de nobles i l'Església. Els soldats enviats pel règim van disparar contra els revoltats. Aquestes revoltes van alimentar la revolució del Derg i el naixement de moviments marxistes rurals.

1974. Protestes urbanes i avalots d'aliments a Kenya (Nairobi i Mombasa)
L'encariment del sucre i dels cereals va desencadenar avalots i saquejos. La policia va reprimir durament; més d'una vintena de morts. Aquest episodi va exposar les desigualtats postcolonials i la corrupció del govern de Kenyatta.

1974. Revolta obrera i estudiantil a Sudan (Khartum)
Treballadors del petroli i estudiants universitaris van sortir al carrer exigint fi del règim autoritari de Nimeiry i salaris dignes. Hi va haver manifestacions massives i enfrontaments amb l'exèrcit. La repressió va ser brutal, amb morts i centenars de detencions.

1974. Revolta camperola a Zàmbia (Copperbelt)
Miners i pagesos van protagonitzar vagues i protestes per la carestia i la corrupció estatal. La policia va obrir foc contra manifestants i sindicalistes. El moviment va ser reprimit, però va marcar l'inici de la desafecció popular amb el règim de Kaunda.

1974. Protestes estudiantils a Nigèria (Lagos, Ibadan, Zaria)
Estudiants universitaris van protestar per la pujada de taxes i l'absència de llibertats polítiques. La policia va carregar dins els campus, provocant morts i arrestos massius.

1974. Protestes contra la carestia a l'Índia (Bihar, Bengala Occidental)
El moviment de Jayaprakash Narayan (JP Movement) va començar com a resposta a la fam i la inflació. Les masses van bloquejar trens, cremar estacions i saquejar magatzems. El govern va declarar l'emergència i va ordenar una repressió amb desenes de morts.

1974. Avalots de fam a Sri Lanka (Colombo)
La crisi econòmica i el racionament van provocar avalots espontanis

als mercats. Saquejos d'aliments i repressió de la policia; almenys 15 morts. Aquest any va marcar el declivi del govern socialista de Bandaranaike.

1974. Protestes contra la carestia a Filipines (Manila, Davao)
Sota la llei marcial de Ferdinand Marcos, milers de treballadors i estudiants van protestar per l'escassetat d'arròs i la repressió. La policia va respondre amb foc real i detencions. Aquestes protestes van reforçar el moviment clandestí comunista del New People's Army (NPA).

1974. Protestes i avalots a Indonèsia (Jakarta)
L'alça dels preus i la corrupció del règim de Suharto van provocar manifestacions d'estudiants i treballadors. Hi va haver assalts a edificis públics i talls de carreteres, amb diversos morts.

1974. Revolta popular a Tailàndia (Bangkok)
El 14 d'octubre de 1974, després de mesos de protestes per la democràcia, l'exèrcit va disparar contra els manifestants. Més de 70 morts i 800 ferits. Aquesta episodi va forçar la caiguda del dictador Thanom Kittikachorn.

1974 · Avalots per la fam a Pakistan (Karachi i Lahore)
L'augment del preu del blat i del petroli va desencadenar manifestacions, saquejos i talls de carreteres. El govern de Bhutto va enviar l'exèrcit per restablir l'ordre, amb diverses desenes de morts.

1974 · Protestes camperoles i anticolonials a Moçambic, Angola i Guinea-Bissau
Com a conseqüència directa de la Revolució dels Clavells, les guerrilles del FRELIMO, MPLA i PAIGC van prendre pobles i capitals regionals, ocupant administracions i casernes. A Moçambic, camperols van incendiar latifundis colonials i van crear comitès de poble. Aquestes accions van desembocar en la independència (1975).

1974 · Revolta a Oman, guerra de Dhofar (fase final)
Els rebels marxistes del Front Popular d'Oman van continuar atacant posicions de l'exèrcit, amb suport del Iemen del Sud. El Regne Unit i l'Iran van enviar tropes, provocant batalles i bombardejos sobre poblacions rurals. La repressió va ser brutal, però la guerra de Dhofar va inspirar els moviments revolucionaris àrabs.

1974 · Protestes obreres i de miners a Sud-àfrica
Treballadors negres van iniciar vagues il·legals a Johannesburg i Durban. La policia va intervenir violentament, amb morts i ferits. Aquestes accions van preludiar la gran onada de vagues del 1976.

1974 · Revolta urbana a Tunísia (Sfax i Tunis)
La crisi del petroli i la inflació van provocar manifestacions i disturbis en barris populars. El règim de Bourguiba va respondre amb arests massius i censura.

1974 · Avalots per la fam al Marroc (Casablanca i Rabat)
L'escassetat de blat i el descontentament per la guerra del Sàhara van provocar avalots als mercats i enfrontaments amb la policia. Hi va haver morts i ferits.

1974 · Protestes estudiantils i anticolonials a Egipte (El Caire)
Després de la guerra del Yom Kippur (1973), estudiants i treballadors van protestar per la pobresa i la corrupció del règim de Sadat. La policia va carregar amb foc real, deixant morts i desenes de detinguts.

1974 · Disturbis obrers a Turquia (Istanbul, Ankara, Izmir)
Treballadors i estudiants marxistes van protagonitzar vagues i enfrontaments amb la policia. Els grups revolucionaris d'esquerra (THKP-C, Dev-Yol) van realitzar accions armades i sabotatges. La repressió militar va ser intensa, amb centenars de detencions.

1975, Abril. Caiguda de Saigon i fi de la guerra de Vietnam
El 30 d'abril, les forces del Front Nacional d'Alliberament (Viet Cong) i l'exèrcit del Nord van entrar a Saigon, provocant la fugida del govern proamericà. La ciutat va ser ocupada sense resistència massiva; milers de ciutadans van sortir al carrer celebrant la fi de la guerra. La victòria comunista va posar punt final a 30 anys de conflicte colonial i va simbolitzar la derrota de l'imperialisme nord-americà a Àsia. És un dels moments revolucionaris més importants del segle XX.

1975, Abril–Juliol. Caiguda dels règims prooccidentals a Cambodja i Laos
A Cambodja, el Khmer Rouge va ocupar Phnom Penh (17 d'abril), iniciant una transformació radical i violenta del país.

A Laos, el moviment Pathet Lao va ocupar Vientiane (desembre), proclamant la República Popular.

Ambdós processos van implicar mobilitzacions populars, sabotatges i fugides massives.
Van marcar el triomf del cicle anticolonial d'Indoxina.

1975. Independència de Moçambic
Després d'una dècada de guerra anticolonial dirigida pel FRELIMO (Front d'Alliberament de Moçambic), el 25 de juny de 1975 el país va proclamar la seva independència. Durant els mesos previs, guerrilles i comitès camperols van ocupar ciutats, magatzems i plantacions colonials. Els treballadors van expulsar administradors portuguesos i van iniciar experiències d'autogestió. La independència es va viure com una revolució social, amb un fort component anticapitalista i de reconstrucció nacional.

1975. Independència d'Angola
Després d'anys de guerra entre guerrilles —MPLA, FNLA i UNITA— i de la retirada portuguesa, el 11 de novembre de 1975 el MPLA va proclamar la independència a Luanda. Abans de la data, ciutats, ports i fàbriques van ser escenari de combats i ocupacions populars. El MPLA, d'orientació marxista, va mobilitzar milers de treballadors i

milicians per assegurar el control revolucionari.

A Cuba i Algèria, la victòria dels moviments africans va ser celebrada com una conquesta comuna del socialisme del Tercer Món, i centenars de voluntaris cubans partiren cap a Angola per defensar la revolució davant les forces de Sud-àfrica i dels Estats Units, donant lloc a combat armat directe contra el neocolonialisme.

1975. Disturbis i repressió a Grècia (post-junta)
Tot i la caiguda dels coronels el 1974, l'any següent va estar ple de protestes estudiantils i vagues obreres. Manifestacions a Atenes van acabar amb càrregues i detencions; l'esquerra revolucionària mantenia viva la memòria de la Politecnica.

1975. Revoltes obreres a Itàlia (autonomia obrera)
L'Autonomia Operaia i les Brigate Rosse van realitzar segrests polítics, sabotatges i ocupacions de fàbriques. El moviment obrer autònom va estendre assemblees i control de la producció. Hi va haver enfrontaments freqüents amb la policia i desenes d'arrestos.

1975. Alemanya Occidental. Enfrontaments de la RAF i repressió estatal
La Fracció de l'Exèrcit Roig (RAF) va continuar la seva campanya de sabotatge amb bombes contra el Departament d'Estat (EUA) i empreses multinacionals. El govern va respondre amb detencions massives i lleis d'excepció.

1975. Regne Unit. Disturbis obrers i vagues per la crisi
La crisi del petroli i l'inflació van provocar vagues massives en el sector públic i industrial. Hi va haver enfrontaments amb la policia a Londres, Glasgow i Liverpool. El moviment sindical arribava al seu zenit abans del declivi del període Thatcher.

1975. Irlanda del Nord. Continuació dels Troubles
Els enfrontaments entre l'IRA, grups lleialistes i forces britàniques van continuar amb intensitat. Atacs, barricades i represàlies; les presons i barris obrers esdevenien espais d'autogestió i resistència.

1975. Disturbis a Turquia (Istanbul, Ankara)
Sindicats, estudiants i grups d'esquerra van organitzar manifestacions i vagues generals contra la inflació i la repressió. La policia i grups d'extrema dreta van causar morts i ferits.

1975. Protestes de la fam i avalots a Egipte (El Caire, Alexandria)
L'aplicació de reformes econòmiques va fer pujar el preu del pa i els aliments. Centenars de persones van sacsejar mercats i oficines governamentals. La repressió va deixar diversos morts.

1975. Bangladesh. Protestes i inestabilitat postfam
Després de la revolta de 1974, el país es trobava en crisi. Vagues i disturbis militars culminaren en l'assassinat de Sheikh Mujibur Rahman i un cop d'estat.

1975. Pakistan. Revoltes a Karachi i Balutxistan
Treballadors portuaris i camperols balutxis van protagonitzar avalots i sabotatges. L'exèrcit va reprimir amb centenars de morts. Aquesta repressió va radicalitzar el moviment nacionalista balutxi.

1975. Iran. Accions de guerrilla urbana (MEK, Fedayin del Poble)
Atacs contra comissaries i empreses estrangeres. El règim del Shah va respondre amb execucions públiques i tortures.

1975. Protestes camperoles i ocupacions al Brasil
Pagesos sense terra i colons del nord van ocupar finques i enfrontar-se amb policies.El règim militar va respondre amb execucions i desaparicions.

1975. Moviment feminista i d'alliberament sexual (Europa i EUA)
A França, s'aprova la llei Veil sobre avortament després de manifestacions massives.

A Itàlia, dones i col·lectius van ocupar clíniques i jutjats, enfrontant-se a la policia.

Als EUA, grups feministes i LGBTQ van protagonitzar protestes violentes contra la discriminació.

1975. Revolta estudiantil i sindical a Corea del Sud
Treballadors i estudiants van sortir al carrer contra la dictadura de

Park Chung-hee. La repressió va ser brutal, però el moviment va créixer en força i coordinació.

1975. Protestes per la carestia a Indonèsia
L'augment dels preus i la corrupció va provocar avalots i saquejos a Jakarta i Surabaya. Repressió i censura posterior.

1975. Revolta popular a Timor Oriental
Després de la retirada portuguesa, camperols i treballadors s'organitzen amb el partit Fretilin i declaren la independència. Indonèsia envaeix l'illa i reprimeix la resistència amb massacres. Més de 100.000 morts durant la primera fase de la guerra d'ocupació.

1975. Moviments anticolonials a les Comores i Cap Verd
Durant els processos d'independència, treballadors portuaris i joves s'enfronten a la policia colonial. Hi ha morts i detencions, però el moviment aconsegueix la ruptura amb Portugal i França, establint governs autònoms.

1976. Revolta obrera de Vitòria (País Basc, Espanya)
En el marc de la crisi postfranquista, milers de treballadors en vaga van ocupar fàbriques i van fer assemblees massives a esglésies i places. El 3 de març, la policia va obrir foc contra una assemblea obrera dins una església del barri de Zaramaga: 5 morts i més de 100 ferits. Les protestes es van estendre per tot l'Estat amb enfrontaments i barricades. Aquest episodi es considera l'aixecament

obrer més intens de la transició espanyola, i va marcar un punt de no retorn en la lluita contra el règim.

1976. **Revolta de Soweto o Uprising de Soweto** (Sud-àfrica)
El 16 de juny, milers d'estudiants negres van sortir als carrers de Soweto per protestar contra l'educació en afrikaans i l'apartheid. La policia va disparar a matar: més de 150 morts (algunes fonts parlen de 500), centenars de ferits i detinguts. Les protestes es van estendre per tot el país, amb barricades, incendis i sabotatges contra símbols del règim. Va ser el punt d'inflexió de la resistència antiapartheid, marcant el naixement d'una generació de combatents urbans.

1976. Cop d'Estat i repressió (Argentina)
El 24 de març de 1976, les Forces Armades argentines van protagonitzar un cop d'Estat militar que va enderrocar el govern d'Isabel Perón i instaurar la dictadura del Procés de Reorganització Nacional, dirigida pel general Jorge Rafael Videla. L'aixecament no fou un acte revolucionari, sinó la resposta armada de les classes altes, empresaris i jerarquia catòlica davant una onada d'agitació obrera i popular sense precedents: vagues generals, ocupacions de fàbriques, sabotatges i accions de guerrilles com l'ERP i els Montoneros. La insurrecció social dels anys previs havia posat en crisi l'ordre capitalista argentí, i el cop va ser el seu contracop, l'intent de destruir la revolució des de dalt. Durant els primers mesos, milers de treballadors, estudiants i militants van ser segrestats, torturats i assassinats. El 1976 marca, així, l'inici de la contrarevolució més brutal del Con Sud, però també la prova que l'Argentina havia estat, fins aquell moment, una de les societats més insubmises i insurreccionals del

món. Després del cop, la lluita no es va extingir: sectors obrers, estudiants i guerrillers van mantenir una resistència clandestina amb sabotejos, fugues i accions armades contra la dictadura.

1976. Revoltes obreres i estudiantils a Itàlia
El moviment d'Autonomia Operaia va protagonitzar ocupacions d'universitats, sabotatges i xocs amb la policia a Roma, Bolonya i Milà. Els col·lectius feministes i estudiantils van unir-se a les protestes per l'habitatge i la desocupació. Hi va haver centenars de ferits i detinguts, i la violència política s'intensificà amb accions armades de les Brigate Rosse.

1976. Revolta carcerària a Attica i altres presons dels EUA
Presos polítics i comuns van protagonitzar noves rebel·lions i nous motins violents a presons com Attica (Nova York) i Marion (Illinois), denunciant tortures i racisme. Les autoritats van reprimir amb foc real i unitats especials, causant diversos morts i ferits. Aquestes accions van enllaçar amb el moviment Black Power i els presos del moviment afroamericà.

1976. Enfrontaments polítics i vagues a Turquia
Grups d'esquerra marxista, estudiants i sindicalistes van protagonitzar barricades, manifestacions i tirotejos amb grups d'extrema dreta (Llop Gris). Les ciutats d'Istanbul, Ankara i Izmir van viure més de 40 morts en xocs polítics.

1976. Resistència clandestina a Xile (sota Pinochet)
Malgrat la dictadura, es van produir atemptats, sabotatges i accions armades de grups com el MIR (Moviment d'Esquerra Revolucionària). El règim va respondre amb represàlies brutals i desaparicions. La lluita clandestina es va consolidar com a única via d'oposició.

1976. Conflictes post-revolucionaris a Portugal
Després del reflux del procés revolucionari, hi va haver ocupacions de fàbriques i enfrontaments entre militars d'esquerra i forces conservadores. Alguns sectors obrers van resistir el desmantellament de les unitats d'autogestió, amb barricades i detencions. El 1976 marca el final violent del període revolucionari obert el 1974.

1976. Accions de guerrilla urbana (Iran)
El MEK i els Fedayin del Poble van realitzar atacs contra instal·lacions estatals i policies. El règim del Shah va respondre amb execucions públiques i tortura massiva.

1976. Disturbis i repressió en fàbriques franceses
Treballadors en vaga a Lyon i Marsella van enfrontar-se amb la policia, ocupant plantes industrials. Hi va haver centenars de detinguts i ferits. La violència policial va radicalitzar sectors obrers i autònoms.

1976. Revolta estudiantil i ecologista (Japó)
Grups radicals del moviment Zengakuren i ecologistes van atacar

obres industrials i seus d'empreses contaminants. La policia va detenir desenes d'activistes després d'enfrontaments a Tòquio i Osaka.

1976. Guerrilla i insurreccions rurals a Filipines
El New People's Army (NPA) va intensificar els atacs armats i emboscades contra forces del règim de Marcos. També hi va haver avalots urbans a Manila en suport als presos polítics.

1976. Guerrilla urbana i repressió a Mèxic
Grups armats com la Liga Comunista 23 de Septiembre van atacar bancs i comissaries a Guadalajara i Monterrey. El govern va respondre amb assassinats i desaparicions forçades.

1976. Sabotatges i accions armades contra la dictadura militar (Brasil)
Restes de guerrilles urbanes van realitzar atemptats contra línies elèctriques i edificis governamentals. La repressió va ser duríssima, amb execucions extrajudicials i desaparicions.

1976. Revolta camperola i guerra civil a Etiòpia
El règim del Derg es va enfrontar a aixecaments pagesos i a la guerrilla eritreana. Hi va haver batalles locals, execucions i destrucció massiva. La revolució socialista es transformava en guerra total.

1976. Inici de la guerra civil a Angola
Després de la independència d'Angola l'any anterior, el MPLA es va enfrontar a UNITA i FNLA, amb suport dels EUA i Sud-àfrica. Ciutats com Luanda van veure enfrontaments urbans i execucions sumàries. La revolució africana entrava en el seu moment més violent. Històricament, s'inscriu com una guerra civil, però amb caràcter revolucionari d'un dels bàndols (MPLA).

1976. Enfrontaments al Sàhara Occidental
Després de la retirada espanyola, el Front Polisario va llançar una insurrecció armada contra el Marroc i Mauritània. Hi va haver bombardejos i combats amb suport popular a les zones ocupades.

1976. Avalots per la carestia (Egipte)
La pujada del preu del pa i dels aliments bàsics va generar avalots a El Caire i Alexandria. Saquejos i enfrontaments amb la policia van deixar morts i ferits.

1976. Resistència clandestina a l'estat d'emergència (Índia)
Activistes, estudiants i sindicalistes van organitzar sabotejos, manifestacions nocturnes i aldarulls contra la censura i la repressió d'Indira Gandhi. La policia va arrestar milers de persones i va utilitzar la tortura de manera sistemàtica.

1976. Disturbis i cops militars a Bangladesh
Després del caos del 1975, el país va viure avalots urbans i intents

de cop. Manifestants van atacar comissaries i casernes, i l'exèrcit va respondre amb execucions sumàries.

1976. Revolta estudiantil i purga a Líbia
Estudiants crítics amb Gaddafi van ocupar facultats i van cremar símbols estatals. El règim va respondre amb execucions públiques i detencions massives.

1976. Avalots de subsistència al Sudan i Mauritània
L'encariment del pa i la fam provoquen disturbis en mercats i ciutats portuàries. La policia dispara contra la multitud i decreta estat d'emergència. Aquestes revoltes s'estendran per tot el nord d'Àfrica com a reacció a les polítiques del FMI.

1977. Revolta autònoma a Bolonya, "Setmana prohibida" o "Moviment del 77" (Itàlia)
L'any 1977, Itàlia va viure un dels moments insurreccionals més intensos d'Europa: el Moviment del 77, una onada d'autonomia obrera i juvenil que va sacsejar universitats, fàbriques i carrers. El moviment, hereu del 1968 però més radical i antiautoritari, va combinar okupacions, ràdios lliures, feminisme radical, sabotatges i accions contra la policia. El seu punt d'inflexió va arribar el març de 1977 a Bolonya, quan la policia va assassinar l'estudiant Francesco Lorusso, provocant barricades, enfrontaments i una ocupació popular de la ciutat durant diversos dies. La revolta es va estendre a Roma, Milà i Torí, amb incendis, saquejos i una resposta militaritzada de l'Estat. El govern va declarar l'estat d'emergència a les universitats

i va tancar espais autònoms, però el moviment va resistir com una hidra política i cultural, deixant una empremta duradora en les pràctiques d'autogestió, l'acció directa i la contracultura europea.

1977. Revolta del Pa (Egipte)
El 18 i 19 de gener de 1977, centenars de milers de treballadors, estudiants i veïns pobres van sortir als carrers del Caire, Alexandria i altres ciutats després que el govern d'Anwar al-Sadat anunciés retallades dràstiques als subsidis dels aliments bàsics imposades pel Fons Monetari Internacional. Els manifestants van sacsejar autobusos, ocupar mercats, incendiar edificis oficials i atacar comissaries, en un dels avalots de subsistència més massius del món àrab. L'exèrcit va desplegar tancs i va disparar contra la multitud: centenars de morts i milers de ferits. Davant l'extensió de la revolta, el govern va retrocedir i va anul·lar les retallades, però el moviment va deixar al descobert una ràbia social profunda contra la política neoliberal i el poder militar.

1977. Transició violenta i vagues obreres (Espanya)
A la fi del franquisme, les vagues i manifestacions obreres a Madrid, Barcelona i el País Basc van acabar sovint en afrontaments amb la policia. A Madrid, el massacre d'Atocha (gener) —assassinat de cinc advocats laboralistes per feixistes— va provocar aldarulls i mobilitzacions violentes. L'any es va tancar amb centenars de detencions i morts en xocs amb les forces d'ordre.

1977. “Battle of Lewisham” (Londres)
El 13 d’agost, milers d’antifeixistes i veïns del barri de Lewisham van enfrontar-se violentament amb la policia i militants del National Front. Pedres, barricades i càrregues van deixar centenars de ferits. És considerat el primer gran aixecament antifeixista urbà de la Gran Bretanya contemporània.

1977. Vagues i disturbis antinuclears (França)
Militants ecologistes i camperols van ocupar els terrenys de la central de Creys-Malville. La policia va carregar amb gasos i bales de goma: un manifestant mort (Vital Michalon) i desenes de ferits.

1977. Caiguda de l’Estat d’emergència i revoltes urbanes (Índia)
Després de dos anys de repressió, la fi de l’estat d’emergència va desencadenar manifestacions i avalots contra les forces d’Indira Gandhi. Hi va haver enfrontaments entre policies i militants d’esquerra en diverses ciutats. Les presons van alliberar milers de presos polítics, molts dels quals tornarien a l’activisme clandestí.

1977. Repressió i motins post-Soweto (Sud-àfrica)
Després de la revolta de 1976, el règim de l’apartheid va tancar escoles i detenir líders estudiantils. Els joves van respondre amb nous disturbis, incendis i atacs a instal·lacions governamentals a Soweto i Durban. El govern va assassinar el líder Steve Biko, fet que va provocar avalots i protestes violentes arreu del país.

1977. “New York Blackout Riots” (EUA)
El 13 de juliol, un apagat elèctric massiu va deixar Nova York a les fosques. Durant 24 hores, barris obrers i afroamericans van saquejar comerços i enfrontar-se amb la policia. Més de 1.600 comerços destruïts i 3.700 detinguts.

1977. Primer de Maig de Taksim (Turquia)
El 1r de maig, més de 100.000 treballadors van ocupar la plaça Taksim a Istanbul. Franctiradors i policies van obrir foc contra la multitud: almenys 34 morts. L’esdeveniment va desencadenar setmanes de disturbis i persecució d’activistes.

1977. Vagues i disturbis miners (Finlàndia)
Treballadors miners del nord del país van ocupar les mines i resistir el desallotjament policial. Hi va haver ferits i detencions.

1977. Reaparició de la protesta contra el xa (Iran)
A l’estiu, manifestacions i disturbis a Teheran i Qom van ser reprimits amb morts i centenars de ferits. Els sectors islamistes i marxistes van començar a coordinar-se clandestinament, obrint el camí a la revolució de 1978–79.

1977. Disturbis estudiantils i càrregues a Atenes
Protestes contra la repressió i la crisi econòmica van derivar en barricades i enfrontaments amb la policia. La universitat politècnica va tornar a ser ocupada i desallotjada amb violència.

1977. Guerra revolucionària a Etiòpia

Després de la caiguda de l'emperador Haile Selassie el 1974, el poder va ser pres pel Derg, una junta militar que prometia reformes socialistes i la fi del feudalisme. Però el 1977, el procés va degenerar en una guerra total entre faccions revolucionàries i moviments nacionals. A Eritrea i Ogaden, guerrilles marxistes i independentistes van llançar insurreccions armades contra el control del Derg. Mentrestant, al centre i al sud del país, comitès camperols i grups d'esquerra van ocupar terres, atacar casernes i organitzar formes d'autogestió rural. El règim, sota Mengistu Haile Mariam, va respondre amb una purga interna i una repressió massiva, coneguda com el Terror Roig: milers d'execucions, deportacions i massacres urbanes. Etiòpia es va convertir així en un laboratori tràgic de revolució i contrarevolució, on ideals de justícia social es van fondre en un cicle de violència i resistència que marcaria tota la regió de l'Africa de l'Est.

1977. Revolta interna del MPLA (Angola)

Una fracció marxista dins del propi MPLA va intentar una insurrecció interna a Luanda. El govern de Neto va respondre amb execucions massives i repressió. Aquesta lluita fratricida va marcar el declivi de la revolució socialista angolesa.

1977. Accions clandestines contra Pinochet (Xile)

Petits grups de resistència van atacar comissaries i vehicles militars. La DINA va respondre amb execucions i desaparicions. Malgrat el risc, la resistència armada va mantenir-se activa.

1977. Execució i protestes per l'activista Ninoy Aquino (Filipines)

La condemna i execució d'un militant comunista va provocar avalots i càrregues a Manila. Els estudiants van enfrontar-se amb la policia i ocupar facultats.

1977. Revolta al Sàhara Occidental (Marroc)

El Front Polisario saharaui va intensificar la seva insurrecció armada contra les tropes marroquines. Combats, bombardejos i accions de guerrilla al desert; centenars de morts.

1977. Disturbis dels mizrahim (Israel)

En barris obrers de Tel Aviv i Haifa, joves jueus d'origen àrab van enfrontar-se amb la policia per desigualtats i discriminació. Incendis, saquejos i repressió.

1977. Avalots de fam i treball al Níger i Burkina Faso (Alt Volta)

La crisi del cotó i la sequera encenen revoltes camperoles. Hi ha saquejos de magatzems, ocupacions de terres i repressió militar. La fam i la desigualtat alimenten una radicalització política a les zones rurals.

1977. Insurrecció de Shaba (Zaire, avui República Democràtica del Congo)

Ex-mercenaris congolesos i miners, amb suport d'Angola, envaeixen la província de Shaba. Els combats amb les tropes de Mobutu deixen milers de morts. Els treballadors locals donen suport a

la insurrecció, reprimida amb ajuda de mercenaris occidentals.

1978. Revolució iraniana. De les protestes a la insurrecció
El 1978 va ser l'any decisiu de la revolució iraniana. Des del gener, manifestacions massives, vagues i enfrontaments van sacsejar les principals ciutats del país. Les forces del xa van respondre amb foc real, deixant centenars de morts a Tabriz, Isfahan i Teheran. L'agost, un incendi provocat a un cinema on s'exhibia una pel·lícula "immoral" (Cinema Rex, Abadan) va matar més de 400 persones, encenent encara més la revolta. El "Divendres Negre" del 8 de setembre, l'exèrcit va obrir foc sobre la multitud a Teheran, amb prop de 2.000 morts. A finals d'any, la vaga general i l'ocupació de fàbriques i refineries van paralitzar el país i preparar la caiguda del règim el gener següent.

1978. Disturbis obrers i de barri durant la Transició (Espanya)
Malgrat l'aprovació de la nova Constitució, l'any va estar marcat per vagues i enfrontaments a Madrid, Barcelona, Vitòria i el País Basc. A Pamplona i Roca, la policia va disparar contra manifestants, deixant diversos morts. També hi va haver avalots en barris obrers per la carestia i el desallotjament de vivendes, especialment a la perifèria de Barcelona. Els grups autònoms i anarquistes van protagonitzar sabotejos i ocupacions de fàbriques, i la repressió va ser severa.

1978. "Anys de plom", violència política i resistència obrera (Itàlia)
L'any 1978 concentra el punt més àlgid dels Anys de Plom. Després del 77, el moviment obrer autònom manté vagues salvatges, ocupacions i sabotatges, mentre grups com les Brigate Rosse segresten i executen Aldo Moro, símbol de la política de consens. Als carrers, es viuen enfrontaments armats amb la policia i grups feixistes, especialment a Roma i Milà. És un any de guerra social a baixa intensitat, on l'Estat respon amb lleis d'emergència, presons especials i tortura.

1978. Disturbis i accions antifeixistes (Regne Unit)
A diverses ciutats angleses —Londres, Manchester, Birmingham—, els grups Rock Against Racism i Anti-Nazi League organitzen concentracions i xocs amb militants del National Front i la policia. Les marxes antifeixistes deriven sovint en avalots amb pedres i barricades, preludi de les revoltes urbanes dels anys 80.

1978. Guerrilla i repressió urbana (Mèxic)
La Liga Comunista 23 de Septiembre continua les seves accions armades, segrestos i atacs a institucions estatals. El govern respon amb execucions extrajudicials i desaparicions. Alhora, esclaten avalots de barri per la carestia i la manca d'habitatge a Monterrey i Guadalajara.

1978. Vagues obreres a São Paulo i ABC. Renaixement del moviment obrer
Treballadors de la metal·lúrgia, sota figures com Luiz Inácio Lula da Silva, convoquen vagues massives i il·legals contra la dictadura militar. Hi ha ocupacions de fàbriques, talls de carreteres i enfrontaments amb la policia.

1978. Repressió post-Revolta del Pa (Egipte)
Tot i l'aixecament de gener de 1977, els disturbis i protestes continuen l'any següent, sobretot a Alexandria i El Caire, per la manca d'aliments i la inflació. Hi ha avalots locals, saquejos i càrregues policials, amb centenars de detencions.

1978. Revoltes urbanes i repressió (Marroc)
L'any comença amb avalots per l'atur i la fam a Casablanca i Fès. Els manifestants, majoritàriament joves obrers, incendien oficines públiques i comissaries, i la policia dispara contra la multitud. Hi ha més de 100 morts i una repressió sistemàtica posterior.

1978. "Dijous Negre" o Revolta obrera a Tunísia
El 26 de gener, la Unió General Tunisiana del Treball convoca vaga general; milers de treballadors ocupen carrers a Tunis, Sfax i Gafsa. L'exèrcit obre foc: centenars de morts i ferits, i milers de detinguts. És el primer aixecament massiu contra el règim de Bourguiba, i marca l'inici del cicle de revoltes socials magribines.

1978. Disturbis i resistència a Sud-àfrica
Després de la mort de Steve Biko (1977), les protestes continuen. A Soweto i Durban, joves negres ataquen edificis oficials, autobusos i escoles segregades.La repressió deixa centenars de morts i milers de detencions.

1978. Conflictes laborals i manifestacions (Portugal)
El desmantellament de les conquestes de la Revolució dels Clavells provoca vagues, ocupacions i disturbis. Treballadors i camperols s'enfronten amb la policia en diverses zones rurals de l'Alentejo i al cinturó industrial de Lisboa.

1978. Protestes antinuclears i ecologistes violentes (França)
Activistes i camperols de Plogoff i Creys-Malville bloquegen carreteres i assalten instal·lacions nuclears. La policia reprimeix durament; hi ha centenars de ferits i detinguts.

1978. Moviments camperols i antifeudals (Índia)
A l'estat de Bihar i Andhra Pradesh, camperols i dalits organitzen revoltes armades locals i confiscacions de terres. La policia i les milícies patronals responen amb massacres i execucions. Aquest any reforça la guerrilla maoista naxalita, activa fins avui.

1978. Avalots i repressió a Bangladesh
La crisi econòmica i la fam generen avalots a Dhaka i Chittagong, amb saquejos i protestes contra el govern militar. La policia reprimeix amb foc real i desenes de morts.

1978. Revolta urbana i electoral contra Marcos (Filipines)
Durant les eleccions fraudulentes, grups estudiantils i sindicats surten al carrer a Manila i Quezon. Es produeixen avalots i detencions massives. La guerrilla del NPA (Nou Exèrcit del Poble) intensifica

atacs armats rurals.

1978. Protestes i repressió a Polònia
Vagues espontànies i aldarulls obrers a Radom i Ursus per la pujada dels preus i la crisi. La policia deté centenars i s'estableix el nucli del futur sindicat Solidarność.

1978. Resistència clandestina contra Pinochet (Xile)
Grups de l'esquerra clandestina ataquen infraestructures militars i bancs. El règim respon amb execucions i desaparicions. Petites explosions i sabotatges marquen el retorn de la lluita armada.

1978. Resistència sota la dictadura (Argentina)
Malgrat la repressió, hi ha sabotejos industrials i fugues de presos polítics.

1978. Disturbis i motins carceraris (EUA)
Presons com Attica i Marion registren nous motins i enfrontaments per les condicions extremes. La repressió deixa morts i desenes de ferits.

1978. Motins de fam al Sudan
La carestia i les retallades en el gra provoquen revoltes a Khartum i altres ciutats. Els mercats són saquejats i la policia respon amb execucions públiques. El govern reprimeix durament, però les revoltes

continuen subterrànies durant anys.

1978. Insurrecció de Karamoja (Uganda)
El govern d'Amin ordena el desarmament dels pastors karimojong, que responen amb resistència armada. Les tropes realitzen massacres de civils i arrasen pobles sencers. Aquesta revolta esdevé símbol de la resistència ètnica i rural contra l'Estat centralitzat.

1978. Disturbis obrers a Togo i Benín
Vagues i protestes contra els règims militars degeneren en enfrontaments amb la policia. Les fàbriques són ocupades i els dirigents empresonats. L'Estat declara la llei marcial.

1978. Fundació del **Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK)**
A Turquia, un grup d'estudiants marxistes-leninistes funden el PKK, encapçalat per **Abdullah Öcalan**. El partit defensa la llibertat nacional i social del poble kurd, amb una ideologia revolucionària, feminista i socialista. Després del cop militar de 1980, el PKK passa a la clandestinitat i inicia la guerra de guerrilles contra l'estat turc.

1979. **Revolució iraniana**
Després d'un any sencer de vagues generals, protestes i enfrontaments amb l'exèrcit, el règim del xa d'Iran, Mohammad Reza Pahlavi que regnà des del 1941 com a monarca absolut de manera extremadament autoritària, s'esfondra al febrer. Milions de persones surten al carrer i les forces militars es divideixen mentre els comitès

populars prenen el control de barris, fàbriques i institucions. La caiguda del xa és l'únic triomf total d'una revolució popular d'aquesta dècada, però el poder acaba concentrant-se en mans de l'islamisme de Jomeini. Malgrat això, l'esclat del 1979 manté l'esperit insurreccional de les masses urbanes i obreres que havien desafiat un dels règims més repressius i militaritzats del món.

1979–1983. Revoltes kurdes postrevolucionàries a Rojhilat (**Kurdistan** a l'Iran)
Després de la Revolució Iraniana, la població kurda s'aixeca exigint autonomia política i drets culturals. Ciutats i zones rurals queden sota control insurgent durant mesos. L'Estat iranià respon amb operacions militars massives. Derrota violenta de l'autonomia kurda dins la nova república islàmica.

1979. Revolució sandinista a Nicaragua
Després d'anys de guerra de guerrilles, el juliol de 1979 el Frente Sandinista de Liberación Nacional derrota la dictadura de Somoza. A Managua, els combats de carrer i les insurreccions populars converteixen la ciutat en un camp de batalla. Milers de joves, estudiants i camperols armats participen en la presa de poder. La revolució provoca una onada d'entusiasme arreu de Llatinoamèrica, que veu en la victòria sandinista el retorn de la revolució continental després de la derrota xilena.

1979. Disturbis del "Winter of Discontent" (Regne Unit)
Durant l'hivern, vagues massives de treballadors municipals, transportistes i escombriaires paralitzen el país. Les protestes deriven en avalots i enfrontaments amb la policia a Londres, Glasgow i Liverpool. Els carrers plens d'escombraries i barricades expressen la ràbia obrera davant la congelació salarial. Aquest moviment marca el final del consens social britànic i obre la porta al gir neoliberal de Thatcher.

1979. Revolta de Soweto i Durban (Sud-àfrica)
Després de la repressió del 1976 i 1977, la joventut negra torna a sortir al carrer. Els treballadors de les fàbriques de Durban s'uneixen a les protestes amb vagues i sabotatges. La policia dispara contra la multitud i s'inicien nous disturbis als suburbis de Johannesburg. El moviment antiapartheid manté la seva força malgrat la brutalitat del règim.

1979. Vagues obreres i repressió a Brasil
A São Bernardo do Campo i altres ciutats industrials, milers d'obrers es declaren en vaga en plena dictadura militar. Les ocupacions de fàbriques i els enfrontaments amb la policia militar deixen centenars de ferits i detinguts.

1979. Protestes i motins de subsistència a Egipte
Les retallades i la crisi alimentària continuen després de la Revolta del Pa. A finals d'any hi ha nous avalots a Alexandria i Port Saïd. Els manifestants assalten magatzems i oficines governamentals abans de ser reprimits amb violència.

1979. Disturbis de Nottingham i Southall (Regne Unit)
Els enfrontaments racials i antifeixistes tornen als carrers britànics. A Southall, la policia ataca una manifestació asiàtica contra el National Front i mata un jove professor. A Nottingham i altres ciutats, hi ha aldarulls i detencions massives. Aquestes revoltes anticipen les grans explosions urbanes de Brixton i Toxteth dels anys vuitanta.

1979. Revolta camperola i guerrilla a El Salvador
L'octubre, un cop d'estat militar enderroca el règim existent, però els camperols i les organitzacions populars continuen armant-se. Les guerrilles marxistes del FMLN s'organitzen i l'any tanca amb combats i atacs a casernes. És el preludi immediat de la guerra civil salvadorenca.

1979. Guerrilla urbana i repressió a Xile
Malgrat la dictadura, grups d'esquerra com el MIR mantenen accions clandestines, sabotatges i repartiment d'aliments a barris pobres. Les forces de seguretat responen amb execucions i desaparicions. La resistència popular comença a reorganitzar-se en xarxes de suport mutu.

1979. Protestes feministes i per l'avortament a Itàlia
Després de la legalització parcial del 1978, col·lectius feministes continuen ocupant clíniques i jutjats exigint control real sobre la salut reproductiva. Hi ha càrregues policials i detencions, especialment a Roma i Milà. Aquest moviment consolida la idea de l'autonomia feminista dins del cicle revolucionari italià.

1979. Moviments estudiantils i vagues generals a Corea del Sud
A Seül i Busan, estudiants i obrers es manifesten contra la dictadura de Park Chung-hee. Les protestes deriven en enfrontaments amb la policia i morts als carrers. L'assassinat del dictador a finals d'any obre un breu període de caos i esperança democràtica.

1979. Revolta de Karachi (Pakistan)
La penúria econòmica i la carestia provoquen disturbis a Karachi i Hyderabad. Els manifestants ataquen comissaries i saquegen magatzems d'aliments. La repressió deixa desenes de morts i centenars de ferits.

1979. Guerrilla i mobilitzacions al Perú
La crisi econòmica i el retorn d'un règim civil provoquen noves revoltes populars. Grups armats com el naixent Sendero Luminoso inicien accions locals, mentre estudiants i camperols ocupen terres i universitats.

1979. Moviments camperols i antifeudals a l'Índia
Les guerrilles maoistes del moviment naxalita intensifiquen els atacs contra propietaris i forces de seguretat. La repressió deixa centenars de morts, però la lluita per la terra s'estén per Bihar, Andhra Pradesh i Bengala Occidental.

1979. Avalots per la fam i la inflació a Marroc i Tunísia
Els preus dels aliments i el descontentament social desencadenen

avalots a Casablanca, Rabat i Sfax. Les forces de seguretat obren foc i maten desenes de persones. La repressió només agreuja la ràbia social.

1979. Revolta urbana a Dacca (Bangladesh)
Els treballadors i estudiants surten al carrer contra la carestia i la repressió militar. Hi ha saquejos, barricades i centenars de detencions.

1979. Motins carceraris i racials als Estats Units
Presons com Folsom i Attica tornen a ser escenari de motins, mentre als barris negres hi ha nous disturbis per brutalitat policial. La repressió deixa desenes de morts.

1979. Disturbis estudiantils i repressió a Tailàndia
Els estudiants tornen a les universitats exigint fi de la censura i eleccions lliures. Les protestes deriven en avalots a Bangkok amb diversos morts i centenars de detinguts.

1979. Revolta a Irgun i Jerusalem Est (Palestina)
Durant les protestes contra l'ocupació israeliana, joves palestins llancen pedres i còctels molotov contra l'exèrcit. La repressió causa morts i desenes de detinguts. És el preludi del moviment de la Primera Intifada.

1979. Resistència política i rebel·lions al Nepal
Estudiants i treballadors exigeixen reformes democràtiques i fi de la monarquia absoluta. Hi ha enfrontaments amb la policia i desenes de morts a Katmandú.

1979. Accions armades i enfrontaments a Alemanya Occidental
La Fracció de l'Exèrcit Roig (RAF) realitza atacs contra instal·lacions militars i empreses nord-americanes. L'Estat respon amb una onada d'arrestos i empresonaments.

1979. Revolta de Bukavu (Zaire)
Soldats i civils s'aixequen contra els abusos del règim de Mobutu. Durant diversos dies, els rebels controlen la ciutat fins a ser derrotats per l'exèrcit. Hi ha centenars de morts i represàlies massives.

1979. Revolta camperola a Mali
La sequera i la desigualtat provoquen confiscacions de gra, bloquejos de carreteres i crema de magatzems. El govern reprimeix amb detencions i execucions.

1980. **Revolta de Gdańsk i naixement de Solidarność a Polònia**
A l'agost, una vaga espontània als drassanes de Gdańsk, liderada per Lech Wałęsa, s'estén a tot el país. Els treballadors organitzen comitès independents, ocupen fàbriques i imposen negociacions al règim comunista. Després de setmanes de tancament i enfrontaments amb la policia, el govern reconeix el sindicat Solidarność, que

arribarà a tenir deu milions de membres. La revolta combina acció directa obrera i autogestió col·lectiva, i marca el principi del final del bloc soviètic a Europa.

1980. Vagues obreres i resistència a Corea del Sud
A la primavera, estudiants i obrers surten al carrer per exigir fi de la llei marcial i democratització. El moviment culmina a la ciutat de Gwangju, on les tropes obren foc contra la població que havia ocupat edificis públics i emissores de ràdio. Durant deu dies, els ciutadans organitzen comitès d'autodefensa i barricades, fins que l'exèrcit massacra més de 600 persones. La revolta de Gwangju esdevé símbol de resistència popular a Àsia.

1980. Insurrecció de Soweto i Vaal (Sud-àfrica)
Les vagues i protestes estudiantils tornen a esclatar en els suburbis negres de Johannesburg i Durban. Els joves aixequen barricades i ataquen autobusos i comissaries. La policia i l'exèrcit responen amb foc real, deixant centenars de morts. L'aixecament consolida el moviment clandestí de l'ANC i el Congrés dels Sindicats Sud-africans.

1980. Revolta camperola i guerrilla a El Salvador
A principis d'any, camperols i obrers s'aixequen contra la junta militar i les reformes falses imposades pels Estats Units. L'assassinat de l'arquebisbe Óscar Romero el març encén tot el país. El Frente Farabundo Martí de Liberación Nacional llança una insurrecció armada que marca l'inici formal de la guerra civil salvadorenca, amb massacres de pagesos i bombardejos d'exèrcit sobre zones rurals.

1980. Resistència sandinista i contrarevolució a Nicaragua
Després del triomf del 1979, el nou govern sandinista afronta revoltes i sabotatges impulsats per la "Contra" finançada pels EUA. Les primeres accions armades es produeixen al nord del país, amb atacs a columnes militars i poblats camperols. El govern respon amb mobilitzacions populars i defensa armada, mentre s'organitzen milícies civils per contenir la contrarevolució.

1980. Disturbis de Brixton i Bristol (Regne Unit)
A Bristol, joves negres i obrers s'enfronten amb la policia després d'un registre violent en un bar del barri de St Pauls. Les protestes s'estenen i acaben amb incendis i desenes de policies ferits. A finals d'any, a Brixton, Londres, la tensió racial i la brutalitat policial encenen els primers avalots.

1980. Moviment de vaga general i enfrontaments a Bolívia
A La Paz i Oruro, els miners i treballadors del metall organitzen una vaga general indefinida contra les retallades. Hi ha enfrontaments amb l'exèrcit, barricades i preses d'edificis públics. L'exèrcit respon amb un cop d'estat i repressió brutal. Més de 200 sindicalistes són assassinats o desapareguts.

1980. Protestes antinuclears i ecologistes a Alemanya Occidental
A Brokdorf i Gorleben, milers de manifestants antinuclears aixequen barricades i s'enfronten amb la policia, utilitzant pedres i còctels molotov. Els agents carreguen amb canons d'aigua i gasos lacrimògens. El moviment verd i ecologista adopta formes cada cop més

radicals i en neix posteriorment el partit Die Grünen.

1980. Disturbis i repressió al Marroc
A Casablanca i Ksar el-Kébir, la carestia i la manca d'habitatge provoquen avalots massius. La policia i l'exèrcit reprimeixen amb bales reals i tancs, deixant més de 100 morts. El règim reforça la seva xarxa de presons secretes i la censura total dels mitjans.

1980. Moviments feministes i homosexuals a França
A París, Lió i Tolosa, activistes feministes i grups homosexuals ocupen mitjans de comunicació i institucions religioses per denunciar discriminacions i violència sexual. La policia desallotja amb duresa diverses accions, i hi ha detencions i ferits.

1980. Revolta indígena a l'Equador
Comunitats quítxues i camperoles del nord del país s'alcen contra l'expropiació de terres i els projectes petrolífers. Bloquegen carreteres i assalten oficines governamentals. La repressió militar deixa desenes de morts i empresonats. És el naixement d'un moviment indígena organitzat que tindrà gran influència en dècades posteriors.

1980. Protestes i vaga general a Israel
Treballadors del sector públic i estudiants organitzen una vaga general contra la inflació i l'ocupació militar dels territoris palestins. Hi ha disturbis i càrregues de la policia, amb ferits i detencions. A Jerusalem Est i Cisjordània es produeixen enfrontaments entre palestins

i soldats israelians.

1980. Protestes obreres i estudiantils a Mèxic
A Monterrey i la Ciutat de Mèxic hi ha manifestacions contra la corrupció i l'autoritarisme del PRI. Les protestes deriven en avalots i saquejos de supermercats. El govern envia l'exèrcit als carrers.

1980. Disturbis miners i repressió a Sud-àfrica
Miners negres de les mines d'or i carbó s'aixequen per millores salarials i condicions de treball. Els empresaris demanen intervenció de la policia, que obre foc contra els vaguistes. Hi ha més de 200 morts i centenars d'empresonats.

1980. Insurrecció camperola i guerrilla al Perú
El maig, el grup maoista Sendero Luminoso inicia la seva primera acció armada a Ayacucho, cremant urnes electorals i atacant institucions estatals. El moviment s'estén per zones rurals pobres i marca l'inici de la guerra interna peruana, que devastarà el país durant dues dècades.

1980. Accions armades de la RAF i Prima Linea (Alemanya i Itàlia)
La RAF realitza atacs contra empreses militars i bancs a Frankfurt i Stuttgart. A Itàlia, Prima Linea i altres grups de l'esquerra armada continuen accions, segrestos i enfrontaments amb la policia. L'Estat respon amb detencions massives i una onada repressiva.

1980. Avalots i motins carceraris als Estats Units

Presons com Santa Fe, New Mexico, viuen un dels motins més violents del segle: presos executen vigilants i rivals, mentre la Guàrdia Nacional entra a sang i foc. 33 morts i més de 200 ferits. Aquest episodi evidencia la crisi del sistema penitenciari nord-americà.

1980. Enfrontaments armats i repressió a Eritrea

Les forces del Front d'Alliberament Eritreu resisteixen els atacs del règim etíop. Ciutats com Asmara pateixen bombardejos i execucions públiques. Les guerrilles mantenen control sobre zones rurals i fan atacs constants a columnes militars.

1980. Revolta de Kwangju (Corea del Sud)

El maig de 1980, després del cop militar de Chun Doo-hwan, estudiants i treballadors de la ciutat de Kwangju van sortir al carrer per exigir fi de la llei marcial i retorn de la democràcia. La policia i les tropes paracaigudistes van respondre amb una brutalitat extrema, colpejant, disparant i detenint centenars de manifestants. Els ciutadans, armant-se amb fusells confiscats i vehicles, van expulsar l'exèrcit del centre i van organitzar una comuna popular que durant deu dies va gestionar hospitals, ràdios i subministraments mitjançant assemblees obertes. Quan les tropes van tornar amb suport blindat, van massacrar la ciutat: més de 600 morts segons fonts oficials, però testimonis locals parlen de milers. Tot i la derrota, la revolta de Kwangju va convertir-se en símbol fundacional de la democràcia sud-coreana i en una clara expressió d'autogestió i resistència civil armada de finals del segle XX.

1981. Revoltes de Brixton i Toxteth (Regne Unit)

A l'abril, el barri obrer i afrocaribeny de Brixton, Londres, esclata després d'una batuda policial racista. Durant tres dies, els veïns aixequen barricades, incendien vehicles i s'enfronten a milers d'agents. El moviment s'estén a Liverpool (Toxteth), Birmingham i Manchester, amb avalots i saquejos massius. La brutalitat policial deixa centenars de ferits i detinguts. Aquestes revoltes revelen la fractura racial i social d'un país colpejat per la crisi i les polítiques de Thatcher.

1981. Cop militar i resistència social a Polònia

El 13 de desembre, el general Jaruzelski imposa la llei marcial i il·legalitza Solidarność. Tancs als carrers, comunicacions tallades i milers de sindicalistes empresonats. A Gdańsk i altres ciutats, obrers i estudiants aixequen barricades i s'enfronten amb la policia militar. Tot i la repressió, la resistència subterrània manté viva la xarxa sindical i solidària, que serà clau per a la caiguda del règim anys després.

1981. Protesta i vaga de fam dels presos de l'IRA (Irlanda del Nord)

Els presos republicans de Maze inicien una vaga de fam per ser reconeguts com a presoners polítics. Bobby Sands mor a principis de maig després de 66 dies de dejuni, i la seva mort provoca manifestacions massives, enfrontaments i disturbis a Belfast, Derry i diverses ciutats britàniques. La repressió deixa morts i centenars de ferits. Aquest episodi converteix Sands en símbol internacional de resistència anticolonial.

1981. Manifestacions i disturbis contra la violència policial a França
A les *banlieues* de París i Lió, joves magribins i negres es mobilitzen contra els abusos policials. Els disturbis inclouen incendis i xocs amb la policia.

1981. Disturbis i protestes a Casablanca (Marroc)
El juny, la pujada dels preus del pa i la farina desencadena avalots massius. Les forces de seguretat disparen contra la multitud: entre 600 i 1.000 morts segons fonts no oficials. És una de les revoltes de subsistència més sagnants del Nord d'Àfrica en dècades.

1981. Accions armades i repressió a El Salvador
El FMLN llança la seva primera ofensiva general contra el govern militar. Les ciutats de San Salvador i Morazán viuen combats, bombardejos i massacres de civils. L'exèrcit respon amb escamots de la mort i extermini de comunitats camperoles.

1981. Insurrecció i guerra a Guatemala
Les guerrilles de l'EGP i l'ORPA intensifiquen els atacs a casernes i finques. El règim respon amb una política de terra cremada: bombardejos, execucions i desaparicions. Centenars de pobles indígenes són arrasats.

1981. Moviment obrer i protestes urbanes a Xile
Vagues espontànies i manifestacions contra la inflació i la repressió a Santiago i Valparaíso. Els carrers es converteixen en escenaris

d'enfrontaments amb la policia. Les forces de seguretat utilitzen vehicles blindats i gasos lacrimògens; hi ha morts i desenes de detencions.

1981. Moviments camperols i insurrecció a l'Índia
A les regions de Bihar i Andhra Pradesh, grups maoistes coneguts com a naxalites organitzen confiscacions de terres, execucions de terratinents i atacs a milícies patronals. Aquestes accions formen part d'una guerra camperola que s'arrossega des de l'aixecament de Naxalbari (1967), inspirada en el pensament de Mao Zedong i centrada en la idea d'una revolució rural per la terra i l'autonomia pagesa. Els naxalites, provinents de les castes més baixes i dels pobles marginats, construeixen comitès populars i sistemes d'autodefensa armada. L'Estat indi i les milícies privades responen amb repressió massiva, massacres i operacions de "neteja". Els enfrontaments deixen centenars de morts, però el moviment sobreviu i s'estén cap al centre i el sud del país, consolidant-se com la força insurgent camperola més duradora del subcontinent asiàtic.

1981. Revolta feminista i antirepressiva a Itàlia
Després de la mort de diverses dones a mans policials i la persecució de grups autònoms, col·lectius feministes organitzen protestes a Roma, Bolonya i Milà. Les manifestants ocupen institucions i són desallotjades amb violència. Aquest moviment enllaça amb les lluites anticarceràries i antipsiquiàtriques italianes.

1981. Accions armades i sabotatges a Alemanya i Itàlia
La RAF i els seus aliats cometen atacs contra instal·lacions militars i bancs, mentre a Itàlia continuen accions disperses de Prima Linea i Autonomia Operaia. El govern alemany respon amb un ampli desplegament policial i detencions massives.

1981. Revolta de Kabwe (Zàmbia)
Treballadors miners protesten per la caiguda dels salaris i l'encariment dels aliments. Les manifestacions deriven en avalots i saquejos. L'exèrcit intervé amb violència i reprimeix la vaga amb desenes de morts.

1981. Disturbis antinuclears i ecologistes a França i Alemanya
Les mobilitzacions contra les centrals de Creys-Malville i Brokdorf acaben amb enfrontaments violents. Les forces de seguretat utilitzen gasos lacrimògens i porres; els manifestants responen amb pedres i barricades.

1981. Conflictes miners i vagues a Sud-àfrica
Els miners s'aixequen contra les condicions extremes i els baixos salaris. La policia obre foc i assassina desenes de vaguistes. La resistència minera s'enforteix com a columna vertebral del moviment antiapartheid.

1982. Revolta de Hama (Síria)
L'exèrcit sirià reprimeix brutalment una insurrecció dels Germans Musulmans a la ciutat de Hama. Durant setmanes hi ha combats

urbans, execucions sumàries i destrucció massiva. El règim d'Hafez al-Assad bombardeja barris sencers, provocant entre 10.000 i 25.000 morts. Tot i el caràcter islamista de la revolta, molts participants són civils que reaccionen contra la repressió del règim.

1982. Protestes obreres i estudiantils a Corea del Sud
A diverses ciutats, treballadors i estudiants es mobilitzen contra la dictadura militar de Chun Doo-hwan, denunciant la repressió posterior a la revolta de Kwangju (1980). Les manifestacions són dissoltes amb violència i centenars de detencions.

1982. Revoltes urbanes a Bolívia
Després del col·lapse econòmic i la inflació, miners i treballadors organitzen marxes sobre La Paz. Hi ha enfrontaments amb la policia i saquejos de magatzems. Els sindicats miners són reprimits, però el moviment obrera força la fi del règim militar i l'inici d'una transició civil.

1982. Insurreccions a Guatemala
Durant la dictadura d'Efraín Ríos Montt, comunitats indígenes i camperoles vinculades a les guerrilles del EGP i l'ORPA s'aixequen contra la repressió. L'exèrcit respon amb massacres de pobles sencers, especialment a la regió ixil. Més de 20.000 morts en un any. Aquest període marca el punt més violent del conflicte guatemalenc.

1982. Revolta a Soweto i Durban (Sud-àfrica)
Els treballadors i estudiants negres reprenen les protestes contra l'apartheid. Hi ha vagues, talls de carreteres i enfrontaments amb la policia. Les autoritats empresonen centenars de militants i utilitzen bales reals. La repressió fa créixer la resistència clandestina i el paper del Congrés Nacional Africà.

1982. Avalots de subsistència a Ghana i Nigèria
La caiguda dels preus del petroli i del cacau provoca una crisi alimentària. A Accra i Lagos, es produeixen saquejos, protestes i assalts a mercats. La policia dispara contra la multitud i imposa el toc de queda. Aquest cicle de revoltes és el preludi de les grans insurreccions africanes dels vuitanta.

1982. Protestes antiausteritat a Tunísia
Els estudiants i treballadors es manifesten contra les polítiques econòmiques del FMI. Les protestes deriven en avalots a Tunis i Sfax, amb diversos morts per foc policial. El govern de Bourguiba respon amb més repressió i censura, però el moviment es reorganitza sota el lideratge sindical de l'UGTT.

1982. Manifestacions antiimperialistes i pro-palestines al Líban
Durant la invasió israeliana del Líban, hi ha manifestacions massives a Beirut i altres ciutats. Els enfrontaments entre civils, milícies palestines i tropes d'ocupació deixen centenars de morts. El setge i posterior massacre de Sabra i Shatila (setembre de 1982) es converteixen en símbol de resistència contra l'imperialisme i la brutalitat

militar.

1982. Revolta camperola a Bangladesh
Després del cop d'estat del general Ershad, els camperols s'alcen en diverses regions del país per exigir terres i oposar-se al control militar. Hi ha tirotejos, arrestos massius i execucions extrajudicials.

1982. Vagues i disturbis miners a Zàmbia
Els treballadors del coure fan vaga per salaris impagats. Hi ha ocupacions de mines, sabotatges i xocs amb la policia. La repressió deixa diverses víctimes i tancaments de sindicats.

1982. Protestes anticolonials a Nova Caledònia (Pacífic Sud)
El moviment kanak per la independència intensifica ocupacions de terres i talls de carreteres contra l'administració francesa. Les forces colonials reprimeixen amb violència, però el moviment es manté actiu fins a 1984.

1983. Insurrecció de l'Altiplà (Bolívia)
El país viu un col·lapse econòmic amb una inflació del 12.000%. Miners i treballadors de la COB ocupen carrers i fabriques, exigeixen aliments i salaris dignes. Les forces militars obren foc contra manifestants a La Paz i Oruro. Les vagues generals i els enfrontaments deriven en la caiguda del règim militar i l'obertura d'un procés democràtic precari.

1983. Disturbis contra el cop d'estat a Ghana
Després del retorn al poder de Jerry Rawlings, sectors militars i civils es rebel·len per la carestia i la corrupció. Hi ha saquejos, execucions públiques i represàlies contra comerciants. El govern respon amb estat d'emergència i controls d'aliments. L'any acaba amb una nova onada d'exiliats polítics.

1983. Revolta popular a Sudan
La imposició de la xaria i les desigualtats regionals provoquen protestes a Khartum i esclats armats al sud. Grups locals s'alcen i formen el SPLA, que inicia una guerra civil. Hi ha enfrontaments a ciutats, destrucció de pobles i centenars de morts. La rebel·lió combina elements religiosos, nacionals i socials.

1983. "Black July" a Sri Lanka
El "Juliol Negre" va començar després de l'assassinat de 13 soldats singalesos per la guerrilla tàmil dels Tigres d'Alliberament de l'Eelam Tàmil (LTTE). En resposta, grups paramilitars i multitudes singaleses, amb la complicitat de la policia i del govern, van organitzar pogroms massius contra la població tàmil a Colombo, Jaffna i altres ciutats. Durant diversos dies, es van incendiar barris sencers, cases i comerços tàmils, amb linxaments públics, violacions i assassinats indiscriminats. Més de 3.000 persones van morir i desenes de milers van fugir o van ser internades en camps. La violència va marcar un punt de no retorn: milers de joves tàmils s'uniren a la insurgència armada, i el país va entrar en una guerra civil de gairebé tres dècades que dividiria Sri Lanka fins al 2009.

1983. Revoltes a Casablanca (Marroc)
L'aplicació de mesures d'austeritat del FMI provoca protestes per la pujada del preu del pa i dels aliments bàsics. La policia dispara contra manifestants i hi ha avalots de subsistència als barris obrers. Més de 150 morts i centenars de detinguts. El règim imposa un llarg estat d'emergència.

1983. Revolta camperola i sindical a Filipines
El govern de Marcos intensifica la repressió i provoca un esclat de mobilitzacions. Camperols ocupen terres i estudiants aixequen barricades a Manila després de l'assassinat del líder opositor Benigno Aquino. Els enfrontaments amb l'exèrcit deixen més de 100 morts i consoliden la resistència popular que culminarà en 1986.

1983. Insurrecció urbana a l'Argentina (Rosariazo II)
Amb la dictadura en decadència, estudiants i treballadors protagonitzen aldarulls i manifestacions violentes contra la Junta Militar. La policia carrega amb foc real, però la mobilització accelera la caiguda del règim i obre el camí a les eleccions de 1983.

1983. Manifestacions i disturbis a Corea del Sud
Els moviments estudiantils tornen als carrers contra la dictadura de Chun Doo-hwan. Hi ha enfrontaments amb la policia, crema d'autobusos i desenes de ferits.

1983. Revolta de N'Djamena (Txad)
Campanyes de fam i repressió militar provoquen disturbis i saquejos a la capital. Les tropes franceses intervenen per salvar el règim d'Hissène Habré. Les protestes són reprimides amb brutalitat, però revelen la profunditat del malestar popular.

1983. Mobilitzacions i aldarulls a Tunísia
Després d'anys de crisi alimentària i repressió, estudiants i obrers surten al carrer exigint millores. Les manifestacions deriven en enfrontaments amb la policia i saquejos d'edificis públics. Centenars de detencions i desenes de morts. Aquest cicle desembocarà en la Revolta del Pa de 1984.

1983. Protestes indígenes i ecologistes al Canadà
Pobles cree i innus ocupen carreteres i plantes elèctriques al Quebec per impedir l'explotació dels seus territoris. Els enfrontaments amb la policia provoquen ferits i detencions. El moviment inaugura una nova etapa de lluita indígena i ambiental a l'Amèrica del Nord.

1984. Revolta del Pa a Tunísia
El gener de 1984, l'augment del preu del pa i de la farina, imposat per un pla del FMI, provoca avalots a Tunis, Sfax i Gafsa. La població assalta forns, edificis públics i vehicles policials. L'exèrcit obre foc contra els manifestants i causa entre 100 i 300 morts. L'aixecament obliga el govern de Bourguiba a retirar les mesures, però deixa el país sota un clima d'estat d'emergència permanent.

1984. Vaga minera i enfrontaments a Gran Bretanya
Els miners britànics, dirigits pel sindicat NUM, s'oposen a la política de tancament de mines del govern de Margaret Thatcher. Durant un any hi ha piquets, bloquejos i batalles campals amb la policia, com la de Orgreave. Més de 9.000 detencions i un centenar de ferits. Tot i la derrota, la vaga esdevé símbol de la resistència obrera contra el neoliberalisme.

1984. Insurrecció Sikh a l'Índia
Després d'anys de tensió, militants sikhs armats ocupen el Temple Daurat d'Amritsar exigint autonomia. L'exèrcit indi respon amb l'operació Blue Star, assaltant el santuari i provocant milers de morts civils. En represàlia, la primera ministra Indira Gandhi és assassinada pels seus propis guardaespatlles sikhs, fet que desencadena pogroms contra la comunitat i enforteix la insurgència armada al Panjab.

1984. Protestes massives i repressió a Corea del Sud
Estudiants i obrers tornen als carrers contra la dictadura de Chun Doo-hwan. Les universitats són ocupades, hi ha xocs amb la policia i incendis d'edificis oficials. El govern respon amb milers de detencions i tortures. Aquest moviment preludia la gran onada democràtica de 1987.

1984. Enfrontaments a Etiòpia i Eritrea
La fam extrema i la repressió del règim del Derg provoquen rebel·lions rurals. Guerrilles eritreanes i tigreanes assalten guarni-

cions i ciutats, mentre camperols saquegen magatzems de cereals. El govern respon amb deportacions i execucions. Més d'un milió de persones moren entre fam i violència.

1984. Avalots per la fam a Egipte
A diverses ciutats del delta del Nil, l'encariment dels aliments provoca protestes i saquejos. L'exèrcit i la policia obren foc contra la multitud, deixant desenes de morts. Els disturbis obliguen el govern a frenar noves mesures d'austeritat i a reforçar el control policial.

1984. Protestes urbanes i disturbis a Ghana
La crisi econòmica i les polítiques d'ajust estructural provoquen manifestacions a Accra i Kumasi. Els talls de llum i la manca d'aliments deriven en saquejos. El govern de Rawlings reprimeix durament, amb detencions i execucions sumàries, però el moviment alimenta la creació de xarxes autònomes de subsistència.

1984. Insurrecció camperola i guerrillera al Salvador
Les forces guerrilleres del FMLN intensifiquen les ofensives rurals, i els camperols organitzen zones de control popular. L'exèrcit respon amb bombardejos i massacres, especialment a Morazán i Chalatenango. Tot i les pèrdues, la guerrilla consolida el seu control territorial i força el govern a negociar anys després.

1984–1999. **Guerra del Kurdistan turc**
El 15 d'agost de 1984, el **PKK** llança els seus primers atacs armats.

Durant dues dècades, la guerra entre guerrillers kurds i l'exèrcit turc causa més de 30.000 morts i la destrucció de milers de pobles. **Öcalan** desenvolupa una estratègia que combina autogestió local, igualtat de gènere i poder popular. Tot i la repressió, el moviment arrela entre dones i camperols.

1985. Revolta del Pa a Sudan
Les retallades del **FMI** i la pujada del preu dels aliments provoquen avalots a Khartum i altres ciutats. La policia i l'exèrcit disparen contra manifestants i assalten universitats. Centenars de morts i detencions. La revolta força la caiguda del dictador Jaafar Nimeiri i obre un breu període de transició.

1985. Insurrecció popular a Sud-àfrica
Després d'anys de resistència, les protestes contra l'apartheid arriben al seu punt àlgid. Barris negres s'organitzen en comitès locals i aixequen barricades a Soweto, Port Elizabeth i altres ciutats. L'exèrcit entra amb tancs i mata més de 600 persones. Aquest any consolida la lluita armada i la resistència civil sota l'ANC i l'UDF.

1985. Protestes i avalots a Tunísia
Després de la Revolta del Pa de 1984, la crisi continua i estudiants i treballadors tornen als carrers. Hi ha enfrontaments amb la policia a Tunis i Sfax, incendis i desenes de ferits. El règim respon amb noves detencions i censura, però el malestar posa les bases de la futura caiguda de Bourguiba (1987).

1985. Revolta urbana a Nigèria

La devaluació de la moneda i la crisi del petroli desencadenen protestes a Lagos i Kano. La policia dispara contra manifestants i hi ha saquejos de mercats i edificis públics. Centenars de morts. Aquest any marca l'inici d'un llarg cicle d'aixecaments contra el FMI i la corrupció.

1985. Disturbis miners i obrers a Bolívia

L'enduriment del pla neoliberal conegut com "Decret 21060" provoca vagues generals i marxes obreres sobre La Paz. Els miners, acomiadats en massa, aixequen barricades i bloquegen carreteres. L'exèrcit reprimeix amb violència. Tot i la derrota, el moviment donarà origen a nous sindicats i col·lectius autònoms.

1985. Avalots racials a Londres (Regne Unit)

Després de la mort d'una dona negra durant una operació policial, esclaten disturbis als barris de Brixton i Tottenham. Enfrontaments, incendis i saquejos deixen desenes de ferits i un policia mort.

1985. Revolta estudiantil i sindical a Turquia

Els moviments d'esquerres tornen als carrers malgrat la repressió militar. Hi ha ocupacions universitàries, vagues i xocs amb la policia. Les autoritats empresonen centenars d'activistes. El moviment kurd comença a actuar també en àmbits urbans.

1985. Revolta a Filipines (preludi d'EDSA)

Les mobilitzacions contra la dictadura de Marcos s'intensifiquen. Estudiants, treballadors i religiosos organitzen talls de carreteres i enfrontaments amb l'exèrcit. Diversos assassinats polítics (com el del cap sindical Escalante) radicalitzen el moviment i preparen la insurrecció de 1986.

1985. Disturbis i repressió al Líban

Durant la guerra civil, les milícies xiïtes i palestines s'enfronten a tropes israelianes i cristianes a Beirut. Hi ha combats de carrer, bombardejos i centenars de morts. Tot i el caos, apareixen comitès locals i xarxes d'ajuda civil que simbolitzen resistència i autogestió.

1985. Moviments indígenes i ecologistes a Canadà i EUA

Activistes nadius ocupen carreteres i zones mineres al Quebec i a Dakota del Sud, oposant-se a la destrucció ambiental i a la violència policial. Hi ha enfrontaments i detencions. Els moviments indígenes consoliden xarxes internacionals de resistència.

1985. Enfrontaments entre camperols i l'exèrcit a Guatemala

Les comunitats maies continuen resistint la contra-insurgència. Les patrulles civils i l'exèrcit assalten pobles, però els camperols organitzen defenses locals. Les massacres deixen centenars de morts, però també consoliden el suport popular a la guerrilla.

1986. Revolució del Poder Popular a Filipines

Després de l'assassinat de Benigno Aquino i anys de repressió, milions de persones surten als carrers de Manila contra el dictador Ferdinand Marcos. El moviment, conegut com a Revolució d'EDSA, combina manifestacions massives, vagues generals i desercions militars. Durant quatre dies hi ha barricades, ocupacions i xocs amb l'exèrcit. Marcos fuig del país i s'instaura un nou govern civil. Tot i el seu caràcter no armat, la revolta inclou accions directes i una ruptura real amb el poder autoritari.

1986. Revolta del Pa a Zaire (actual RDC)

L'augment del preu dels aliments i la corrupció del règim de Mobutu desencadenen avalots a Kinshasa, Lubumbashi i altres ciutats. Els manifestants saquegen magatzems i oficines governamentals. La policia i l'exèrcit disparen contra la multitud, deixant centenars de morts. Aquest episodi marca l'inici d'una onada de revoltes contra Mobutu que culminarà anys després amb la seva caiguda.

1986. Insurrecció urbana a Haití

Després de dècades de dictadura dels Duvalier, estudiants, treballadors i camperols s'aixequen contra el règim. Hi ha manifestacions, talls de carreteres i assalts a les comissaries i casernes. La repressió deixa milers de morts, però Jean-Claude Duvalier (Baby Doc) acaba fugint del país. S'inicia una etapa de transició marcada per l'autorganització popular i les comissions de barri.

1986. Revolta anti-colonial i pro-independència a Nova Caledònia

Els militants del Front d'Alliberament Nacional Canac (FLNKS) organitzen ocupacions de terres, bloquejos de carreteres i enfrontaments amb la policia francesa. Diversos morts i desenes de ferits.

1986. Protestes i avalots a Tunísia

Les polítiques d'ajust estructural i la corrupció del règim de Bourguiba provoquen noves revoltes a Tunis, Sfax i Gafsa. Els estudiants i treballadors enfronten la policia, hi ha incendis i morts. El govern imposa censura total i prepara la transició cap al règim de Ben Ali.

1986. Moviment popular a Sud-àfrica

Les revoltes contra l'apartheid arriben a la seva màxima expressió. Barris sencers s'autogestionen amb comitès de defensa i boicots. L'exèrcit declara l'estat d'emergència, mata centenars de persones i deté milers d'activistes. Tot i això, la resistència popular manté el control de diverses zones urbanes.

1986. Disturbis obrers i estudiantils a Turquia

Sectors d'esquerra i kurds s'aixequen contra la repressió i la crisi econòmica. Hi ha vagues, manifestacions i enfrontaments amb la policia a Istanbul i Diyarbakir. Centenars de detinguts i torturats. El moviment kurd armat guanya força i s'estén a les ciutats.

1986. Protestes per la fam i la pobresa a Sudan

Camperols i treballadors s'organitzen contra la manca d'aliments i la

corrupció del nou govern de transició. Hi ha assalts a magatzems i enfrontaments amb la policia.

1986. Enfrontaments a Guatemala i El Salvador
En plena guerra civil, les guerrilles del FMLN i la URNG intensifiquen les seves ofensives. Hi ha batalles urbanes i confiscació de terres. L'exèrcit respon amb massacres, però el moviment camperol consolida la seva resistència i control territorial.

1986. Avalots a Nigèria per la devaluació i l'escassetat
Les reformes econòmiques del govern de Babangida provoquen una pujada dels preus i protestes massives. Hi ha saquejos, barricades i repressió militar. Centenars de morts i centenars de detencions. Aquest any inaugura una dècada de revoltes contra el FMI a l'Àfrica occidental.

1986. Revolta indígena i camperola a Equador
Comunitats quítxues i camperoles s'aixequen per la terra i contra la pujada del cost de vida. Bloquegen carreteres, ocupen finques i seus municipals. La policia intervé amb violència i deixa diversos morts. L'aixecament reforça la creació de la Confederació d'Indígenes de l'Equador (CONAIE).

1987. Revolta de juny a Corea del Sud
Després d'anys de repressió, la mort d'un estudiant sota tortura encén protestes massives a tot el país. Milions de persones surten als

carrers de Seül, Busan i Daegu. Hi ha ocupacions universitàries, barricades i enfrontaments amb la policia. La repressió causa centenars de ferits i detencions, però el moviment força el règim militar a acceptar eleccions lliures. Un dels aixecaments més importants de la dècada.

1987. **Intifada palestina**
El 8 de desembre de 1987, a Gaza, un camió de l'exèrcit israelià atropella i mata quatre treballadors palestins, fet que actua com a detonant d'un malestar acumulat durant vint anys d'ocupació. En poques hores, els camps de refugiats i les ciutats de Gaza i Cisjordània esclaten en protestes espontànies. Joves, estudiants, dones i treballadors s'organitzen de manera descentralitzada, aixequen barricades, fan boicots comercials, cremades de productes israelians i llançament de pedres contra els soldats i els colons. Tot i el seu caràcter majoritàriament civil, l'Intifada és una autèntica insurrecció popular: s'estableixen comitès locals, xarxes de suport i formes d'autogovern sota ocupació. L'exèrcit israelià respon amb extrema violència —bales reals, deportacions, tortures i destrucció d'habitatges—, deixant més de 1.000 palestins morts i desenes de milers de ferits i empresonats en els primers anys. La revolta s'estén fins al 1993 i transforma completament la política de la regió: per primera vegada, la resistència palestina deixa de ser exclusivament militar o d'elit (OLP) i es converteix en un moviment massiu d'autodefensa i acció directa, amb protagonisme de la societat civil i dels barris més pobres.

1987. Revolta popular a Burkina Faso

El 15 d'octubre, el president revolucionari Thomas Sankara és assassinat en un cop d'estat dirigit per Blaise Compaoré. La població respon amb protestes, vagues i enfrontaments a Ouagadougou. Tot i la repressió, els moviments populars mantindran viva la memòria de Sankara com a símbol anticolonial i socialista.

1987. Avalots de la fam a Marroc

L'aplicació de noves mesures d'austeritat del FMI desencadena protestes a Nador i altres ciutats del nord. Els manifestants assalten magatzems i oficines públiques. L'exèrcit obre foc i mata més de 400 persones. Els disturbis s'estenen per setmanes i sacsegen el règim d'Hassan II.

1987. Enfrontaments i vaga general a Tunísia

El deteriorament econòmic i la repressió política provoquen una vaga general amb disturbis a diverses ciutats. Els carrers de Tunis i Sfax són escenari de càrregues i morts. Poc després, un cop palatí destitueix Habib Bourguiba i posa Ben Ali al poder, tancant en fals la crisi social.

1987. Insurrecció popular a Nepal

Moviments estudiantils i partits comunistes s'uneixen per reclamar fi de la monarquia absoluta. Hi ha manifestacions, enfrontaments amb la policia i vagues generals. Diversos morts i centenars de detinguts. El moviment serà el precedent directe de la revolució democràtica de 1990.

1987. Revolta anticolonial a Nova Caledònia

Els militants del FLNKS tornen a ocupar terres i assalten comissaries després de l'assassinat d'un líder canac. Els enfrontaments amb la policia i els colons deixen morts a les dues bandes. França envia tropes i imposa l'estat d'emergència.

1987. Protestes obreres i estudiantils a Turquia

Les vagues tornen després de la repressió dels anys anteriors. Estudiants i sindicats s'enfronten a la policia a Ankara i Istanbul. Hi ha detencions i ferits. Els moviments kurds intensifiquen també les seves accions armades al sud-est.

1987. Disturbis antiracistes al Regne Unit

A Londres i Liverpool, joves negres i asiàtics protesten contra la brutalitat policial. Hi ha enfrontaments, incendis i detencions. Les revoltes revelen la continuïtat del racisme institucional i la crisi urbana en el context neoliberal de Thatcher.

1987. Revolta urbana a Nigèria

La inflació i la devaluació del naira provoquen protestes a Lagos, Kano i Kaduna. Els disturbis deriven en saquejos i tirotejos amb la policia. Més de 100 morts i centenars de detencions. Els moviments estudiantils i obrers s'articulen per primer cop de manera coordinada.

1987. Disturbis de fam a Haití

Després de la caiguda dels Duvalier, la transició es veu marcada per la fam i la repressió. Camperols i treballadors protesten contra la Junta Militar, hi ha saquejos i execucions públiques. Les eleccions són anul·lades després de massacres a la capital.

1987. Enfrontaments armats a Guatemala i El Salvador

Les guerrilles augmenten la seva activitat i controlen àrees rurals. L'exèrcit respon amb massacres i operacions de "terra cremada".

1987. Revolta camperola i indígena a Equador

Comunitats quítxues bloquegen carreteres i ocupen terres davant la pujada dels preus dels aliments. La policia i l'exèrcit reprimeixen amb violència. L'aixecament consolida la CONAIE com a força política indígena d'àmbit nacional.

1988. Revolta 8888 a Birmània (Myanmar)

El 8 d'agost de 1988, després d'anys de pobresa extrema i dictadura militar, estudiants, monjos i treballadors surten massivament al carrer. La revolta s'estén a tot el país, amb vagues generals, ocupacions i enfrontaments amb l'exèrcit. Durant setmanes, els carrers de Rangun i Mandalay són controlats per assemblees populars i comitès locals. L'exèrcit reprimeix amb una brutalitat immensa: més de 3.000 morts i milers de desapareguts. Malgrat la derrota, la "revolta 8888" inspira tota una generació d'activistes democràtics i obrers que continuaran la resistència clandestina contra la junta.

1988. Revolta d'octubre a Algèria

Una pujada dels preus dels aliments i la manca de treball provoca avalots i protestes a Alger, Orà i Constantina. Joves dels barris populars enfronten la policia amb pedres, barricades i foc. L'exèrcit obre foc contra els manifestants, matant prop de 500 persones. Aquesta revolta trenca dècades de silenci polític i força l'obertura del règim a un sistema multipartidista, tot i que després derivarà en la guerra civil dels noranta.

1988. Continuació de la Primera Intifada (Palestina)

L'onada iniciada el 1987 s'intensifica. Les ciutats de Nablus, Hebron i Gaza viuen setmanes d'enfrontaments i vagues generals. L'exèrcit israelià imposa tocs de queda i dispara contra manifestants, amb centenars de morts. Es consoliden xarxes d'autogestió, sindicats clandestins i comitès de barri, i la revolta es converteix en una guerra social sostinguda contra l'ocupació.

1988. Vagues i disturbis miners a Bolívia

El tancament de mines i la desocupació massiva porten a vagues i marxes cap a La Paz. Els miners, molts d'ells armats amb dinamita, s'enfronten a la policia i bloquegen carreteres. L'exèrcit respon amb violència, però la resistència minera dona lloc a noves formes d'organització comunitària i autogestionada.

1988. Revolta obrera i estudiantil a Xile

Després de quinze anys de dictadura, el moviment contra Pinochet s'intensifica. Obrers i estudiants organitzen vagues i manifestacions,

hi ha enfrontaments amb els carabiners i barricades als suburbis de Santiago. Tot i la repressió, les mobilitzacions forcen el referèndum de 1988, que obre el camí a la fi del règim.

1988. Protestes antiausteritat i avalots al Marroc
Els plans d'ajust del FMI generen noves revoltes urbanes a Tetuan, Marràqueix i Fes. Hi ha saquejos, barricades i intervenció militar. Centenars de morts i detencions.

1988. Enfrontaments armats a El Salvador i Guatemala
Les guerrilles del FMLN i URNG llancen ofensives militars combinades amb mobilitzacions populars. Hi ha batalles urbanes, confiscació de terres i sabotatges. L'exèrcit respon amb massacres, però la correlació de forces comença a equilibrar-se.

1988. Protestes i disturbis a Nigèria
La inflació i la corrupció provoquen manifestacions a Lagos i Ibadan. Els avalots deriven en saquejos i repressió violenta. Diversos morts i milers de detencions. Aquest any consolida la xarxa d'activistes que donaran origen al moviment democràtic dels 90.

1988. Revolta indígena a Equador
Comunitats quítxues bloquegen carreteres i ocupen terres contra la fam i l'abandonament estatal. La policia reprimeix amb violència, però les organitzacions camperoles aconsegueixen reconeixement i autonomia.

1988. Protestes urbanes i camperoles a Haití
Després de la caiguda dels Duvalier, la junta militar reprimeix noves protestes per la fam i les eleccions fraudulentes. Hi ha enfrontaments amb armes i saquejos. Més de 300 morts. La resistència continua sota formes populars i eclesials.

1988. Revoltes urbanes i estudiantils a Kenya
Els estudiants de la Universitat de Nairobi s'aixequen contra el règim autoritari de Moi. Hi ha protestes, barricades i enfrontaments amb la policia. El govern tanca universitats i empresona líders sindicals.

1988. Disturbis a Costa d'Ivori
L'augment dels preus dels aliments provoca protestes i saquejos a Abidjan. La policia dispara contra la multitud i hi ha morts i ferits. Les revoltes s'estenen als suburbis industrials, marcant l'inici del declivi del règim d'Houphouët-Boigny.

1988. Protestes contra el deute a Bolívia i Perú
Camperols i miners s'aixequen contra la inflació i el FMI. Talls de carreteres i enfrontaments amb forces militars a Potosí, Oruro i Cuzco.

1988. Disturbis obrers i racials a Regne Unit (Londres, Birmingham)
Joves negres i blancs obrers protesten per la brutalitat policial i la pobresa als suburbis. Hi ha enfrontaments amb la policia, incendis i saquejos.

1988. Enfrontaments a Haití (continuació)
La repressió militar genera noves revoltes urbanes i rurals. Camperols armats ataquen casernes i funcionaris, en un clima de guerra civil no declarada.

1988. Protestes indígenes i ecologistes al Canadà
Pobles cri i nacions primeres bloquegen carreteres contra la construcció d'infraestructures i explotacions mineres. Hi ha detencions i repressió policial.

1988. Aldarulls urbans a França
Als suburbis de Lió i París, joves migrants protagonitzen disturbis després de morts per brutalitat policial. Cotxes cremats, xocs amb la policia i forta repressió mediàtica.

1989. Revolució de Vellut a Txecoslovàquia
Les protestes estudiantils de Praga, reprimides amb violència el 17 de novembre, encenen una revolta massiva contra el règim comunista. Durant setmanes, hi ha manifestacions diàries, vagues generals i ocupacions universitàries. La policia no aconsegueix frenar el moviment i el govern cau sense vessament de sang. Tot i el caràcter pacífic, hi hagué càrregues i brutalitat policial inicials.

1989. Revolta i insurrecció a Romania
A la ciutat de Timișoara, la protesta per l'expulsió d'un capellà opositor es converteix en un aixecament popular. L'exèrcit dispara contra

la multitud i mata centenars de persones. Les revoltes s'estenen a tot el país, culminant amb l'assalt al palau presidencial i l'execució de Nicolae i Elena Ceaușescu. Una de les poques revolucions armades de l'Europa de l'Est.

1989. Protestes a Polònia i fi del règim comunista
Després d'anys de clandestinitat, Solidarność torna a mobilitzar-se. Les vagues i manifestacions forcen el govern a negociar. A l'estiu, s'organitzen eleccions lliures i s'enderroca el sistema de partit únic. Tot i que el procés fou en gran part pacífic, hi hagué repressió i empresonaments durant els primers mesos.

1989. Manifestacions a Hongria i obertura del teló de ferro
Moviments estudiantils i associacions civils organitzen marxes multitudinàries a Budapest. El govern, incapaç de controlar-les, comença a desmantellar el règim i obre la frontera amb Àustria, fet que accelera la caiguda del Mur de Berlín.

1989. **Caiguda del Mur de Berlín** (Alemanya Oriental)
Després de mesos de protestes a Leipzig, Dresden i Berlín Est, la població ocupa els carrers i assalta els passos fronterers. Les forces del règim no actuen, i el 9 de novembre el mur cau davant la multitud. Hi havia hagut setmanes prèvies de càrregues, detencions i repressió, però la pressió popular desborda el sistema.

1989. **Revolta de Tiananmen** (Xina)
A l'abril de 1989, després de la mort del líder reformista Hu Yaobang, milers d'estudiants xinesos surten als carrers de Pequín per reclamar llibertat d'expressió, fi de la corrupció i democràcia real dins del Partit Comunista. Les manifestacions creixen ràpidament i ocupen la plaça de Tiananmen, convertint-se en una acampada massiva amb assemblees, vagues de fam i suport obrer. Durant setmanes, la plaça esdevé un laboratori de poder popular, amb pancartes, discursos i organització autònoma. El govern, alarmat per la magnitud del moviment, declara la llei marcial i envia més de 200.000 soldats cap a la capital. La nit del 3 al 4 de juny, els tancs i les tropes entren a la plaça disparant contra la multitud: els carrers de Pequín es converteixen en un camp de batalla amb centenars o milers de morts. Els estudiants resisteixen amb barricades, però la repressió és total: milers de detencions, judicis sumaris i execucions. La imatge del jove davant el tanc es va convertir en un símbol mediàtic i universal.

1989. Revolta a Sudan
Les retallades econòmiques i la fam deriven en protestes i aldarulls a Khartum. L'exèrcit, sota Omar al-Bashir, dona un cop d'estat i reprimeix violentament la dissidència. Diversos morts i empresonaments. El cop marca l'inici d'una llarga dictadura islamista.

1989. Revolta popular a Sud-àfrica
Les mobilitzacions contra l'apartheid arriben a una nova intensitat. Hi ha barricades, vagues i enfrontaments a Soweto, Durban i Port Elizabeth. L'exèrcit reprimeix amb munició real, però la pressió internacional força el règim a iniciar negociacions.

1989. Revolta urbana a Panamà
La invasió nord-americana per enderrocar Manuel Noriega provoca resistència armada i enfrontaments als barris populars. Centenars de civils moren durant els bombardejos i els combats.

1989. Protestes i avalots a Algèria
Després de la revolta del 1988, continuen els enfrontaments entre joves i forces de seguretat. Barricades i saquejos són reprimits amb bales. L'obertura política posterior desencadena una forta polarització que conduirà a la guerra civil dels anys 90.

1989. Insurrecció indígena i camperola a Bolívia
Camperols i miners s'aixequen contra les privatitzacions i la misèria. Bloquegen carreteres i assalten edificis públics. La repressió deixa diversos morts, però el moviment aconsegueix paralitzar el país i obrir un nou cicle de lluita rural.

1989. Protestes contra el govern a Haití
Després del col·lapse del règim militar, la població s'aixeca contra la corrupció i la pobresa. Hi ha enfrontaments armats, saquejos i execucions sumàries. El país entra en una etapa de revoltes recurrents.

1989. Enfrontaments i mobilitzacions a Libèria
Els conflictes ètnics i socials deriven en una insurrecció armada contra el president Samuel Doe. Els combats s'estenen per tot el país, i la repressió militar provoca centenars de morts. Aquest any inicia la

llarga guerra civil liberiana.

1989. Revoltes i vagues a Corea del Sud
Treballadors i estudiants protesten per les condicions laborals i la repressió política. Hi ha ocupacions i enfrontaments amb la policia. Diversos morts i detinguts.

1989. Revolta camperola a Equador
Camperols i indígenes bloquegen carreteres contra l'encariment dels aliments i la repressió policial. L'exèrcit respon amb violència i hi ha morts. El moviment indigenista guanya força política.

1989. Revolta estudiantil i antiracista al Regne Unit
Manifestacions contra el racisme institucional i les reformes neoliberals deriven en disturbis a Londres, Nottingham i Manchester. Enfrontaments amb la policia i centenars de detencions.

1989. Protestes i disturbis a Nigèria
La crisi econòmica i les retallades del FMI provoquen avalots i saquejos a Lagos, Ibadan i Kano. La repressió militar causa centenars de morts.

1989. "El Caracazo" (Veneçuela)
El 27 i 28 de febrer, a Caracas i altres ciutats veneçolanes, esclata un aixecament popular espontani arran de l'augment dels preus del

transport i dels aliments, conseqüència del pla d'austeritat del FMI imposat pel govern de Carlos Andrés Pérez. Els barris pobres de la capital s'omplen de barricades, saquejos i enfrontaments amb la policia i l'exèrcit. Durant diversos dies, la ciutat és literalment ingovernable. El govern decreta l'estat de setge i envia tropes que disparen contra la població civil. Les xifres de morts varien entre 300 i més de 3.000. El Caracazo simbolitza el punt d'inflexió del neoliberalisme a Llatinoamèrica i el naixement d'un nou cicle de lluita popular, que acabarà donant origen al moviment bolivarià i a l'onada d'esquerres del tombant de segle.

1989. Protestes i disturbis a Burkina Faso
Després de l'assassinat de Thomas Sankara el 1987, esclaten noves mobilitzacions estudiantils i obreres contra el règim de Blaise Compaoré. Hi ha enfrontaments amb la policia, morts i detencions massives.

1989. Vagues i disturbis miners a Zàmbia
Els treballadors del coure protesten per la devaluació de la moneda i els baixos salaris. Hi ha bloquejos i enfrontaments amb l'exèrcit. Diversos morts i un clima de rebel·lió.

1989. Protestes a Indonèsia
A Java i Sumatra, manifestacions contra la pujada del preu del petroli i la corrupció deriven en avalots locals. El règim de Suharto respon amb repressió i censura.

1989. Protestes antiracistes i estudiantils als EUA
A universitats com Howard, Berkeley o Columbia, estudiants afroamericans i llatins s'enfronten a la policia per les polítiques racistes i contra la intervenció a Panamà. Tot i ser moviments locals, són represaliats durament.

1990. Revolta del Pa a Zàmbia
El juliol, l'augment del preu dels aliments i la misèria derivada dels plans del **FMI** provoca una explosió de ràbia popular a Lusaka i altres ciutats. Els manifestants saquegen magatzems, ocupen estacions de ràdio i s'enfronten a la policia. L'exèrcit obre foc i deixa més de 30 morts i centenars de ferits. Aquesta revolta força el govern de Kaunda a prometre eleccions lliures i obre el camí al pluralisme polític.

1990. Revolta a Sud-àfrica i alliberament de Mandela
El febrer, Nelson Mandela surt de la presó després de 27 anys. Les ciutats esclaten en celebracions i protestes, però també en enfrontaments amb la policia de l'apartheid. Durant tot l'any, hi ha disturbis, assassinats polítics i mobilitzacions massives. Els comitès locals i els sindicats organitzen vagues generals i boicots. Tot i la violència, la pressió popular força el règim a iniciar el desmantellament legal de l'apartheid.

1990. Revolució popular a Nepal
Després de dècades de monarquia absoluta, estudiants, partits comunistes i moviments populars s'alcen a tot el país. Hi ha manifestacions diàries, barricades i enfrontaments amb la policia. Les forces de seguretat maten més de 200 persones. El moviment aconsegueix forçar la fi del règim absolutista i l'establiment d'una monarquia constitucional.

1990. Enfrontaments i massacre de Baku (Azerbaidjan, URSS)
El gener, l'exèrcit soviètic intervé brutalment per reprimir protestes independentistes a Bakú. Durant la nit del 19 al 20, els tancs disparen contra civils i manifestants. Hi ha més de 130 morts i centenars de ferits. L'episodi, conegut com a "Gener Negre", radicalitza el moviment nacional i accelera la desintegració de la Unió Soviètica.

1990. Revolta de les Pedres a Kossovo (Iugoslàvia)
Les reformes del govern serbi de Milosevic i la repressió contra la població albanesa provoquen enfrontaments i protestes massives. Milers de joves surten als carrers de Pristina, aixequen barricades i lluiten amb la policia. El moviment és reprimit durament, amb morts i detencions massives.

1990. Protestes i repressió a Romania
Després de la caiguda de Ceaușescu, estudiants i obrers tornen als carrers per exigir reformes reals i fi de la corrupció. Les manifestacions són reprimides pels miners enviats pel govern ("Mineriades"), amb morts i ferits.

1990. Revolta a Haití
Enmig de la pobresa extrema i la repressió militar, esclaten revoltes urbanes i camperoles. Hi ha saquejos, enfrontaments i centenars de morts. A finals d'any, les mobilitzacions populars permeten l'elecció de Jean-Bertrand Aristide, símbol del moviment dels pobres i de la teologia de l'alliberament.

1990. Revolta indígena i camperola a Equador
El juny, la Confederació d'Indígenes de l'Equador (CONAIE) organitza una insurrecció massiva: bloquejos de carreteres, ocupacions de terres i preses municipals. El país queda paralitzat durant dies. El govern reprimeix amb violència, però acaba negociant.

1990. Disturbis i repressió a Algèria
Els efectes de la crisi econòmica i l'atur deriven en nous avalots urbans. Els joves s'enfronten amb la policia i ataquen oficines governamentals. L'exèrcit reprimeix amb foc real. Aquest any marca l'inici de la radicalització social que portarà a la guerra civil dels 90.

1990. Enfrontaments a Nigèria
Intent de cop d'estat i protestes populars contra el règim militar. Hi ha combats a Lagos i altres ciutats, amb centenars de morts. El règim respon amb execucions i censura, però la resistència civil s'amplia.

1990. Disturbis al Regne Unit (Poll Tax Riots)
El març, milers de persones protesten a Londres contra l'impost injust (poll tax) imposat per Margaret Thatcher. La manifestació deriva en una batalla campal amb la policia al centre de la ciutat. Centenars de ferits i més de 300 detencions. Aquest episodi accelera la caiguda política de Thatcher.

1990. Protestes a Txecoslovàquia i Alemanya Oriental
Malgrat el canvi de règim, obrers i estudiants es manifesten contra la desocupació i la privatització. Hi ha enfrontaments amb la policia i detencions.

1990. Enfrontaments entre guerrilla i exèrcit a El Salvador i Guatemala
Les guerrilles llançen noves ofensives urbanes i rurals. Hi ha combats i massacres, però també avenços en els processos de pau.

1990. Protestes i disturbis a Kènia
Les demandes de multipartidisme i llibertats deriven en protestes massives reprimides amb bales. Diversos morts i desenes de detencions.

1990. Moviments anticolonials al Pacífic (Nova Caledònia, Tahití)
Ocupacions, bloquejos i enfrontaments amb la policia francesa. Diversos ferits i detinguts.

1990s. Reaparició del **moviment anarquista** sud-coreà (Corea del Sud)
Reorganització de col·lectius anarquistes en entorns estudiantils i obrers. Accions directes, antimilitarisme i anticapitalisme. Connexió amb xarxes internacionals.

1990–1995. Serhildan urbans a Bakur (Kurdistan sota administració turca)
Primera onada de revoltes urbanes massives **kurdes** a ciutats com Diyarbakir, Nusaybin o Cizre. Avalots, barricades i enfrontaments directes amb la policia i l'exèrcit turc. Resposta a la guerra bruta, la destrucció de pobles i els desplaçaments forçats. Inici de la insurrecció popular urbana kurda contemporània.

1991. Cop d'Estat fallit i revolta popular a Moscou (URSS)
L'agost, un sector conservador del Partit Comunista i l'exèrcit intenta un cop d'Estat contra Mikhaïl Gorbatxov. La població, dirigint-se cap a la Casa Blanca de Moscou, aixeca barricades i desobeeix els militars. Durant tres dies hi ha tancs als carrers, enfrontaments i morts, però la mobilització popular derrota el cop. Aquest moment accelera el col·lapse de la Unió Soviètica i marca l'inici de la seva dissolució.

1991. Guerres d'independència als Bàltics (Lituània i Letònia)
A principis d'any, les repúbliques bàltiques declaren la seva independència. L'exèrcit soviètic intervé i mata civils a Vilnius i Riga durant manifestacions multitudinàries. Barricades, ràdios lliures i mobilització popular. La resistència civil aconsegueix forçar la retirada

de les tropes.

1991. Dissolució de Iugoslàvia i guerres d'independència
El juny de 1991, Eslovènia i Croàcia declaren la seva independència de la Federació Iugoslava, controlada per Sèrbia. L'exèrcit popular iugoslau, dominat pels serbis, intenta reprendre el control per la força. A Eslovènia, la "Guerra dels Deu Dies" acaba amb una victòria ràpida dels independentistes, però a Croàcia la situació és molt més sagnant: els combats s'estenen per tot el territori, amb ciutats assetjades com Vukovar i Dubrovnik. Guerrilles, milícies i civils armats s'enfronten en una guerra de veïns, amb neteges ètniques i execucions massives. Les imatges de columnes de refugiats i bombardejos de poblacions civils mostren al món la desintegració d'una federació que havia estat símbol de convivència socialista. Aquest conflicte, nascut de la crisi econòmica i del nacionalisme, serà el preludi d'una dècada de guerres als Balcans, que deixaran més de 100.000 morts i milions de desplaçats.

1991. Insurrecció **kurda** i xiïta a l'Iraq
Després de la derrota iraquiana a la Guerra del Golf, el març de 1991 esclata una insurrecció massiva tant al nord com al sud del país. A Basora, els soldats iraquians deserten i s'uneixen a la població, que pren casernes i edificis oficials. Al sud, els xiïtes s'aixequen contra el règim de Saddam Hussein, mentre al Kurdistan, a ciutats com Sulaymaniya i Erbil, els kurds expulsen les tropes governamentals i proclamen zones alliberades. Durant diverses setmanes, el país queda dividit entre territoris insurgents i àrees sota control del règim. Però Saddam reorganitza el seu exèrcit i respon amb una repressió

brutal: helicòpters i tancs bombardejant civils, execucions sumàries i massacres als pobles revoltats. Es calcula que més de 100.000 persones van morir, i prop de dos milions de **kurds** van fugir cap a les muntanyes o a l'exili. Tot i la derrota militar, la insurrecció va marcar un abans i un després: al nord, va donar origen a una **autonomia kurda** de facto, i al sud, va deixar un llegat de resistència xiïta que continuaria latent fins a la caiguda del règim el 2003.

1991. Revoltes urbanes a Sud-àfrica

Les tensions entre l'ANC i grups pro-apartheid deriven en enfrontaments violents als suburbis de Johannesburg i Durban. Barricades, tirotejos i centenars de morts. Tot i la violència, la mobilització popular força avenços en el procés de transició.

1991. Revolta del Pa a Jordània

El juliol, la pujada dels preus del pa i el combustible desencadena protestes a diverses ciutats. Els manifestants assalten oficines del govern i s'enfronten a la policia. L'exèrcit dispara i mata desenes de persones. El rei Hussein es veu obligat a retirar les mesures i a prometre reformes.

1991. Revolta popular a Haití

El setmbre, després del cop d'Estat que enderroca el president Aristide, la població s'aixeca en defensa del seu govern. Hi ha manifestacions, barricades i combats amb els militars. La repressió és brutal, amb centenars de morts i milers d'exiliats.

1991. Revolta a Algèria

Després de les primeres eleccions plurals, el Front Islàmic de Salvació (FIS) és il·legalitzat i els seus simpatitzants surten al carrer. Hi ha manifestacions i enfrontaments amb la policia, amb morts i detencions massives. Aquest conflicte marca l'inici de la guerra civil algeriana.

1991. Revolta indígena i popular a Chiapas (Mèxic, preludi)

Comunitats maies i camperoles s'organitzen clandestinament sota l'**Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional (EZLN)**. Durant aquest any es produeixen accions de resistència local, ocupacions de terres i formació de xarxes autònomes que desembocaran en la revolta de 1994.

1991. Protestes i avalots a Zàmbia

En plena transició política, hi ha disturbis i saquejos a Lusaka per la crisi econòmica. La policia dispara contra manifestants. Les protestes acceleren el final del règim de Kaunda i l'arribada de multipartidisme.

1991. Revolta de L'viv i Kíev (Ucraïna)

Moviments nacionalistes i sindicals ocupen places i edificis públics reclamant la independència. Hi ha càrregues policials i ferits. El moviment culmina amb la proclamació d'independència ucraïnesa.

1991. Protestes i disturbis a Kenya
Manifestacions per la democràcia i contra la corrupció són reprimides amb bales. Diversos morts i centenars de detinguts. La pressió popular forçarà la reintroducció del multipartidisme l'any següent.

1991. Revolta indígena i ecologista a Canadà (Oka Crisis)
El juliol, la comunitat mohawk d'Oka (Quebec) ocupa un bosc sagrat amenaçat per un projecte de camp de golf. La policia i després l'exèrcit canadenc ataquen els manifestants. Hi ha tirotejos i un policia mort. El setge dura 78 dies i simbolitza la resistència indígena moderna a Nord-amèrica.

1992. Disturbis de Los Angeles (EUA)
A l'abril, després de l'absolució dels quatre policies que havien apallissat brutalment Rodney King, milers de persones, majoritàriament afroamericanes i llatines, surten als carrers. Les protestes deriven en una autèntica revolta urbana: barricades, saquejos i enfrontaments amb la policia i la Guàrdia Nacional. Hi ha més de 60 morts, 2.000 ferits i milers de edificis destruïts. Aquest episodi exposa la violència estructural del racisme i marca el renaixement dels moviments de justícia racial i comunitària als EUA.

1992. Intent de cop i rebel·lió bolivariana a Veneçuela
El 4 de febrer, un grup d'oficials i militars, liderats per Hugo Chávez, intenta enderrocar el president Carlos Andrés Pérez. Tot i fracassar, el cop provoca combats a Caracas i altres ciutats, amb més de 300 morts. A l'intent de febrer segueix un altre aixecament al novembre,

també durament reprimit. Aquest any obre el cicle insurreccional que culminarà amb la revolució bolivariana de 1999.

1992. Insurrecció i guerra a Bòsnia-Herzegovina
Amb la dissolució de Iugoslàvia, Sarajevo i altres ciutats esclaten en combats entre milícies sèrbies, croates i bosnianes. L'exèrcit iugoslau bombardeja barris civils i hi ha massacres ètniques. És un dels episodis més cruents del col·lapse balcànic i de la fi del vell ordre europeu.

1992. Revolta minera a Zàmbia
Les privatitzacions del coure i els acomiadaments massius deriven en vagues, bloquejos i enfrontaments amb l'exèrcit. Els miners ocupen mines i ciutats industrials. La repressió deixa morts i desapareguts.

1992. Revolta de Soweto i Durban (Sud-àfrica)
Tot i el procés de transició, la tensió racial i política esclata en nous disturbis. Les milícies negres s'enfronten a grups pro-apartheid i a la policia. Hi ha centenars de morts i desenes de barris incendiats.

1992. Revolta a Kènia
Manifestacions massives per eleccions lliures són reprimides amb bales. Els disturbis deriven en centenars de morts. Tot i la repressió, el multipartidisme s'obre pas.

1992. Aldarulls a l'Índia (Ayodhya)
El 6 de desembre, fonamentalistes hindús destrueixen la mesquita de Babri, fet que desencadena una onada de disturbis interreligiosos a tot el país. Barris cremats, milers de morts i desenes de milers de desplaçats. És una de les explosions sectàries més violentes de la història contemporània de l'Índia.

1992. Revolta obrera i estudiantil a Corea del Sud
Protestes per la precarietat i la repressió sindical. Hi ha càrregues policials i diversos morts. El moviment obrer consolida la seva força en un context de transició política.

1992. Vagues i disturbis a Rússia
La caiguda de la URSS genera una crisi brutal. Treballadors, pensionistes i miners bloquegen carreteres i organitzen protestes massives contra la "teràpia de xoc" neoliberal. Hi ha detencions i enfrontaments amb la policia.

1992. Revolta indígena i popular a Guatemala
El 500è aniversari del "descobriment" d'Amèrica es converteix en jornada d'aixecaments simbòlics i bloquejos de carreteres per part de comunitats maies. La repressió militar és forta, però consolida la identitat i l'organització indígena.

1992. Enfrontaments a Algèria
Després de la suspensió de les eleccions, milers de simpatitzants

islamistes surten al carrer. La policia i l'exèrcit disparen contra manifestants. El país entra en guerra civil.

1992. Protestes urbanes i avalots a Tunísia
Manifestacions de joves i estudiants contra la repressió del règim de Ben Ali. Enfrontaments i centenars de detencions.

1992. Protestes i disturbis a França (*banlieues*)
Als suburbis de París i Lió, joves emigrants es revolten després de diversos casos de brutalitat policial. Barricades, cotxes cremats i centenars de detinguts.

1992. Disturbis i enfrontaments a Bolívia
Les privatitzacions i l'encariment de la vida provoquen protestes a El Alto i La Paz. Hi ha saquejos, repressió i morts.

1993. Crisi constitucional i enfrontaments a Rússia
A l'octubre, el president Boris Ieltsin dissol el Parlament, que es nega a reconèixer la seva autoritat. Els diputats i els seus seguidors s'atrinxeren a la Casa Blanca de Moscou. Durant dies hi ha barricades i combats als carrers entre civils armats i tancs de l'exèrcit. La repressió és brutal: més de 150 morts i centenars de ferits.

1993. Disturbis a Nigèria després de les eleccions anul·lades
Després de les eleccions guanyades pel candidat democràtic Mos-

hood Abiola, l'exèrcit anul·la els resultats. Milers de persones surten als carrers de Lagos i altres ciutats. Hi ha barricades, saquejos i enfrontaments amb l'exèrcit. La repressió deixa centenars de morts i la instauració d'un nou règim militar.

1993. Protestes obreres i mineres a Rússia i Ucraïna
L'enfonsament econòmic després de la "teràpia de xoc" neoliberal genera noves vagues, bloquejos i ocupacions de fàbriques. A Donbass i Kuzbass, miners i obrers tallen vies fèrries i s'enfronten amb la policia. Hi ha morts i desenes de ferits.

1993. Protestes i revoltes urbanes a Sud-àfrica
Les tensions entre l'ANC i el govern blanc provoquen avalots i tirotejos als suburbis de Johannesburg i Durban. Hi ha més de 200 morts.

1993. Protestes camperoles i indígenes a Bolívia
Les comunitats quechues i aimaras ocupen terres i bloquegen carreteres contra les privatitzacions i la repressió militar. La policia dispara i mata diversos manifestants. Aquest any reforça el moviment indígena rural que serà clau la dècada següent.

1993. Revolta urbana a Haití
La població s'alça contra la junta militar que manté exiliat Aristide. Hi ha manifestacions, saquejos i enfrontaments armats. Els militars responen amb execucions massives i tocs de queda. Més de 200 morts.

1993. Protestes i avalots a Kènia
La crisi econòmica i la corrupció provoquen manifestacions i enfrontaments a Nairobi. L'exèrcit reprimeix amb duresa.

1993. Aldarulls i revolta de migrants a França
Als suburbis de París, especialment a Vaulx-en-Velin i Mantes-la-Jolie, esclaten protestes després de la mort d'un jove en mans de la policia. Barricades, incendis i càrregues. És una de les primeres revoltes de banlieue[25] de la dècada.

1993. Protestes i disturbis a Polònia
Vagues i enfrontaments entre obrers i policies per la crisi industrial i les privatitzacions. Centenars de ferits.

1993. Protestes contra el **FMI** a Haití i República Dominicana
Manifestacions i bloquejos per la pujada del preu dels aliments i la devaluació. L'exèrcit dispara i hi ha morts i ferits.

25. Les revoltes de les *banlieues* són aixecaments i disturbis recurrents que esclaten als suburbis obrers i perifèrics de les grans ciutats franceses —sobretot a París, Lió o Marsella—, on viuen principalment joves descendents d'immigrants africans i àrabs. Són respostes espontànies a la violència policial, el racisme estructural i la pobresa, sovint desencadenades per la mort d'algun jove en mans de la policia. Tot i començar com protestes locals, es converteixen en explosions socials massives, amb barricades, incendis i una forta càrrega simbòlica contra l'exclusió i el colonialisme intern de l'Estat francès.

1993. Disturbis i enfrontaments a Turquia (Sivas Massacre)
El juliol, islamistes radicals incendien un hotel on s'allotjaven intel·lectuals alevites i d'esquerres durant un festival cultural. Més de 30 morts i una reacció de ràbia social a tot el país, amb protestes i repressió posterior.

1993. Protestes i vagues generals a Índia
El moviment obrer i estudiantil s'alça contra les reformes neoliberals del govern. Hi ha enfrontaments amb la policia, especialment a Calcuta i Bombai.

1993. Aldarulls i repressió a Tunísia
Joves i treballadors protesten contra la censura i l'autoritarisme del règim de Ben Ali. La policia intervé amb gasos i bales.

1994 EC. **Insurrecció zapatista** - Chiapas (Mèxic).
L'1 de gener, coincidint amb l'entrada en vigor del Tractat de Lliure Comerç d'Amèrica del Nord (NAFTA), l'Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional (EZLN) s'alçà en armes a Chiapas. Comunitats indígenes maies ocuparen diverses poblacions, proclamaren l'autonomia dels seus territoris i reclamaren «democràcia, llibertat i justícia». L'ofensiva de l'exèrcit mexicà causà desenes de morts, però la mobilització nacional i internacional obligà el govern a negociar. El zapatisme es convertí en un referent mundial de les lluites indígenes, anticapitalistes i d'autonomia comunitària.

1994 EC. **Fi de l'apartheid** - Sud-àfrica.
Les primeres eleccions multiracials posaren fi formalment al règim de l'apartheid i culminaren dècades de resistència popular, vagues, boicots i mobilitzacions contra la segregació racial. L'elecció de Nelson Mandela com a president simbolitzà l'inici d'una nova etapa democràtica, tot i que el procés estigué marcat per episodis de violència política i enfrontaments entre diverses organitzacions.

1994 EC. Mobilitzacions indígenes i camperoles - Bolívia.
Diverses comunitats quítxues i aimares protagonitzaren ocupacions de terres, marxes i bloquejos de carreteres contra la pobresa, la desigualtat i les polítiques neoliberals. Aquestes mobilitzacions contribuïren a consolidar el moviment indígena i camperol que, durant la dècada següent, esdevindria un dels principals actors polítics del país.

1994 EC. Vagues generals contra la dictadura - Nigèria.
Treballadors, estudiants i organitzacions socials impulsaren vagues i manifestacions contra la dictadura militar de Sani Abacha. La repressió provocà nombroses víctimes, detencions i persecucions polítiques. Aquell mateix any s'intensificà també la lluita del poble ogoni contra l'explotació petroliera al delta del Níger.

1994 EC. Resistència durant el setge de Sarajevo - Bòsnia i Hercegovina.
La població civil continuà organitzant xarxes d'ajuda mútua, hospitals improvisats i infraestructures subterrànies per resistir el setge

de Sarajevo, mentre la ciutat era sotmesa a bombardejos continus per les forces sèrbies. La resistència ciutadana es convertí en un dels símbols més destacats de la guerra de Bòsnia.

1994 EC. Protestes contra les polítiques d'ajustament - Egipte i Marroc.
L'augment del cost de la vida i les reformes econòmiques impulsades sota la supervisió dels organismes financers internacionals desencadenaren protestes, vagues i enfrontaments amb les forces de seguretat. La repressió reforçà el control dels règims, però també alimentà noves formes d'oposició social.

1994 EC. Mobilitzacions pel retorn de la democràcia - Haití.
Manifestacions, vagues i accions de protesta reclamaren la fi de la junta militar i el retorn del president Jean-Bertrand Aristide. La pressió internacional i la intervenció militar dels Estats Units permeteren el restabliment del govern constitucional, tot i que el país continuà immers en una profunda crisi política i social.

1994 EC. Disturbis als suburbis - França.
Diverses ciutats franceses visqueren revoltes als barris perifèrics després de diversos episodis de violència policial i discriminació. Els disturbis evidenciaren les tensions socials derivades de l'exclusió, el racisme i la desigualtat urbana, anticipant les grans revoltes de la dècada següent.

1994 EC. Conflicte kurd - Turquia i Kurdistan.
L'exèrcit turc intensificà les operacions militars contra el Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK), amb combats, bombardejos i evacuacions forçoses de centenars de pobles. El conflicte provocà milers de víctimes i desplaçats i consolidà la resistència kurda com un dels principals conflictes polítics de la regió.

1994 EC. Ocupacions de terres del Moviment dels Treballadors Sense Terra - Brasil.
El Moviment dels Treballadors Rurals Sense Terra (MST) intensificà les ocupacions de latifundis improductius per reclamar una reforma agrària. Malgrat la repressió policial i els atacs de grups armats vinculats als grans propietaris, el moviment es consolidà com una de les principals organitzacions camperoles del món.

1994 EC. Primeres mobilitzacions dels piqueteros - Argentina.
Treballadors desocupats i comunitats afectades per les reformes neoliberals iniciaren talls de carreteres i protestes en diverses províncies, especialment al nord del país. Aquestes formes d'acció col·lectiva donarien origen al moviment dels piqueteros, protagonista de les grans mobilitzacions socials argentines de finals dels anys noranta i començaments del segle XXI.

1995 EC. Vaga general contra el Pla Juppé - França.
Durant els mesos de novembre i desembre, milions de treballadors del sector públic paralitzaren el país contra la reforma de les pensions i de la Seguretat Social impulsada pel govern d'Alain Ju-

ppé. Les vagues, les ocupacions i els bloquejos del transport públic comptaren amb un ampli suport popular i obligaren el govern a retirar bona part de les reformes. Aquesta mobilització es convertí en un dels principals símbols europeus de resistència a les polítiques neoliberals.

1995 EC. Mobilitzacions indígenes i camperoles - Bolívia.
Comunitats quítxues i aimares protagonitzaren marxes, ocupacions de terres i bloquejos de carreteres contra les polítiques neoliberals, la pobresa i la desigualtat. Aquestes mobilitzacions reforçaren el moviment indígena i consolidaren noves formes d'organització comunitària que adquiririen un paper central durant la dècada següent.

1995 EC. Protestes del poble ogoni - Nigèria.
La dictadura militar de Sani Abacha intensificà la repressió contra el Moviment per a la Supervivència del Poble Ogoni (MOSOP), que denunciava els impactes socials i ambientals de l'explotació petroliera al delta del Níger. El novembre de 1995, l'execució de l'escriptor i activista Ken Saro-Wiwa i de vuit militants més provocà una onada de condemna internacional i convertí la resistència ogoni en un símbol de les lluites ecologistes, anticolonials i pels drets dels pobles indígenes.

1995 EC. Ocupacions de terres del Moviment dels Treballadors Sense Terra - Brasil.
El Moviment dels Treballadors Rurals Sense Terra (MST) intensificà les ocupacions de latifundis improductius per reclamar una reforma

agrària. La massacre de Corumbiara, on diversos camperols foren assassinats durant un desallotjament policial, evidencià la violència exercida contra el moviment i reforçà la seva projecció nacional i internacional.

1995 EC. Mobilitzacions estudiantils i obreres - Indonèsia.
Estudiants, treballadors i activistes incrementaren les protestes contra el règim autoritari de Suharto, reclamant reformes democràtiques i denunciant la corrupció. La repressió provocà nombroses detencions i contribuí a l'acumulació del descontentament que desembocaria en la caiguda del règim el 1998.

1995 EC. Protestes contra les polítiques d'ajustament - Egipte.
L'encariment dels aliments i les reformes econòmiques impulsades pel govern provocaren protestes i disturbis en diverses ciutats. Les forces de seguretat reprimiren les mobilitzacions, fet que contribuí a incrementar el malestar social davant les polítiques d'austeritat.

1995 EC. Mobilitzacions socials - Haití.
Diverses manifestacions denunciaren la pobresa, la corrupció i la debilitat de les institucions després del retorn del govern constitucional. Tot i que les protestes foren reprimides, evidenciaren la persistència de la crisi política i social del país.

1995 EC. Marxa del Milió d'Homes - Estats Units.
El 16 d'octubre, centenars de milers d'afroamericans es reuniren a

Washington D. C., en una de les mobilitzacions més multitudinàries de la història contemporània dels Estats Units. Convocada per organitzacions comunitàries i religioses, la marxa reivindicà la igualtat racial, la justícia social, la dignitat de la població negra i més participació política davant la discriminació estructural. Tot i el seu caràcter pacífic, esdevingué una fita del moviment pels drets civils i un referent per a les mobilitzacions antiracistes posteriors.

1996. Massacre de Corumbiara i resistència camperola al Brasil
A l'agost, camperols del Moviment dels Treballadors Sense Terra (MST) ocupen una finca a Rondônia. La policia i pistolers privats ataquen el campament a trets i maten almenys 11 persones, inclosa una nena de set anys. El cas sacseja el país i radicalitza el moviment, que respon multiplicant ocupacions i assemblees rurals.

1996. Revolta indígena i popular a Bolívia
Les comunitats camperoles bloquegen carreteres i ocupen terres contra la privatització de l'aigua i els serveis bàsics. La policia reprimeix amb gasos i bales, provocant morts i desenes de ferits.

1996. Revolta urbana a Albània (preludi de 1997)
La corrupció del govern i el col·lapse de les "piràmides financeres" provoca disturbis a Tirana i altres ciutats. La policia obre foc, hi ha morts i saquejos de bancs i oficines. El país entra en crisi, anticipant la guerra civil de l'any següent.

1996. Disturbis i repressió a Indonèsia
El juliol, seguidors de l'opositora Megawati Sukarnoputri es manifesten a Jakarta contra el règim de Suharto. La policia assalta la seu del partit i provoca disturbis massius. Hi ha morts, ferits i detencions.

1996. Protestes anti-repressives i racials als EUA (Cincinnati i St. Petersburg)
Després de nous casos de brutalitat policial, esclaten disturbis en diversos barris negres. Barricades, incendis i enfrontaments amb la policia.

1996. Protestes i repressió a Sud-àfrica
El descontentament social per la pobresa i la violència policial provoca manifestacions als suburbis de Johannesburg i Durban. Hi ha enfrontaments i centenars de detencions.

1996. Aldarulls i disturbis a Egipte
Els plans del FMI i la carestia provoquen protestes i avalots a ciutats del delta del Nil. L'exèrcit reprimeix amb duresa.

1996. Protestes urbanes a Turquia i Kurdistan
L'exèrcit reprimeix manifestacions de famílies kurdes i moviments d'esquerra. Hi ha morts i centenars d'empresonats.

1996. Vagues i disturbis a Argentina
Treballadors i desocupats bloquegen carreteres i places contra les privatitzacions. La repressió deixa diversos morts.

1996. Revolta de banlieue a França
Després de la mort d'un jove a mans de la policia a París, esclaten disturbis a Sartrouville i altres suburbis. Barricades i incendis durant diverses nits.

1996. Protestes antiglobalització i ecologistes a Alemanya i Suïssa
Accions directes i bloquejos contra el Fòrum Econòmic Mundial de Davos i el comerç d'armes. La policia reprimeix amb força.

1997. Insurrecció popular i col·lapse de l'Estat a Albània
A principis d'any, el col·lapse de les "piràmides financeres" (sistemes d'estafa massiva tolerats pel govern) destrueix els estalvis de centenars de milers de persones. En pocs dies, les protestes esdevenen una autèntica revolta nacional: poblacions assalten casernes, es fan amb armes i derroquen les autoritats locals. Ciutats com Vlora i Gjirokastra són controlades per comitès populars armats. L'exèrcit es desintegra i el país entra en guerra civil amb més de 2.000 morts. És un dels aixecaments populars més radicals de l'Europa postsoviètica.

1997. Guerra i col·lapse del Zaire (actual Congo)
El règim de Mobutu Sese Seko cau davant l'avanç de les forces

rebels de Laurent-Désiré Kabila. La població civil, armada i famolenca, s'uneix a la rebel·lió. Ciutats com Kisangani i Kinshasa viuen combats intensos, saquejos i violacions massives. El dictador fuig, però el país s'enfonsa en una nova guerra entre faccions, amb milions de morts.

1997. Protestes i repressió a Nigèria
Les vagues i protestes contra la dictadura militar d'Abacha continuen. Hi ha talls de carreteres, manifestacions estudiantils i enfrontaments amb la policia. La repressió és brutal, amb desenes de morts i milers de detencions.

1997. Revolta estudiantil i obrera a Corea del Sud
Els sindicats i universitaris s'aixequen contra les reformes laborals i la corrupció. Hi ha vagues generals i enfrontaments amb la policia. Centenars de detencions i desenes de ferits.

1997. Disturbis i avalots a Indonèsia (preludi de la crisi asiàtica)
La crisi econòmica i la corrupció del règim de Suharto provoquen protestes a Jakarta i Surabaya. Hi ha saquejos, barricades i repressió militar. Més de 100 morts.

1997. Moviments camperols i vagues al Brasil
El MST reprèn les ocupacions de terres a tot el país. L'abril, la policia massacra 19 camperols a Eldorado dos Carajás. Les imatges recorren el món i provoquen una onada d'indignació internacional.

El moviment es consolida com a força central de resistència rural a Llatinoamèrica.

1997. Disturbis i revolta social a Bolívia
Les comunitats camperoles i indígenes bloquegen carreteres contra la privatització dels recursos naturals. Hi ha morts i centenars de ferits.

1997. Aldarulls i protestes a Sud-àfrica
La desigualtat i la violència policial provoquen noves protestes als suburbis de Johannesburg. Barricades, incendis i detencions.

1997. Protestes antirepressives a França (*banlieues*)
Novament esclaten disturbis als suburbis de Lió i Marsella després de la mort d'un jove migrant a mans de la policia. Barricades i incendis durant diverses nits.

1997. Disturbis i revolta estudiantil a Mèxic (UNAM i Chiapas)
Estudiants protesten per la repressió i la pobresa. Hi ha càrregues policials i enfrontaments. Mentrestant, a Chiapas, l'exèrcit reprimeix comunitats zapatistes, provocant morts i desplaçaments.

1997. Revolta popular a Haití
Protestes contra la corrupció del govern i la pobresa deriven en avalots i saquejos. L'exèrcit reprimeix amb foc real.

1997. Disturbis i repressió a Turquia i Kurdistan
Manifestacions contra la detenció de dirigents kurds i en suport a presos polítics. L'exèrcit respon amb tirotejos i centenars d'arrestos.

1997. Protestes i disturbis a Kenya i Zàmbia
Manifestacions per eleccions lliures i contra la corrupció. Hi ha morts, saquejos i repressió.

1997. Accions anti-globalització i ecologistes a Europa
Accions directes contra reunions del G7 i empreses transnacionals. Bloquejos, sabotatges i repressió a Alemanya, Itàlia i Suïssa.

1998. Caiguda de Suharto i revolta popular a Indonèsia
La crisi econòmica asiàtica del 1997 provoca l'enfonsament del règim autoritari de Suharto. A la primavera de 1998, milers d'estudiants, obrers i ciutadans surten al carrer contra la corrupció i la fam. Les protestes deriven en una revolta general: ocupacions universitàries, incendis de supermercats i combats amb la policia. L'exèrcit dispara contra la multitud, deixant més de 1.000 morts. Finalment, Suharto dimiteix el 21 de maig. Aquesta revolta és un autèntic aixecament popular que posa fi a 32 anys de dictadura militar.

1998. Revolta camperola i indígena a Bolívia
A Cochabamba i Potosí, milers de pagesos i miners bloquegen carreteres contra la privatització dels serveis públics. Hi ha enfrontaments amb la policia i diversos morts. Aquest moviment prefigura les

grans guerres de l'aigua i del gas dels anys següents.

1998. Guerres i revoltes regionals al Congo (Segona Guerra del Congo)
Després de la caiguda de Mobutu, Kabila afronta una rebel·lió generalitzada. Milícies locals i pobles armats s'enfronten a l'exèrcit i a tropes estrangeres. Les ciutats es converteixen en camps de batalla, amb massacres de civils i milions de desplaçats. És una guerra-insurrecció continental que afecta tot el centre d'Àfrica.

1998. Protestes i repressió a Nigèria
La mort del dictador Abacha genera esperances democràtiques, però també avalots i enfrontaments entre faccions. Hi ha saquejos, tirotejos i centenars de morts.

1998. Revolta urbana i banlieue a França
Disturbis a Tolosa, Lió i Marsella després de nous casos de brutalitat policial. Joves migrants aixequen barricades i cremen cotxes. La policia respon amb gasos i detencions massives.

1998. Aldarulls i manifestacions antineoliberals a Corea del Sud
Després de la crisi asiàtica, milers d'obrers i estudiants protesten contra els acomiadaments massius i les reformes del **FMI**. Hi ha vagues, barricades i enfrontaments amb la policia.

1998. Protestes i disturbis a Albània
Després del caos del 1997, nous disturbis esclaten arran de l'assassinat d'un líder opositor. Els manifestants assalten edificis governamentals i hi ha combats al carrer.

1998. Revolta popular i protestes contra el **FMI** a Ghana
La pujada dels preus dels aliments i la devaluació monetària provoquen manifestacions massives. La policia reprimeix amb bales. Diversos morts.

1998. Protestes i repressió a Mèxic (Chiapas)
Les comunitats zapatistes sofreixen noves operacions militars. El 22 de desembre, la massacre d'Acteal (on paramilitars assassinen 45 indígenes tzotzils) sacseja el país i el món. El moviment respon amb mobilitzacions massives.

1998. Revolta indígena i bloquejos a l'Equador
Comunitats quítxues i amazòniques bloquegen carreteres i ciutats contra les polítiques neoliberals. Hi ha enfrontaments i morts.

1998. Disturbis i protestes urbanes a Sud-àfrica
Manifestacions contra l'atur i la pobresa deriven en avalots als suburbis de Johannesburg. Hi ha morts i ferits.

1998. Protestes antiglobalització i ecologistes a Europa (Berlín, Ginebra, Londres)
Bloquejos d'oficines del FMI i el Banc Mundial, sabotatges contra empreses contaminants i enfrontaments amb la policia. Aquests moviments assagen les tàctiques de Seattle 1999, amb xarxes autònomes i comunicació global.

1999. Protestes de Seattle contra l'OMC (EUA)
Del 30 de novembre al 3 de desembre, desenes de milers d'activistes, sindicats, estudiants, ecologistes i moviments socials bloquegen la reunió de l'Organització Mundial del Comerç (OMC). Les manifestacions deriven en enfrontaments amb la policia, gasos lacrimògens i detencions massives. Durant diversos dies, el centre de Seattle és ocupat per la multitud. El moviment combina acció directa, comunicació alternativa i xarxes globals: neix el moviment antiglobalització, primera revolta planetària del món digital.

1999 EC. **Guerra de Kosovo i resistència civil** - Kosovo i República Federal de Iugoslàvia. Durant la guerra de Kosovo, milers de civils albanokosovars donaren suport a xarxes de resistència i a l'Exèrcit d'Alliberament de Kosovo (UÇK) davant la repressió de les forces sèrbies. El conflicte provocà massacres, desplaçaments massius de població i els bombardejos de l'OTAN sobre objectius de la República Federal de Iugoslàvia. La guerra causà més de 10.000 morts i esdevingué un dels episodis més significatius del nou intervencionisme internacional de finals del segle XX.

1999 EC. Protestes per la democratització - Nigèria. Després de la mort del dictador Sani Abacha, estudiants, sindicats i moviments socials es mobilitzaren reclamant democràcia, drets civils i justícia social. Les protestes, especialment a Lagos i Port Harcourt, foren reprimides amb violència i causaren morts i nombrosos ferits, tot i contribuir a l'inici de la transició democràtica.

1999 EC. Revoltes camperoles i cocaleres - Bolívia. Camperols i productors de coca iniciaren mobilitzacions, bloquejos de carreteres i ocupacions d'espais públics contra les polítiques neoliberals, la repressió militar i els plans de privatització dels serveis públics. Aquest cicle de protestes preparà el terreny per a la guerra de l'aigua de Cochabamba de l'any 2000.

1999 EC. Revolta indígena i popular - Equador. Les organitzacions indígenes, encapçalades per la CONAIE, protagonitzaren grans mobilitzacions contra les polítiques d'ajust estructural, la crisi econòmica i les mesures impulsades pel FMI. Aquestes protestes desembocarien el gener del 2000 en l'ocupació del Congrés i en la caiguda del president Jamil Mahuad.

1999 EC. Mobilitzacions populars i ascens d'Hugo Chávez - Veneçuela. L'elecció d'Hugo Chávez com a president es produí en un context de forta mobilització social després del Caracazo de 1989. Durant el procés constituent es registraren protestes, enfrontaments puntuals i una intensa mobilització dels barris populars que reclamaven justícia social i una profunda transformació política.

1999 EC. Disturbis als suburbis - França. Diversos barris perifèrics de l'àrea de París registraren disturbis després de la mort d'un jove durant una intervenció policial. Els enfrontaments, amb barricades i incendis de vehicles, reflectiren el malestar social acumulat als suburbis i anticiparen les grans revoltes urbanes de 2005.

1999 EC. Protestes contra la pobresa i la corrupció - Sud-àfrica. Diverses comunitats urbanes protagonitzaren protestes contra l'atur, la pobresa, la manca de serveis públics i la corrupció. En alguns municipis les mobilitzacions derivaren en disturbis i enfrontaments amb la policia.

1999 EC. Protestes contra l'FMI i la corrupció - Kenya. Estudiants, sindicats i organitzacions socials es mobilitzaren contra les polítiques d'ajust econòmic, la corrupció governamental i la repressió policial. Diverses manifestacions acabaren amb càrregues policials, morts i desenes de ferits.

1999 EC. Aldarulls contra la pobresa - Haití i República Dominicana. Manifestacions contra la crisi econòmica, la corrupció i l'augment del cost de la vida derivà en saquejos, enfrontaments amb les forces de seguretat i diverses víctimes mortals.

1999 EC. Protestes antiglobalització - Europa.

Milers de manifestants participaren en mobilitzacions contra les polítiques neoliberals coincidint amb reunions del G7, del Banc Mundial i d'altres organismes internacionals a ciutats com Colònia, Londres i Ginebra. Les protestes, marcades per bloquejos i enfrontaments amb la policia, prepararen el gran cicle antiglobalització que culminaria amb les mobilitzacions de Seattle aquell mateix any.

1999 EC. **Captura d'Abdullah Öcalan i revoltes kurdes** - Kurdistan i diàspora kurda. Abdullah Öcalan fou capturat a Nairobi en una operació dels serveis secrets turcs amb suport internacional i traslladat a Turquia, on fou condemnat inicialment a mort, pena posteriorment commutada per cadena perpètua. Des de la presó d'Îmralı desenvolupà la teoria del confederalisme democràtic, basada en l'autogovern local, l'ecologia, el feminisme i la democràcia directa. La seva detenció desencadenà protestes massives, disturbis i revoltes arreu del Kurdistan i de la diàspora kurda. El 15 de febrer, conegut com *Roja Reş* ("dia negre"), és recordat per la repressió exercida contra els manifestants i per les nombroses immolacions en senyal de protesta.

2000 EC. **Guerra de l'Aigua de Cochabamba** - Bolívia. La privatització del servei d'aigua de Cochabamba i la seva concessió a un consorci internacional provocaren una insurrecció popular encapçalada per la Coordinadora de Defensa de l'Aigua i de la Vida. Vagues, bloquejos de carreteres, assemblees populars i enfrontaments amb la policia paralitzaren la ciutat durant setmanes. El govern decretà l'estat de setge, amb un balanç d'un mort, centenars de ferits i nombroses detencions. Finalment, la mobilització aconseguí revertir la privatització i es convertí en un símbol internacional de la lluita contra el neoliberalisme.

2000 EC. Protestes contra el FMI i el Banc Mundial - Praga, República Txeca. Al setembre, desenes de milers d'activistes anticapitalistes, ecologistes i sindicalistes bloquejaren la cimera del Fons Monetari Internacional i del Banc Mundial. Les mobilitzacions derivaren en forts enfrontaments amb la policia, amb barricades, càrregues i centenars de detencions. Les protestes consolidaren la xarxa antiglobalització europea iniciada a Seattle l'any anterior.

2000 EC. Revolta indígena i popular - Equador. El gener, una aliança entre la CONAIE, altres organitzacions indígenes i un grup de militars encapçalats pel coronel Lucio Gutiérrez provocà la caiguda del president Jamil Mahuad. Els manifestants ocuparen el Congrés i constituïren breument una junta de govern,

dissolta poques hores després per les forces armades. L'aixecament demostrà la força política del moviment indígena equatorià.

2000–2005 EC. Segona Intifada o Intifada d'Al-Aqsa - Territoris Palestins ocupats. Després del fracàs del procés d'Oslo i de la visita d'Ariel Sharon a l'Esplanada de les Mesquites, esclatà una nova insurrecció palestina. El conflicte es caracteritzà per una forta militarització, amb atacs armats, atemptats suïcides, incursions de l'exèrcit israelià i una repressió molt intensa. A diferència de la Primera Intifada, l'autoorganització popular tingué un paper menor davant l'escalada bèl·lica.

2000 EC. Protestes socials i revoltes al delta del Níger - Nigèria i Níger. A Nigèria, les protestes contra la pujada del preu dels combustibles, la pobresa i la corrupció desencadenaren vagues, manifestacions i enfrontaments amb les forces de seguretat. Paral·lelament, al Níger continuaren les mobilitzacions i episodis de resistència de comunitats tuaregs davant la marginació política i econòmica.

2000 EC. Protestes indígenes i camperoles - Guatemala i Hondures. Organitzacions camperoles i pobles indígenes protagonitzaren bloquejos de carreteres i manifestacions contra les polítiques d'ajust estructural, les privatitzacions i les mesures impulsades pels organismes financers internacionals. Les mobilitzacions foren reprimides amb diversos morts i nombrosos ferits.

2000 EC. Revoltes indígenes i pageses - Perú. Comunitats aimares i quítxues, juntament amb moviments camperols i socials, es mobilitzaren contra les polítiques neoliberals del govern d'Alberto Fujimori. Les protestes inclogueren ocupacions de terres, marxes i bloquejos, i foren reprimides amb violència en un context de creixent crisi política.

2000 EC. Protestes socials i violència postreferèndum - Indonèsia i Timor Oriental. A Indonèsia continuaren les mobilitzacions estudiantils i obreres contra la crisi econòmica i la corrupció. Paral·lelament, a Timor Oriental les milícies proindonèsies mantingueren atacs armats després del referèndum d'independència de 1999, provocant noves víctimes i desplaçaments de població.

2000 EC. Protestes contra la corrupció - Kenya. Estudiants, sindicats i moviments juvenils es mobilitzaren contra la corrupció, la precarietat i la repressió policial. Diverses manifestacions acabaren amb càrregues policials, morts i nombroses detencions.

2000 EC. Disturbis als suburbis - França. Diversos barris perifèrics de París i Lió registraren disturbis després de la mort de joves durant intervencions policials. Barricades, incendis de vehicles i enfrontaments amb la policia evidenciaren el malestar social existent a les banlieues franceses.

2000 EC. Protestes contra la pobresa i la repressió - Algèria. Joves, estudiants i persones en situació d'atur protagonitzaren manifestacions a Alger, Orà i altres ciutats contra la crisi econòmica, l'atur i la repressió estatal. Els enfrontaments amb les forces de seguretat causaren morts i centenars de ferits.

2000 EC. Protestes antiglobalització contra l'FMI i el Banc Mundial - Washington D.C., Estats Units. L'abril de 2000, milers d'activistes bloquejaren les reunions del Fons Monetari Internacional i del Banc Mundial. Les protestes, inspirades per les mobilitzacions de Seattle i Praga, acabaren amb càrregues policials, detencions massives i l'ús intensiu de gasos lacrimògens, consolidant el moviment antiglobalització internacional.

2001 EC. Protestes contra el G8 de Gènova - Gènova, Itàlia. Entre el 19 i el 22 de juliol, més de 300.000 persones es manifestaren contra la cimera del G8. Les protestes derivaren en forts enfrontaments amb la policia, amb barricades, càrregues, ús de gasos lacrimògens i centenars de ferits. El manifestant Carlo Giuliani fou mort per un agent dels carrabiners i la policia assaltà violentament l'escola Díaz, on s'allotjaven activistes i periodistes. Gènova es convertí en el símbol de la confrontació entre el moviment antiglobalització i els estats neoliberals.

2001 EC. Rebel·lió del Corralito - Argentina. Els dies 19 i 20 de desembre, després de setmanes de cacerolazos, saquejos i protestes contra el bloqueig dels dipòsits bancaris

(corralito), milions de persones ocuparen els carrers de Buenos Aires i d'altres ciutats. La repressió policial causà desenes de morts i centenars de ferits, mentre el president Fernando de la Rúa abandonava la Casa Rosada en helicòpter. Les assemblees populars, els moviments de piqueteros i les organitzacions veïnals impulsaren formes d'autoorganització que convertiren aquesta revolta en un dels principals referents dels moviments socials llatinoamericans contemporanis.

2001 EC. Segona Intifada o Intifada d'Al-Aqsa - Territoris Palestins ocupats.
La insurrecció palestina continuà intensificant-se durant el 2001 amb enfrontaments diaris entre la població palestina i l'exèrcit israelià. Les incursions militars, els bombardejos, els atemptats i les operacions armades provocaren milers de víctimes i consolidaren la militarització del conflicte iniciat l'any anterior.

2001 EC. Revolta indígena contra les polítiques de l'FMI - Equador.
La CONAIE, juntament amb sindicats i organitzacions camperoles, protagonitzà un nou aixecament contra les mesures d'austeritat, la dolarització i les reformes neoliberals impulsades pel govern de Gustavo Noboa sota les directrius de l'FMI. Les mobilitzacions inclogueren bloquejos de carreteres, marxes i ocupacions d'espais públics, consolidant el moviment indígena com un dels principals actors polítics del país.

2001 EC. Revolta popular i caiguda de Joseph Estrada - Filipines.
Al gener, milions de persones ocuparen els carrers de Manila exigint la dimissió del president Joseph Estrada, acusat de corrupció. Les protestes, conegudes com a EDSA II, culminaren amb la seva destitució i l'accés a la presidència de Gloria Macapagal Arroyo.

2001 EC. Protestes antiglobalització de Göteborg - Göteborg, Suècia.
Durant la cimera de la Unió Europea del juny de 2001, milers d'activistes bloquejaren el centre de la ciutat. La policia obrí foc amb munició real contra diversos manifestants, ferint-ne tres, en un dels episodis de repressió més greus del moviment antiglobalització europeu abans de Gènova.

2001 EC. Protestes contra el règim penitenciari - Turquia.
Les vagues de fam iniciades per presos polítics contra les presons de tipus F continuaren durant el 2001. Les mobilitzacions als carrers foren reprimides mentre continuaven les conseqüències de l'operació «Retorn a la Vida», començada a finals del 2000, que provocà desenes de morts entre presos i activistes.

2001 EC. Protestes antiglobalització de Barcelona - Barcelona, Catalunya.
Durant les mobilitzacions contra la reunió del Banc Mundial i altres institucions econòmiques internacionals, milers d'activistes ocuparen els carrers de Barcelona. Les manifestacions inclogueren bloquejos, actes de desobediència civil i enfrontaments amb la policia,

consolidant la ciutat com un dels principals referents del moviment antiglobalització europeu.

2001 EC. Primavera Negra de la Cabília - Cabília, Algèria. La mort del jove Massinissa Guermah sota custòdia de la gendarmeria desencadenà una gran insurrecció popular a la Cabília. Durant mesos es produïren manifestacions, barricades i enfrontaments amb les forces de seguretat, amb un balanç superior als 120 morts i milers de ferits. El moviment reclamava dignitat, drets democràtics i el reconeixement del poble amazic.

2001 EC. Protestes contra la pobresa i la corrupció - Nigèria. Sindicats, estudiants i organitzacions socials convocaren vagues i manifestacions contra la pobresa, la corrupció i les polítiques econòmiques del govern. Diverses mobilitzacions acabaren amb enfrontaments, morts i nombroses detencions.

2001 EC. Protestes antiglobalització - Quebec, Canadà, i Washington DC, Estats Units. Milers d'activistes es mobilitzaren contra la Cimera de les Amèriques al Quebec i contra les reunions del Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial a Washington. Les protestes inclogueren bloquejos, accions de desobediència civil i forts enfrontaments amb la policia, amb centenars de detencions.

2001 EC. Disturbis als suburbis - França.

Diversos barris perifèrics francesos registraren disturbis després de la mort d'un jove durant una persecució policial. Barricades, incendis de vehicles i enfrontaments amb les forces de seguretat reflectiren la persistència del malestar social a les banlieues.

2002 EC. Cop d'Estat i contramobilització popular - Veneçuela. L'abril de 2002, una aliança d'empresaris, sectors militars i dirigents de l'oposició destituí temporalment el president Hugo Chávez i proclamà un govern provisional. La mobilització massiva de milers de persones procedents dels barris populars de Caracas, juntament amb sectors lleials de les forces armades, aconseguí restituir Chávez al poder només dos dies després. Els enfrontaments causaren una vintena de morts i centenars de ferits, i consolidaren el procés bolivarià i les formes d'organització comunitària.

2002 EC. Revoltes pel gas i contra el neoliberalisme - Bolívia. Organitzacions camperoles, miners, sindicats i moviments socials intensificaren les mobilitzacions contra les polítiques neoliberals, la privatització dels recursos naturals i els projectes d'exportació del gas. Bloquejos de carreteres, vagues i ocupacions prepararen el gran cicle insurreccional que culminaria el 2003 amb la caiguda del president Gonzalo Sánchez de Lozada.

2002 EC. Resistència durant la Segona Intifada - Territoris Palestins ocupats. L'exèrcit israelià llançà l'operació Escut Defensiu, ocupant gran part de Cisjordània, assetjant Ramal·lah i protagonitzant combats espe-

cialment intensos al camp de refugiats de Jenín. Les operacions militars provocaren centenars de morts i una destrucció generalitzada, mentre la població palestina mantenia diverses formes de resistència sota ocupació.

2002 EC. Fòrum Social Europeu i mobilitzacions contra la guerra - Florència, Itàlia.
Al novembre, centenars de milers de persones participaren en el primer Fòrum Social Europeu i en una de les manifestacions pacifistes més multitudinàries d'Europa contra la imminent invasió de l'Iraq i les polítiques neoliberals. Les mobilitzacions consolidaren la coordinació dels moviments socials europeus iniciada amb el cicle antiglobalització.

2002 EC. Vagues generals contra l'augment del preu dels combustibles - Nigèria.
Sindicats i moviments socials convocaren diverses vagues generals i manifestacions contra l'increment del preu dels carburants i les polítiques econòmiques del govern. Les protestes derivaren en enfrontaments amb les forces de seguretat, amb morts, ferits i nombroses detencions.

2002 EC. Protestes contra el règim penitenciari - Turquia.
Continuaren les mobilitzacions de presos polítics i organitzacions d'esquerra contra les presons de tipus F i les condicions d'aïllament. Les manifestacions foren reprimides amb violència, mentre les vagues de fam continuaven causant nombroses víctimes.

2002 EC. Protestes socials i estudiantils - Indonèsia.
Treballadors, estudiants i moviments socials protagonitzaren noves mobilitzacions contra la corrupció, la crisi econòmica i les polítiques governamentals. Diverses protestes acabaren amb disturbis, incendis i enfrontaments amb la policia.

2002 EC. Revoltes urbanes als suburbis - França.
Diversos barris perifèrics de ciutats com Lió i Marsella registraren disturbis després de nous episodis de violència policial. Les protestes inclogueren barricades, incendis de vehicles i enfrontaments amb les forces de seguretat, en un context de creixent exclusió social.

2002 EC. Protestes socials contra les polítiques neoliberals - Argentina i Brasil.
Els moviments de piqueters, sindicats i organitzacions camperoles intensificaren els bloquejos de carreteres, ponts i centres urbans contra les polítiques d'ajust econòmic i les conseqüències de la crisi financera regional. Les mobilitzacions foren reprimides amb càrregues policials i nombroses detencions.

2002 EC. Continuació de la Primavera Negra de la Cabília - Algèria.
Les protestes iniciades l'any anterior a la Cabília continuaren amb manifestacions massives en defensa dels drets del poble amazic i contra la repressió estatal. Els enfrontaments amb les forces de seguretat provocaren noves víctimes mortals, centenars de ferits i nombroses detencions.

2003. Revoltes globals contra la guerra de l'Iraq
El 15 de febrer, més de 30 milions de persones es manifesten simultàniament arreu del món contra la invasió nord-americana de l'Iraq. És la mobilització global més gran de la història. Malgrat la seva magnitud, la guerra comença al març. Hi ha protestes i disturbis en desenes de capitals, amb càrregues, ferits i detencions.

2003. Guerra del Gas i insurrecció a Bolívia
A l'octubre, El Alto i La Paz esclaten en una revolta massiva contra l'exportació de gas i la repressió militar. Els manifestants bloquegen carreteres i aixequen barricades; l'exèrcit mata més de 60 persones. El president Sánchez de Lozada fuig als EUA. Bolívia entra en un nou cicle revolucionari.

2003. Disturbis i revolta a Nigèria
Els talls de llum, l'escassetat d'aliments i la corrupció provoquen avalots. Hi ha centenars de morts.

2003. Aldarulls a França (*banlieues*)
Disturbis després de la mort d'un jove migrant. Barricades i cotxes cremats.

2003. Protestes antiglobalització a Ginebra i Evian (**G8**)
Moviments anticapitalistes bloquegen el pas dels dirigents. Hi ha violència policial, ferits i centenars de detencions.

2004. Insurrecció popular i caiguda d'Aristide a Haití
El febrer, milícies rebels i barris populars s'aixequen contra la pobresa i la corrupció. Les protestes deriven en combats armats i saquejos. El president Aristide fuig del país; els EUA intervenen militarment. Hi ha centenars de morts.

2004. Protestes i bloquejos a Bolívia
Els moviments camperols i obrers tornen a ocupar ciutats i carreteres exigint la nacionalització del gas. Hi ha enfrontaments amb l'exèrcit i desenes de morts.

2004. Revolta indígena i popular a l'Equador
El moviment indígena bloqueja carreteres i seu governamentals contra la corrupció. Hi ha repressió i ferits.

2004. Disturbis i avalots a Indonèsia i Timor Oriental
Manifestacions per la pobresa i la corrupció deriven en combats amb la policia.

2004. Moviment camperol i ocupacions del MST al Brasil
El moviment continua expandint-se amb ocupacions i enfrontaments amb la policia rural.

2004. Revolta i protestes a Sud-àfrica
Manifestacions als suburbis de Johannesburg i Durban contra la po-

bresa. Barricades i repressió.

2004. Enfrontaments a **Palestina** (**Gaza**)
L'exèrcit israelià reprèn les incursions amb tancs i bombardejos. La resistència respon amb atacs i emboscades.

2004. Disturbis i protestes a França (*banlieues*)
Noves revoltes després de la mort d'un adolescent. Cotxes cremats i desenes de detinguts.

2004–2011. Reorganització del **moviment kurd**
El **PKK** es transforma en una xarxa de moviments autònoms regionals (KCK, PYD, PJAK) que adopten el **confederalisme democràtic** d'**Öcalan**. A Turquia, es creen partits legals i municipis autogestionats; a l'Iraq, el Kurdistan iraquià obté autonomia després de la caiguda de Saddam Hussein (2003). El moviment es consolida com a força democràtica regional.

2004. Revolta de Qamishli (**Rojava**, Síria)
Alçament popular **kurd** després d'enfrontaments amb forces del règim sirià. Manifestacions, disturbis i repressió armada amb desenes de morts. Primera rebel·lió kurda de masses a Síria. Precedent directe de la revolució de Rojava.

2004–present. Moviments contra represas de l'**FMI**/**Banc Mundial** a l'Índia (Narmada Bachao Andolan)
El Narmada Bachao Andolan ha resistit mega-represas finançades pel **Banc Mundial** i l'**FMI** que inundaven pobles "adivasi" i terres agrícoles. Les mobilitzacions inclouen marxes massives, ocupacions i desobediència civil. És un dels moviments anti-represa i socioambientals més duradors i emblemàtics de l'Índia.

2005. Revolta de les *banlieues* (França)
A finals d'octubre, dos joves —Zyed Benna i Bouna Traoré— moren electrocutats mentre fugien de la policia a Clichy-sous-Bois. L'incident desferma una onada de ràbia que s'estén com un incendi per tot França: més de 300 ciutats viuen nits d'enfrontaments, incendis i barricades. La joventut dels suburbis, majoritàriament d'origen magribí i africà, s'alça contra la pobresa, el racisme i la brutalitat policial. Hi ha més de 10.000 vehicles cremats i 3.000 detencions. El govern declara l'estat d'emergència per primera vegada des de la guerra d'Algèria. Aquesta és una revolta social de dimensions històriques, símbol de l'exclusió estructural de la França post-colonial.

2005. Revolta del Gas i caiguda de Carlos Mesa (Bolívia)
A l'octubre i novembre, El Alto i La Paz tornen a esclatar. Camperols, miners i veïns bloquegen carreteres exigint la nacionalització del gas natural i la sortida de les multinacionals. Els enfrontaments amb la policia deixen desenes de morts. El president Carlos Mesa dimiteix, i s'obre el camí per a l'elecció d'Evo Morales. És la culminació del cicle revolucionari bolivià iniciat el 2000 amb la Guerra de l'Aigua.

2005. Insurrecció d'Andijon (Uzbekistan)
A la ciutat d'Andijon, una protesta per l'empresonament d'empresaris locals es va transformar en una insurrecció massiva contra el règim autoritari d'Islam Karimov. Els rebels van ocupar edificis oficials, van alliberar presos i van reunir una multitud que reclamava reformes polítiques i econòmiques. L'exèrcit va respondre amb una repressió indiscriminada que va causar centenars o fins i tot milers de morts, segons fonts independents. L'aixecament esdevingué un símbol de la resistència postsoviètica davant les dictadures d'Àsia Central i continua sent un tema tabú dins d'Uzbekistan.

2005. Revoltes **kurdes** a Rojhilat després de l'assassinat de Shivan Qaderi (Iran)
Insurreccions urbanes espontànies arran de l'assassinat d'un jove kurd per forces de seguretat iranianes. Enfrontaments, crema de símbols estatals i repressió severa. Fort protagonisme juvenil. Reactivació del cicle insurreccional kurd a l'Iran.

2005. Protestes i disturbis a l'Iraq
La guerra entra en una fase de resistència generalitzada. A Fallujah, Samarra i Bagdad, insurgents i civils armats s'enfronten a tropes nord-americanes i iraquianes.

2005. Protestes camperoles i indígenes a l'Equador
Comunitats quítxues bloquegen carreteres i ocupen ciutats contra els acords comercials amb els
EUA i la corrupció. Hi ha repressió i morts.

2005. Disturbis i protestes a Nigèria
La pujada dels preus del combustible provoca una onada d'avalots i vagues generals. Hi ha centenars de morts i enfrontaments amb la policia.

2005. Protestes i repressió a Sud-àfrica
A Johannesburg i Durban, els moviments de veïns i aturats protesten contra els talls d'aigua i llum. Barricades, incendis i càrregues policials.

2005. Revolta estudiantil i social a Xile i Argentina
Moviments juvenils s'enfronten a la policia per l'educació pública i contra les retallades. A Buenos Aires i Santiago, hi ha ocupacions d'escoles i centenars de detencions.

2005. Protestes i avalots a Indonèsia
Les retallades i la pujada del combustible provoquen disturbis a Jakarta i Medan. Hi ha morts i ferits.

2005. Protestes obreres i miners a la Xina
A les províncies industrials del sud, treballadors migrants s'aixequen contra els impagaments i les condicions laborals. Hi ha vagues, combats amb la policia i centenars de detencions.

2005. Protestes i disturbis a Kenya
Manifestacions contra la corrupció i la pobresa deriven en avalots i repressió. Hi ha morts i ferits.

2005. Protestes anti-capitalistes i disturbis a Grècia
Moviments estudiantils i anarquistes ocupen carrers i universitats. Hi ha càrregues, ferits i detencions.

2005. Protestes contra el **FMI** a Washington DC i Hong Kong
Les reunions del **Banc Mundial** i l'**OMC** tornen a ser bloquejades per activistes globals. Hi ha enfrontaments amb la policia i detencions massives.

2006. **Insurrecció de Oaxaca** (Mèxic)
El juny, una vaga de mestres contra la repressió del governador Ulises Ruiz es converteix en una revolta popular. Les comunitats i barris organitzen barricades, ocupen edificis, emissores de ràdio i televisions. La ciutat queda durant mesos sota control popular autogestionat per l'Assemblea Popular dels Pobles d'Oaxaca (APPO). L'exèrcit intervé a finals d'octubre, deixant desenes de morts i centenars de detencions. És una de les experiències revolucionàries més profundes d'Amèrica Llatina contemporània.

2006. Revolta estudiantil a França (CPE)
El març, milions d'estudiants i treballadors surten als carrers contra el "Contracte de Primer Empleat". Les ocupacions d'universitats deriven en disturbis, càrregues i enfrontaments amb la policia a París, Nantes i Rennes. El govern retira la llei després de setmanes d'agitació.

2006. Protestes i repressió a **Palestina** (Gaza i Cisjordània)
Després de la victòria electoral de Hamas, esclata la violència entre faccions palestines i l'exèrcit israelià intensifica els bombardejos. Hi ha centenars de morts civils i combats urbans.

2006. Disturbis i revoltes a Grècia
Atenes i Tessalònica viuen manifestacions estudiantils i obreres contra la reforma educativa. Hi ha enfrontaments, barricades i detencions massives.

2006. Protestes i repressió a Nepal
Després de setmanes de mobilitzacions i vagues generals, el rei Gyanendra és obligat a restaurar el parlament. Hi ha morts i ferits en els carrers. La revolta obre el camí cap al final de la monarquia.

2006. Protestes i disturbis a Xile ("revolta dels pingüins")
Centenars de milers d'estudiants secundaris s'aixequen contra la privatització de l'educació. Ocupen escoles, bloquegen carrers i s'enfronten a la policia.

2006. Disturbis i repressió a Nigèria i Sud-àfrica
Protestes contra la pujada de preus i la corrupció. Hi ha avalots, saquejos i repressió policial.

2006–present. Resistència indígena contra represas i megaprojectes al Brasil (Kayapó, Munduruku)
Els pobles Kayapó i Munduruku han resistit represas, mineres i projectes extractius que envaeixen territoris amazònics. Organitzen bloquejos fluvials, ocupacions d'obres i enfrontaments amb seguretat privada i forces estatals. Aquesta resistència sostinguda és un dels moviments eco-indígenes més importants del món.

2006. Serhildan arran de l'assassinat de militants kurds (Bakur)
Revoltes generalitzades després de la mort de militants kurds sota custòdia o repressió estatal. Manifestacions massives que deriven en disturbis, crema de símbols estatals i xocs violents. Participació destacada de joves i barris populars. Reafirmació del serhildan com a forma de lluita urbana.

2007. Protestes i avalots a Birmània (Revolta dels monjos)
El setembre, milers de monjos budistes i civils surten als carrers de Rangun contra la dictadura militar i la pujada del combustible. L'exèrcit obre foc i hi ha centenars de morts. Les imatges de les túniques vermelles es converteixen en símbol global de resistència.

2007. Protestes i disturbis a França
Noves revoltes a les *banlieues* després de la mort de dos joves en persecució policial. Barricades i cotxes incendiats.

2007. Protestes i vagues al Nepal i Índia (maoistes)
Guerrilles maoistes mantenen enfrontaments amb l'exèrcit i ocupacions de terres.

2007. Protestes anti-capitalistes a Alemanya (**G8** de Heiligendamm)
Milers d'activistes bloquegen les carreteres i les rutes d'accés a la cimera. Hi ha enfrontaments amb la policia, centenars de ferits i detencions.

2008. Revolta de desembre a Grècia
El 6 de desembre, la policia assassina el jove **Alexis Grigoropoulos** a Atenes. La ciutat esclata: estudiants, treballadors i migrants aixequen barricades i ocupen universitats. Els disturbis s'estenen per tot el país i durant setmanes Grècia viu una autèntica insurrecció juvenil.

2008. Disturbis i vagues a Egipte (Mahalla al-Kubra)
El 6 d'abril, una vaga obrera en una fàbrica tèxtil es converteix en protesta nacional. Hi ha càrregues, morts i detencions. Aquesta data donarà nom al Moviment 6 d'Abril, clau de la futura Primavera Àrab.

2008. Revolta indígena i camperola a Bolívia
Bloquejos i combats a Sucre i Pando per la nova Constitució. Hi ha morts i ferits.

2008. Avalots de la fam a Haití
A l'abril, després de mesos d'inflació i escassetat, el preu de l'arròs i altres productes bàsics es dispara. A Port-au-Prince i altres ciutats, la població (principalment dones i joves dels barris més pobres) surt al carrer, aixeca barricades i assalta magatzems d'aliments i edificis governamentals. L'exèrcit i les tropes de l'ONU (MINUSTAH) responen amb foc real. Hi ha almenys una desena de morts i nombrosos ferits. La revolta força la caiguda del primer ministre Jacques-Édouard Alexis. És una insurrecció col·lectiva davant la misèria estructural imposada per les polítiques del **FMI**.

2008. Protestes per la fam a Egipte
Entre març i abril, treballadors i famílies fan cua durant hores per aconseguir pa subvencionat mentre els preus dels cereals s'enfilen. Les protestes esclaten a Mahalla al-Kubra i s'estenen a altres ciutats del delta del Nil. Hi ha vagues obreres, enfrontaments amb la policia, incendis i saquejos. Més de 20 morts i centenars de detinguts.

2008. Avalots i disturbis per la fam a Camerun
El febrer i març, la pujada dels preus dels aliments i del combustible provoca manifestacions espontànies a Douala, Yaoundé i altres ciutats. Les protestes deriven ràpidament en avalots i saquejos. La policia i l'exèrcit disparen contra la multitud, deixant més de 100

morts. El govern de Paul Biya decreta el toc de queda i reprimeix massivament.

2008. Protestes i disturbis a França (*banlieues*)
Noves revoltes després d'un altre cas de brutalitat policial. Centenars de cotxes cremats.

2008–present. Revoltes contra mineria i corporacions a Filipines (Lumad)
Les comunitats Lumad del Mindanao han lluitat contra mineres d'or i níquel que destrueixen boscos i expulsen poblacions locals. Han creat escoles autònomes, bloquejat carreteres i resistit atacs paramilitars. El moviment és un símbol de la defensa indígena davant la militarització corporativa.

2009. Revolta verda a l'Iran
Després de les eleccions fraudulentes que mantenen Ahmadinejad al poder, milions de persones surten al carrer a Teheran i altres ciutats. Les manifestacions són reprimides amb foc real i detencions massives. La mort de Neda Agha-Soltan esdevé un símbol global.

2009. Protestes i disturbis a Islàndia (Revolució de les Cassoles)
Les protestes iniciades el 2008 culminen amb la caiguda del govern. Ciutadans ocupen el parlament i s'enfronten a la policia amb pedres i ous. És la primera victòria directa de la crisi financera europea.

2009. Protestes i repressió a Grècia
El moviment del 2008 continua actiu. Hi ha noves ocupacions i enfrontaments amb la policia.

2009. Protestes i bloquejos a Bolívia i Veneçuela
Moviments camperols i obrers exigeixen profunditzar els processos revolucionaris. Hi ha morts en enfrontaments.

2010–2012. **Primavera Àrab**
Sèrie d'insurreccions que derroquen governs i obren guerres civils: Tunísia, Egipte, Líbia, Iemen, Bahrain i Síria. Protestes inicials contra la pobresa i la corrupció es transformen en revolució i contrarevolució.

A continuació s'enumeren totes les revoltes i revolucions emmarcades dins la Primavera Àrab:

TUNÍSIA
1. 2010–2011. Revolució del Gessamí

L'immolació de Mohamed Bouazizi va encendre protestes massives contra el preu de vida, la corrupció i la brutalitat policial. Les mobilitzacions van ocupar ciutats senceres i es van enfrontar a les forces del règim. El dictador Ben Ali fugí el gener de 2011. Tunísia es convertí en el detonant de tota la Primavera Àrab.

2. 2011. Revoltes de la Kasbah I i II (Tunis)

Després de la caiguda de Ben Ali, milers de joves i activistes van acampar a la plaça Kasbah exigint la fi del govern provisional, vinculat a l'antic règim. Hi hagué enfrontaments i assalts a edificis oficials. Aquestes protestes van accelerar la dimissió del primer ministre Ghannouchi.

EGIPTE
3. 2011. Revolució del 25 de Gener (Plaça Tahrir)

Les protestes massives contra Mubarak van ocupar places i carrers durant setmanes, amb enfrontaments greus amb la policia i els Baltagiyya. L'acampada de Tahrir es va convertir en un centre d'autogestió. Mubarak dimití després de 30 anys al poder.

4. 2011. Batalles de la Rua Mohamed Mahmoud (novembre)

Enfrontaments intensos entre protestants i policia militar prop del Ministeri de l'Interior. Les mobilitzacions denunciaven la junta militar del SCAF. Va causar centenars de ferits i va reforçar la demanda d'acabar amb el control militar.

5. 2011. Incidents de Maspero (octubre)

Protesta liderada per cristians coptes contra la discriminació va ser reprimida amb blindats de l'exèrcit, causant més de 20 morts. Va revelar les divisions internes post-Mubarak i la

persistència de la violència estatal.

6. 2012. Segona onada de protestes contra el govern Mursi

Tensió social per la nova constitució i les polítiques de concentració de poder. Les protestes van ocupar places i hi hagué enfrontaments amb islamistes. Aquesta crisi preparà el camí per al cop de 2013.

LÍBIA

7. 2011. Insurrecció de Bengasi i guerra civil

Començà com una protesta contra detencions arbitràries i va esdevenir una revolta armada contra Gaddafi. Ciutats orientals van formar consells revolucionaris. Grups rebels armats prenen ciutats mentre l'OTAN bombardeja el país. La guerra culminà amb la caiguda i mort del dictador, però el país queda fragmentat.

8. 2011. Aixeaments de Misrata, Zawiya i Nafusa

Diverses regions es van insurreccionar simultàniament contra Gaddafi. Misrata resistí setges brutals; la muntanya Nafusa fou un focus clau de guerrilla. Aquestes revoltes locals contribuïren al col·lapse del règim.

SÍRIA

9. 2011–actualitat. Revolta siriana

Protestes a Daraa contra la tortura policial es van estendre ràpidament per tot el país. La repressió extrema convertí el moviment en una guerra civil multipartida. Milícies rebels i kurdes van crear zones autònomes. És el conflicte més devastador de tot el cicle.

10. 2011. Revolta de Homs i baba Amr

La ciutat de Homs esdevingué un bastió insurreccional amb barricades, assemblees i resistència armada. El setge governamental causà milers de morts i destruí barris sencers.

BAHRAIN

11. 2011. Revolta de la Rotonda de la Perla

Moviment democràtic liderat per la població xiïta contra la monarquia sunnita. L'ocupació de la rotonda va crear un espai permanent de protesta. Aràbia Saudita va intervenir amb tancs per sufocar la revolta.

IEMEN

12. 2011. Revolta popular contra Ali Abdallah Saleh

Protestes massives van ocupar places de Sana'a i Taiz contra un règim de 33 anys. Les divisions entre tribus i sectors militars van fer esclatar combats a la capital. Saleh va dimitir el 2012, però el país derivà cap a una guerra civil.

MARROC

13. 2011. Moviment del 20 de Febrer

Protestes juvenils contra la corrupció i per una monarquia parlamentària. Encara que menys massives que a Tunísia o Egipte, van generar reformes constitucionals. Repressió selectiva i control governamental van limitar el seu impacte.

ALGÈRIA

14. 2011. Protestes contra l'estat d'emergència

Manifestants exigiren l'aixecament de l'estat d'excepció vigent des de 1992 i mesures socials. Tot i la mobilització, la repressió i el control policial van frenar una escalada major. L'estat d'emergència es va aixecar parcialment aquell any.

IRAQ

15. 2011. Revolta de la Plaça Tahrir (Bagdad)

Protestes contra la corrupció, falta d'electricitat i sectarisme governamental. Les places van ser ocupades i hi hagué múltiples enfrontaments. Va ser part de la onada àrab però amb menor escala a causa del context post-invasió.

SUDAN

16. 2011–2013. Cicle de protestes contra Omar al-Bashir

Manifestacions estudiantils i populars contra l'augment de preus i la repressió. Les protestes van ser durament reprimides, però van sembrar les bases del moviment que, més tard, enderrocaria Bashir el 2019.

MAURITÀNIA

17. 2011. Protestes democràtiques

Moviment petit però sostingut que denunciava la pobresa, el racisme estructural i l'esclavitud. Repressió ràpida, però significatiu com a part de la onada regional.

JORDÀNIA

18. 2011–2012. Revoltes per reformes democràtiques

Protestes contra la corrupció i contra el sistema de monarquia amb poder absolut. El rei Abdallah II anuncià reformes limitades. Les mobilitzacions van continuar un any, però sense ruptura de règim.

OMAN

19. 2011. Revolta de Sohar

Protestes per condicions laborals i corrupció. Enfrontaments amb la policia i ocupació de rotondes i edificis administratius. El govern oferí reformes econòmiques per evitar una escalada major.

ARÀBIA SAUDITA
20. 2011–2012. Revoltes xiïtes a l'Est del país

Protestes als districtes xiïtes de Qatif i al-Awamiyah contra discriminació i detencions arbitràries. Enfrontaments armats i repressió severa. Una de les revoltes menys conegudes però més significatives.

2010. Protestes massives i disturbis a Grècia
L'austeritat imposada per la UE provoca una sèrie de vagues generals i enfrontaments amb la policia. Els incendis al Parlament simbolitzen l'inici de la revolta europea contra la crisi.

2010. Protestes estudiantils al Regne Unit
Desenes de milers d'estudiants ocupen universitats i assalten la seu del Partit Conservador a Londres contra la pujada de taxes. Hi ha càrregues i detencions.

2010. Disturbis i repressió a Tailàndia (Camises Roges)
Centenars de milers de camperols i obrers ocupen Bangkok exigint la dimissió del govern. L'exèrcit dispara contra els manifestants; més de 90 morts.

2010. Protestes i repressió a Bolívia
Durant l'any, sectors obrers, miners i comunitats indígenes es mobilitzen per exigir a Evo Morales més profunditat en les reformes

socials i en la redistribució de terres i recursos. Es produeixen talls de carreteres, bloquejos i enfrontaments amb la policia.

2010. Protestes i disturbis a Veneçuela
A Caracas i altres ciutats, estudiants i sectors opositors protesten contra la crisi econòmica, els talls d'electricitat i la repressió. Les mobilitzacions acaben amb càrregues policials, detencions i enfrontaments amb partidaris del govern. Alhora, moviments populars i comunitaris també reclamen més control obrer i radicalització del procés bolivarià. Hi ha morts i nombrosos ferits.

2010. Disturbis i protestes a Sud-àfrica i Nigèria
Avalots per la pobresa i la corrupció.

2010. Protestes i disturbis laborals al Vietnam
Desenes de milers d'obrers de fàbriques tèxtils i electròniques protesten per salaris de misèria i la inflació creixent. Les vagues deriven en enfrontaments amb la policia i sabotatges puntuals. El govern respon amb repressió, però acaba augmentant el salari mínim per calmar les protestes.

2011. Moviment **15M** (Indignats) a Espanya
El 15 de maig, després de manifestacions contra la crisi i la corrupció, milers de persones ocupen places com Sol i Catalunya. Durant setmanes, s'organitzen assemblees, cuines populars i debats oberts. La repressió policial no aconsegueix dispersar-los. Tot i el

caràcter pacífic, el moviment va crear estructures assembleàries.

2011. Occupy Wall Street (EUA)
El 17 de setembre, activistes i treballadors ocupen Zuccotti Park, a Nova York, contra el poder financer i la desigualtat. L'acció s'estén per tot el país amb centenars de campaments i manifestacions. Apareix la consigna "We are the 99%".

2011. Protestes i disturbis a Grècia
L'austeritat imposada per la Troika provoca una onada de vagues generals i ocupacions. Atenes viu nits d'incendis i barricades al voltant del Parlament.

2011. Disturbis de Londres (Regne Unit)
L'agost, la mort de Mark Duggan per la policia provoca una revolta espontània que s'estén per tot el país. Barricades, saquejos i incendis durant una setmana. Més de 3.000 detencions.

2011. Protestes i repressió a Xile
Moviment estudiantil massiu contra la privatització de l'educació. Hi ha ocupacions d'universitats, enfrontaments amb la policia i desenes de ferits.

2011. Insurrecció contra el pipeline Keystone i moviments antiextractius (EUA i Canadà)

Nacions indígenes com Standing Rock, els lakota i els cree van organitzar campaments, bloquejos i batalles legals i físiques contra oleoductes imposats per corporacions petrolieres. És una de les insurreccions ecològiques més importants del segle.

2011–present. Revolta indígena contra mineria al Perú (Cajamarca, Espinar)
A Cajamarca i Espinar, pobles camperols i indígenes quechua s'han alçat contra projectes miners com Yanacocha i Las Bambas, denunciant contaminació i violència corporativa. Les protestes han inclòs paros regionals, bloquejos i morts per repressió policial. És una de les lluites socioambientals més fortes d'Amèrica Llatina.

2012. Massacre de Marikana (Sud-àfrica)
A l'agost, més de 3.000 miners de la companyia Lonmin fan vaga a Marikana, prop de Rustenburg, exigint millores salarials i condicions dignes. La policia envolta els vaguistes armats amb bastons i ganivets i obre foc amb munició real: 34 treballadors moren i 78 resulten ferits. Les imatges d'homes desarmats abatuts sacsegen el país i el món. La massacre revela la continuïtat de la violència estructural post-apartheid i encén noves onades de protestes obreres i anti-capitalistes arreu de Sud-àfrica.

2012. Protestes i vagues generals a Grècia, Espanya i Portugal
La crisi i les retallades deriven en ocupacions, disturbis i enfrontaments amb la policia. A Madrid i Atenes, hi ha barricades i incendis.

2012. Protestes i disturbis a Mèxic (#YoSoy132)
Estudiants i joves surten als carrers contra la manipulació mediàtica i el retorn del PRI. Hi ha enfrontaments i detencions durant les eleccions.

2012. Protestes anticapitalistes a Quebec (“Printemps érable”)
Durant mesos, estudiants i treballadors bloquegen universitats i carrers contra l’augment de taxes. Càrregues, centenars de detencions i una gran victòria social.

2012. Revolta i repressió al **Kurdistan** turc
Al sud-est del país, ciutats com Diyarbakir i Van viuen mobilitzacions constants per l’autonomia i la llibertat dels presos polítics kurds. Joves i militants del **PKK** organitzen manifestacions, vagues de fam i actes de desobediència civil. La resposta estatal és brutal: tancaments de premsa, detencions massives i ocupació militar de barris sencers.

2012–2019. **Revolució de Rojava** (Síria)
Amb la guerra civil siriana, els kurds del nord de Síria proclamen l’Administració Autònoma de **Rojava**. Inspirats per **Öcalan**, creen consells populars, milícies mixtes (**YPG/YPJ**) i una estructura confederal feminista i ecològica. Resisteixen els atacs de l’ISIS (Kobane, 2014) i esdevenen exemple mundial d’autogestió revolucionària.

2012–2020. Moviments maoris contra petrolieres i gas (Nova Zelanda)
Diversos iwi i hapū maoris han bloquejat perforacions petrolieres i projectes de gas al mar i a terra, reclamant sobirania ambiental. Les accions inclouen flotilles marítimes, ocupacions i demandes judicials. El moviment ha forçat cancel·lacions de contractes i ha reforçat el poder polític maori.

2013. Revolta de Gezi Park (Turquia)
El maig, una petita protesta ecologista contra la destrucció del parc Gezi a Istanbul es converteix en una insurrecció massiva. Centenars de milers de persones ocupen la plaça Taksim i aixequen barricades. La repressió és brutal: gasos, bales i morts. Gezi esdevé símbol de resistència urbana.

2013. Protestes massives al Brasil (Jornades de juny)
L’augment del preu del transport desencadena manifestacions gegants a São Paulo i Rio. Hi ha enfrontaments, saquejos i repressió. Les protestes es transformen en moviment contra la corrupció i les desigualtats.

2013. Protestes i disturbis a Ucraïna (Euromaidan)
El novembre, la decisió del govern de suspendre l’acord amb la UE provoca una revolta que ocuparà la plaça Maidan durant mesos. Hi ha enfrontaments, morts i la caiguda de Ianukóvitx.

2013. Protestes i repressió a Bulgària, Grècia i Espanya
Vagues, ocupacions i càrregues contra les polítiques d'austeritat.

2013. Protestes i disturbis laborals a Sud-àfrica
Durant el 2013, el descontentament social heretat de la massacre de Marikana continua viu. Miners, treballadors del metall i sindicats s'enfronten a empreses i forces policials per salaris i condicions de vida. Les vagues deriven en avalots, talls de carreteres i repressió amb foc real. Hi ha morts i ferits.

2014. Revolta d'Euromaidan i inici de la guerra a Ucraïna
El novembre de 2013, milers d'ucraïnesos ocupen la plaça Maidan Nezalezhnosti (Independència) a Kíev per protestar contra la decisió del govern de Víktor Ianukóvitx de suspendre l'acord amb la Unió Europea. Les acampades creixen i es converteixen en un moviment d'autogestió i resistència. Al febrer de 2014, la policia obre foc contra els manifestants: hi ha més de 100 morts. El govern cau i Ianukóvitx fuig. Poc després, Rússia annexiona Crimea i esclata la guerra al Donbass, amb enfrontaments entre milícies prorusses i forces ucraïneses. Maidan marca el punt d'inici de la nova geopolítica europea i del conflicte que encara perdura.

2014. Guerra i resistència a Gaza (Operació Margen Protector)
Israel bombardeja Gaza durant 50 dies. 2.200 morts palestins, barris arrasats i una resistència civil.

2014. Desordres de Ferguson (EUA)
L'agost, la mort de Michael Brown per la policia provoca disturbis i protestes a Missouri. El noi de 18 anys va morir després d'haver rebut 6 bales de la part d'un policia del departament de Missouri. En Brown estava desarmat i no tenia antecedents penals, fet que va fer esclatar la còlera.

El moviment **Black Lives Matter** (BLM) neix realment el 2013, després de l'assoliment judicial de George Zimmerman, l'home que havia matat Trayvon Martin, un jove afroamericà de 17 anys, a Sanford (Florida), el 26 de febrer de 2012. Però és amb la mort de Michael Brown a Ferguson i Eric Garner a Nova York l'any 2015, que el moviment esclata als carrers amb protestes massives, disturbis i un caràcter clarament insurreccional.

2014. Protestes i disturbis a Mèxic (cas Ayotzinapa)
La desaparició de 43 estudiants a mans de la policia i el crim organitzat desencadena una onada d'indignació i manifestacions. Hi ha càrregues i centenars de detinguts.

2014. Protestes i repressió al Brasil (contra el Mundial de Futbol)
Moviments socials i veïnals protesten contra els desallotjaments i la despesa pública. Hi ha disturbis, morts i repressió.

2014. Protestes i disturbis a Nigèria
Moviments locals protesten per la inseguretat i la pobresa; hi ha avalots i morts.

2014–2015. Batalla de **Kobanê** (**Rojava**, **Kurdistan** sirià)
Quan l'Estat Islàmic (ISIS) o Daesh envaeix el nord de Síria, la ciutat kurda de Kobanê es converteix en símbol de resistència. Durant mesos, les milícies **YPG** (Unitats de Protecció Popular) i **YPJ** (Unitats de Dones) defensen casa per casa el territori sirià de Kobanê contra un exèrcit jihadista molt més armat. Sense suport al principi, la població civil i les combatents kurdes organitzen una defensa comunal basada en els principis del confederalisme democràtic d'**Abdullah Öcalan**. Les imatges de dones armades resistint captivaren el món. Finalment, amb suport aeri dels Estats Units i la solidaritat internacional, els kurds alliberen la ciutat el gener de 2015, infligint la primera gran derrota militar a l'ISIS. Kobanê esdevé el Stalingrad del segle XXI: símbol de coratge, igualtat i autogestió popular. La victòria consolida el projecte revolucionari de **Rojava** i inspira moviments d'arreu del món. Kobanê representa la prova viva que un altre model social és possible, fins i tot enmig de la guerra.

2015. Protestes i disturbis a Baltimore (EUA)
L'abril, la mort de Freddie Gray sota custòdia policial encén protestes massives. Barricades, incendis i càrregues policials durant una setmana. És la continuació del moviment **Black Lives Matter**, nascut el 2014, i confirma la dimensió insurreccional de l'antiracisme nord-americà.

2015. Revolta i guerra civil al Iemen
L'aixecament huthi i la intervenció saudita converteixen el país en un escenari de guerra total. Bombardejos, fam i resistència popular alhora.

2015. Protestes i repressió a Turquia i **Kurdistan**
Després de la ruptura de l'alto el foc amb el **PKK**, el govern llança una ofensiva militar sobre ciutats kurdes com Cizre i Diyarbakir. Hi ha combats urbans i centenars de morts civils.

2015. Protestes i disturbis a Grècia
La victòria del referèndum contra l'austeritat és traïda pel govern de Tsipras. Manifestacions i enfrontaments tornen a omplir Atenes.

2015. Protestes i repressió a Burundi
L'intent de reelecció del president Nkurunziza provoca protestes massives, repressió brutal i centenars de morts.

2016. Revolta maputxe contra hidroelèctriques i latifundis (Xile–Argentina)
Accions directes, ocupacions de terres i atacs contra empreses forestals i hidroelèctriques que operen en territori maputxe. És una lluita permanent amb caràcter insurreccional indígena.

2016. Protestes i disturbis a França (Llei del Treball)
De març a juny, estudiants i sindicats ocupen carrers i places contra la reforma laboral de Macron. La policia reprimeix amb duresa: barricades, gasos i milers de detinguts. El moviment Nuit Debout ocupa la plaça de la République i es converteix en una assemblea nocturna permanent.

2016. Protestes i resistència a Standing Rock (EUA)
Pobles indígenes i activistes climàtics bloquegen la construcció de l'oleoducte Dakota Access. Hi ha càrregues, gasos i detencions.

2016. Protestes i disturbis a Etiòpia (Oromia)
El poble oromo s'aixeca contra l'expropiació de terres. L'exèrcit respon amb bales: més de 500 morts.

2016. Protestes i avalots a Veneçuela
La crisi econòmica i l'escassetat generen saquejos i combats als carrers de Caracas i altres ciutats.

2017. Protestes i repressió a Catalunya (1 d'octubre)
La policia espanyola reprimeix brutalment el referèndum d'autodeterminació. Hi ha més de 900 ferits i una resposta popular massiva amb vagues i manifestacions.

2017. Protestes i disturbis a Veneçuela
L'oposició i moviments socials surten als carrers durant mesos. Hi ha combats urbans, barricades i més de 120 morts.

2017. Protestes massives de dones (Women's March)
El gener, després de la investidura de Trump, milions de dones es manifesten arreu del món. Tot i ser majoritàriament pacífiques, hi ha enfrontaments a Washington i altres ciutats.

2017. Disturbis i avalots a França i Suècia (*banlieues*)
Noves revoltes urbanes després de casos de brutalitat policial.

2017. Protestes i resistència a Palestina (Jerusalem)
La declaració de Trump sobre Jerusalem provoca enfrontaments massius.

2017. Protestes i disturbis a Sud-àfrica
Moviments contra la corrupció i la pobresa deriven en avalots.

2018. Revolta dels Gilets Jaunes (França)
El novembre, l'augment del combustible desencadena una revolta inesperada. Durant mesos, milers de persones tallen carreteres, aixequen barricades i assalten símbols del poder. L'Arc de Triomf és ocupat, hi ha milers de ferits i detinguts. És la major insurrecció francesa des de 1968.

2018. Revolta popular a Nicaragua
El març, una reforma de les pensions provoca protestes que es transformen en revolta general. El règim de Daniel Ortega respon amb bales. Més de 300 morts i centenars de detinguts.

2018. Protestes massives a l'Iran
Moviments populars protesten contra la corrupció i la crisi econòmica. Hi ha morts i detencions.

2018. Protestes feministes globals (8M)
El 8 de març, vagues i manifestacions massives arreu del món. En molts països hi ha enfrontaments amb la policia i tancaments d'edificis públics.

2018. Protestes i disturbis a Palestina (Marxa del Retorn)
Des del març, milers de palestins es manifesten a la frontera de Gaza. L'exèrcit israelià dispara a trets contra civils. Més de 200 morts.

2018. Protestes i disturbis a Sud-àfrica, Nigèria i Zimbabwe
Crisi econòmica i fam provoquen avalots i repressió.

2018. Disturbis a Haití
La pujada del preu del carburant provoca saquejos i barricades.

2019. Revolta de Xile (l'Estallido Social)
A l'octubre, una pujada del preu del metro provoca un aixecament popular massiu. Milions de persones ocupen carrers, places i edificis. Hi ha combats, barricades, saquejos i brutal repressió amb centenars de ferits oculars. El govern decreta l'estat d'emergència.

2019. Revolta de Hong Kong
De juny a novembre, milions de persones protesten contra la llei d'extradició. Els carrers es converteixen en trinxeres urbanes: barricades, còctels molotov, màscares de gas. La repressió és ferotge, però el moviment aconsegueix retirar la llei.

2019. Protestes a Algèria (Hirak)
Moviment popular massiu contra el règim de Bouteflika. Milions de persones surten als carrers cada setmana fins a forçar la seva renúncia.

2019. Revolta al Líban
A l'octubre, un impost sobre WhatsApp provoca manifestacions gegants que deriven en ocupacions i barricades. El govern cau.

2019. Protestes i disturbis a l'Iraq
Joves i treballadors ocupen places a Bagdad contra la corrupció i l'ocupació estrangera. Hi ha més de 600 morts per repressió.

2019. Protestes i disturbis a Haití
La crisi i la corrupció provoquen avalots durant mesos. Centenars de morts.

2019. Protestes i repressió a Bolívia
Després de les eleccions i el cop d'estat, hi ha combats als carrers de La Paz i El Alto. Més de 30 morts.

2019. Revolta indígena a l'Equador
L'octubre, el govern elimina subsidis al combustible. Les comunitats quítxues i camperoles bloquegen el país durant setmanes. Hi ha morts, ocupacions i repressió brutal.

2019. Protestes feministes globals (El violador eres tú)
Des de Xile s'estén una acció performativa mundial contra la violència patriarcal. En algunes ciutats hi ha detencions i càrregues policials.

2019. Retirada nord-americana i invasió turca
Després de combatre junts l'ISIS, els Estats Units abandonen **Rojava**, permetent la invasió turca del nord de Síria. Les forces kurdes resisteixen heroicament, però perden territoris. La traïció nord-americana suposa una derrota militar però una victòria moral, reafirmant la independència política del moviment i el seu suport internacional.

2020 EC. Ocupació feminista de la CNDH – Ciutat de Mèxic (Mèxic).
El setembre de 2020, col·lectius feministes i familiars de dones assassinades o desaparegudes van ocupar la seu de la Comissió Nacional dels Drets Humans (CNDH) per denunciar la inacció institucional davant la violència masclista. L'edifici es transformà en un espai autogestionat de refugi, denúncia i organització. L'acció esdevingué un referent del moviment feminista mexicà i inspirà ocupacions similars arreu del país.

2020 EC. Revolta global per George Floyd – Estats Units d'Amèrica.
L'assassinat de George Floyd a mans de la policia de Minneapolis desencadenà la mobilització antiracista més gran de la història recent dels Estats Units. Milions de persones es manifestaren en més de 2.000 ciutats, amb ocupacions de carrers, disturbis i enfrontaments amb la policia. El moviment Black Lives Matter adquirí una dimensió global.

2020 EC. Protestes socials – Xile i Colòmbia.
Malgrat la pandèmia, continuaren les mobilitzacions iniciades el 2019 a Xile. A Colòmbia, les protestes contra la brutalitat policial desembocaren en enfrontaments amb les forces de seguretat i una forta repressió.

2020 EC. Protestes prodemocràtiques – Hong Kong.
Malgrat l'aprovació de la llei de seguretat nacional, milers de persones continuaren mobilitzant-se en defensa de les llibertats democràtiques. Les protestes foren reprimides amb detencions massives i la dissolució de nombroses organitzacions.

2020 EC. Revolta #EndSARS – Nigèria.
El moviment juvenil #EndSARS es mobilitzà contra la brutalitat policial i la corrupció, ocupant places i bloquejant carreteres. La repressió culminà amb els trets de l'exèrcit contra manifestants al peatge de Lekki, a Lagos, convertint la revolta en un símbol de la protesta juvenil africana.

2020 EC. Protestes socials – Líban i Iraq.
La crisi econòmica, la pobresa i, al Líban, l'explosió del port de Beirut provocaren noves onades de manifestacions, avalots i enfrontaments amb les forces de seguretat.

2020 EC. Protestes feministes i antiracistes – França i Polònia.
Els moviments feministes i antiracistes protagonitzaren mobilitzacions massives contra la violència institucional i les restriccions dels drets reproductius, sovint reprimides per la policia.

2020–2025 EC. Resistència kurda i confederalisme democràtic – Kurdistan (Síria i Turquia).
Malgrat la repressió a Turquia i els atacs militars contra Rojava, el moviment kurd continuà desenvolupant estructures comunals, d'autogovern i d'igualtat de gènere inspirades en el confederalisme democràtic.

2021 EC. Paro Nacional – Colòmbia.
Una reforma fiscal desencadenà una revolta social de gran magnitud. Barricades, bloquejos de carreteres i mobilitzacions massives foren reprimits amb violència per les forces de seguretat, convertint el Paro Nacional en el principal aixecament social colombià de les darreres dècades.

2021 EC. Revolta contra el cop d'estat – Myanmar.
Després del cop d'estat militar de l'1 de febrer, milions de persones

impulsaren el Moviment de Desobediència Civil amb vagues, manifestacions i ocupacions. La repressió provocà milers de víctimes i acabà transformant-se en una guerra civil amb la participació de nombroses milícies populars i guerrilles ètniques.

2021 EC. Avalots socials – Sud-àfrica.
La detenció de l'expresident Jacob Zuma desencadenà saquejos, barricades i enfrontaments a Durban i Johannesburg, en un context de pobresa, desigualtat i crisi social.

2021 EC. Protestes climàtiques globals – Diversos països.
Després de la pandèmia, moviments com Fridays for Future i Extinction Rebellion reprengueren les accions de desobediència civil amb bloquejos de ports, aeroports i infraestructures.

2021 EC. Protestes del 11J – Cuba.
Les majors manifestacions registrades a Cuba des de 1959 reclamaren llibertats polítiques i millores socials. El govern respongué amb detencions massives i una forta repressió.

2021 EC. Revolta de Sheikh Jarrah – Jerusalem Est (Palestina).
Els intents de desallotjament de famílies palestines desencadenaren protestes, enfrontaments i una nova escalada bèl·lica entre Israel i Gaza.

2021 EC. Protestes socials – Haití i Líban.
La crisi política, la inflació i l'empobriment provocaren noves mobilitzacions, barricades i avalots.

2022 EC. Revolta del gas – Kazakhstan.
L'augment sobtat del preu del gas liquat desencadenà una revolta que s'estengué per tot el país. Manifestants ocuparen edificis públics i s'enfrontaren amb les forces de seguretat. La intervenció militar de l'Organització del Tractat de Seguretat Col·lectiva contribuí a sufocar l'aixecament.

2022 EC. Revolta popular – Sri Lanka.
La crisi econòmica provocà mobilitzacions massives que culminaren amb l'ocupació del palau presidencial i la fugida del president Gotabaya Rajapaksa.

2022–2023 EC. Revolució «Dona, Vida, Llibertat» – Iran.
La mort de Mahsa Amini sota custòdia policial desencadenà una revolta feminista i popular sense precedents contra la República Islàmica. El lema kurd «Jin, Jiyan, Azadî» [Dona, Vida, Llibertat] es convertí en símbol internacional de la lluita pels drets i les llibertats.

2022 EC. Protestes climàtiques globals – Diversos països.
Moviments com Just Stop Oil i Dernière Rénovation intensificaren les accions de desobediència civil amb bloquejos d'infraestructures i intervencions simbòliques en museus.

2022 EC. Protestes socials – Perú i Equador.
L'augment del cost de la vida provocà vagues generals, bloquejos de carreteres i enfrontaments amb les forces de seguretat.

2022 EC. Resistència civil – Ucraïna.
Després de la invasió russa, sorgiren xarxes d'autodefensa i iniciatives de resistència civil i armada en nombroses comunitats.

2022 EC. Revolta contra la política «Zero COVID» – Xina.
Les protestes contra els confinaments massius s'estengueren per diverses ciutats i obligaren el govern xinès a abandonar progressivament la política de «Zero COVID».

2022 EC. Protestes socials – Sudan i Txad.
Moviments populars contra els règims militars i la deterioració de les condicions de vida foren reprimits amb violència.

2023 EC. Revolta contra la reforma de les pensions – França.
Entre gener i juny, milions de persones es manifestaren contra la reforma de les pensions impulsada pel govern. Les mobilitzacions inclogueren vagues generals, bloquejos i enfrontaments amb la policia, convertint-se en una de les protestes socials més importants de la França contemporània.

2023 EC. Protestes contra la destitució de Pedro Castillo – Perú.
Després de la destitució del president Pedro Castillo, camperols, co-

munitats indígenes i sectors populars protagonitzaren bloquejos de carreteres, ocupacions i enfrontaments amb les forces de seguretat. La repressió causà desenes de morts.

2023 EC. Protestes contra la reforma judicial – Israel.
Centenars de milers de persones es mobilitzaren contra la reforma judicial impulsada pel govern de Benjamin Netanyahu, en les protestes més multitudinàries de la història recent del país.

2023 EC. Protestes socials – Kenya i Nigèria.
L'augment del cost de la vida, la inflació i la corrupció desencadenaren manifestacions i enfrontaments amb les forces de seguretat.

2023 EC. Revolta juvenil – Senegal.
La detenció del líder opositor Ousmane Sonko provocà una onada de protestes, barricades i enfrontaments entre joves manifestants i les forces de seguretat.

2023 EC. Revolta de les banlieues – França.
La mort del jove Nahel Merzouk a mans de la policia desencadenà cinc nits de revolta urbana, amb barricades, incendis, saquejos i milers de detencions.

2023 EC. Protestes climàtiques globals – Diversos països.
Els moviments climàtics continuaren impulsant accions de desobediència civil mitjançant bloquejos de carreteres, ports i infraestructures vinculades als combustibles fòssils.

2024 EC. Protestes contra el cost de la vida – Diversos països.
L'augment de la inflació, la precarietat i les polítiques fiscals provocaren mobilitzacions en diversos països d'Àfrica, Àsia i Amèrica Llatina. Les protestes, sovint liderades per joves, denunciaren la corrupció, l'empobriment i la manca de perspectives socials.

2024 EC. Protestes climàtiques globals – Diversos països.
Moviments ecologistes continuaren impulsant accions de desobediència civil contra infraestructures vinculades als combustibles fòssils, amb bloquejos de carreteres, ports i seus d'empreses energètiques.

2024 EC. Reactivació de la revolta «Dona, Vida, Llibertat» – Iran.
Malgrat la repressió, continuaren les mobilitzacions de dones, estudiants i activistes contra la República Islàmica, amb noves detencions, condemnes i episodis de violència estatal.

2024 EC. Revolta contra la Llei de Finances – Kenya.
L'aprovació d'un projecte de llei que incrementava la pressió fiscal desencadenà una mobilització juvenil sense precedents. Milers de manifestants assaltaren el Parlament de Nairobi i obligaren el govern a retirar la reforma, tot i que la repressió policial causà desenes de morts i desaparicions.

2024 EC. Protestes contra la inseguretat i la crisi política – Haití.
L'ensorrament de les institucions, la violència de les bandes armades i la crisi humanitària provocaren noves mobilitzacions populars i barricades en diversos punts del país.

2024 EC. Resistència civil – Sudan.
En plena guerra entre les Forces Armades Sudaneses i les Forces de Suport Ràpid, continuaren actuant els comitès de resistència sorgits de la revolució de 2019, organitzant ajuda mútua, evacuacions i xarxes de suport comunitari.

2025 EC. Protestes contra l'augment del cost de la vida – Kenya, Nigèria i Etiòpia.
Les mobilitzacions contra l'encariment dels aliments, els combustibles i els serveis bàsics continuaren estenent-se per diversos països africans. En nombroses ciutats es registraren enfrontaments amb les forces de seguretat i una forta repressió.

2025 EC. Protestes per la crisi climàtica i l'habitatge – França i Espanya.
Col·lectius ecologistes i moviments pel dret a l'habitatge impulsaren ocupacions, bloquejos i accions de desobediència civil contra grans infraestructures, entitats financeres i projectes urbanístics.

2025 EC. Moviment internacional de solidaritat amb Palestina – Diversos països.

La continuïtat de la guerra a Gaza impulsà ocupacions universitàries, campanyes de boicot, manifestacions massives i accions de desobediència civil en nombrosos països, convertint-se en una de les mobilitzacions transnacionals més grans de la dècada.

2025 EC. Revolta juvenil de la Generació Z – Madagascar.
Les interrupcions constants del subministrament d'aigua i electricitat desencadenaren una revolta juvenil que ràpidament incorporà demandes contra la corrupció i el govern. Les protestes foren reprimides amb violència i provocaren una greu crisi política.

2025 EC. Revolta juvenil contra la corrupció – Nepal.
Una onada de protestes liderades per joves contra la corrupció, la censura i el deteriorament econòmic desencadenà una forta repressió policial i una profunda crisi política.

2025 EC. Resistència indígena – Papua Occidental (Indonèsia).
Comunitats indígenes i organitzacions locals continuaren mobilitzant-se contra l'explotació minera, la militarització del territori i les vulneracions dels drets humans, mitjançant bloquejos, protestes i accions de resistència.

2025 EC. Resistència popular – Sudan.
En el context de la guerra civil, comunitats locals i comitès populars continuaren organitzant xarxes d'autodefensa, assistència humanitària i suport mutu davant el col·lapse institucional.

2025 EC. **Reactivació de la revolta «Dona, Vida, Llibertat»** – Iran.
Noves execucions i l'enduriment de la repressió provocaren una reactivació de les protestes de dones, estudiants i activistes, que mantingueren viva la contestació al règim malgrat les detencions i la violència estatal.

2026. **Protestes globals contra la guerra a Gaza** - Comunitat internacional.
Durant l'any 2026 es van mantenir i intensificar les mobilitzacions internacionals contra la guerra a la Franja de Gaza, amb protestes massives en ciutats d'Europa, Amèrica, Àfrica i Àsia. Els manifestants denunciaven la situació humanitària a Gaza i reclamaven un alto el foc immediat, així com la fi del suport militar i polític a les operacions israelianes. Les mobilitzacions van incloure grans manifestacions, boicots, vagues estudiantils, accions simbòliques i protestes davant institucions polítiques i culturals. El moviment va articular-se a través de xarxes transnacionals de solidaritat i va generar també tensions polítiques internes en diversos països, amb debats sobre la llibertat d'expressió i la regulació de les protestes.

2026. Revoltes socials i bloquejos a Bolívia - Bolívia.
Diversos sectors socials, especialment sindicats, miners i transportistes, es van mobilitzar contra les polítiques d'austeritat del govern de Rodrigo Paz. Les protestes van incloure bloquejos de carreteres, paralització de subministraments i ocupació d'espais urbans. El moviment va derivar en una crisi política amb debats sobre la possible declaració d'estat d'emergència i intervenció militar, reflectint una forta polarització social.

2026. Protestes contra la guerra a l'Iran - Iran i comunitat internacional.
Després d'una escalada militar internacional i el col·lapse de l'estabilitat regional, es van produir protestes tant dins l'Iran com en nombroses ciutats del món contra la guerra i les intervencions militars. Els manifestants denunciaven la violació del dret internacional i la violència sobre la població civil. El moviment va combinar protestes antigovernamentals internes amb mobilitzacions globals de caràcter pacifista.

2026. Revoltes derivades de la crisi política i econòmica a l'Iran (moviment de les *Lion and Sun protests*) - Iran.
En paral·lel a la mobilització contra la guerra, Iran va viure un ampli moviment de protesta iniciat el 2025 i estès durant 2026, amb fortes demandes de canvi polític, fi de la repressió i millores econòmiques. El moviment va implicar diversos sectors socials, incloent-hi comerciants, estudiants i treballadors urbans, i va ser durament reprimit amb episodis de violència estatal i talls de comunicacions.

2026. Protestes de bloqueig de combustibles - Irlanda.
Moviments de transportistes, agricultors i ciutadania van protagonitzar bloquejos massius de carreteres i infraestructures energètiques en resposta a l'augment del preu del combustible i a les polítiques fiscals. Les accions van incloure la paralització de vies principals i centres logístics, afectant la mobilitat i el subministrament a escala nacional.

2026. Manifestacions globals *No Kings* - Estats Units i escala internacional.

Milions de persones van participar en manifestacions coordinades a diverses ciutats del món contra les polítiques del govern dels Estats Units en matèria migratòria, social i internacional. Les protestes van combinar reivindicacions contra la desigualtat econòmica, les guerres i la restricció de drets civils, convertint-se en una de les mobilitzacions globals més massives de l'any.

Ara Mateix EC. Cicle global de revoltes – Diversos països.

Les mobilitzacions populars continuen esclatant arreu del món contra les desigualtats socials, l'autoritarisme, la crisi climàtica, la corrupció i l'empobriment. Lluny de ser episodis excepcionals, les revoltes formen part de la història de la humanitat: són una expressió recurrent dels conflictes socials i un dels principals motors dels processos de canvi polític, econòmic i cultural.

BIBLIOGRAFIA UTILITZADA

Cohn, Samuel K. (2004). *Popular Protest in Late-Medieval Europe: Italy, France and Flanders*. Manchester University Press.

Cohn, Samuel K. (2006). *Lust for Liberty: The Politics of Social Revolt in Medieval Europe, 1200–1425*. Harvard University Press.

Firnhaber-Baker, Justine & Schoenaers, Dirk (2016). *The Routledge History Handbook of Medieval Revolt*. Routledge.

Fourquin, Guy (1978). *Los levantamientos populares en la Edad Media*. EDAF.

Furtado, Peter (Ed.). (2020). *Revolutions: How they changed history and what they mean today*. Thames & Hudson.

Hilton, Rodney (1978). *Siervos liberados: Los movimientos campesinos medievales y la revuelta inglesa de 1381*. Siglo XXI.

Hilton, Rodney & Aston, T. H. (eds.) (1988). *El debate Brenner: Estructura de clases agraria y desarrollo económico en la Europa preindustrial*. Crítica.

Klooster, W. (2006). *Revolutions in the Atlantic world: A comparative history*. New York University Press.

Maxwell, K. R. (1973). *Conflicts and conspiracies: Brazil and Portugal, 1750–1808*. Cambridge University Press.

Mollat, Michel & Wolff, Philippe (1976). *Uñas azules, jacques y ciompi: Las revoluciones populares en la Europa de la Baja Edad Media*. Siglo XXI.

Ramos, D. (1976). Social revolution frustrated: The conspiracy of the tailors in Bahia, 1798. *Luso-Brazilian Review, 13*(1), 74–9.


VIOLENCIA.